

Contabilitatea, în ordinea în care se întâmplă

O carte despre contabilitatea românească, așezată nu pe capitole de manual, ci pe ciclul contabil — drumul real al unei sume, de la documentul primit până la bilanțul depus.

Manualele predau contabilitatea pe teme: conturile, apoi TVA-ul, apoi salariile. Practica nu se întâmplă așa. O firmă parcurge în fiecare lună aceeași secvență, în aceeași ordine, iar fiecare pas depinde de cel dinainte.

Cartea urmează secvența. Fiecare parte e o fază a ciclului; fiecare capitol răspunde la o întrebare pe care ți-o pui exact în acel moment, nu cu trei luni mai devreme.

CE AFLĂ PATRONUL

Ce se întâmplă cu documentele pe care le aduce, de ce se cer, și cum citește cifrele care ies la capăt. Fără formule.

CE AFLĂ CONTABILUL

Monografia din spatele fiecărei operațiuni, temeiul legal, și verificările care prind o eroare înainte să ajungă în declarație.

PARTEA I

De ce arată contabilitatea așa

ÎNAINTE DE ORICE CIFRĂ

Partea care lipsește din majoritatea manualelor: la ce întrebare răspunde, de fapt, toată munca asta. Fără ea, restul pare birocrație.

1 Două întrebări și niciuna despre conturi

Cât am câștigat? Ce am și cui dătoez? Tot ce urmează servește acestor două întrebări.

2 De ce fiecare sumă se scrie de două ori

Partida dublă nu e o convenție birocratică, ci o verificare încorporată: orice mișcare are o sursă și o destinație.

3 Sertarele: planul de conturi

De ce 4111 înseamnă „clienți” și 401 „furnizori” — un vocabular de învățat, nu o listă de memorat.

4 Cine răspunde pentru cifre

Patronul aduce documentele și cunoaște afacerea. Contabilul verifică, semnează și răspunde profesional. Niciunul nu-l înlocuiește pe celălalt.

5 Ciclu contabil: harta cărții

Cele paisprezece faze, în ordinea în care se parcurg, și de ce ordinea nu e negociabilă.

PARTEA II

Deschiderea exercițiului

FAZA 1

Se face o dată pe an și se atinge rar — dar dacă e greșită aici, nimic din ce urmează nu se mai poate corecta ușor.

6 Firma și regimurile ei

Plătitor de TVA sau nu, impozit pe profit sau micro: de această alegere atârnă ce declarații datorezi tot anul.

7 Balanța de deschidere

De unde pornești, când firma nu e la primul an. Preluarea soldurilor dintr-un alt program, cont cu cont.

8 Egalitatea care trebuie să țină din prima zi

Total debit = total credit. O balanță de deschidere dezechilibrată nu se mai închide niciodată.

PARTEA III

Documentul

FAZA 2

Singura ușă de intrare. Regula care organizează toată cartea: nimic nu ajunge în contabilitate altfel decât printr-un document justificativ.

9 Nimic nu intră fără un document

De ce regula asta nu e formalism, ci singura garanție că cifrele pot fi apărute la un control.

10 De la hârtie la articol contabil

Ce cont se debitează, ce cont se creditează, cu ce sumă — și cum se citește nota contabilă fără să știi formula.

11 Vocabularul situațiilor

Peste o sută douăzeci de operațiuni tipice, grupate pe familii: vânzări, cumpărări, trezorerie, salarii, imobilizări, regularizări.

12 Ciornă, validat, aprobat, postat

Separarea între cine introduce și cine își asumă. Doar ce e postat intră în contabilitate.

13 **Controalele de la ușă**

Aritmetica se închide? Cota e cea potrivită? Perioada e deschisă? Partenerul e cunoscut? Documentul nu e cumva deja înregistrat?

14 **Factura pe care o emiți tu**

Numerotarea, conținutul obligatoriu, și fișierul electronic care pleacă în sistemul ANAF.

PARTEA IV

Banii

FAZA 3

Contul de trezorerie e singurul care se poate confrunta cu o realitate exterioară: extrasul de bancă. De aceea e și cel mai bun detector de erori.

15 **Bancă și casă**

Încasări, plăți, și de ce soldul de casă nu are voie să fie negativ niciodată.

16 **Reconcilierea, rând cu rând**

Contabilitatea față de extras. Ce rămâne nepotrivit e exact ce trebuie lămurit — restul nu cere atenție.

17 **Plafoane și limite legale**

Casieria, plățile în numerar între firme, avansurile de trezorerie: pragurile care se verifică singure.

PARTEA V

Ce ai, ce produci, cine lucrează

FAZELE 4–6

Cele trei mase care cer evidență proprie, dincolo de conturi: bunurile, oamenii și lucrurile care se consumă în timp.

18 **Stocul: cantitativ și valoric**

Intrări, ieșiri, gestiuni. Cost mediu ponderat sau FIFO — ce schimbă alegerea în rezultatul lunii.

19 **Producția: din materii prime, produs finit**

Rețeta, consumul, costul de producție și cum ajunge el în stoc.

20 **Inventarierea**

Momentul în care realitatea numărată bate evidența scriptică. Plusuri, minusuri, imputare, proces-verbal.

21 **Statul de plată**

Brut, contribuții, impozit, net — și cine plătește fiecare parte: angajatul sau firma.

22 **Drepturile care se pierd dacă nu le ceri**

Deducerea personală, sumele neimpozabile, concediile. Un câmp necompletat costă bani reali, în fiecare lună.

23 **Imobilizările și amortizarea**

Cum se consumă un bun în timp, de ce durata nu se alege la întâmplare, și ce spune catalogul oficial.

24 **Leasingul**

O rată care nu e o cheltuială: principal, dobândă și TVA, fiecare cu drumul lui.

PARTEA VI

Ce nu vine dintr-un document

FAZA 7

Partea pe care manualele o tratează în trei pagini și programele simple o sar de tot. Fără ea, bilanțul arată bine — dar nu e adevărat.

25 **Regularizările: contabilitatea timpului**

Înregistrări care nu vin din corespondență, ci din trecerea timpului și din realitatea economică.

26 **Reevaluarea valutară**

Creanțele și datoriile în valută, aduse la cursul de închidere. Diferența e venit sau cheltuială, nu o ajustare tehnică.

27 **Ajustările pentru creanțe incerte**

Când clientul întârzie, când nu mai plătește deloc, și cum se reia ajustarea dacă plătește totuși.

28 **Delimitarea în timp**

Asigurarea plătită azi pentru douăsprezece luni nu e cheltuiala lunii acesteia. Cheltuieli și venituri în avans.

29 **Se stornează, nu se șterge**

Corecția se face printr-o notă inversă, care rămâne legată de cea originală. Urma erorii face parte din dovadă — de aceea se scrie „în roșu”, nu se rade.

PARTEA VII

Registrele și verificarea

FAZA 8

Aceleași operațiuni, privite din două unghiuri — și instrumentul care spune dacă totul se ține.

30 **Cronologic: registrul-jurnal**

Tot ce s-a întâmplat, în ordinea în care s-a întâmplat. Registrul pe care legea îl cere primul.

31 **Sistematic: cartea mare**

Aceleași operațiuni, grupate pe conturi. De aici pornește orice verificare: de la cifră, înapoi la documentul care a produs-o.

32 **Balanța de verificare**

Sold inițial + rulaj = sold final, iar totalul pe debit egal cu totalul pe credit. Dacă nu se închide, afli aici — nu la bilanț.

33 **Echilibrat nu înseamnă corect**

Capitolul cel mai contraintuitiv al cărții: o eroare simetrică trece de orice verificare de echilibru. Ce prinde balanța, ce nu prinde, și ce trebuie verificat altfel.

34 **Scadențiarul**

Cine îți datorează, cui datorezi, și de când. Vechimea soldurilor ca instrument de conducere, nu doar de raportare.

PARTEA VIII

Statul

FAZELE 9 ȘI 13

Ce datorezi, când, și cum dovedești că ai depus. Declarația nu e un formular de completat, ci un rezultat al lunii deja înregistrate.

35 **TVA: colectată, deductibilă, de plată**

Cum se compune decontul din operațiunile lunii și de ce soldul se reportează firesc dintr-o lună în alta.

36 **Regimurile speciale**

TVA la încasare, pro-rata, taxare inversă, regimul marjei, operațiuni triumphiulare. Când regula generală nu se aplică.

37 **Declarațiile și termenele lor**

Ce datorează o firmă în funcție de regimul ales, de la decontul de TVA până la situațiile financiare anuale.

38 **Depunerea și dovada**

Spațiul Privat Virtual, semnătura, recipisa. Documentul care contează nu e declarația, ci confirmarea că a fost primită.

PARTEA IX

Închiderea

FAZELE 10–11

Momentul în care luna sau anul devine definitiv. Ordinea pașilor contează, iar sărirea unuia se vede abia peste luni.

39 **Închiderea lunii, pas cu pas**

Documentele complete, extrasul punctat, regularizările făcute, TVA-ul stabilit, declarațiile depuse.

40 **Starea se derivă din date, nu se bifează**

De ce o bifă manuală minte: rămâne adevărată și după ce datele de sub ea s-au schimbat.

41 **Blocarea perioadei**

O lună închisă nu se mai atinge. Iar dacă trebuie totuși, forțarea cere un motiv scris care rămâne în urmă.

42 **Închiderea anului**

Veniturile și cheltuielile se sting în contul de rezultat. Ce înseamnă, de fapt, „am închis anul”.

43 **De la rezultatul contabil la cel fiscal**

Registrul de evidență fiscală: ce cheltuieli nu sunt deductibile, ce venituri nu se impozitează, și de ce impozitul nu se calculează din profitul contabil.

44 **Repartizarea rezultatului**

Rezerva legală, rezultatul reportat, dividendele și impozitul lor. Ultimul pas al exercițiului și primul al celui următor.

PARTEA X

Situațiile financiare

FAZA 12

Documentele pentru care s-a făcut tot restul. Se generează din aceleași înregistrări — nu se compun separat.

45 **Contul de profit și pierdere**

Ai câștigat sau ai pierdut în an, și din ce anume: exploatare sau activitate financiară.

46 **Bilanțul**

Ce ai și ce datorezi la o dată anume. De ce cele două părți sunt egale prin construcție, nu prin noroc.

47 **Anexele**

Fluxul de trezorerie, modificările capitalurilor proprii, notele explicative. Ce spun ele și de ce nu se depun în același fișier.

48 **Cele patru concordanțe de verificat înainte de semnătură**

Activ = pasiv. Rezultatul din bilanț = rezultatul din contul de profit. Numerarul din flux = soldul conturilor de trezorerie. Variația = suma celor trei activități.

PARTEA XI

Urma

FAZA 14

Ce rămâne după ce totul e depus — și de ce partea asta contează exact în ziua în care cineva pune întrebări.

49 **Arhivarea**

Dosarul lunii, dosarul anului, termenele legale de păstrare. Ce înseamnă „am documentele” când sunt cerute.

50 **Cine a făcut ce și când**

Jurnalul de operațiuni ca instrument de control intern, nu de supraveghere.

51 **Ce nu poate face un program**

Un program calculează și verifică. Nu decide dacă o cheltuială e a firmei, nu semnează bilanțul și nu răspunde în locul nimănui.

ANEXE

Anexe

DE FOLOSIT, NU DE CITIT

A **Planul de conturi, pe clase**

Cu explicația în vorbă obișnuită pentru conturile pe care le atinge o firmă mică.

B **Monografii: situațiile frecvente**

De la factura de marfă la reactivarea unei creanțe pierdute, fiecare cu articolul contabil complet — generat din aplicație, nu scris de mână.

C **Calendarul fiscal**

Ce se depune, până când, și de cine — pe regimuri.

D **Glosar: termenul contabil ↔ vorba obișnuită**

„Articol contabil” înseamnă înregistrare. „A storna” înseamnă a anula corect. Plus vocabularul curent al declarațiilor.

E **Verificările de coerență**

Lista scurtă de confruntat înainte de fiecare depunere, în ordinea în care prinde cele mai multe erori.

Structura — 11 părți, 51 de capitole, 5 anexe. Fiecare parte corespunde unei faze din ciclul contabil, iar capitolele urmează ordinea în care întrebările apar în practică.

Cele două niveluri — Textul de bază e scris pentru cineva care nu a făcut contabilitate. Unde subiectul o cere, capitolul continuă cu monografia, temeiul legal și verificarea corespunzătoare, marcate distinct, astfel încât cele două lecturi să nu se încurce.

Cele două capitole marcate — Capitolele 29 și 33 sunt cele pe care le-aș scrie primele: „se stornează, nu se șterge” și „echilibrat nu înseamnă corect”. Amândouă contrazic intuiția, amândouă explică erori care trec neobservate luni întregi.

Două întrebări și niciuna despre conturi

Un patron care își sună contabilul la început de lună nu întreabă niciodată care e soldul contului 4111. Întreabă un singur lucru, în două feluri: «am făcut bani luna trecută?» sau, mai scurt, «cum stăm?»

Întrebarea pare una singură. Sunt două, și au răspunsuri diferite, care se calculează altfel și se citesc din documente diferite. Toată contabilitatea — planul de conturi, partida dublă, cele paisprezece faze din cuprinsul acestei cărți — există ca să răspundă la ele. Merită numite din primul capitol, fiindcă tot restul le servește.

Întâi, de ce nu e destul să te uiți în cont

Cel mai firesc reflex e să deschizi aplicația băncii. Dacă azi ai mai mult decât acum o lună, a fost o lună bună. E un instrument onest și îl folosește toată lumea — dar răspunde la altceva decât crezi.

Să luăm o firmă de comerț, într-o lună obișnuită. A pornit luna cu 30.000 de lei în cont. A cumpărat marfă de 60.000, pe care furnizorul i-a lăsat-o pe credit. A vândut toată marfa aceea cu 100.000. Din cei 100.000 facturați, clienții i-au plătit până la sfârșitul lunii doar 40.000 — restul au termen în luna următoare. Din datoria de 60.000 către furnizor, firma a achitat 55.000.

CE S-A ÎNTÂMPLAT ÎN CONT

Mișcare	Lei
Sold la început de lună	30.000
Încasat de la clienți	+40.000
Plătit furnizorului	-55.000
Sold la sfârșit de lună	15.000

Banii din cont au scăzut cu 15.000 de lei.

Privind doar contul, luna arată prost: ai plecat cu 30.000 și ai rămas cu 15.000. Și totuși firma a vândut cu 100.000 o marfă care o costase 60.000. A câștigat, în luna aceea, 40.000 de lei.

Ambele afirmații sunt adevărate în același timp. Banii au scăzut cu 15.000 și câștigul a fost de 40.000. Nu e o contradicție și nici o subtilitate contabilă: sunt pur și simplu răspunsurile la două întrebări diferite.

Prima întrebare: cât am câștigat?

Câștigul unei perioade se măsoară punând față în față ce ai vândut și cât te-a costat ce ai vândut — indiferent când intră și când ies banii.

În exemplul nostru: ai vândut de 100.000, marfa aceea te costase 60.000, deci ai câștigat 40.000. Faptul că un client îți plătește peste trei săptămâni nu schimbă cu nimic realitatea că marfa a plecat din depozit și că firma are dreptul la bani. Nici faptul că îi mai datorezi 5.000 furnizorului nu schimbă cât te-a costat marfa.

Documentul care răspunde la întrebarea asta se numește contul de profit și pierdere. E o listă cu două coloane pentru o perioadă anume: ce a intrat ca valoare (venituri) și ce s-a consumat ca să intre (cheltuieli). Diferența e rezultatul.

Câștigul se măsoară pe o PERIOADĂ — o lună, un an. Nu are sens fără să spui pentru cât timp.

A doua întrebare: ce am și cui datorez?

A doua întrebare nu e despre o perioadă, ci despre o clipă. La 31 ale lunii, ce se află în firmă și cine are pretenții asupra a ceea ce se află acolo?

Firma din exemplu are, la sfârșitul lunii, 15.000 de lei în cont și 60.000 de încasat de la clienți — deci 75.000 de lei în total. Marfa nu mai e, s-a vândut. Din cei 75.000, cinci mii nu sunt de fapt ai firmei: sunt datorați furnizorului. Restul de 70.000 rămân ale afacerii — cei 30.000 puși la început plus cei 40.000 câștigați în lună.

UNDE STĂ FIRMA LA 31 ALE LUNII

Ce are firma	Lei	Cine are pretenții	Lei
Bani în cont	15.000	Datorii către furnizor	5.000
De încasat de la clienți	60.000	Banii puși de patron	30.000
		Câștigul lunii	40.000
Total	75.000	Total	75.000

Cele două coloane sunt egale. Nu din întâmplare — tot ce se află în firmă vine de undeva, iar fiecare leu are un proprietar: fie un creditor, fie patronul.

Documentul care răspunde aici se numește bilanț. Nu e un raport despre cum a mers, ci o fotografie: la data asta, atât ai și atât datorezi.

Poziția se măsoară la o DATA. Nu are sens fără să spui la care zi.

Cele două întrebări se ating într-un singur punct

Uită-te încă o dată la coloana din dreapta a tabelului de mai sus. Câștigul lunii, cei 40.000, apare acolo. Nu e o coincidență de așezare în pagină: câștigul dintr-o perioadă crește exact cu atât ceea ce rămâne al patronului.

Asta e legătura dintre cele două documente, și e singura care contează la început: contul de profit și pierdere explică de ce averea firmei e azi alta decât era la începutul perioadei. Unul spune cât, celălalt spune de ce.

De aceea nu poți alege doar unul. Un patron care se uită numai la câștig poate ajunge să dea faliment cu profit pe hârtie, fiindcă banii intră mai târziu decât ies. Unul care se uită numai la cont poate crede că merge prost o lună în care a investit, sau bine o lună în care a încasat vechituri.

PENTRU CONTABIL

Ceea ce mai sus e numit «indiferent când intră banii» are un nume în reglementări: contabilitatea de angajamente. Veniturile și cheltuielile se recunosc când se produc operațiunile, nu când se încasează sau se plătesc, iar rezultatul se atribuie exercițiului căruia îi aparține — principiul independenței exercițiului. Cele două documente din acest capitol sunt contul de profit și pierdere (formularul F20) și bilanțul (F10), singurele două care se depun în fișierul electronic la ANAF; fluxul de trezorerie și celelalte anexe, care ar fi răspuns la întrebarea despre bani, se atașează separat. Egalitatea din al doilea tabel — total resurse = total utilizări — nu e o verificare adăugată la sfârșit, ci consecința felului în care se înregistrează fiecare operațiune: subiectul capitolului următor.

De ce urmează conturile abia după asta

Un manual clasic ar fi început cu planul de conturi. E o ordine care are logica ei, dar îl lasă pe cititor fără răspuns la întrebarea «de ce». Conturile sunt o unealtă, nu un scop: sertare în care se strâng sumele, ca la sfârșitul perioadei să poți compune cele două documente fără să răscolești fiecare hârtie.

Un program de contabilitate face lucrul ăsta invizibil. Tu îi spui ce document ai primit — o factură de la furnizor, o chitanță, un extras — iar el alege sertarele. Rămâne însă util să știi ce sertare există și de ce sunt atâtea, fiindcă atunci când o cifră arată ciudat, tot acolo te întorci.

Înainte de sertare mai e ceva de lămurit: de ce fiecare sumă se scrie în două locuri deodată. Asta nu e o convenție birocratică, ci exact mecanismul care face ca cele două coloane din al doilea tabel să iasă egale de fiecare dată. E subiectul capitolului următor.

Aceeași lună, cu o singură cifră schimbată

Ca să se vadă că cele două întrebări chiar sunt independente, merită schimbat un singur lucru în exemplu și urmărit ce se mișcă. Presupunem că totul rămâne la fel, dar clientul plătește integral în cursul lunii: nu 40.000, ci toți 100.000.

ACEEAȘI ACTIVITATE, DOUĂ SCENARII DE ÎNCASARE

Elementul	Clientul plătește 40.000	Clientul plătește 100.000
Vânzări ale lunii	100.000	100.000
Costul mărfii vândute	60.000	60.000
Câștigul lunii	40.000	40.000
Bani în cont la final	15.000	75.000
De încasat de la clienți	60.000	0

Câștigul e identic în ambele coloane. Se schimbă doar unde stă valoarea: în cont sau la client.

Linia care nu se mișcă e cea care contează. Încasarea nu creează câștig; ea doar mută o valoare deja câștigată dintr-un loc în altul — din creanțe în bani. Iar dacă a doua coloană arată mai bine, e pentru că firma are aceeași avere sub o formă mai lichidă, nu pentru că a produs mai mult.

Exercițiul acesta merită repetat mental de fiecare dată când cineva spune „luna asta a mers prost”. Prima întrebare de pus e: vorbim despre câștig sau despre bani? Aproape întotdeauna se vorbește despre al doilea, iar decizia se ia ca și cum ar fi despre primul.

Exercițiul 1.1 — două întrebări, două răspunsuri

O firmă de servicii pornește luna cu 12.000 de lei în cont. Emite facturi de 50.000 de lei, din care încasează 30.000 până la sfârșitul lunii. Cheltuielile lunii sunt: salarii 20.000, chirie 4.000, utilități 1.500 — toate plătite în cursul lunii. Nu are stocuri.

Se cer: (a) câștigul lunii; (b) soldul contului la final; (c) de ce cele două nu coincid.

REZOLVARE

(a) Câștigul se calculează pe ce s-a produs, nu pe ce s-a încasat: $50.000 - 20.000 - 4.000 - 1.500 = 24.500$ de lei.

(b) Soldul contului: $12.000 + 30.000 \text{ încasate} - 25.500 \text{ plătite} = 16.500$ de lei.

(c) Diferența dintre 24.500 și creșterea de 4.500 a contului e de 20.000 de lei — exact suma facturată și neîncasată. Ea nu a dispărut: stă în creanțe, adică e tot a firmei, doar că la client.

Verificarea care încheie raționamentul: creșterea de numerar (4.500) plus creșterea creanțelor (20.000) dă 24.500, adică fix câștigul. Nu e o coincidență — e prima formă a legăturii dintre cele două documente.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Contabilitatea răspunde la două întrebări, nu la una: cât am câștigat într-o perioadă și ce am la o dată anume.
- Câștigul și banii din cont sunt lucruri diferite. O lună poate fi profitabilă și să scadă totuși soldul.
- Câștigul se citește din contul de profit și pierdere, poziția din bilanț.
- Cele două se leagă într-un punct: câștigul perioadei mărește exact cu atât partea care rămâne a patronului.
- Conturile sunt unealta prin care se ajunge la aceste două documente — de aceea vin după ele, nu înainte.

De ce fiecare sumă se scrie de două ori

Capitolul dinainte s-a încheiat cu o promisiune. În tabelul care arăta unde stă firma la 31 ale lunii, cele două coloane ieșeau egale — 75.000 de o parte, 75.000 de cealaltă. Am spus atunci că nu e o întâmplare. Acum se vede de ce.

Răspunsul e o singură idee, iar din ea decurge aproape tot restul contabilității: nimic nu apare din nimic. Orice sumă care intră undeva vine de undeva anume, iar contabilitatea scrie amândouă capetele.

Banii nu apar, se mută

Când o firmă cumpără marfă de 60.000 de lei pe credit, s-au întâmplat două lucruri deodată, nu unul. Firma are marfă în plus, de 60.000. Și are o datorie în plus, tot de 60.000. Nu poți avea marfa fără să ai și datoria; ea a venit de undeva.

Când clientul plătește 40.000, iarăși două lucruri: banii din cont cresc cu 40.000, iar dreptul de a-i mai cere clientului scade cu exact atât. Firma nu s-a îmbogățit în clipa aceea — a schimbat o formă de avere (o creanță) cu alta (bani).

Asta e tot. Orice operațiune are un de unde și un unde, iar cele două sunt egale prin natura lucrurilor, nu prin convenție contabilă. Contabilitatea nu inventează regula; doar refuză să scrie doar jumătate din ea.

Luna firmei noastre, desfăcută

Să luăm exact aceleași patru operațiuni din capitolul trecut și să le scriem pe amândouă capetele. Nu apar cifre noi — sunt aceleași, privite mai atent.

FIECARE OPERAȚIUNE, PE DOUĂ CAPETE

Ce s-a întâmplat	Ce a obținut firma	Lei	De unde a venit	Lei
Cumpărat marfă, pe credit	Marfă în depozit	60.000	Datorie către furnizor	60.000
Vândut marfa	Drept de încasat de la client	100.000	Venit din vânzare	100.000
...iar marfa a ieșit din depozit	Cheltuială cu marfa vândută	60.000	Marfa din depozit	60.000
Încasat de la client	Bani în cont	40.000	Dreptul de a-i mai cere	40.000
Plătit furnizorului	Scăderea datoriei	55.000	Banii din cont	55.000
Total		315.000		315.000

Cele două coloane de sume nu sunt egale fiindcă cineva le-a potrivit la sfârșit. Sunt egale pentru că fiecare rând, luat singur, are aceeași sumă în ambele capete.

Observă al doilea și al treilea rând. O singură vânzare a cerut două înregistrări, fiindcă s-au petrecut două lucruri distincte: firma a câștigat dreptul la 100.000 și, separat, a rămas fără marfa care o costase 60.000. Diferența dintre ele — 40.000 — e câștigul despre care vorbea capitolul trecut. El nu se scrie nicăieri direct; iese din scădere.

Egalitatea totalurilor nu e o verificare adăugată la sfârșit. E consecința felului în care s-a scris fiecare rând.

Debit și credit: două cuvinte care nu înseamnă ce pare

Până aici am folosit „ce a obținut” și „de unde a venit”. Contabilitatea are pentru ele două nume vechi, și singura dificultate reală a acestui capitol e că ele sună a altceva decât înseamnă.

Coloana din stânga a oricărei fișe de cont se numește debit. Cea din dreapta, credit. Atât. Nu înseamnă „bun” și „rău”, nici „plus” și „minus”, și nu au nicio legătură cu cardul de debit sau cu a fi creditat de bancă.

Ce fac ele depinde de sertarul în care scrii. La un cont de bani sau de marfă, ce se adună trece prin stânga: crește pe debit. La o datorie sau la un venit, invers: crește pe dreapta, pe credit. Pare arbitrar, și în parte chiar este — e o convenție veche de cinci sute de ani. Important e că e aceeași pentru toată lumea, ceea ce face ca două contabilități diferite să poată fi comparate.

Un patron nu are nevoie să rețină regula asta. Un program de contabilitate o aplică singur: tu spui ce document ai primit, el alege coloanele. Merită însă să știi că atunci când cineva spune „am debitat contul 5121”, nu spune decât „am scris suma în coloana din stânga a fișei băncii” — adică „au intrat bani”.

Verificarea care iese pe gratis

Din faptul că fiecare rând are sume egale în ambele capete decurge ceva foarte practic: dacă aduni toate sumele scrise în stânga, la nivelul întregii firme, și toate sumele scrise în dreapta, cele două totaluri trebuie să fie identice. La firma noastră, 315.000 și 315.000.

Dacă nu sunt, undeva s-a scris o singură jumătate, sau s-a scris o sumă greșit într-un singur capăt. Nu știi încă unde, dar știi sigur că există o eroare. Instrumentul care face confruntarea asta se numește balanță de verificare și are un capitol al lui mai încolo în carte.

Și, mai important, ce NU prinde verificarea

Aici trebuie spus, din primul capitol tehnic al cărții, un lucru pe care manualele îl amână prea mult: egalitatea totalurilor nu dovedește că cifrele sunt corecte. Dovedește doar că sunt simetrice.

Dacă treci o factură de 1.000 de lei ca fiind de 10.000, dar o treci greșit în ambele capete, totalurile ies egale și verificarea tace. Dacă înregistrezi o cheltuială corectă în sertarul nepotrivit, la fel. Dacă uiți cu totul un document, cu atât mai mult: ce nu s-a scris deloc nu dezechilibrează nimic.

Așadar partida dublă prinde o clasă de erori — jumătățile lipsă — și e oarbă la restul. E o unealtă foarte bună, nu una atotputernică, iar diferența dintre cele două se plătește scump când e confundată. Capitolul 33 al acestei cărți e dedicat exact acestei confuzii.

PENTRU CONTABIL

Ceea ce mai sus se numește „cele două capete” e dubla înregistrare, cerută de Legea contabilității: orice operațiune se înregistrează simultan în debitul unui cont și în creditul altuia, cu aceeași sumă. Din ea decurg cele patru egalități ale balanței de verificare — solduri inițiale, rulaje, totaluri de sume, solduri finale — care sunt consecințe, nu controale independente: o eroare simetrică le satisface pe toate patru. Rândurile doi și trei din tabel sunt cazul clasic de operațiune cu dublă articulare (recunoașterea venitului separat de descărcarea gestiunii), acolo unde un program care ar scrie doar venitul ar lăsa stocul umflat și rezultatul fals, cu balanța perfect echilibrată. Convenția debit/credit e formalizată de Luca Pacioli în 1494, dar preexista practicii negustorești venețiene; utilitatea ei nu stă în semnificația cuvintelor, ci în faptul că poziția e fixă și verificabilă.

Unde duce asta

Dacă fiecare sumă se scrie în două locuri, urmează întrebarea firească: în care anume? Marfa merge într-un loc, datoria către furnizor în altul, venitul în al treilea. Locurile acestea sunt conturile, iar lista lor completă e planul de conturi.

Nu e o listă de memorat — e un vocabular, și, ca la orice vocabular, se învață folosindu-l. Capitolul următor arată cum e organizat și de ce cifrele care îl compun nu sunt alese la

întâmplare.

Cele patru tipuri de mișcare

Odată acceptat că orice operațiune are două capete, urmează o întrebare practică: câte feluri de mișcări există, de fapt? Răspunsul e liniștitor — patru, și le poți enumera pe degete.

TOATE OPERAȚIUNILE POSIBILE, PE TIPARE

Tiparul	Exemplu	Efectul asupra totalului bilanțului
Un activ crește, altul scade	încasezi de la un client	neschimbat
Un activ crește, o datorie crește	cumperi marfă pe credit	crește
Un activ scade, o datorie scade	plătești un furnizor	scade
O datorie crește, alta scade	refinanțezi un credit	neschimbat

Nu există al cincilea tipar. Orice operațiune contabilă, oricât de complicată, se descompune în combinații ale acestor patru.

Utilitatea tabelului nu e teoretică. Când o înregistrare pare ciudată, prima verificare e să o încadrezi într-unul dintre cele patru rânduri. Dacă nu intră în niciunul, aproape sigur lipsește o linie — sau s-a folosit un cont care nu descrie ce s-a întâmplat.

De ce s-a inventat sistemul, și de ce a rezistat

Partida dublă nu e o convenție modernă. A fost descrisă tipărit în 1494, de călugărul franciscan Luca Pacioli, într-un tratat de matematică — deci era deja practica curentă a negustorilor venețieni. Cinci secole mai târziu, e neschimbată în esență.

Longevitatea are o explicație simplă și merită înțeleasă: sistemul nu a fost proiectat ca să calculeze, ci ca să facă erorile vizibile. Într-o vreme fără calculatoare, o metodă care semnalează singură jumătatea lipsă valora mai mult decât una rapidă. Astăzi calculul e gratis, iar proprietatea aceea rămâne singurul motiv pentru care sistemul e încă aici.

Exercițiul 2.1 — găsește capetele

Scrie, pentru fiecare operațiune, cele două capete („de unde” și „unde”) și încadrează-o într-unul dintre cele patru tipare:

(a) Patronul depune 50.000 de lei ca aport la capital. (b) Firma cumpără un utilaj de 30.000 de lei, plătit imediat prin bancă. (c) Firma primește o factură de chirie de 2.000 de lei, neplătită încă. (d) Firma plătește chiria din (c).

REZOLVARE

(a) Cresc banii (activ) și cresc capitalurile proprii. Tiparul al doilea, în varianta cu capital în loc de datorie: totalul bilanțului crește cu 50.000.

(b) Crește utilajul (activ), scad banii (activ). Primul tipar: totalul rămâne neschimbat — firma are aceeași avere, sub altă formă.

(c) Crește cheltuiala (deci scade rezultatul, adică partea patronului) și crește datoria față de furnizor. Totalul crește cu 2.000.

(d) Scade datoria, scad banii. Al treilea tipar: totalul scade cu 2.000.

Observația de reținut: la (c) cheltuiala a apărut, deși niciun leu nu s-a mișcat; la (d) banii s-au mișcat, dar nicio cheltuială nouă nu a apărut. E aceeași distincție din capitolul 1, văzută acum din interiorul mecanismului.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Orice operațiune are două capete: ce a obținut firma și de unde a venit. Contabilitatea le scrie pe amândouă, cu aceeași sumă.
- De aceea totalurile ies egale — nu pentru că le potrivește cineva la sfârșit.
- Debit înseamnă coloana din stânga, credit coloana din dreapta. Nimic mai mult; ce fac depinde de cont.
- O vânzare cere două înregistrări: venitul, separat de ieșirea mărfii din depozit. Câștigul iese din diferența lor.
- Egalitatea prinde jumătățile lipsă și e oarbă la erorile simetrice, la sertarul greșit și la documentul uitat.

Sertarele: planul de conturi

Capitolul trecut s-a încheiat cu o întrebare practică. Dacă fiecare sumă se scrie în două locuri, în care anume? Marfa într-un loc, datoria către furnizor în altul, venitul în al treilea. Locurile acestea se numesc conturi, iar lista lor completă e planul de conturi.

E, probabil, pagina care sperie cel mai tare la prima vedere: câteva sute de rânduri cu cifre. Vestea bună e că nu se învață pe de rost, iar cea mai bună e că logica din spate se explică într-un sfert de oră. După ea, planul se citește, nu se memorează.

Ce este, de fapt, un cont

Un cont e o fișă pe care se strâng, la un loc, toate mișcările de același fel. Fișa are exact două coloane — cele din capitolul trecut: stânga, debit; dreapta, credit. Atât.

Fișa contului „Casa în lei” adună tot ce a intrat și tot ce a ieșit din casierie. Fișa contului „Furnizori” adună tot ce ai ajuns să datorezi și tot ce ai plătit. La orice moment, diferența dintre cele două coloane se numește sold și răspunde la o întrebare precisă: cât am acum în casierie, cât mai datorez furnizorilor.

Un cont nu e, așadar, un dosar administrativ. E o întrebare la care vrei să poți răspunde oricând, fără să răscolești facturile. Numărul de conturi dintr-un plan e numărul de întrebări pe care legiuitorul a considerat că merită să le poți pune separat.

Opt familii, în ordinea unei logici

Planul de conturi românesc nu e o listă alfabetică, ci o clasificare. Prima cifră a oricărui cont spune din ce familie face parte, iar familiile sunt așezate într-o ordine care nu e întâmplătoare.

CLASELE PLANULUI DE CONTURI

Clasa	Ce adună	Exemplu
1	Capitaluri — ce a pus patronul și ce s-a acumulat în timp	1012 Capital subscris vărsat
2	Imobilizări — bunuri care servesc mai mulți ani	2131 Echipamente tehnologice
3	Stocuri — bunuri care se consumă sau se vând	371 Mărfuri
4	Terți — cine îți datorează și cui datorezi	4111 Clienți · 401 Furnizori
5	Trezorerie — banii propriu-ziși	5121 Bancă · 5311 Casa
6	Cheltuieli — ce s-a consumat în perioadă	607 Cheltuieli privind mărfurile
7	Venituri — ce s-a câștigat în perioadă	707 Venituri din vânzarea mărfurilor
8	Conturi speciale — ce nu e al tău, dar te privește	8031 Imobilizări luate cu chirie

Clasele 1–5 răspund la a doua întrebare a cărții (ce am și cui datorez). Clasele 6 și 7 răspund la prima (cât am câștigat).

Ordinea claselor 1–5 urmează un principiu: de la ce e cel mai stabil către ce e cel mai lichid. Capitalul stă ani de zile; o clădire, mulți ani; marfa, câteva luni; o creanță, câteva săptămâni; banii din cont sunt deja bani. Cine parcurge clasele de la 1 la 5 coboară, de fapt, panta timpului.

Clasele 1–5 sunt bilanțul. Clasele 6 și 7 sunt contul de profit și pierdere. Cele două documente din capitolul 1 sunt, la propriu, două felii din același plan.

Diferența care se vede abia la sfârșit de an

Între primele cinci clase și următoarele două există o deosebire de natură, nu de conținut, și merită înțeleasă devreme, fiindcă explică jumătate din operațiunile de la închiderea anului.

Un cont din clasele 1–5 are memorie. Soldul casei la 31 decembrie devine soldul casei la 1 ianuarie; banii nu dispar fiindcă s-a schimbat anul. La fel creanțele, datoriile, stocurile.

Un cont din clasele 6 și 7 nu are memorie și nici nu trebuie să aibă. Întrebarea „cât am cheltuit” are sens doar dacă spui pentru cât timp — altfel aduni la nesfârșit. De aceea, la sfârșitul fiecărui an, toate conturile de venituri și de cheltuieli se golesc într-un singur cont, 121 Profit sau pierdere, iar anul următor pornesc de la zero. Operațiunea are un capitol al ei mai încolo; deocamdată e destul de reținut că golirea nu e o formalitate, ci consecința firească a faptului că măsoară o perioadă.

Cum se citește un cod

Cifrele nu sunt numere de inventar, ci o adresă care se citește de la stânga la dreapta, îngustând sensul la fiecare pas.

ACEEAȘI ADRESĂ, CITITĂ PE RÂND

Cod	Se citește	Ce înseamnă
4	clasa	conturi de terți — cineva îmi datorează sau eu datorez
41	grupa	clienți și conturi asimilate
411	cont sintetic de gradul I	clienți
4111	cont sintetic de gradul II	clienți (creanțe curente)
4111.01	cont analitic	un client anume, deschis de firmă

Primele patru trepte sunt fixate prin reglementări și sunt aceleași la toate firmele din țară. A cincea o deschide firma, dacă are nevoie.

Uniformitatea primelor trepte e motivul pentru care contabilitatea a două firme se poate compara, iar o balanță se poate citi de oricine din meserie. Nu e birocrație: e ca la adresele poștale, unde strada se scrie la fel pentru toată lumea, altfel scrisoarea n-ajunge.

Pe ce parte crește un cont

Capitolul trecut a spus că debitul și creditul nu înseamnă plus și minus, ci stânga și dreapta, și că efectul depinde de cont. Acum se poate spune precis de ce depinde: de clasă.

REGULA, ÎN DOUĂ RÂNDURI

Ce fel de cont	Crește pe	Exemple
Ce ai (clasele 2, 3, 5 și creanțele din 4)	debit — stânga	5121 Bancă · 371 Mărfuri · 4111 Clienți
Ce datorezi și ce câștigi (clasele 1, 7 și datoriile din 4)	credit — dreapta	401 Furnizori · 707 Venituri · 1012 Capital
Ce consumi (clasa 6)	debit — stânga	607 Cheltuieli privind mărfurile

Există și conturi care funcționează în ambele sensuri, numite bifuncționale — 121 Profit sau pierdere e cel mai cunoscut: are sold creditor la profit și debitor la pierdere.

Regula se reține mai ușor pornind de la o singură observație: contabilitatea privește lucrurile din perspectiva firmei, nu a ta. Când banca îți spune „v-am creditat contul”, ea vorbește din perspectiva ei — pentru ea, tu ești o datorie. În contabilitatea firmei tale, aceiași bani intrați cresc contul de bancă pe debit.

Analiticele: singura parte pe care o alegi tu

Contul 4111 adună toți clienții la un loc. E suficient ca să știi cât ai de încasat în total, dar nu-ți spune de la cine. Pentru asta se deschid conturi analitice — 4111.01, 4111.02 și așa mai departe, câte unul pe client.

Regula practică e simplă: deschizi un analitic doar acolo unde chiar ai nevoie de un răspuns separat. Un plan cu o mie de analitice inutile e mai greu de citit decât unul cu douăzeci de analitice bine alese, iar la sfârșit de lună cineva tot trebuie să se uite peste ele.

În practică, un program de contabilitate ține evidența pe partener fără să te oblighe să deschizi ceva; analiticele rămân pentru cazurile în care vrei ca separarea să apară chiar în balanță.

PENTRU CONTABIL

Planul general de conturi e stabilit prin reglementările contabile (OMFP 1802/2014) și e obligatoriu în structura lui: simbolul și denumirea conturilor sintetice de gradul I și II nu se modifică, se pot doar adăuga analitice. Clasa 8 cuprinde conturile în afara bilanțului, cu funcțiune contabilă proprie (nu intră în egalitatea bilanțieră), iar clasa 9 — contabilitatea de gestiune — e opțională și, la firmele mici, în general neutilizată; planul din aplicație nu o conține deloc. Funcțiunea fiecărui cont (activ, pasiv sau bifuncțional) e cea din reglementări și determină partea pe care se înregistrează creșterea; excepțiile aparente — conturi rectificative precum 129 Repartizarea profitului, sau ajustările din grupele 29, 39, 49, 59 — nu contrazic regula, ci corectează un alt cont, motiv pentru care funcționează invers față de contul pe care îl rectifică. La deschiderea unui analitic, atenție ca suma soldurilor analitice să rămână egală cu soldul sintetic: dezacordul dintre ele e una dintre cele mai frecvente cauze de balanță care „nu se închide” la preluarea unei firme.

De ce nu trebuie să-l înveți pe de rost

Un patron nu deschide niciodată planul de conturi. Într-un program de contabilitate, el spune ce document are — factură de la furnizor, chitanță, extras — iar programul alege sertarele. Alegerea aceea se numește monografie contabilă și e, în fond, un dicționar între limbajul obișnuit și cel al conturilor.

Un contabil îl deschide, dar nu ca să-l memoreze: ca să verifice. Când o cifră arată ciudat într-un raport, drumul înapoi trece invariabil prin fișa unui cont, iar de acolo prin documentul care a produs-o. Planul e harta pe care se face drumul acesta.

Cu asta, uneltele sunt pe masă: știm la ce întrebări răspunde contabilitatea, de ce fiecare sumă se scrie de două ori și unde anume se scrie. Rămâne o întrebare care nu e tehnică, dar de care atârână tot: cine răspunde pentru cifrele astea. E subiectul capitolului următor.

Cum se citește un cont pe care nu l-ai mai văzut

Nimeni nu memorează planul de conturi. Se citește, iar citirea are trei pași care funcționează pentru orice simbol, inclusiv unul întâlnit prima oară.

CELE TREI ÎNTREBĂRI, PE UN EXEMPLU: CONTUL 4426

Pasul	Întrebarea	Răspunsul aici
1	Ce clasă? (prima cifră)	4 — conturi de terți: o relație cu cineva din afară
2	Ce grupă? (primele două)	44 — decontări cu bugetul statului
3	Ce anume?	4426 — TVA deductibilă, taxa plătită furnizorilor

Cu cât adaugi o cifră, cu atât întrebarea devine mai precisă. Sensul general se citește însă din prima.

Cele trei niveluri au nume în reglementare: cont sintetic de gradul I (trei cifre), de gradul II (patru cifre) și analitic (ce se adaugă după, la alegerea firmei). Un analitic nu e un cont nou — e o desfacere a celui sintetic, iar suma tuturor analiticelor trebuie să dea exact soldul sinteticului.

Cifra a doua, care spune sensul

Există un tipar care scurtează mult învățarea, iar manualele îl trec adesea sub tăcere. La conturile de imobilizări și de stocuri, un 8 pe poziția a doua înseamnă amortizare, iar un 9 înseamnă ajustare pentru depreciere. Sunt conturi rectificative: nu adaugă valoare, ci o scad.

CONTUL DE BAZĂ ȘI RECTIFICATIVELE LUI

Contul	Ce spune	Sensul soldului
213 Echipamente	cât a costat utilajul	debitor
281 Amortizări	cât s-a consumat din el	creditor — se SCAD
291 Ajustări	cât din valoarea rămasă e probabil pierdută	creditor — se SCAD

În bilanț apare o singură cifră: valoarea netă, adică 213 minus 281 minus 291. Cele trei conturi există ca să se poată spune din ce e făcută.

Exercițiul 3.1 — citește simbolul

Fără să cauți în plan, spune ce fel de cont e fiecare și pe ce parte îi stă în mod normal soldul: 401, 5121, 607, 707, 4423, 1012, 2813.

Indiciu: prima cifră dă clasa; clasele 1, 4 (parțial) și 7 sunt de regulă creditoare, clasele 2, 3, 5 și 6 debitoare.

REZOLVARE

401 — clasa 4, terți: datorie față de furnizori, sold creditor.

5121 — clasa 5, trezorerie: bani în cont, sold debitor.

607 — clasa 6, cheltuieli: costul mărfii vândute, sold debitor.

707 — clasa 7, venituri: vânzări de mărfuri, sold creditor.

4423 — clasa 4: TVA de plată, datorie față de buget, sold creditor.

1012 — clasa 1, capitaluri: aportul asociaților, sold creditor.

2813 — clasa 2 cu 8 pe poziția a doua: amortizarea mijloacelor de transport, cont RECTIFICATIV, sold creditor deși aparține clasei activelor.

Ultimul e singurul care cere atenție și e exact tiparul din secțiunea precedentă: 8 pe poziția a doua înseamnă că soldul se scade, nu se adună.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Un cont e o fișă cu două coloane care adună mișcările de același fel; diferența dintre coloane e soldul.
- Prima cifră dă clasa. Clasele 1–5 formează bilanțul, clasele 6 și 7 contul de profit și pierdere.
- Conturile 1–5 își reportează soldul dintr-un an în altul; cele de venituri și cheltuieli se golesc anual în 121, fiindcă măsoară o perioadă.
- Codul se citește ca o adresă: clasă, grupă, sintetic de gradul I și II — fixate prin lege — apoi analiticul, deschis de firmă.
- Ce ai crește pe debit, ce datorezi și ce câștigi cresc pe credit. Excepțiile aparente sunt conturi rectificative.
- Planul nu se învață pe de rost: se citește când verifici o cifră.

Cine răspunde pentru cifre

Până aici cartea a vorbit despre mecanism: la ce întrebări răspunde contabilitatea, de ce fiecare sumă se scrie de două ori, în ce sertare. Capitolul acesta nu are nicio formulă și nicio schemă contabilă. Are, în schimb, singura întrebare la care un răspuns greșit costă bani adevărați: cine răspunde pentru ce e scris acolo.

E o întrebare pe care nimeni nu o pune la începutul colaborării, fiindcă răspunsul pare evident fiecăruia dintre cei doi — și, de regulă, altfel. Patronul crede că a plătit un contabil ca să fie liniștit. Contabilul știe că lucrează cu documentele pe care i le dă cineva. Amândoi au dreptate pe jumătate, iar jumătatea care lipsește se vede abia la control.

Ce spune legea, pe scurt și fără ocolișuri

Răspunderea pentru organizarea și conducerea contabilității revine administratorului firmei. Nu contabilului, nu programului, nu firmei de contabilitate. Faptul că munca e dată în afară nu mută răspunderea în afară: ea se poate externaliza ca execuție, nu ca răspundere.

În același timp, situațiile financiare anuale nu pot fi semnate doar de administrator. Legea contabilității cere o a doua semnătură, calificată — un contabil cu studii economice superioare sau membru CECCAR (art. 10 și 28). Declarațiile curente ale lunii, în schimb, pot fi depuse și de administrator singur.

CINE SEMNEAZĂ CE

Documentul	Administrator	Contabil calificat
Declarațiile lunare (TVA, salarii, informative)	poate singur	de regulă, tot el le face
Situațiile financiare anuale (bilanț, cont de profit)	obligatoriu	obligatoriu
Documentele justificative ale firmei	răspunde de realitatea lor	le înregistrează, nu le confirmă

Al treilea rând e cel care se înțelege cel mai rar — și cel din care se nasc cele mai multe neînțelegeri între patron și contabil.

| Execuția se externalizează. Răspunderea, nu.

Ce știe doar unul și ce știe doar celălalt

Împărțirea muncii dintre patron și contabil nu e o chestiune de organizare internă, ci decurge din ceva mai adânc: fiecare dintre ei deține o informație pe care celălalt nu are cum să o aibă.

Numai patronul știe dacă operațiunea a existat cu adevărat. Dacă marfa de pe factură a intrat în depozit. Dacă serviciul consultanței a fost prestat. Dacă mașina trecută pe firmă se folosește și în interes personal, și în ce proporție. Un contabil, oricât de bun, nu poate afla lucrurile astea din hârtie: hârtia spune ce scrie pe ea.

Numai contabilul știe cum se traduce operațiunea în contabilitate și ce consecințe fiscale are. Dacă o cheltuială e deductibilă sau nu. Dacă TVA-ul se deduce integral, pe jumătate sau deloc. Dacă un bun se trece pe cheltuială acum sau se amortizează în cinci ani. Un patron, oricât de deștept, nu are de unde să știe asta fără să facă meseria.

De aceea colaborarea nu e un moft, ci o necesitate structurală. Documentul e locul unde cele două cunoașteri se întâlnesc: patronul afirmă că operațiunea din spatele lui e reală, contabilul îi dă forma contabilă corectă.

Cele două feluri de a greși

Când unul dintre cei doi face treaba celuilalt, rezultatul e previzibil, și ambele variante se văd des.

Patronul care „se descurcă singur” ține o contabilitate care arată corect formal, dar spune altceva decât realitatea afacerii: cheltuieli personale trecute pe firmă fiindcă „așa se face”, venituri neînregistrate fiindcă „a fost o sumă mică”, o balanță care se închide impecabil pe cifre care nu descriu nimic. Partida dublă, cum s-a văzut în capitolul 2, e perfect fericită cu date false, atâta timp cât sunt simetrice.

Contabilul care primește un teanc de hârtii la sfârșit de an și înregistrează tot ce i s-a dat, fără să întrebe nimic, face și el o jumătate de meserie. Nu poate ști ce lipsește din teanc. Iar ceea ce nu s-a înregistrat deloc — o factură pierdută, un încasat neraportat — nu dezechilibrează nimic și nu apare în niciun raport.

Ambele eșecuri au aceeași cauză: cineva a presupus că răspunderea celuilalt îl acoperă și pe el. Nu îl acoperă. La un control, administratorul răspunde pentru contabilitatea firmei sale, iar contabilul răspunde profesional pentru ce a semnat.

Ce înseamnă, practic, o colaborare care funcționează

Nu e nevoie de proceduri complicate. Trei obiceiuri acoperă aproape tot.

CELE TREI OBICEIURI

Obiceiul	De ce contează
Documentele ajung la timp, toate, nu doar cele convenabile	ce nu ajunge nu se înregistrează, iar lipsa nu se vede în nicio verificare
Patronul spune contextul, nu doar suma	aceeași factură se înregistrează diferit după cum bunul e pentru firmă, pentru revânzare sau mixt
Contabilul întreabă când ceva nu se potrivește	o întrebare pusă în februarie costă un minut; aceeași întrebare în timpul unui control costă altceva

Un program bun ajută la primul obicei — le adună la un loc și arată ce lipsește — dar nu poate ține locul celorlalte două.

PENTRU CONTABIL

Distincția dintre răspunderea administratorului pentru organizarea și conducerea contabilității și răspunderea profesională a celui care întocmește și semnează situațiile financiare e cea care fixează limitele misiunii. Externalizarea către o persoană autorizată CECCAR transferă execuția și atrage răspunderea profesională proprie — inclusiv disciplinară și, după caz, civilă — dar nu descarcă administratorul. Practic, două lucruri merită puse pe hârtie de la început: perimetrul misiunii (ce intră și ce nu — de exemplu, dacă include sau nu verificarea realității economice a operațiunilor, care oricum nu poate fi asumată integral) și modul de predare a documentelor, cu termene. Al doilea previne situația clasică în care documentele sosesc după închiderea perioadei, iar corecția cere storno peste o lună deja declarată. Refuzul de a înregistra un document care nu îndeplinește condițiile de document justificativ nu e un act de rea-voință față de client, ci exact conținutul profesiei: semnătura de la sfârșit acoperă tot ce s-a înregistrat pe parcurs.

Și programul unde stă în toată povestea asta

Un program de contabilitate calculează și verifică. Aplică regulile fără să obosească, ține socoteala termenelor, refuză o înregistrare care nu se închide, arată ce documente lipsesc dintr-o lună. Toate astea sunt reale și țin de partea de execuție.

Nu decide însă dacă o cheltuială e a firmei sau a ta. Nu știe dacă factura corespunde unei livrări care chiar a avut loc. Nu semnează bilanțul și nu răspunde în fața nimănui. Un program care ar pretinde contrariul ar vinde o liniște pe care nu o poate acoperi.

Cu asta, rolurile sunt clare: patronul aduce realitatea, contabilul aduce regula, programul face munca dintre ei. Mai rămâne un singur lucru înainte de a intra în practică — ordinea în care se întâmplă toate acestea, lună de lună. E harta cărții, și e capitolul următor.

Trei situații în care răspunderea se stabilește concret

Principiile din acest capitol par abstracte până în ziua în care apare o problemă. Merită, de aceea, trecute prin trei cazuri care se întâmplă des.

CINE RĂSPUNDE, ÎN PRACTICĂ

Situația	Cine răspunde	De ce
Factură de consultanță fără prestație reală	administratorul	realitatea operațiunii nu se poate verifica din document
Cheltuială înregistrată pe cont greșit	contabilul	încadrarea e o decizie profesională
Declarație depusă cu întârziere	administratorul, dar culpa se împarte	obligația e a firmei; termenul e cunoscut de amândoi

Împărțirea nu e o porțiță: administratorul răspunde de organizare și de realitate, contabilul de conformitatea întocmirii. Niciunul nu poate răspunde în locul celuilalt.

Al doilea rând merită nuanțat, fiindcă e cel mai des invocat greșit. Contabilul răspunde de încadrare dacă a avut toate informațiile. Dacă documentul nu spunea ce s-a cumpărat, iar nimeni nu a lămurit, răspunderea se mută către cel care trebuia să lămurească — și de aceea întrebarea pusă în scris valorează mai mult decât orice explicație dată ulterior.

Exercițiul 4.1 — cine semnează ce

Un administrator îi cere contabilului să înregistreze pe firmă o factură de 8.000 de lei pentru mobilier, spunând că e pentru birou. Contabilul află ulterior, întâmplător, că mobilierul a fost livrat la domiciliul administratorului.

Ce trebuie să facă contabilul, și ce se schimbă din punct de vedere fiscal?

REZOLVARE

Fiscal, cheltuiala nu are scop economic: nu e deductibilă, iar TVA-ul aferent nu se deduce. Dacă bunul a fost folosit personal, operațiunea capătă natura unui avantaj acordat administratorului, cu consecințe la impozitul pe venit și la contribuții.

Contabilul nu poate certifica realitatea prestației — nu el a comandat și nu el a primit bunul. Ce poate și trebuie să facă: să semnaleze în scris, să ceară lămurirea, și, dacă se confirmă, să înregistreze operațiunea în forma ei corectă, nu în cea comodă.

Ce nu-l apără: faptul că a primit indicația verbal. Ce îl apără: nota scrisă și documentul din care rezultă ce a semnalat și când.

Concluzia practică, valabilă dincolo de acest caz: în contabilitate, întrebarea pusă în scris e cea mai ieftină formă de asigurare profesională.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Răspunderea pentru organizarea și conducerea contabilității revine administratorului și nu se externalizează.
- Situațiile financiare anuale cer o a doua semnătură, a unui contabil calificat (art. 10 și 28, Legea 82/1991); declarațiile curente pot fi depuse și de administrator.
- Numai patronul știe dacă operațiunea a fost reală; numai contabilul știe cum se traduce contabil și fiscal. Niciuna dintre cunoașteri nu o înlocuiește pe cealaltă.
- Cele două eșecuri tipice — patronul care se descurcă singur și contabilul care înregistrează fără să întrebe — au aceeași cauză: presupunerea că răspunderea celuilalt te acoperă.
- Un program aplică regulile și semnalează lipsurile, dar nu confirmă realitatea economică și nu semnează nimic.

Ciclul contabil: harta cărții

Cele patru capitole de până acum au așezat uneltele pe masă: la ce întrebări răspunde contabilitatea, de ce fiecare sumă se scrie de două ori, unde anume se scrie și cine răspunde pentru ce. Mai rămâne ordinea — și, spre deosebire de restul, ordinea nu e o convenție didactică.

O firmă parcurge în fiecare lună aceeași secvență de operațiuni, iar fiecare pas presupune că cel dinainte s-a încheiat. Nu poți regulariza TVA-ul înainte de a fi înregistrat facturile lunii. Nu poți închide luna cu extrasul bancar nepunctat. Nu poți întocmi bilanțul până nu ai închis toate lunile. Secvența aceasta se numește ciclu contabil, iar cartea o urmează pas cu pas.

De ce nu pe teme, ca manualele

Un manual clasic împarte materia pe capitole tematice: conturile, apoi stocurile, apoi salariile, apoi TVA-ul. E o ordine bună pentru cine dă un examen și una proastă pentru cine ține o firmă, din două motive.

Întâi, fiindcă ascunde dependențele. În realitate, greșeala de la stocuri se vede în TVA, iar cea de la salarii se vede în bilanț. Prezentate separat, temele par independente; în practică se sprijină una pe alta.

Apoi, fiindcă răspunde la întrebări în alt moment decât cel în care ele apar. Cine ține contabilitate nu se întreabă „ce știu eu despre amortizare”, ci „ce am de făcut acum, că e 25 ale lunii”. Cartea aceasta e așezată după al doilea fel de întrebare.

Ordinea fazelor nu e o alegere de autor. E o dependență reală: fiecare pas consumă rezultatul celui dinainte.

Cele paisprezece faze

Ciclul complet arată așa. Coloana din dreapta spune la ce ritm se parcurge fiecare fază — și aici stă a doua idee importantă a capitolului: nu totul se face lunar.

CICLUL CONTABIL, ÎN ORDINEA PARCURGERII

Faza	Ce se face	Ritm
1	Deschiderea exercițiului — datele firmei, regimurile, soldurile de pornire	o dată pe an
2	Documentele justificative — tot ce intră în contabilitate	zilnic
3	Trezoreria — încasări, plăți, reconcilierea cu extrasul	zilnic / săptămânal
4	Stocurile — intrări, ieșiri, producție	zilnic
5	Salariile — statul de plată al lunii	lunar
6	Imobilizările — amortizarea, ratele de leasing	lunar
7	Regularizările — ce nu vine dintr-un document primit	lunar
8	Registrele și bilanța de verificare	lunar
9	TVA — decontul perioadei	lunar / trimestrial
10	Închiderea lunii — verificare, aprobare, blocare	lunar
11	Închiderea anului — rezultatul, impozitul, repartizarea	o dată pe an
12	Situațiile financiare anuale	o dată pe an
13	Declarațiile și depunerea lor	la termenele legale
14	Arhivarea — dosarul lunii, dosarul anului	continuu

Fazele 2–4 sunt munca de zi cu zi. Fazele 5–10 sunt ritualul de sfârșit de lună. Fazele 11–12 se fac o singură dată pe an, după ce toate lunile sunt închise.

Trei ritmuri, nu unul

Confuzia cea mai costisitoare la firmele mici e că totul se face „la contabilitate, o dată pe lună”. În realitate, ciclul are trei ritmuri suprapuse, iar amestecarea lor e sursa clasică de haos în martie, când se caută documente din septembrie.

Ritmul zilnic e al documentelor și al banilor. O factură primită azi și înregistrată azi costă un minut; aceeași factură căutată peste patru luni costă o după-amiază, iar uneori nu se mai găsește deloc.

Ritmul lunar e al verificărilor: salarii, amortizare, regularizări, bilanță, TVA, închidere. E o listă care se parcurge în ordine, iar sărirea unui pas nu se vede imediat — se vede la următorul care depinde de el.

Ritmul anual e al bilanțului: rezultatul, impozitul, repartizarea, situațiile financiare. Se face o singură dată, dar numai după ce cele douăsprezece luni sunt închise. De aceea o lună lăsată deschisă în iulie devine o problemă în mai anul următor.

De ce cartea grupează două faze depărtate

O singură abatere de la ordinea strictă merită explicată, fiindcă se vede în cuprins. Partea a opta tratează la un loc TVA-ul (faza 9) și declarațiile (faza 13), deși între ele stau patru faze.

Motivul e că, din punctul de vedere al firmei, sunt același lucru: ce datorezi statului și cum dovedești că ai depus. Decontul de TVA e prima declarație pe care o firmă o întâlnește și cea mai frecventă, iar despărțirea ei de restul declarațiilor ar fi împărțit o singură idee în două locuri. Restul cărții urmează ordinea fazelor fără excepții.

PENTRU CONTABIL

Ciclul descris aici e forma practică a două cerințe din reglementări: înregistrarea cronologică și sistematică a operațiunilor, respectiv întocmirea situațiilor financiare pe baza balanței de verificare de la închiderea exercițiului. Ritmul fazei 9 nu e o alegere internă: perioada fiscală pentru TVA e luna sau trimestrul, după cifra de afaceri și după existența achizițiilor intracomunitare, iar schimbarea ei atrage recalcularea termenelor pentru tot anul. Fazele 10 și 11 se disting nu doar prin frecvență, ci prin efecte: închiderea lunii stabilește TVA-ul de plată și blochează perioada, în timp ce închiderea anului stinge conturile din clasele 6 și 7 în 121 și pregătește repartizarea rezultatului — operațiune care, la rândul ei, nu se poate face înainte de aprobarea situațiilor financiare. Faza 14 nu e administrativă: termenele de păstrare curg de la închiderea exercițiului, iar reconstituirea unui document pierdut e o procedură reglementată, nu o formalitate. În fine, ordinea are și o consecință de audit: o lună redeschisă după depunerea declarațiilor cere storno în perioada curentă, nu modificarea celei închise — motiv pentru care blocarea din faza 10 e o garanție, nu o piedică.

Cum se citește restul cărții

Fiecare parte care urmează e o fază. Capitolele din interiorul ei răspund la întrebările care apar exact în acel moment, în ordinea în care apar. Cine ține o firmă poate citi cartea o dată de la cap la coadă, apoi să se întoarcă la partea de care are nevoie în ziua respectivă.

Textul de bază e scris pentru cineva care nu a făcut contabilitate. Acolo unde subiectul o cere, capitolul continuă cu o secțiune pentru contabil — monografia, temeiul legal, verificarea — marcată distinct, astfel încât cele două lecturi să nu se încurce. Un patron poate sări peste ele fără să piardă firul; un contabil le va găsi acolo unde se așteaptă.

Partea introductivă se încheie aici. Din capitolul următor începe ciclul propriu-zis, cu faza care se face o singură dată și de care atârână tot restul anului: deschiderea exercițiului.

Harta, pe o lună concretă

Fazele au sens abia când le vezi date. Iată aceeași secvență, așezată pe zilele unei luni obișnuite la o firmă mică, plătitoare de TVA și cu doi angajați.

LUNA, ZI CU ZI

Când	Ce se face	Faza
pe parcurs	documentele se înregistrează pe măsură ce sosesc	2
1–5 ale lunii următoare	se completează documentele lipsă, se cer facturile nesosite	2
5–8	extrasul lunii se înregistrează și se punctează	3
8–10	stocul, salariile, amortizarea	4–6
10–15	regularizările: avansuri, valută, delimitări	7
15–18	balanța de verificare și confruntările	8
18–24	declarațiile se generează, se validează, se depun	9
25	plata obligațiilor	9
după depunere	perioada se blochează	10

Datele nu sunt o normă, ci un ritm care lasă loc de corectat. Cine ajunge la balanță pe 24 nu mai are când să repare ce găsește.

Se observă că depunerea ocupă o singură zi, iar tot ce e înainte ocupă trei săptămâni. Raportul acesta e chiar teza cărții: declarația nu e o lucrare, ci consecința unei luni deja făcute. Cine o tratează ca pe o lucrare o completează pe 24 și o rectifică pe 3.

Exercițiul 5.1 — ce se strică dacă schimbi ordinea

Un contabil, presat de termen, generează decontul de TVA pe 20 ale lunii, înainte de a fi punctat extrasul și înainte de bilanță. Pe 22 sosesc trei facturi de achiziție din luna raportată.

Ce se întâmplă cu fiecare dintre: (a) decontul deja generat; (b) balanța lunii; (c) situația firmei la un control.

REZOLVARE

(a) Decontul e incomplet: TVA-ul deductibil al celor trei facturi lipsește, deci firma declară mai mult de plată decât datorează. Dacă a fost deja depus, corecția cere decont rectificativ.

(b) Balanța întocmită după înregistrarea facturilor nu va mai corespunde cu decontul depus — iar corelația dintre rulajul contului 4426 și jurnalul de cumpărări, care ar fi trebuit verificată înainte de depunere, iese acum greșită.

(c) La control, diferența dintre evidență și declarație e prima care se vede. Ea nu e o eroare de calcul, ci una de ORDINE, și e reparabilă — dar reparația costă o rectificativă și o explicație, în loc de două zile de așteptare.

Morala, care e chiar rostul capitolului: fazele nu sunt un ritual, sunt dependențe. Sărirea uneia nu economisește timp, ci îl mută mai departe, cu dobândă.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Ciclul contabil are paisprezece faze, iar ordinea lor e o dependență reală: fiecare pas consumă rezultatul celui dinainte.
- Ritmurile sunt trei, nu unul: zilnic pentru documente și bani, lunar pentru verificări și închidere, anual pentru bilanț.
- O lună lăsată deschisă nu rămâne o problemă a lunii aceleia — devine o problemă la închiderea anului.
- Cartea urmează fazele, cu o singură abatere explicată: TVA-ul și declarațiile stau împreună, fiindcă răspund aceleiași întrebări.
- Fiecare parte de aici încolo e o fază; capitolele din ea răspund întrebărilor din acel moment al lunii.

Firma și regimurile ei

Prima fază a ciclului se face o singură dată și se atinge rar. Tocmai de aceea e periculoasă: nu ai ocazia să te obișnuiești cu ea, iar dacă e greșită, greșeala nu se vede în ziua aceea, ci la fiecare declarație a anului.

Deschiderea exercițiului înseamnă, practic, să răspunzi la două întrebări despre firmă. Sunt întrebări scurte, cu răspunsuri care par administrative, dar din ele decurge tot restul: ce declarații datorezi, la ce termene, cât impozit plătești și dacă pui sau nu TVA pe facturi.

Cele două întrebări sunt independente. O firmă poate fi plătitoare de TVA și microîntreprindere, sau neplătitoare și pe impozit pe profit, în orice combinație.

Prima întrebare: pui TVA pe factură sau nu?

O firmă nouă nu e, din oficiu, plătitoare de TVA. Poate rămâne neplătitoare cât timp cifra ei de afaceri anuală stă sub plafonul de scutire — 395.000 de lei — și poate cere înregistrarea și mai devreme, dacă vrea.

Diferența practică e simplă de descris și greu de intuit. Neplătitorul nu adaugă TVA la prețurile lui, dar nici nu deduce TVA-ul din ce cumpără: taxa plătită furnizorilor devine, pentru el, cost. Plătitorul adaugă TVA la vânzări, îl deduce pe cel din cumpărări, și virează statului doar diferența.

De aici iese regula practică pe care merită să o cunoască orice patron: statutul de plătitor te avantajează dacă vinzi mai ales către alte firme plătitoare și ai achiziții mari cu TVA. Te dezavantajează dacă vinzi către persoane fizice și ai cheltuieli mici — acolo, TVA-ul se adaugă la prețul final și te scoate din piață față de un concurent neplătitor.

Peste plafon, alegerea dispare: înregistrarea devine obligatorie. Iar plafonul se urmărește pe parcursul anului, nu se constată la sfârșit — cine îl depășește în august nu are timp până în decembrie.

A doua întrebare: cum se impozitează câștigul?

Aici sunt tot două variante, iar deosebirea dintre ele e mai adâncă decât pare: nu se schimbă doar cota, ci lucrul pe care se aplică.

Microîntreprinderea plătește un procent din venituri — 1%, sau 3% peste prag ori pe anumite domenii de activitate. Nu contează dacă a avut profit sau pierdere; se plătește pe încasat, la propriu pe ce a facturat. E simplu de calculat și previzibil.

Impozitul pe profit e 16% din câștig, adică din diferența dintre venituri și cheltuieli, ajustată fiscal. Dacă anul a fost în pierdere, impozitul e zero. E mai complicat de calculat, dar urmează realitatea afacerii.

Regimul micro nu e la alegere oricând: are un plafon de venituri — 100.000 de euro începând cu 2026 — peste care firma trece obligatoriu la impozit pe profit. Sub plafon, alegerea există, iar întrebarea firească e care variantă costă mai puțin.

Care iese mai ieftin: aritmetica, nu părerea

Răspunsul nu ține de mărimea firmei, ci de marja ei. Cele două impozite se egalează într-un punct care se poate calcula exact: 1% din venit egalează 16% din profit atunci când profitul reprezintă 6,25% din venit.

ACEEAȘI CIFRĂ DE AFACERI, MARJE DIFERITE

Marja	Venit	Profit	Micro 1%	Profit 16%	Mai ieftin
5%	400.000	20.000	4.000	3.200	impozit pe profit
6,25%	400.000	25.000	4.000	4.000	egale — punctul de cumpănă
10%	400.000	40.000	4.000	6.400	micro
25%	400.000	100.000	4.000	16.000	micro

Impozitul micro nu se mișcă: 1% din aceleași venituri, indiferent de marjă. Cel pe profit urcă odată cu câștigul.

Concluzia se reține ușor: la marje mari, micro e avantajos; la marje mici, impozitul pe profit. Iar dacă firma are ani în pierdere, micro devine de-a dreptul scump — plătește și când nu câștigă.

Pentru cota de 3% punctul de cumpănă se mută la 18,75% marjă. Sub el, impozitul pe profit e mai ieftin; peste, tot micro.

Ce se schimbă în timpul anului

Ambele răspunsuri pot fi răsturnate de creșterea firmei, și în ambele cazuri schimbarea nu așteaptă sfârșitul anului.

La TVA, depășirea plafonului obligă la înregistrare într-un termen scurt, iar de la data înregistrării facturile se emit altfel. La micro, depășirea pragului de 60.000 de euro mută cota de la 1% la 3% începând cu trimestrul în care s-a depășit — nu de anul următor. Depășirea plafonului de 100.000 de euro scoate firma din regimul micro cu totul.

De aceea urmărirea acestor praguri nu e o grijă de decembrie, ci una permanentă. Un program de contabilitate le poate calcula continuu și avertiza dinainte; e, de altfel, unul dintre puținele locuri unde automatizarea chiar previne o amendă, nu doar economisește timp.

PENTRU CONTABIL

Baza impozitului micro nu e totalul clasei 7 și confuzia asta e cea mai frecventă eroare de calcul la firmele mici: potrivit art. 53 Cod fiscal, din venituri se scad veniturile din provizioane și ajustări, producția de imobilizări, variația stocurilor, subvențiile și diferențele favorabile de curs, iar reducerile comerciale acordate ulterior se adaugă. Comutarea 1% → 3% operează de la trimestrul depășirii pragului de 60.000 EUR, nu de la anul următor (art. 51 alin. (4), Legea 296/2023), iar cota de 3% se aplică din start pe codurile CAEN enumerate la art. 51 alin. (1) lit. b) pct. 2 — IT, HoReCa, juridic, medical — indiferent de venituri. Plafonul de ieșire din regim e 100.000 EUR din 2026 (art. 47, OUG 156/2024), în scădere față de anii anteriori, ceea ce a scos multe firme din micro fără ca ele să se schimbe cu ceva. Cotele de TVA sunt 21% standard și 11% redus de la 1 august 2025 (Legea 141/2025), iar plafonul de scutire e 395.000 lei de la 1 septembrie 2025 (art. 310, OG 22/2025, în aplicarea Directivei UE 2020/285). Perioada fiscală pentru TVA — lună sau trimestru — se stabilește după cifra de afaceri a anului precedent și după existența achizițiilor intracomunitare, iar trecerea de la trimestru la lună în cursul anului atrage recalcularea termenelor pentru toate perioadele rămase.

Ce se completează, concret

În aplicație, faza aceasta înseamnă câteva câmpuri într-o singură pagină: datele de identificare ale firmei, codul de TVA dacă există, regimul de impozitare, perioada fiscală, conturile bancare, seriile de documente. Se completează o dată, la început, și se revine la ele doar când se schimbă ceva real.

Din acel moment, programul știe ce declarații îți revin și la ce termene, ce cote pune pe facturi și ce rapoarte îți sunt cerute la sfârșit de an. Nimic din ce urmează în carte nu funcționează corect dacă răspunsurile de aici sunt greșite — iar corectarea lor peste șase luni înseamnă, de regulă, refacerea declarațiilor depuse între timp.

Mai rămâne un lucru înainte de primele documente: dacă firma nu e la primul an, contabilitatea nu pornește de la zero. Trebuie preluate soldurile. E capitolul următor.

Cele patru decizii de la înființare, și ce costă fiecare

Un patron nou crede că singura decizie e „SRL sau PFA”. În realitate sunt patru, se iau aproape simultan, iar trei dintre ele se pot schimba greu.

DECIZIILE DE LA START

Decizia	Ce influențează	Cât de ușor se schimbă
Forma juridică	răspunderea, impozitarea, formalitățile	greu — cere transformare
Regimul de impozitare	cât plătește firma din câștig	anual, cu condiții
Înregistrarea în scopuri de TVA	fluxul de numerar și obligațiile declarative	în ambele sensuri, cu praguri
Obiectul de activitate (CAEN)	autorizări, cote de TVA, regimuri speciale	ușor, prin mențiune

Ordinea în care se iau contează: regimul de impozitare depinde de forma juridică, iar plafonul de TVA se raportează la activitatea reală, nu la ce scrie în statut.

Merită spus limpede un lucru pe care nimeni nu-l spune la înființare: alegerile acestea nu se fac o dată pentru totdeauna, ci se REVIZUIESC anual, pe cifrele efective. O firmă care a ales micro la înființare, pentru că părea mai ieftin, și care ajunge la marje mici, plătește impozit pe venituri chiar și în anii de pierdere.

Exercițiul 6.1 — micro sau impozit pe profit

Două firme au aceeași cifră de afaceri, 400.000 de lei pe an. Prima are cheltuieli de 380.000 (marjă 5%), a doua de 320.000 (marjă 20%).

Calculează impozitul fiecăreia în ambele regimuri — micro 1% pe venituri și impozit pe profit 16% — și spune care regim îi convine fiecăreia.

REZOLVARE

Firma A: profit 20.000. Micro: $1\% \times 400.000 = 4.000$. Profit: $16\% \times 20.000 = 3.200$. Îi convine impozitul pe profit — plătește cu 800 de lei mai puțin.

Firma B: profit 80.000. Micro: 4.000. Profit: $16\% \times 80.000 = 12.800$. Îi convine micro — plătește cu 8.800 de lei mai puțin.

Punctul de cumpănă e la o marjă de 6,25%: acolo 1% din venit egalează 16% din profit. Sub el, impozitul pe profit e mai ieftin; peste, micro.

Ce nu apare în calcul și decide adesea: la micro impozitul se plătește ȘI în anii cu pierdere, fiindcă baza e venitul. Pentru o activitate cu marje volatile, regimul care pare mai ieftin în medie poate fi cel care doare în anul prost.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Deschiderea exercițiului cere două răspunsuri independente: plătitor de TVA sau nu, și micro sau impozit pe profit.
- Neplătitorul de TVA nu adaugă taxa la prețuri, dar nici nu o deduce — devine cost. Plafonul de scutire e 395.000 lei.
- Micro se plătește pe venituri, indiferent de profit; impozitul pe profit, 16% din câștig, e zero în pierdere.
- Punctul de cumpănă e la 6,25% marjă pentru cota de 1% și la 18,75% pentru cea de 3%. Marje mari — micro; marje mici — profit.
- Pragurile se urmăresc pe parcursul anului: depășirea mută cota din trimestrul depășirii, nu din anul următor.
- Un răspuns greșit aici nu se vede azi, ci la fiecare declarație a anului.

Balanța de deschidere

Capitolul trecut a stabilit regimurile firmei. Mai rămâne o singură întrebare înainte de primul document: de la ce cifre pornim?

Pentru o firmă nou-înființată răspunsul e aproape gol — dar nu chiar. Pentru una care funcționează de ani de zile și abia acum intră într-un program de contabilitate, răspunsul e o balanță întreagă, și de corectitudinea ei atârână tot ce se va calcula de aici încolo.

Ce se reportează și ce nu

Capitolul 3 a împărțit conturile în două feluri, iar acum diferența devine practică. Conturile din clasele 1–5 au memorie: soldul lor la 31 decembrie devine sold inițial la 1 ianuarie. Banii din cont nu dispar fiindcă s-a schimbat anul, nici creanțele, nici datoriile, nici marfa din depozit.

Conturile de venituri și cheltuieli, clasele 6 și 7, nu se reportează niciodată. Ele măsoară o perioadă, iar perioada s-a încheiat; anul nou pornește de la zero. Cine „preia” și solduri de venituri sau cheltuieli face o greșeală care se vede imediat: rezultatul anului nou pornește umflat.

Balanța de deschidere conține numai conturi de bilanț. Dacă vezi în ea un cont de clasa 6 sau 7, ceva e greșit.

Aceeași firmă, un an mai târziu

Să ne întoarcem la firma din primele capitole. Își încheiase luna cu 15.000 de lei în cont, 60.000 de încasat de la clienți, 5.000 de plătit furnizorului, cei 30.000 puși la început și un câștig de 40.000. Presupunem că anul s-a încheiat acolo și că profitul a fost lăsat în firmă, nu distribuit.

BALANȚA DE DESCHIDERE A ANULUI URMĂTOR

Cont	Debit	Credit
5121 Conturi la bănci în lei	15.000	
4111 Clienți	60.000	
401 Furnizori		5.000
1012 Capital subscris vărsat		30.000
1171 Rezultat reportat		40.000
Total	75.000	75.000

Câștigul de 40.000 nu mai apare ca „profitul lunii”: la închiderea anului a trecut în rezultat reportat, adică în averea care rămâne a patronului. Marfa nu apare deloc — se vânduse toată.

Se vede aici, într-un tabel de cinci rânduri, tot ce a spus prima parte a cărții. Cele două coloane sunt egale fiindcă fiecare operațiune de peste an a fost scrisă pe două capete. Conturile de venituri și cheltuieli au dispărut, fiindcă măsurau perioada încheiată. Iar câștigul nu s-a evaporat: și-a schimbat numele.

Firma nouă nu pornește chiar de la zero

O firmă înființată luna trecută nu are creanțe, datorii sau stocuri, dar are capital social. Suma depusă de asociați la înființare e prima înregistrare din viața ei, iar balanța de deschidere conține exact acele două rânduri: banii, de o parte, și capitalul, de cealaltă.

E cel mai simplu caz posibil și, tocmai de aceea, cel mai bun exemplu de citit: firma are ceva (bani) și acel ceva aparține cuiva (asociaților). Nimic nu apare din nimic — nici măcar în prima zi.

Trei niveluri de preluare, nu unul

Când se preia o firmă cu istoric, „am pus soldurile” înseamnă de fapt trei operațiuni distincte, iar sărirea uneia dintre ele produce o contabilitate care se închide pe total și e inutilizabilă în practică.

CE TREBUIE PRELUAT

Nivel	Ce se preia	Fără el nu poți
Sintetic	soldul fiecărui cont din balanța de închidere	întocmi bilanțul
Analitic pe partener	cât datorează fiecare client, cât datorezi fiecărui furnizor	ști pe cine să suni sau pe cine să plătești
Cantitativ-valoric	stocul pe fiecare produs: cantitate și valoare	descărca gestiunea la prima vânzare

Primul nivel e obligatoriu prin lege. Celelalte două sunt obligatorii prin bun-simț: fără ele, cifrele sunt corecte și de nefolosit.

Regula care leagă nivelurile e una singură, dar e cea mai încălcată la preluări: suma soldurilor analitice trebuie să fie egală cu soldul sintetic. Dacă în contul de clienți scrie 60.000, iar clienții luați unul câte unul dau 58.400, diferența de 1.600 nu e o rotunjire — e un client uitat sau o sumă introdusă de două ori.

De ce o balanță dezechilibrată nu se mai vindecă

Egalitatea dintre totalul debitor și cel creditor nu e o formalitate de completat la preluare, ci punctul de plecare al tuturor verificărilor viitoare. Capitolul 2 a arătat de ce: fiecare operațiune adaugă sume egale în ambele coloane, deci diferența dintre ele nu se schimbă niciodată.

Consecința e neplăcută și merită spusă limpede. Dacă pornești cu o diferență de 1.200 de lei, vei avea aceeași diferență de 1.200 de lei în fiecare balanță de peste an, indiferent câte operațiuni corecte înregistrezi între timp. Nu se diluează, nu se pierde, nu se compensează. Singura reparație e să te întorci la balanța de preluare și să găsești ce lipsește.

De aceea un program serios refuză din start o preluare dezechilibrată, în loc să o accepte și să se plângă mai târziu — și refuză integral, nu pe jumătate, fiindcă o preluare parțială e mai greu de reparat decât una care n-a avut loc. Tot de aceea refuză și un sold trecut cu minus în coloana greșită: un cont nu are sold „negativ pe debit”, ci sold pe credit.

PENTRU CONTABIL

Reportarea soldurilor nu e o operațiune la latitudinea contabilului: bilanțul de deschidere al unui exercițiu trebuie să corespundă bilanțului de închidere al exercițiului precedent — principiul intangibilității, din reglementările contabile. Modificarea retroactivă a unui sold de deschidere pentru a „potrivi” o balanță e, din acest motiv, exclusă; corecțiile de erori aferente exercițiilor anterioare se înregistrează pe rezultatul reportat, nu prin rescrierea deschiderii. La preluarea unei firme din alt program merită verificate, înainte de a accepta balanța, patru lucruri: că suma soldurilor analitice egalează sintitul pe fiecare cont cu terți; că stocul cantitativ-valoric preluat corespunde valoric conturilor din clasa 3; că soldul de TVA — 4423, 4424, 4428 — e coerent cu ultimul decont depus; și că amortizarea cumulată vine odată cu valoarea de intrare a imobilizărilor, altfel amortizarea viitoare se va calcula pe o bază greșită și durata rămasă va fi inexactă. Ultimul punct e cel mai des ratat, fiindcă în balanța sintetică imobilizările apar deja la valoare netă, iar informația despre vechime se pierde dacă nu e cerută separat.

Cum se face, practic

În aplicație, preluarea se face dintr-un singur loc: fie se importă fișierul exportat din programul vechi, fie se introduc soldurile cont cu cont. Programul verifică egalitatea înainte de a scrie ceva și refuză preluarea dacă nu se închide, spunând exact cu cât diferă.

Soldurile pe fiecare client și furnizor se detaliază separat, iar stocul are preluarea lui cantitativ-valorică. Sunt trei pași, nu unul, exact ca în tabelul de mai sus — iar ordinea lor nu contează, atâta timp cât la final toate trei se potrivesc între ele.

Cu asta, faza întâi e încheiată: firma știe cine e, ce regim are și de unde pornește. Din capitolul următor începe munca de zi cu zi, cu singura ușă prin care intră ceva în contabilitate — documentul.

De unde vin cifrele de deschidere, pe cazuri

„Balanța de deschidere” înseamnă lucruri diferite după cum firma e nouă, veche sau preluată de la alt contabil — iar confuzia dintre cele trei e sursa celor mai multe erori de început de an.

TREI SITUAȚII, TREI SURSE

Situația	De unde vin soldurile	Ce se verifică
Firmă nou-înființată	din actul constitutiv: capitalul subscris și vărsat	suma vărsată efectiv, nu cea subscrisă
Firmă în activitate, an nou	din balanța lunii decembrie, după închidere	conturile 6 și 7 trebuie să fie ZERO
Preluare de la alt contabil	din ultima balanță predată, cu proces-verbal	concordanța analitic-sintetic pe terți

Al doilea rând e cel mai des greșit: preluarea unei balanțe DINAINTE de închiderea anuală aduce în anul nou solduri pe conturi de venituri și cheltuieli, care nu au ce căuta acolo.

La preluarea de la alt contabil există o regulă practică pe care merită să o adopți fără excepție: soldurile se preiau, dar se și verifică. Un sold de clienți care nu se poate desfășura pe parteneri, sau un sold de casă care nu se potrivește cu registrul, sunt probleme moștenite care devin ale tale din prima zi în care le-ai înregistrat.

Exercițiul 7.1 — preluarea care nu se închide

Preiei contabilitatea unei firme. Balanța predată arată: 5121 debitor 18.000; 4111 debitor 42.000; 401 creditor 25.000; 1012 creditor 30.000; 117 creditor 5.000. Desfășurarea analitică a contului 4111 însumează 39.500.

(a) Se închide balanța? (b) Ce faci cu diferența de pe 4111?

REZOLVARE

(a) Total debitor: $18.000 + 42.000 = 60.000$. Total creditor: $25.000 + 30.000 + 5.000 = 60.000$. Balanța sintetică se închide perfect.

(b) Și totuși există o eroare: analiticul dă 39.500 față de 42.000 sintetic, deci lipsesc 2.500 de lei repartizați pe niciun client. Balanța nu o semnalează, fiindcă echilibrul se verifică pe sintetic.

Ce NU se face: forțarea unui analitic „diverși” de 2.500 ca să iasă. Aceasta ascunde problema și o face nerezolvabilă peste un an.

Ce se face: se cere desfășurarea de la predător, înainte de semnarea procesului-verbal. Dacă nu se poate obține, diferența se consemnează în procesul-verbal ca preluată neidentificat — deci rămâne o problemă cunoscută, nu una moștenită tăcut.

Lecția generală, care revine în capitolul 33: o balanță echilibrată nu e o balanță corectă. Aici echilibrul e perfect, iar evidența e greșită.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Se reportează numai conturile de bilanț, clasele 1–5. Veniturile și cheltuielile pornesc de la zero în fiecare an.
- Câștigul anului încheiat nu dispare: trece în rezultat reportat, adică în averea care rămâne a firmei.
- O firmă nouă are și ea o balanță de deschidere: banii depuși și capitalul social.
- Preluarea are trei niveluri — sintetic, analitic pe partener, cantitativ-valoric pe stoc. Suma analiticelor trebuie să dea soldul sintetic.
- O diferență de la deschidere nu se diluează niciodată: rămâne aceeași în fiecare balanță a anului.
- Bilanțul de deschidere trebuie să corespundă celui de închidere al anului precedent; erorile anterioare se corectează pe rezultat reportat, nu rescriind deschiderea.

Egalitatea care trebuie să țină din prima zi

Capitolul trecut a spus că o balanță de deschidere trebuie să se încheie și că, dacă nu se încheie, diferența nu mai dispare niciodată. Capitolul acesta răspunde la întrebarea care urmează firesc: de ce trebuie, de fapt, să se încheie? Și, mai practic, ce faci când nu se încheie.

Merită lămurit acum, la începutul ciclului, fiindcă e ultima ocazie în care egalitatea se poate privi în liniște. De aici încolo ea va fi presupusă la fiecare pas.

Nu e o regulă impusă, e o definiție

Egalitatea din contabilitate nu e o cerință pe care legiuitorul a adăugat-o ca să facă viața grea. E consecința felului în care e definit unul dintre termeni.

Ce are firma se numește activ. Ce datorează altora se numesc datorii. Iar diferența dintre ele — ce ar rămâne dacă s-ar plăti toți creditorii — se numește capitaluri proprii. Nu e o sumă pusă deoparte undeva, ci un rest: exact ce prisosește după ce fiecare și-ar lua ce i se cuvine.

Activ = Datorii + Capitaluri proprii. Egalitatea ține fiindcă ultimul termen e definit ca diferența primilor doi.

Pe firma din capitolele trecute: are 75.000 de lei (bani și creanțe), datorează 5.000 furnizorului, deci capitalurile proprii sunt 70.000 — cei 30.000 puși de patron plus cei 40.000 câștigați. Nu se putea altfel: dacă mâine ar încasa tot și ar plăti tot, în firmă ar rămâne fix 70.000.

De aceea o balanță care nu se încheie nu semnalează o „nepotrivire de calcul”. Semnalează că undeva s-a scris ceva ce nu poate fi adevărat despre lume: fie firma are un bun care nu vine de nicăieri, fie datorează cuiva ceva ce n-a primit.

Aceeași egalitate, văzută de două ori

Un începător are impresia că sunt două verificări diferite: una la bilanț, unde activul trebuie să dea cât pasivul, și alta la balanță, unde totalul debitor trebuie să dea cât cel creditor. Sunt aceeași egalitate, privită din două locuri.

Bilanțul o arată pe solduri, la o dată. Balanța o arată pe mișcări, pe o perioadă. Prima decurge din a doua: dacă fiecare operațiune a adăugat sume egale în ambele coloane — capitolul 2 — atunci și soldurile rezultate vor fi egale pe total.

Cele patru egalități ale balanței

Balanța de verificare românească nu confruntă o singură pereche de totaluri, ci patru. Nu e redundantă: fiecare pereche prinde altceva, iar locul în care se rupe prima egalitate spune unde să cauți.

CE VERIFICĂ FIECARE PERECHE

Egalitatea	Se rupe când
Solduri inițiale debitoare = creditoare	preluarea a fost dezechilibrată — problema vine dinainte de perioadă
Rulaje debitoare = creditoare	o operațiune din perioadă s-a scris pe un singur capăt
Total sume debitoare = creditoare	confirmă primele două împreună — dacă ele țin, ține și ea
Solduri finale debitoare = creditoare	consecința celor de mai sus; nu se rupe singură

Prima egalitate separă net cele două lumi: dacă ea nu ține, greșeala nu e din luna aceasta.

Utilitatea practică e exact aceasta: înainte de a căuta în trei sute de operațiuni ale lunii, te uiți la prima pereche. Dacă soldurile inițiale nu se închid, luna curentă e nevinovată.

Când nu se închide: cum se caută

Aici intervine un meșteșug vechi, dinaintea calculatoarelor, și încă valabil. Mărimea diferenței spune, de multe ori, ce fel de greșeală s-a făcut — și scurtează căutarea de la ore la minute.

CE SPUNE DIFERENȚA DESPRE GREȘEALĂ

Dacă diferența...	Caută...
se împarte exact la 9	două cifre inversate: 54 scris 45, 1.200 scris 2.100
e exact dublul unei sume cunoscute	o sumă trecută pe partea greșită — o dai la doi și cauți acel număr
e egală cu o sumă rotundă din documente	o operațiune scrisă pe un singur capăt
e mică și ciudată (câțiva bani)	o rotunjire dintr-un calcul, nu o înregistrare lipsă

Prima regulă are o explicație aritmetică simplă: inversarea a două cifre alăturate schimbă numărul cu un multiplu de nouă, întotdeauna.

Regula sumei duble merită înțeleasă, fiindcă e cea mai des folosită. Dacă o sumă de 1.210 lei a fost trecută pe credit în loc de debit, coloana debitoare pierde 1.210 și cea creditoare câștigă 1.210: diferența nu e 1.210, ci 2.420. Deci, când vezi un dezechilibru, împarte-l la doi și caută acel număr în operațiunile perioadei — de cele mai multe ori îl găsești din prima.

Ce nu dovedește egalitatea

Capitolul 2 a spus-o deja, dar aici trebuie repetat, fiindcă tocmai am petrecut o pagină lăudând egalitatea: faptul că balanța se închide nu înseamnă că cifrele sunt corecte. Înseamnă doar că sunt simetrice.

O sumă greșită în ambele capete, o operațiune înregistrată în contul nepotrivit, un document uitat cu totul — niciuna dintre acestea nu clinește egalitatea. Balanța e un detector de asimetrie, nu de adevăr, iar capitolul 33 arată ce trebuie verificat în plus.

PENTRU CONTABIL

Cele patru egalități nu sunt controale independente, ci o singură proprietate manifestată în patru locuri: dacă dubla înregistrare a fost respectată, toate patru țin, iar dacă a fost încălcată o singură dată, se rup împreună cele care conțin perioada respectivă. De aici o consecință de diagnostic pe care merită să te sprijini: ruperea exclusiv a primei perechi indică o problemă în soldurile preluate sau în reportare, nu în operațiunile curente — caz în care corecția se face pe rezultatul reportat, cu respectarea intangibilității bilanțului de deschidere. Un al doilea instrument, mai fin decât egalitatea globală, e verificarea corelației analitic-sintetic pe conturile de terți și de stocuri: ea prinde exact clasa de erori la care egalitatea e oarbă, fiindcă o sumă înregistrată pe partenerul greșit lasă totalurile intacte. În fine, atenție la conturile bifuncționale la întocmirea balanței: 121 și 1171 pot avea sold în oricare parte, iar prezentarea lor forțată pe o singură coloană — practică întâlnită la unele preluări — produce un dezechilibru artificial, care nu are nicio cauză în înregistrări.

Ce urmează

Faza întâi s-a încheiat. Firma știe cine e, ce regim fiscal are, de la ce cifre pornește, iar cifrele acelea se închid. Nimic din ce urmează nu mai cere reveniri la aceste pagini decât dacă se schimbă ceva real în firmă.

De aici începe munca de zi cu zi, iar prima ei regulă e și cea mai strictă din toată cartea: în contabilitate nu intră nimic fără un document. E faza a doua, și partea următoare.

Ce înseamnă „nu se închide” în ziua întâi

Egalitatea trebuie să țină din prima zi, iar cauzele pentru care nu ține la deschidere sunt puține și identificabile. Merită enumerate, fiindcă fiecare are un remediu diferit.

DE CE NU SE ÎNCHIDE O DESCHIDERE

Cauza	Cum se recunoaște	Remediul
Un sold preluat pe partea greșită	diferența e dublul soldului respectiv	se caută suma egală cu jumătatea diferenței
Cifre inversate la tastare	diferența se împarte exact la 9	se compară cu documentul, cifră cu cifră
Un cont uitat complet	diferența e chiar soldul lui	se compară lista de conturi cu balanța predată
Rotunjiri acumulate	diferența e de ordinul banilor	se corectează pe contul cu cea mai mare valoare

Primele două reguli sunt vechi de un secol și scurtează căutarea de la ore la minute. Nu sunt superstiții: decurg din aritmetica zecimală.

Regula diferenței divizibile cu nouă merită înțeleasă, nu memorată. Dacă inversezi două cifre alăturate — scrii 5.480 în loc de 4.580 — diferența e 900, adică 9×100 . Orice inversare produce un multiplu de nouă, indiferent de mărimea numărului. Deci o diferență de 6.300 la o balanță care nu se închide e, aproape sigur, o pereche de cifre schimbate între ele.

Exercițiul 8.1 — găsește eroarea din diferență

O balanță de deschidere nu se închide: totalul debitor e 184.500, cel creditor 189.000.

(a) Cât e diferența și ce îți spune? (b) Ce cauți mai întâi?

REZOLVARE

(a) Diferența e 4.500. Se împarte exact la 9 ($4.500 \div 9 = 500$), deci e foarte probabil o inversare de cifre.

(b) Se caută un sold în care o pereche de cifre alăturate ar produce o diferență de 4.500. De exemplu 9.000 scris ca 4.500 dă 4.500; sau 27.500 scris ca 23.000. Cel mai eficient e să compari sumele cu documentul sursă începând cu cele mai mari.

Dacă diferența ar fi fost, în schimb, 4.500 și ar fi existat în balanță un cont cu soldul exact 2.250, prima ipoteză ar fi fost alta: un sold trecut pe partea greșită — fiindcă mutarea unei sume de pe o parte pe alta schimbă totalul cu dublul ei.

Metoda, în trei pași, valabilă la orice balanță: împarte diferența la 9; dacă iese exact, caută inversări. Împarte-o la 2; dacă rezultatul e un sold existent, ai găsit partea greșită. Dacă niciuna, caută un cont lipsă.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- $\text{Activ} = \text{Datorii} + \text{Capitaluri proprii}$. Egalitatea ține fiindcă al treilea termen e definit ca diferența primilor doi — e o definiție, nu o regulă impusă.
- Egalitatea din bilanț și cea din balanță sunt aceeași, privită pe solduri, respectiv pe mișcări.
- Balanța are patru egalități; ruperea primei arată că problema vine dinaintea perioadei curente.
- Diferența îți spune ce să cauți: divizibilă cu 9 — cifre inversate; dublul unei sume — parte greșită; sumă rotundă — un capăt lipsă.
- Egalitatea e un detector de asimetrie, nu de adevăr.

Nimic nu intră fără un document

Aici începe munca de zi cu zi, și tot aici se află regula cea mai strictă din toată cartea. Nu e o recomandare de bună practică, ci condiția de existență a contabilității: orice sumă înregistrată trebuie să aibă în spate un document care atestă că operațiunea a avut loc.

Formulată invers, regula sună neplăcut și e la fel de adevărată: ce nu are document nu se înregistrează. Nici dacă știi sigur că s-a întâmplat. Nici dacă ai plătit cu cardul și vezi suma în extras. Nici dacă furnizorul îți promite factura săptămâna viitoare.

De ce e regula atât de rigidă

Un registru contabil e, în fond, o afirmație despre trecut: la data asta s-a întâmplat lucrul acesta, de valoarea aceasta. O afirmație despre trecut care nu poate fi verificată nu are nicio putere — nici în fața unui inspector, nici în fața unei bănci, nici într-un litigiu cu un partener.

Documentul e ceea ce transformă afirmația în probă. De aceea legea nu îl cere ca formalitate, ci îl definește: consemnarea operațiunii se face în momentul efectuării ei, într-un înscris care stă la baza înregistrării în contabilitate.

Contabilitatea nu înregistrează ce s-a întâmplat. Înregistrează ce se poate dovedi că s-a întâmplat.

Ce face dintr-o hârtie un document justificativ

Nu orice hârtie cu cifre pe ea servește. Un document justificativ trebuie să permită oricui îl citește peste cinci ani să reconstituie operațiunea fără să întrebe pe nimeni. De aici, elementele pe care trebuie să le conțină.

CE TREBUIE SĂ SCRIE PE EL

Elementul	La ce folosește
Denumirea documentului	spune ce fel de operațiune atestă: factură, chitanță, bon de consum
Numărul și data	îl face unic și îl așază în timp — de aici cronologia
Părțile	cine cu cine: denumire, sediu, cod fiscal
Conținutul operațiunii	ce anume s-a livrat, prestat, plătit
Cantitățile și sumele	cât, la ce preț, cu ce taxă
Semnăturile, unde se cer	cine își asumă întocmirea și, după caz, primirea

Lipsa unui element nu e un viciu de formă: e o informație care nu se mai poate reconstitui altfel.

Merită observat ce nu apare în listă: contul contabil. Documentul spune ce s-a întâmplat în lumea reală, nu cum se scrie în contabilitate. Traducerea e treaba capitolului următor, și e a contabilului — nu a celui care a emis hârtia.

Extrasul de cont nu e document justificativ

E confuzia cea mai frecventă la firmele mici, și merită lămurită separat, fiindcă pare o pedanterie și nu este.

Extrasul bancar dovedește că banii s-au mișcat. Nu dovedește de ce s-au mișcat. O plată de 5.000 de lei către un furnizor poate fi achitarea unei facturi, un avans, restituirea unui împrumut sau o eroare — extrasul arată la fel în toate cazurile.

De aceea plata se înregistrează pe baza extrasului, dar cheltuiala se înregistrează pe baza facturii. Sunt două operațiuni diferite, cu două documente diferite, iar confundarea lor e cauza clasică a cheltuielilor înregistrate de două ori: o dată după factură și încă o dată după plata ei.

Când documentul lipsește

Se întâmplă: o factură pierdută, un bon decolorat, un furnizor care nu mai răspunde. Regula nu se suspendă, dar există o procedură — reconstituirea documentului, cu declarație și cu dovada demersurilor făcute pentru a-l obține.

Ce nu e permis e ocolirea: o înregistrare făcută „pe baza” unui e-mail, a unei poze de pe telefon sau a memoriei cuiva. Nu fiindcă ar fi neapărat neadevărată, ci fiindcă peste trei ani nimeni nu mai poate spune dacă era.

PENTRU CONTABIL

Cerința e din Legea contabilității: orice operațiune economico-financiară se consemnează în momentul efectuării ei într-un document care stă la baza înregistrărilor, dobândind astfel calitatea de document justificativ; normele privind întocmirea și utilizarea documentelor financiar-contabile detaliază elementele obligatorii, regimul de numerotare și procedura de reconstituire a celor pierdute, sustrate sau distruse. Două consecințe practice merită ținute minte. Prima: răspunderea pentru întocmirea documentului aparține celui care îl emite, iar cea pentru verificarea lui — inclusiv a realității operațiunii — celui care îl primește și îl aprobă; contabilul verifică forma și încadrarea, nu poate certifica fondul (vezi capitolul 4). A doua: documentele care nu îndeplinesc condițiile nu se înregistrează, iar refuzul nu e opțional. Din perspectivă fiscală, insuficiența documentului atrage nedeductibilitatea cheltuielii și pierderea dreptului de deducere a TVA, ceea ce transformă o neglijență administrativă într-un cost direct — de regulă mai mare decât suma de pe hârtia lipsă.

Ce se schimbă când documentele sunt electronice

Regula rămâne aceeași; se schimbă doar suportul. Un fișier are aceeași valoare ca o hârtie dacă îndeplinește condițiile de conținut și dacă poate fi păstrat și citit pe toată durata legală.

Un program de contabilitate ajută aici într-un fel pe care hârtia nu îl permite: ține documentul atașat la înregistrare, nu doar cifrele din el. Când, peste patru ani, cineva întreabă de unde vine suma dintr-un raport, drumul înapoi ajunge la fișierul original în două clicuri, nu într-o arhivă din pod.

Rămâne partea grea, pe care niciun program nu o face: documentul trebuie să ajungă în aplicație. Capitolul următor arată ce se întâmplă cu el odată ajuns — cum devine o înregistrare contabilă.

Exercițiul 9.1 — ce se poate înregistra și ce nu

Pentru fiecare situație, spune dacă operațiunea se poate înregistra și pe ce bază:

(a) Bon fiscal de 240 de lei pentru combustibil, fără CUI-ul firmei pe el. (b) Extras bancar cu o plată de 3.000 de lei către un furnizor, fără factură primită. (c) Contract de prestări servicii semnat, fără factură emisă încă. (d) Poză pe telefon a unei facturi al cărei original s-a pierdut.

REZOLVARE

(a) Bonul fără codul de identificare fiscală al cumpărătorului nu dă drept de deducere a TVA și nu justifică o cheltuială pe firmă. Se poate cere factură pe baza bonului; până atunci, nu se înregistrează ca achiziție a firmei.

(b) Plata se înregistrează — extrasul o dovedește. Cheltuiala NU: extrasul arată că banii s-au mișcat, nu de ce. Suma stă ca avans sau ca datorie stinsă până sosește factura.

(c) Contractul nu e document justificativ pentru venit: el dovedește o obligație viitoare, nu o prestație efectuată. Venitul se recunoaște când serviciul e prestat, cu factura aferentă.

(d) Poza nu ține loc de original, dar procedura de reconstituire există: declarație, dovada demersurilor de obținere a unui duplicat, aprobare. Poza ajută la reconstituire; nu o înlocuiește.

Tiparul comun al celor patru: fiecare are un document CARE LIPSEȘTE și unul care există. Tentația e să-l folosești pe cel care există. Regula e să-l aduci pe cel care lipsește.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Nicio sumă nu se înregistrează fără un document care atestă operațiunea. Regula nu are excepții de conveniență.
- Documentul transformă o afirmație despre trecut într-o probă; de aceea are elemente obligatorii, nu formale.
- Extrasul bancar dovedește că banii s-au mișcat, nu de ce — cheltuiala se înregistrează după factură, nu după plată.
- Când documentul lipsește există reconstituirea, cu procedură; nu există înregistrarea „din memorie”.
- Un document insuficient nu e o problemă administrativă: atrage nedeductibilitatea cheltuielii și pierderea deducerii TVA.

De la hârtie la articol contabil

Documentul spune ce s-a întâmplat în lumea reală. Contabilitatea are nevoie de aceeași informație într-o formă anume: ce cont se debitează, ce cont se creditează, cu ce sumă. Traducerea dintre cele două se numește articol contabil, iar acest capitol arată cum arată ea.

Vestea bună pentru un patron: nu trebuie să facă el traducerea. Vestea utilă: merită să știe să o citească, fiindcă e singurul loc în care se poate verifica dacă programul — sau contabilul — a înțeles corect documentul.

Anatomia unei înregistrări

Un articol contabil are cinci elemente, nici unul de prisos.

DIN CE E FĂCUT UN ARTICOL CONTABIL

Elementul	Ce spune
Data	când s-a produs operațiunea — nu când o înregistrezi
Explicația	ce s-a întâmplat, în cuvinte, pentru cine citește peste ani
Contul debitor	unde a ajuns valoarea
Contul creditor	de unde a venit
Suma	cât, în lei

Data operațiunii și data înregistrării pot să difere; în contabilitate contează prima.

Forma scurtă, folosită de toată lumea în meserie, pune contul debitor înaintea celui creditor, despărțite printr-un semn de egalitate: 371 = 401 înseamnă „marfa a intrat, datoria către furnizor a crescut”. Se citește de la stânga la dreapta: ce am obținut, de unde a venit.

O factură, trei rânduri

Cel mai frecvent document din viața unei firme, factura de cumpărare de marfă cu TVA, produce un articol cu trei rânduri. Să luăm o factură de 1.000 de lei plus 210 TVA, total 1.210.

FACTURĂ DE CUMPĂRARE MARFĂ, 1.000 + 210 TVA

Debit	Credit	Suma	De ce
371 Mărfuri		1.000	marfa a intrat în depozit, la costul ei
4426 TVA deductibilă		210	taxa plătită furnizorului, pe care o vei deduce
	401 Furnizori	1.210	atât datorezi în total

Un singur cont creditat, două debitate. Suma debitelor egalează creditul: $1.000 + 210 = 1.210$.

Se vede aici de ce TVA-ul nu e nici marfă, nici cheltuială. Cei 210 lei nu au costat firma nimic: îi va scădea din TVA-ul de plată. De aceea stau într-un cont propriu, separat de valoarea mărfii — iar dacă firma nu ar fi plătitoare de TVA, cei 210 s-ar adăuga la costul mărfii, fiindcă acolo ar rămâne definitiv.

Același document produce articole diferite după regimul firmei. Documentul e același; contabilitatea lui, nu.

Articol simplu și articol compus

Când operațiunea leagă un singur cont de un singur cont, articolul e simplu: încasarea de la un client, 5121 = 4111. Când unul dintre capete se desface în mai multe conturi, ca la factura de mai sus, articolul e compus.

Ce nu e permis, deși pare comod, e articolul cu mai multe conturi de fiecare parte deodată, care amestecă operațiuni fără legătură între ele. Un astfel de articol se închide pe total, dar nu se mai poate citi: peste un an nimeni nu mai poate spune care sumă din stânga corespunde cărei sume din dreapta.

Previzualizarea: cum verifici fără să știi contabilitate

Aici se află, pentru un patron, cel mai util obicei din toată cartea. Înainte de a salva un document, programul arată exact ce articol va scrie. Nu trebuie să știi formula ca să faci verificarea; trebuie doar să te uiți la trei lucruri.

CE VERIFICI ÎN PREVIZUALIZARE

Te uiți la	Și te întrebi
Suma totală	e cea de pe hârtia din mână?
Explicația	descrie ce s-a întâmplat cu adevărat?
Denumirile conturilor	«mărfuri» când ai cumpărat marfă, «servicii» când ai cumpărat un serviciu?

Conturile au denumiri în limbaj obișnuit tocmai ca verificarea aceasta să fie posibilă fără pregătire contabilă.

Un detaliu care pare tehnic și e important: previzualizarea trebuie să vină din același motor care face și înregistrarea reală. Dacă programul calculează previzualizarea într-un loc și

înregistrarea în altul, cele două pot devia în tăcere, iar ce ai verificat nu mai e ce s-a salvat.

PENTRU CONTABIL

Correspondența conturilor nu e liberă: ea decurge din funcțiunea fiecărui cont și din natura operațiunii, iar articolele care nu respectă corespondențele normale — de exemplu creditarea unui cont de cheltuieli în afara stornării sau a închiderii — semnalează aproape întotdeauna o încadrare greșită, nu o situație exotică. Articolul compus e admis, cel „mixt”, cu mai multe conturi de ambele părți, e de evitat: pierde trasabilitatea corespondenței, îngreunează fișa de cont și face imposibilă verificarea rând cu rând la un control. Data care contează pentru înregistrare e cea a operațiunii, nu cea a documentului și nici cea a introducerii în program — distincția devine critică la cumpăna de perioade, unde o factură din 30 ale lunii primită pe 5 aparține lunii în care s-a produs livrarea, cu efect asupra exigibilității TVA. În fine, explicația articolului nu e decor: la reconstituirea unei operațiuni vechi ea e adesea singurul element care leagă o sumă de un fapt economic, mai ales după ce documentul atașat a migrat între sisteme.

Cine face traducerea

În practică, nimeni nu compune articole de mână pentru documentele obișnuite. Programul are pregătită traducerea pentru fiecare situație tipică: alegi ce document ai, completezi sumele de pe el, iar articolul se compune singur.

Setul acesta de traduceri gata făcute se numește monografie, iar bogăția lui decide cât de des ești nevoit să improvizezi. E subiectul capitolului următor.

Traducerea, pe același document, în trei firme diferite

Aceeași hârtie nu produce aceeași înregistrare la orice firmă. Merită văzut pe un caz, fiindcă lămurește ce anume decide traducerea: nu documentul, ci CE FACE firma cu ce a cumpărat.

O FACTURĂ DE 10.000 LEI PENTRU UN LAPTOP, LA TREI FIRME

Firma	Contul debitat	De ce
Magazin de calculatoare	371 Mărfuri	l-a cumpărat ca să-l revândă
Firmă de consultanță	2131 Echipamente	îl folosește peste un an, peste plafon
Firmă care assemblează	301 Materii prime	intră ca piesă într-un produs

Documentul e identic în toate trei. Diferă destinația, iar destinația o știe firma, nu furnizorul.

De aici decurge o consecință care surprinde: contabilul nu poate face traducerea singur, din document, la orice operațiune. La cele obișnuite, tiparul e clar. La cele ambigue, e nevoie de o informație care nu e scrisă nicăieri — iar întrebarea pusă atunci e mai ieftină decât corectura de peste un an.

Exercițiul 10.1 — de la hârtie la articol

Factură de la un furnizor: bază 4.000 lei, TVA 21% = 840 lei, total 4.840 lei, pentru „materiale de întreținere”. Firma le va consuma în luna curentă.

Scrie articolul contabil complet și spune ce se schimbă dacă firma NU e înregistrată în scopuri de TVA.

REZOLVARE

Firmă plătitoare de TVA, două linii: 302 Materiale consumabile = 401 Furnizori, 4.000 lei; 4426 TVA deductibilă = 401 Furnizori, 840 lei. Datoria totală față de furnizor: 4.840.

La consumul efectiv, o a treia operațiune, cu alt document (bon de consum): 602 = 302, 4.000 lei.

Firmă NEplătitoare de TVA: taxa nu se poate deduce, deci intră în COSTUL bunului. O singură linie: 302 = 401, 4.840 lei. Nu există cont 4426 în articol.

Consecința practică, des ignorată: la o firmă neplătitoare, TVA-ul de pe facturile primite nu e o taxă recuperabilă, ci o parte din preț. Comparațiile de ofertă între o firmă plătitoare și una neplătitoare trebuie făcute, de aceea, pe sume diferite.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Un articol contabil are cinci elemente: data operațiunii, explicația, contul debitor, contul creditor, suma.
- Se citește de la stânga la dreapta: ce am obținut, de unde a venit. 371 = 401 înseamnă marfă intrată pe datorie.
- TVA-ul deductibil nu e nici marfă, nici cheltuială: e o creanță față de stat, de aceea are cont propriu.
- Același document produce articole diferite după regimul firmei — la un neplătitor de TVA, taxa intră în costul bunului.
- Previzualizarea se verifică fără cunoștințe contabile: suma, explicația, denumirile conturilor.
- Data care contează e a operațiunii, nu a introducerii în program.

Vocabularul situațiilor

Capitolul trecut s-a încheiat cu o promisiune practică: nimeni nu compune articole de mână pentru documentele obișnuite. Programul are pregătită traducerea pentru fiecare situație tipică, iar setul acestor traduceri se numește monografie contabilă.

Merită privit ca un vocabular, nu ca o listă. Fiecare intrare leagă o situație din lumea reală — „am cumpărat marfă pe credit”, „am plătit salariile”, „mi s-a stricat un utilaj și l-am casat” — de articolul contabil care îi corespunde. Cine cunoaște vocabularul nu mai are nevoie să compună; are nevoie să aleagă.

Câte situații are, de fapt, o firmă mică

Răspunsul surprinde de obicei în ambele sensuri. Sunt mai puține decât se teme un începător și mai multe decât crede cineva care ține de un an o firmă simplă.

În aplicația din care s-a născut această carte, vocabularul are peste o sută douăzeci de intrări, grupate în douăzeci și una de familii. Cele mai bogate sunt cumpărările și vânzările, ceea ce e firesc: acolo se petrece cea mai mare parte din viața economică a unei firme.

FAMILIILE CELE MAI FOLOSITE

Familia	Situații	Exemple de intrări
Cumpărări	24	marfă, materii prime, servicii, utilități, combustibil, import
Vânzări	18	marfă, produse finite, servicii, avansuri, storno
Trezorerie	14	încasări, plăți, virări interne, avansuri de trezorerie
Regularizări	7	cheltuieli în avans, pro-rata anuală, ajustări de TVA
Salarii	6	stat de plată, plata salariilor, rețineri, concedii
Imobilizări	6	achiziție, amortizare, casare, cedare
Creanțe și provizioane	6	clienți incerți, ajustări, scoatere din evidență, provizioane

Restul de paisprezece familii — leasing, valută, capital social, dividende, efecte de comerț, subvenții și altele — acoperă situații care apar la unele firme și niciodată la altele.

Observația utilă e că o firmă obișnuită folosește, în practică, între cincisprezece și treizeci de intrări. Restul stau acolo pentru ziua în care apare situația — iar când apare, e mai bine să fie deja pregătită decât să fie improvizată sub presiune.

De ce alegi un tip, în loc să scrii direct conturile

Un program ar putea, în principiu, să te lase să scrii direct debit și credit. Unele o fac. Alegerea unui tip de document are însă trei avantaje pe care le pierzi imediat ce începi să improvizezi.

Întâi, tipul aduce cu el toate liniile, nu doar pe cea evidentă. La o vânzare de marfă, un începător scrie venitul și uită descărcarea gestiunii; tipul de document nu uită. Am văzut în capitolul 2 că omisiunea aceasta lasă balanța perfect echilibrată și rezultatul fals.

Apoi, tipul poartă informația fiscală: dacă operațiunea intră în decontul de TVA și pe ce rând, dacă documentul trebuie trimis în sistemul e-Factura, dacă valoarea se raportează în declarațiile informative. Conturile singure nu spun nimic din toate acestea.

În fine, tipul face documentul regăsibil. Peste un an, întrebarea nu va fi „unde e articolul cu 371 = 401”, ci „unde e factura de la furnizorul acela”.

Alegerea tipului potrivit nu e o formalitate de completat: e decizia care determină ce se înregistrează, ce se declară și ce se poate găsi.

Când se alege tipul greșit

Cel mai instructiv caz e anularea unei facturi. Reflexul multor oameni e să introducă aceeași factură cu sume negative — pare curat: minus o mie, minus două sute zece, gata.

Rezultatul e însă un articol incomplet, care se încheie perfect. Iar consecința se vede abia peste săptămâni: clientul rămâne cu o creanță care nu există, iar TVA-ul colectat rămâne umflat și pleacă așa în decont.

Vocabularul are, pentru exact această situație, o intrare proprie — storno de vânzare, „în roșu” — care inversează toate liniile și, în plus, păstrează referința la factura corectată. Diferența dintre a folosi unealta potrivită și a improviza nu e de eleganță, ci de corectitudine a declarației.

Un program bine făcut nu se mulțumește să ofere unealta corectă: refuză improvizația și spune care e unealta. Capitolul 29 revine pe larg asupra corecțiilor.

PENTRU CONTABIL

Monografia nu e o comoditate, ci locul în care se materializează încadrarea — adică singura decizie profesională propriu-zisă din fluxul zilnic. Trei observații practice. Prima: o intrare de monografie corectă poartă și tratamentul fiscal, nu doar corespondența conturilor; separarea TVA deductibilă integral / 50% / nedeductibilă, încadrarea în rândul de decont și obligația de raportare în declarațiile informative nu se pot deduce din conturi după înregistrare, ci trebuie stabilite la alegerea tipului. A doua: pentru situațiile cu dublă articulare — vânzarea cu descărcare de gestiune, casarea cu scoaterea amortizării cumulate, imputarea unui minus de inventar — riscul nu e articolul greșit, ci articolul incomplet, care trece de orice verificare de echilibru. A treia: când nicio intrare nu se potrivește exact, soluția corectă nu e forțarea celei mai apropiate, ci compunerea unui articol propriu, documentată în nota explicativă a operațiunii; o încadrare forțată se propagă tăcut în decont și în raportări, unde e mult mai greu de găsit decât în jurnal.

Cum se alege, în practică

Intrările sunt scrise în limbaj obișnuit, nu în termeni contabili: „factură cumpărare marfă”, „chitanță plată furnizor”, „bon de consum materiale”. Alegi după ce scrie pe hârtia din mână, nu după ce cont crezi că trebuie folosit.

Când documentul e citit automat dintr-un fișier, programul propune singur tipul, iar tu confirmi. Confirmarea nu e o formalitate: e exact momentul în care un om verifică o presupunere a mașinii, iar capitolul 13 arată ce se verifică atunci și de ce.

Înainte de asta însă, mai e o întrebare de lămurit: cine anume apasă butonul de salvare și ce înseamnă, de fapt, că un document „a intrat în contabilitate”. E capitolul următor.

Exercițiul 11.1 — câte linii are operațiunea

Spune, fără să scrii conturile, câte linii are fiecare articol și care e linia pe care o uită începătorii:

(a) Vânzare de marfă cu factură. (b) Plata unui furnizor prin bancă. (c) Vânzarea unui mijloc fix. (d) Statul de plată al lunii.

REZOLVARE

(a) Trei linii: creanța față de client, venitul, TVA-ul colectat — plus, ca operațiune legată, descărcarea gestiunii. Linia uitată e ultima: fără ea, marfa rămâne în stoc și profitul iese umflat.

(b) Două linii, și nu se uită nimic: e cea mai simplă operațiune din contabilitate.

(c) Patru linii: creanța, TVA-ul colectat, scoaterea amortizării cumulate și trecerea pe cheltuială a valorii rămase. Uitată e a doua jumătate — activul rămâne în bilanț deși a fost vândut.

(d) Cel puțin cinci: cheltuiala cu salariile, reținerile pentru contribuțiile angajatului, impozitul, contribuția angajatorului, iar la plată încă o operațiune. Uitată e contribuția angajatorului, fiindcă nu se vede în fluturaș.

Regula care leagă cele patru: numărul de linii nu se ghicește din document, ci din OPERAȚIUNE. De aceea alegerea tipului potrivit e o decizie, nu o formalitate — el aduce liniile pe care mintea le sare.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Monografia e un vocabular care leagă situații reale de articole contabile; cine îl cunoaște alege, nu compune.
- O firmă obișnuită folosește 15–30 de intrări din peste o sută douăzeci; restul așteaptă situația care poate să nu apară niciodată.
- Tipul de document aduce toate liniile — inclusiv pe cele ușor de uitat — plus tratamentul fiscal și regăsibilitatea.
- Alegerea greșită a tipului nu produce o eroare vizibilă, ci un articol incomplet care se închide perfect.
- Pentru anulări există intrarea de storno, care inversează toate liniile și păstrează referința; sumele negative pe un tip obișnuit sunt o improvizație cu consecințe în decont.

Ciornă, validat, aprobat, postat

Un document introdus în program nu intră, prin acest simplu fapt, în contabilitate. Între „am tastat” și „e înregistrat” stau câteva trepte, iar ele nu sunt o birocrație a programului: sunt exact separarea despre care vorbea capitolul 4, între cine introduce și cine își asumă.

La o firmă mică, unde aceeași persoană face ambele lucruri, treptele par un moft. Devin însă utile în prima zi în care cineva greșește — și sunt indispensabile în clipa în care la introducerea documentelor lucrează altcineva decât cel care semnează bilanțul.

Cele patru stări

DRUMUL UNEI ÎNREGISTRĂRI

Starea	Ce înseamnă	Se poate șterge?
Ciornă	s-a tastat, dar nu e nimic decis; poate fi incompletă	da, fără urmă
Validat	datele sunt complete și coerente cu documentul	da
Aprobat	cineva cu drept și-a asumat conținutul	da, până la postare
Postat	a intrat în contabilitate și în toate rapoartele	NU — doar prin storno

Numai ultima stare produce efecte. O ciornă nu apare în balanță, nu intră în decontul de TVA și nu se vede în bilanț.

Pragul care contează e ultimul. Până la postare, o înregistrare e o intenție: se poate corecta, completa sau șterge fără ca nimeni să afle vreodată că a existat. După postare devine un fapt consemnat, iar faptele consemnate nu se șterg — se corectează prin altă înregistrare, care rămâne și ea.

Înainte de postare, o greșală e o corectură. După postare, e o operațiune nouă.

De ce nu se șterge ce a fost postat

Întrebarea vine imediat, și e legitimă: dacă am greșit, de ce nu pot să șterg și să scriu corect? Răspunsul are două părți, una practică și una de principiu.

Practic: pe baza înregistrării postate s-au calculat deja alte lucruri. Un decont de TVA depus, o balanță trimisă la bancă, o situație predată unui asociat. Ștergerea ar face ca aceleași documente să spună azi altceva decât spuneau ieri, fără ca nimic să explice diferența.

De principiu: urma corecției face parte din dovadă. O contabilitate în care greșelile dispar fără urmă nu se deosebește, pentru cineva din afară, de una în care cifrele se ajustează după

nevoie. Tocmai fiindcă erorile sunt normale și inevitabile, felul în care sunt corectate spune totul despre seriozitatea evidenței.

Cine ce poate face

Treptele capătă sens deplin când sunt legate de persoane diferite. Modelul obișnuit la o firmă cu contabil extern arată așa: cineva din firmă introduce documentele pe măsură ce apar, contabilul verifică și postează.

Avantajul nu e controlul, ci împărțirea corectă a muncii. Cel din firmă știe ce s-a întâmplat — a văzut marfa, a semnat de primire. Contabilul știe cum se înregistrează. Fiecare face partea pe care celălalt nu are cum să o facă, iar starea documentului spune, în orice moment, unde s-a ajuns.

La o firmă unde patronul face totul singur, treptele rămân utile într-un fel mai modest: separă „am pus documentul deoparte ca să nu-l pierd” de „l-am verificat și e bun”. Sunt două lucruri diferite, iar amestecul lor e cauza obișnuită a facturilor înregistrate de două ori.

PENTRU CONTABIL

Fluxul de stări e forma informatică a unui principiu de control intern: separarea funcției de înregistrare de cea de aprobare. Chiar acolo unde separarea de persoane nu e posibilă — firme mici, contabil unic — separarea în timp păstrează o parte din beneficiu, fiindcă verificarea se face cu documentul în mână și nu în aceeași mișcare cu tastarea. Două consecințe pentru practică. Prima: dreptul de postare trebuie tratat ca un drept distinct în matricea de acces, nu ca o consecință a dreptului de scriere; un utilizator care poate introduce documente nu trebuie să poată și posta, dacă structura firmei permite altfel. A doua: momentul postării determină apartenența la perioadă doar împreună cu data operațiunii, nu în locul ei — o înregistrare postată în martie cu dată din februarie aparține lui februarie, iar dacă februarie e închisă, sistemul trebuie să refuze, nu să reclasifice tăcut. Refuzul acesta e subiectul blocării perioadei, din capitolul 41.

Ce se vede din afară

Un efect secundar al stărilor, adesea mai valoros decât controlul în sine: în orice moment se poate spune ce e gata și ce nu. Câte documente ale lunii sunt încă ciorne, câte așteaptă verificarea, câte au intrat efectiv în contabilitate.

La sfârșit de lună, întrebarea „am terminat?” nu se mai pune din memorie, ci se citește. Iar când răspunsul e nu, se vede exact ce lipsește — ceea ce transformă închiderea lunii dintr-o presimțire într-o listă. Capitolul 39 revine acolo.

Rămâne întrebarea despre ce se verifică, de fapt, înainte ca un document să fie lăsat să treacă. E capitolul următor.

Exercițiul 12.1 — cine apasă, și când

Într-o firmă lucrează un operator care introduce documentele și un contabil care răspunde de declarații. Pe 12 ale lunii, operatorul introduce 40 de facturi. Pe 14, contabilul descoperă că trei dintre ele sunt din luna precedentă, deja închisă și declarată.

(a) În ce stare ar fi trebuit să fie cele 40 pe 12? (b) Ce se face cu cele trei?

REZOLVARE

(a) În stare de ciornă. Introducerea e o operațiune de execuție; postarea e actul prin care cineva își asumă cifra. Dacă cele 40 ar fi fost postate direct, cele trei ar fi intrat deja în evidența unei luni închise — sau ar fi fost respinse de garda de perioadă, ceea ce e chiar comportamentul dorit.

(b) Nu se înregistrează în luna închisă. Se înregistrează în luna curentă, iar dacă afectează TVA-ul sau rezultatul lunii precedente, se evaluează dacă e cazul unei declarații rectificative — decizie care ține de mărimea sumei și de termene.

Ce arată exercițiul: separarea ciornă/postat nu e birocrație, ci locul în care se face verificarea. O firmă în care toți postează direct nu are unde să verifice, iar erorile ajung în declarații fără să treacă pe la nimeni.

Ce poate fi făcut în fiecare stare

Cele patru stări nu sunt etichete decorative: fiecare schimbă ce se poate face cu articolul și ce vede restul aplicației.

DREPTURILE FIECĂREI STĂRI

Starea	Se vede în rapoarte?	Se modifică?	Se șterge?
ciornă	nu	da	da
validat	nu	da	da
aprobat	nu	da	da
postat	DA	nu	nu

Prima coloană e cea care conține: până la postare, articolul nu există pentru balanță, pentru decont și pentru situații. Postarea e momentul în care intră în evidență.

De aici o consecință practică pe care începătorii o descoperă târziu: un articol introdus și lăsat în ciornă NU e o înregistrare. El nu apare în balanță, nu intră în decont și nu se vede în rapoarte. Documentele „introduse” care nu se regăsesc nicăieri sunt, aproape întotdeauna, ciorne uitate.

De ce trei stări înainte de postare, și nu una

Într-o firmă mică, cele trei stări dinaintea postării par un lux: același om introduce și postează. Ele descriu însă trei întrebări diferite, iar la o firmă cu echipă fiecare are alt răspuns.

CELE TREI ÎNTREBĂRI

Trecerea	Cine o face	La ce răspunde
ciornă → validat	operatorul	documentul e complet și citit corect?
validat → aprobat	contabilul	încadrarea contabilă e cea potrivită?
aprobat → postat	cel care răspunde	îmi asum cifra așa cum e?

Într-o firmă mică, aceeași persoană răspunde de trei ori. Faptul că răspunde separat de fiecare dată e chiar roșul stărilor.

Postarea nu e un buton de salvare. E semnătura pe o afirmație despre trecut — și de aceea, după ea, corecția se face prin storno, nu prin modificare.

Ce se întâmplă cu o ciornă dintr-o lună închisă

Cazul apare des și merită lămurit: o ciornă creată în iunie, rămasă nepostată, iar între timp luna iunie s-a închis.

Ciorna există în continuare — nu s-a șters nimic — dar nu se mai poate posta acolo, fiindcă perioada e blocată. Ea nu e o pierdere de date, ci o întrebare: documentul acela aparține lunii iunie sau nu? Dacă da, se înregistrează în luna curentă și se evaluează dacă e cazul unei rectificative. Dacă nu, se corectează data.

Situația e, de altfel, exact motivul pentru care garda de perioadă verifică la POSTARE, nu la creare: o ciornă se poate compune oricând, dar intrarea în evidență se supune calendarului.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Un document introdus nu e un document înregistrat: numai starea „postat” produce efecte în balanță, în TVA și în bilanț.
- Până la postare o greșeală e o corectură; după postare devine o operațiune nouă, prin storno.
- Ștergerea unei înregistrări postate ar face ca rapoarte deja emise să spună altceva, fără explicație.
- Treptele separă cine introduce de cine își asumă — ideal persoane diferite, dar și separarea în timp ajută.
- Starea documentelor arată, în orice moment, ce e gata și ce lipsește din lună.

Controalele de la uşă

Un document poate fi introdus de un om, care îl are în faţă, sau citit automat dintr-un fişier — o factură scanată, un PDF primit pe e-mail. În al doilea caz apare o întrebare nouă: cât de mult te poţi încrede în ce a citit maşina?

Răspunsul serios nu e „mult” sau „puţin”, ci o listă de verificări făcute înainte ca documentul să fie lăsat să treacă. Capitolul acesta arată ce se verifică, de ce fiecare control există şi — partea cea mai importantă — cum se combină rezultatele lor.

Cele nouă controale

CE SE VERIFICĂ ÎNAINTE DE INTRARE

Controlul	Întrebarea la care răspunde
Sursa extragerii	de unde vine informaţia: dintr-un fişier structurat sau dintr-o poză?
Încrederea raportată	cât de sigură se declară citirea automată pe câmpurile-cheie?
Aritmetica	baza plus TVA dau totalul de pe document?
Cota de TVA	cota folosită există în legislaţia de la data documentului?
Data	e utilizabilă — şi cade într-o perioadă încă deschisă?
Numărul de document	există şi e citit corect?
Partenerul	e cunoscut, cu date verificate?
Tipul de document	s-a putut determina ce fel de operaţiune e?
Duplicatul	documentul acesta nu e cumva deja înregistrat?

Toate nouă sunt blocante: oricare dintre ele nereuşit opreşte postarea automată.

Merită observat că doar două dintre ele privesc calitatea citirii. Restul de şapte verifică lucruri pe care le-ar verifica şi un om atent: că cifrele se închid, că data e bună, că nu ai deja aceeaşi factură. Automatizarea nu inventează controale noi — le face pe cele cunoscute de fiecare dată, fără să obosească.

De ce toate, nu media lor

Aici stă decizia de proiectare cea mai importantă a capitolului, şi e una pe care merită să o ceară orice contabil de la programul cu care lucrează.

Tentaţia firească e să se calculeze un scor: opt controale trecute din nouă înseamnă 89%, adică „aproape sigur bun”. Tentaţia e greşită. Dacă singurul control picat e cel de duplicat,

documentul nu e „89% bun” — e o factură înregistrată a doua oară, iar restul de opt reușite nu schimbă nimic.

De aceea decizia de a posta automat e o conjuncție, nu o medie: se postează singur doar dacă trec toate. Scorul există, dar servește la raportare — arată cât de bine merge citirea automată în ansamblu — și nu decide nimic despre un document anume.

Un scor mare ascunde exact controlul care contează. Verificările blocante nu se mediază, se conjugă.

Pragul de încredere

Controlul care privește siguranța citirii are un prag numeric: sub el, documentul nu trece singur, oricât de bine ar arăta restul. Pragul e ridicat deliberat, mai sus decât cel la care sistemul doar avertizează un om, fiindcă a lăsa un document să intre fără nicio privire omenească cere mai multă siguranță decât a-l semnala.

Un detaliu care pare tehnic și e o capcană reală: pragul nu e o proprietate a lumii, ci a modelului care citește. Un model nou poate raporta sistematic o încredere mai mică la aceeași acuratețe — caz în care un prag lăsat neschimbat oprește documente perfect bune. Praguri de felul acesta trebuie recalibrate ori de câte ori se schimbă motorul din spate, nu moștenite.

Ce se întâmplă când un control pică

Nimic dramatic: documentul rămâne la om, cu motivul scris. Nu e refuzat, nu e șters — e doar oprit înainte de a produce efecte, exact ca un document adus de cineva care nu are drept de aprobare.

Iar când omul intervine și corectează ce a citit greșit mașina, diferența dintre cele două se consemnează singură. Nu fiindcă cineva ar fi supravegheat, ci fiindcă informația e utilă: locurile unde omul corectează des sunt exact locurile unde citirea automată trebuie îmbunătățită. O intervenție care ar trebui cerută din interfață s-ar uita; una care se scrie singură, nu.

PENTRU CONTABIL

Postarea automată e, în esență, o delegare de încadrare către un sistem, iar delegarea trebuie să rămână reversibilă și documentată. De aceea implicit ea e oprită, se activează per firmă, în cunoștință de cauză, și nu privește niciodată realitatea economică a operațiunii — controalele verifică formă, coerență și unicitate, nu dacă livrarea a avut loc; distincția din capitolul 4 rămâne intactă. Două verificări merită atenție specială. Controlul datei nu se rezumă la formatul valid: o dată care cade într-o perioadă închisă trebuie să blocheze, nu să reclasifice documentul în luna curentă — altfel apar tăcut decalaje între jurnalul de TVA și decontul depus. Controlul de duplicat trebuie să normalizeze agresiv numărul documentului înainte de comparație, fiindcă aceeași factură vine, în practică, scrisă „F 900”, „F-900” și „F900”; un duplicat nedetectat dublează atât cheltuiala, cât și TVA-ul dedus, iar corecția ulterioară cere storno într-o perioadă în care decontul e deja depus.

Ce nu poate verifica niciun control

Lista de mai sus e completă pentru ce se poate verifica din document. Nu conține, și nu poate conține, singurul lucru care contează cu adevărat: dacă operațiunea a existat.

O factură perfect întocmită, cu aritmetica închisă, cota corectă, partenerul cunoscut și fără duplicat, poate să nu corespundă niciunei livrări. Toate cele nouă controale o lasă să treacă, și au dreptate să o facă: nimic din ce se poate citi pe hârtie nu spune altceva.

De aceea controalele automate mută pragul, nu îl elimină. Ele fac ca omul să nu-și mai piardă atenția pe aritmetică și pe duplicate, ca să o poată păstra pentru întrebarea la care numai el poate răspunde. Cu asta se încheie partea despre documentele primite; capitolul următor trece la cele pe care le emiți tu.

Exercițiul 13.1 — controalele nu se adună, se înmulțesc

Un document citit automat trece opt din nouă controale. Cel picat e controlul de duplicat: aceeași factură pare să mai fi fost înregistrată acum două săptămâni.

Scorul afișat e 89%. Se postează automat?

REZOLVARE

Nu. Un scor de 89% sugerează „aproape bun”, dar decizia nu e o medie, ci o **CONJUNCȚIE**: toate controalele blocante trebuie să treacă.

Aici, controlul picat e chiar cel care contează: dacă factura e într-adevăr duplicat, postarea produce o cheltuială dublă, o TVA dedusă de două ori și o datorie inexistentă față de furnizor. Celelalte opt controale trecute nu compensează nimic — ele confirmă că documentul e coerent în sine, nu că nu a mai fost înregistrat.

Regula generală: un scor mediu ascunde exact controlul care a picat. De aceea raportul trebuie să afișeze **CARE** control a picat, nu doar cât la sută au trecut.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Nouă controale stau între un document citit automat și contabilitate; doar două privesc calitatea citirii, restul verifică ce ar verifica și un om atent.
- Decizia de postare automată e o conjuncție, nu o medie: un scor de 89% ascunde exact controlul care a picat.
- Pragul de încredere e o proprietate a modelului care citește, nu a lumii — se recalibrează când se schimbă motorul.
- Un control picat oprește documentul la om, cu motivul scris; nimic nu se pierde.
- Niciun control nu poate verifica dacă operațiunea a existat cu adevărat. Automatizarea eliberează atenția omului, nu i-o înlocuiește.

Factura pe care o emiți tu

Până acum documentele veneau spre firmă. Capitolul acesta le privește pe cele care pleacă din ea, iar diferența nu e doar de sens: pentru documentele primite ești cel care verifică, pentru cele emise ești cel care răspunde de conținut.

Factura pe care o emiți e, în același timp, dovada dreptului tău de a încasa, temeiul pe care clientul își va deduce cheltuiala și TVA-ul, și rândul din decontul tău de TVA. Trei roluri într-o singură hârtie — de aceea are cele mai multe cerințe de formă din toată contabilitatea.

Numerotarea: mai importantă decât pare

O factură trebuie să aibă un număr unic, dintr-o serie continuă, atribuit în ordine cronologică. Regula pare administrativă și e, de fapt, cea care face ca vânzările să nu se poată ascunde: dacă între factura 100 și 102 lipsește 101, întrebarea se pune singură.

De aici decurg două lucruri pe care le încalcă multe firme mici. Nu se sar numere — o factură greșită se stornează, nu se aruncă. Și nu se emit facturi „cu data de luna trecută” după ce s-au emis deja altele cu data curentă, fiindcă atunci cronologia și numerotarea intră în contradicție.

Un program atribuie numerele singur, din serii configurate o dată, tocmai ca aceste două reguli să nu depindă de atenția cuiva într-o zi aglomerată.

Ce trebuie să scrie pe ea

Conținutul obligatoriu al facturii e stabilit de Codul fiscal, iar lipsa unui element nu e o scăpare de formă: îl poate lăsa pe client fără drept de deducere, ceea ce transformă imediat o neglijență a ta într-o problemă comercială.

ELEMENTELE CARE NU POT LIPSI

Elementul	De ce contează
Seria, numărul și data emiterii	identifică factura și o așază în cronologie
Datele complete ale ambelor părți	denumire, sediu, cod de înregistrare fiscală
Descrierea bunurilor sau serviciilor	generic — «servicii prestate» — nu e descriere
Cantitatea și prețul unitar	fac verificabilă baza impozabilă
Baza, cota și suma TVA, pe fiecare cotă	din ele se compune decontul
Data livrării sau prestării, dacă diferă de emitere	determină exigibilitatea taxei
Mențiunile speciale, unde e cazul	«taxare inversă», «TVA la încasare», «scutit conform...»

Ultimele două rânduri sunt cele mai des omise — și cele care produc cele mai multe respingeri la control.

Articolul pe care îl produce

O factură de vânzare de marfă produce, ca orice vânzare, două operațiuni distincte, pe care capitolul 2 le-a arătat deja: câștigarea dreptului de a încasa și ieșirea mărfii din depozit.

VÂNZARE DE MARFĂ, 1.000 + 210 TVA, COST 600

Debit	Credit	Suma	Ce reprezintă
4111 Clienți		1.210	cât are clientul de plătit, cu tot cu taxă
	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	1.000	venitul, fără TVA
	4427 TVA colectată	210	taxa datorată statului, nu venit al firmei
607 Cheltuieli privind mărfurile		600	costul mărfii care a plecat
	371 Mărfuri	600	scăderea din depozit

Câștigul din operațiune — 400 de lei — nu se scrie nicăieri: iese din diferența dintre venitul de 1.000 și costul de 600.

Se vede aici, poate mai limpede decât oriunde, de ce TVA-ul colectat nu e venit. Cei 210 lei intră în firmă odată cu restul sumei, dar nu-i aparțin: sunt colectați pentru stat și vor pleca la el. Un patron care își calculează câștigul din totalul facturat își supraestimează sistematic afacerea.

Factura electronică

Din aceeași factură iese și fișierul electronic care pleacă în sistemul ANAF. Nu e o a doua factură și nu se completează separat: e aceeași informație, într-un format standardizat, citibil de mașini.

Nu toate documentele emise trebuie să plece acolo, iar deosebirea nu se face după preferință, ci după tipul operațiunii. O factură către o firmă are alt regim decât o chitanță către o persoană fizică, iar un document care nu e factură nu are ce căuta în sistem.

Un program bine făcut deduce obligația din tipul documentului ales — capitolul 11 — și nu dintr-o listă scrisă de mână care ar rămâne în urma legislației. Iar când un document ar trebui să plece și nu poate fi construit corect, refuză să-l emită gol, în loc să trimită o factură cu baza zero.

PENTRU CONTABIL

Conținutul obligatoriu al facturii e cel din art. 319 Cod fiscal, iar controlul lui e prima verificare la orice inspecție de TVA — nu pentru rigoare formală, ci fiindcă dreptul de deducere al beneficiarului se sprijină pe el. Trei zone produc majoritatea corecțiilor. Prima: exigibilitatea — data livrării sau prestării, când diferă de data emiterii, determină perioada de raportare, iar la avansuri exigibilitatea intervine la încasare; o factură emisă în luna următoare pentru o livrare din luna precedentă aparține, ca TVA, lunii livrării. A doua: mențiunile obligatorii pentru regimurile speciale — taxare inversă, TVA la încasare, regimul marjei, scutiri cu drept de deducere — a căror lipsă nu se poate remedia prin explicații ulterioare, ci prin refacerea documentului. A treia: descrierea operațiunii, unde formulările generice de tipul «servicii conform contract» sunt în practică cel mai frecvent motiv de respingere a deductibilității la beneficiar, fiindcă nu permit verificarea realității prestației. La stornări, nota de credit trebuie să poarte referința documentului corectat; fără ea, cele două facturi trăiesc separat în evidențele partenerului.

Ce urmează

Cu aceasta, faza a doua e completă. Documentele intră și ies, fiecare cu articolul lui, verificate înainte de a produce efecte. Contabilitatea firmei are, de acum, conținut.

Următorul lucru care se mișcă, de regulă în urma acestor documente, sunt banii. Faza a treia, și partea următoare: trezoreria — singurul loc din contabilitate care se poate confrunta cu o realitate exterioară.

Exercițiul 14.1 — factura refuzată

Emiți o factură către un client din altă țară a Uniunii, scutită ca livrare intracomunitară. Sistemul de facturare electronică o respinge cu eroare de validare.

Care sunt cele trei verificări de făcut, în ordine?

REZOLVARE

Întâi codul de TVA al clientului: scutirea cere un cod valid la data livrării, verificat în sistemul de schimb de informații. Un cod inactiv face livrarea taxabilă în România, deci factura fără TVA e greșită, nu doar respinsă.

Apoi mențiunile obligatorii: o livrare scutită trebuie să poarte pe factură temeiul scutirii. Absența mențiunii e o eroare de formă care blochează validarea și, la un control, poate răsturna tratamentul.

În fine, coerența internă: baza, cota și totalul trebuie să se potrivească la leu, iar identificarea părților să fie completă.

Ordinea contează: primele două pot schimba FONDUL operațiunii, a treia doar forma. Cine începe cu ultima repară un total și retrimite o factură care rămâne greșită.

Seria și numărul: două lucruri, nu unul

Numerotarea facturilor emise pare o formalitate până la primul control, când devine prima verificare făcută. Motivul e simplu: dintr-o numerotare continuă se poate deduce dacă lipsește o factură; dintr-una discontinuă, nu se poate deduce nimic.

Firma își stabilește singură seriile și plajele de numere, printr-o decizie internă. Ce nu poate alege e continuitatea: în cadrul unei serii, numerele merg unul după altul, iar un număr o dată atribuit nu se refolosește — nici dacă factura a fost anulată.

CE SE FACE CU O FACTURĂ GREȘITĂ

Situația	Ce se face	Ce NU se face
greșită, netrimisă încă	se anulează, cu mențiunea „anulată”	nu se șterge, nu se refolosește numărul
greșită, deja trimisă	factură de corecție (notă de credit)	nu se cere clientului să o rupă
corectă, dar cu date de identificare greșite	factură de corecție	nu se modifică exemplarul emis

În toate trei, numărul consumat rămâne consumat. Golul într-o serie e mai greu de explicat decât o factură anulată.

Ce transformă un document într-o factură

Elementele obligatorii nu sunt o listă de bifat: fiecare răspunde la o întrebare pe care altcineva o va pune peste ani. Merită citite așa, fiindcă atunci se înțelege de ce absența unuia atrage pierderea dreptului de deducere pentru cumpărător.

ELEMENTELE ȘI ÎNTREBĂRILE LOR

Elementul	La ce întrebare răspunde
seria și numărul	e unică, și lipsește ceva din serie?
data emiterii	în ce perioadă intră operațiunea
datele de identificare ale ambelor părți	cine cu cine, verificabil la registrul comerțului
codul de TVA al furnizorului	are dreptul să colecteze taxa?
denumirea și cantitatea	ce s-a livrat, în ce cantitate
baza, cota și taxa, pe fiecare cotă	cât din preț e taxă, și la ce cotă
mențiunile speciale, unde e cazul	de ce lipsește TVA-ul: scutire, taxare inversă, marjă

Ultimul rând e cel uitat cel mai des. O factură fără TVA și fără explicația absenței lui e, pentru cine o primește, o factură incompletă.

Factura nu se scrie pentru client, ci pentru cel care o va citi peste patru ani fără să știe nimic despre operațiune. Dacă el nu poate reconstitui ce s-a întâmplat, documentul nu și-a făcut treaba.

În forma electronică, aceleași elemente devin câmpuri într-un fișier structurat, iar validatorul le verifică pe toate înainte de a accepta factura. Efectul secundar e util: greșelile de formă care înainte se descopereau la control se descoperă acum la emitere, în câteva secunde.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Factura emisă are trei roluri deodată: dreptul tău de a încasa, temeiul deducerii clientului, rândul din decontul tău.
- Numerotarea unică și cronologică nu e formalitate: e ceea ce face vânzările imposibil de ascuns. O factură greșită se stornează, nu se aruncă.
- Lipsa unui element obligatoriu îl poate lăsa pe client fără drept de deducere — problema ta devine problema lui, și invers.
- O vânzare produce două operațiuni: venitul și descărcarea gestiunii. Câștigul nu se scrie nicăieri, iese din diferență.
- TVA-ul colectat intră în firmă, dar nu-i aparține. Cine își socotește câștigul din total își supraestimează afacerea.
- Obligația de e-Factura se deduce din tipul operațiunii, nu dintr-o listă întreținută manual.

Bancă și casă

Conturile de trezorerie au o proprietate pe care niciun alt cont din contabilitate nu o are: pot fi confruntate cu o realitate din afara firmei. Soldul contului de bancă din contabilitate trebuie să fie egal cu ce scrie pe extras — o cifră emisă de altcineva, care nu poate fi ajustată.

De aceea trezoreria e, în același timp, cea mai simplă parte a contabilității și cel mai bun detector de erori din toată firma. Simplă, fiindcă operațiunile sunt puține și evidente. Bună detectoare, fiindcă orice greșeală se vede imediat, prin comparație.

Cele patru conturi și diferența dintre ele

UNDE STAU BANII

Cont	Ce cuprinde
5121 Conturi la bănci în lei	soldul contului curent — confruntabil cu extrasul
5124 Conturi la bănci în valută	același lucru, pe fiecare valută separat
5311 Casa în lei	numerarul din casierie, confruntabil cu registrul de casă
5314 Casa în valută	numerarul în valută, ținut distinct

Valuta se ține în două monede deodată: în valuta ei și în lei, la cursul de la data operațiunii. Diferența de curs se regularizează la închidere — capitolul 26.

Deosebirea practică dintre bancă și casă nu e mărimea sumelor, ci verificabilitatea. Extrasul vine de la bancă, deci e o probă exterioară. Registrul de casă îl întocmești tu, deci probă exterioară nu există — singura verificare posibilă e numărarea efectivă a banilor din sertar.

Încasarea și plata: două articole simple

Operațiunile de trezorerie sunt, în majoritatea lor covârșitoare, articole simple: un cont de bani și un cont de terți.

CELE DOUĂ OPERAȚIUNI DE BAZĂ

Ce s-a întâmplat	Debit	Credit	Ce spune
Clientul a plătit factura	5121 Bancă	4111 Clienți	banii au intrat, creanța s-a stins
Am plătit furnizorul	401 Furnizori	5121 Bancă	datoria s-a stins, banii au ieșit

Observă că în niciunul dintre ele nu apare vreun cont de venit sau de cheltuială.

Plata nu e cheltuială, iar încasarea nu e venit. Ele sting datoriile și creanțe născute mai devreme, cu alt document.

E aceeași idee cu care a început cartea, în capitolul 1: câștigul și banii sunt lucruri diferite. Aici ea capătă formă contabilă. Cheltuiala s-a înregistrat când a sosit factura; plata doar stinge datoria. Cine înregistrează cheltuiala și la factură, și la plată, o numără de două ori — greșeala clasică a firmelor care lucrează „după extras”.

Soldul de casă nu poate fi negativ

E singura afirmație din contabilitate pe care o poate verifica oricine, fără nicio pregătire: dintr-un sertiș nu poți scoate mai mulți bani decât ai pus în el.

Un sold de casă negativ nu e o problemă de trezorerie, ci o eroare de înregistrare — de fiecare dată, fără excepție. Cauzele sunt aproape întotdeauna două: o încasare care nu s-a înregistrat, sau o plată înregistrată cu o dată anterioară celei reale.

Merită tratat ca alarmă, nu ca inconvenient. Un program care afișează liniștit „-1.240 lei” în casierie ascunde, în realitate, un document lipsă — iar documentul acela lipsește și din TVA, și din rezultat.

Capcana viramentelor interne

Când muți bani din bancă în casierie, sau invers, ai o operațiune care apare de două ori: o dată ca ieșire din bancă, în extras, și o dată ca intrare în casă, în registrul de casă. Cele două documente sosesc adesea separat, iar dacă fiecare se înregistrează pe cont propriu, suma se dublează.

Pentru asta există contul 581 Viramente interne, un cont de tranzit: ieșirea din bancă îl creditează, intrarea în casă îl debitează, iar la final soldul lui trebuie să fie zero. Dacă nu e zero, un capăt al mutării lipsește.

E un exemplu bun de cont care nu reprezintă nimic din lumea reală — nu există niciun seif numit „viramente interne”. Există doar ca să facă vizibilă o mutare care, altfel, s-ar putea pierde între două documente.

PENTRU CONTABIL

Registrul de casă se întocmește zilnic, pentru fiecare zi cu operațiuni, iar soldul se reportează de la o zi la alta — nu se cumulează lunar; forma și regimul lui sunt cele din normele privind documentele financiar-contabile. Pentru trezoreria în valută, evidența se ține simultan în valută și în lei, la cursul de la data operațiunii, iar la fiecare închidere soldurile se revaluează la cursul comunicat de BNR pentru ultima zi bancară a perioadei; diferențele intră la venituri sau cheltuieli financiare, nu ajustează costul operațiunilor inițiale. Contul 581 trebuie verificat la fiecare închidere: un sold nenul semnalează fie un capăt de virament neînregistrat, fie o mutare aflată efectiv în tranzit la data închiderii — iar cele două se deosebesc doar uitându-te la documente, nu la cifră. În fine, soldul creditor pe un cont bancar nu e o eroare, ci un descoperit de cont, care se prezintă în bilanț ca datorie financiară pe termen scurt, nu ca disponibil negativ; confuzia dintre acest caz legitim și soldul de casă negativ, care e întotdeauna o eroare, e sursa unor corecții inutile.

Ce urmează

Banii sunt înregistrați. Rămâne partea care dă trezoreriei adevărata ei valoare: confruntarea cu extrasul, adică singura verificare din contabilitate care se sprijină pe o probă venită din afara firmei.

E capitolul următor, și e cel mai bun instrument de găsit erori din toată cartea.

Exercițiul 15.1 — soldul de casă imposibil

Registrul de casă al zilei de 14 arată: sold inițial 800 lei, încasări 2.400, plăți 3.900, sold final -700 lei.

(a) Ce s-a întâmplat, sigur? (b) Ce cauți, în ce ordine?

REZOLVARE

(a) Nimic „s-a întâmplat” — dintr-un sertar nu se pot scoate bani care nu sunt acolo. Un sold de casă negativ e ÎNTOTDEAUNA o eroare de înregistrare, niciodată o situație reală.

(b) Prima ipoteză: o încasare lipsă. Se compară chitanțele emise în ziua respectivă cu ce e înregistrat — lipsesc cel puțin 700 de lei încasați.

A doua: o plată datată greșit, care aparține altei zile. Se verifică documentele de plată din 14 față de cele din zilele vecine.

A treia, mai rar: o depunere la bancă înregistrată doar pe latura de casă, fără corespondentul din extras — caz în care contul 581 va avea sold, ceea ce e a doua verificare gratuită.

Ce NU se face: „regularizarea” soldului cu o sumă de echilibrare. Ea ascunde documentul lipsă, iar documentul acela lipsește și din TVA, și din rezultat.

Registrul de casă: forma care se cere

Casieria are un registru propriu, cu o formă prevăzută, iar rigoarea lui vine dintr-un fapt simplu: e singurul element de patrimoniu care se poate număra oricând și pentru care nu există probă exterioară.

REGULILE REGISTRULUI DE CASĂ

Regula	De ce
se întocmește ZILNIC, pentru fiecare zi cu operațiuni	soldul trebuie să poată fi confruntat cu numerarul, în orice zi
soldul se reportează din ziua precedentă	altfel ziua nu are punct de plecare
nu se cumulează pe lună	un total lunar nu se poate confrunta cu nimic
se numerotează continuu	un gol înseamnă o zi fără evidență

Toate patru decurg din aceeași cerință: numărătoarea de la sfârșitul zilei trebuie să dea exact ce scrie în registru.

De aici și o consecință de organizare: casieria e a firmei, nu a persoanei. Bani din sertar nu sunt ai casierului, iar amestecul lor cu bani personali — chiar temporar, chiar cu intenția de

a-i pune înapoi — face soldul imposibil de confruntat și transformă o operațiune administrativă într-o problemă de răspundere.

Ce se verifică automat, în fiecare lună

Trezoreria e zona în care cele mai multe verificări se pot face fără intervenția nimănui, fiindcă toate se calculează din datele deja înregistrate. Un program le poate rula continuu.

CELE CINCI CONTROALE DE TREZORERIE

Ce se verifică	Ce semnalează
soldul de casă nu e negativ, în nicio zi	o încasare lipsă sau o plată datată greșit
plafonul soldului de casă la sfârșitul zilei	depășire față de Legea 70/2015
plafoanele de plăți și încasări, pe zi și partener	fracționare, chiar dacă documentele par corecte
soldul contului 581 e zero la închidere	un capăt de virament intern neînregistrat
soldul din extras = soldul contabil, după punctaj	orice operațiune lipsă din oricare parte

Primele patru se calculează din evidența proprie. A cincea e singura care cere o sursă din afară — și de aceea e cea mai puternică.

Merită observat că patru din cinci nu au nevoie de niciun document nou: sunt întrebări puse datelor existente. E cazul tipic în care automatizarea nu economisește timp, ci prinde ceva ce un om nu ar verifica în fiecare zi — iar plafoanele se depășesc, de regulă, în zile obișnuite, nu în cele în care cineva stă cu ochii pe ele.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Trezoreria e singura parte a contabilității confruntabilă cu o probă exterioară: extrasul de cont.
- Plata nu e cheltuială și încasarea nu e venit — ele sting datorii și creanțe apărute mai devreme.
- Cine înregistrează cheltuiala și la factură, și la plată, o numără de două ori.
- Un sold de casă negativ e întotdeauna o eroare de înregistrare, niciodată o situație reală.
- Mutările între bancă și casă trec prin 581 Viramente interne, al cărui sold trebuie să fie zero la închidere.
- Soldul creditor la bancă e altceva: e un descoperit de cont, adică o datorie — nu o eroare.

Reconcilierea, rînd cu rînd

Reconcilierea bancară e confruntarea dintre ce scrie în contabilitatea ta și ce scrie pe extrasul băncii. E o operațiune pe care mulți o consideră o formalitate lunară și care e, de fapt, singura verificare din toată contabilitatea sprijinită pe o probă venită din afară.

Un contabil experimentat o face prima, nu ultima. Motivul e practic: dacă banca și contabilitatea se potrivesc, o clasă întreagă de erori e deja exclusă, iar restul verificărilor pornesc de pe teren solid.

De ce cele două nu se potrivesc niciodată din prima

Prima surpriză a începătorului e că soldurile diferă chiar și când totul e corect. Nu e o problemă: e decalajul firesc dintre momentul în care se produce o operațiune și momentul în care banca o consemnează.

DIFERENȚELE LEGITIME

Situația	Unde apare
Un ordin de plată dat azi, procesat mâine	în contabilitate da, în extras nu încă
Un comision reținut de bancă, necunoscut încă	în extras da, în contabilitate nu încă
Dobîndă calculată la sfârșit de lună	în extras da, în contabilitate nu încă
Încasare de la un client neidentificat	în extras da, dar pe ce factură?

Primele trei se rezolvă singure în zilele următoare. A patra cere o întrebare pusă cuiva.

Distincția care contează e între diferențe de moment și diferențe de fond. Primele dispar de la sine; celelalte nu dispar niciodată, oricât ai aștepta, fiindcă în spatele lor stă o operațiune neînregistrată sau înregistrată greșit.

Metoda: potrivești, apoi te uiți la ce rămâne

Reconcilierea nu se face comparând soldurile, ci punând față în față operațiunile, una câte una. Fiecare rînd din extras se caută în contabilitate și invers.

Ce se potrivește nu mai cere atenție. Valoarea metodei stă exact în ce rămâne nepotrivit — o listă de regulă scurtă, în care fiecare rînd e ori o diferență de moment, ori o eroare de găsit.

Nu compari solduri, ci operațiuni. Soldul îți spune că există o diferență; rîndurile îți spun care e.

Un program poate face potrivirea automat, după sumă, dată și partener, iar rezultatul e că omul primește direct lista scurtă. Rolul lui rămâne însă neschimbat: să răspundă la întrebarea pe care mașina nu o poate pune — de ce lipsește rândul acesta.

Ce înseamnă fiecare rând rămas

Lista nepotrivită se citește pe două coloane, iar fiecare parte are semnificația ei.

CUM SE CITEȘTE CE A RĂMAS

Rândul e...	Înseamnă că...	Ce faci
în extras, nu în contabilitate	s-a mișcat un ban fără ca tu să știi de ce	cauți documentul: comision, dobândă, plată directă
în contabilitate, nu în extras	ai înregistrat o operațiune care nu s-a produs (încă)	verifici dacă e în tranzit sau e o înregistrare greșită
în ambele, dar cu sume diferite	una dintre cifre e tastată greșit	compari cu documentul, nu cu cealaltă cifră

Primul caz e cel mai valoros: acolo se găsesc, de regulă, comisioanele neînregistrate ani de-a rândul.

Al treilea rând merită subliniat. Când două cifre diferă, tentația e să o alegi pe cea din extras, fiindcă „banca are dreptate”. De cele mai multe ori are, dar nu întotdeauna — iar reflexul de a alinia contabilitatea la extras fără să te uiți la document înlocuiește o eroare cu alta, de data asta invizibilă.

Ce prinde reconcilierea și ce nu

Reconcilierea garantează că toate mișcările de bani sunt înregistrate și că sumele lor sunt corecte. E mult, și e limitat.

Nu spune nimic despre motivul plății. O sumă virată corect, potrivită perfect cu extrasul, poate fi înregistrată pe furnizorul greșit sau pe o cheltuială care nu e a firmei. Reconcilierea confirmă că banii au plecat, nu că au plecat pe bună dreptate.

E, din nou, distincția din capitolul 4: forma se poate verifica automat, fondul nu. Reconcilierea e cea mai bună verificare de formă din contabilitate — și tocmai de aceea merită să nu i se ceară mai mult decât poate da.

PENTRU CONTABIL

Reconcilierea corectă se face pe operațiuni și pe sold deodată: potrivirea rând cu rând identifică diferențele, iar reconstituirea soldului le dovedește complete — sold contabil, plus operațiunile din contabilitate neapărute încă în extras, minus cele din extras neînregistrate încă, trebuie să dea exact soldul din extras. Dacă egalitatea nu iese după ce toate rândurile au fost clasificate, mai există un rând neidentificat. Pentru firmele cu multe încasări, potrivirea automată după sumă e insuficientă: două facturi de aceeași valoare produc potriviri false, iar o încasare parțială nu se potrivește cu nimic — de aceea criteriul trebuie să includă partenerul și referința documentului, iar potrivirile ambigue trebuie lăsate omului, nu rezolvate prin prima variantă găsită. Diferențele de moment se documentează în situația de reconciliere; ele nu se înregistrează, dar trebuie să se închidă în perioada următoare, iar un element rămas în tranzit peste două luni e, practic, întotdeauna o eroare. În fine, reconcilierea e și controlul care prinde plățile efectuate direct de administrator din contul firmei fără document — categoria de operațiuni pe care nicio altă verificare nu o descoperă.

Cât de des

Răspunsul clasic e „lunar, la închidere”. Răspunsul mai bun e „ori de câte ori sosește extrasul”, fiindcă efortul crește neliniar cu întârzierea: o nepotrivire de acum trei zile se lămurește dintr-un telefon, una de acum patru luni cere căutat printre sute de operațiuni asemănătoare.

Cu trezoreria confruntată, rămâne o singură temă în această parte: pragurile pe care legea le pune asupra numerarului — și de ce depășirea lor e una dintre puținele greșeli contabile care se sancționează direct. E capitolul următor.

Exercițiul 16.1 — reconcilierea care se încheie

Sold contabil la 31: 42.300 lei. Sold din extras: 39.850 lei. La punctaj rămân nepotrivite: un ordin de plată de 3.100 lei dat pe 30, neprocesat încă; un comision bancar de 45 lei din 29, neînregistrat; o încasare de 605 lei din 31, neidentificată pe niciun client.

Reconstituie soldul și spune care rând cere o acțiune.

REZOLVARE

Pornim de la soldul contabil: 42.300. Scădem ordinul dat și neprocesat (în contabilitate da, în extras nu): $42.300 - 3.100 = 39.200$. Adăugăm comisionul neînregistrat, care în extras a scăzut deja soldul dar în contabilitate nu: $39.200 - 45 = 39.155$. Adăugăm încasarea neidentificată, prezentă în extras și neînregistrată: $39.155 + 605 = 39.760$.

Nu iese: 39.760 față de 39.850, diferență 90 de lei. Deci mai există un rând neclasificat — reconcilierea nu e completă, iar concluzia corectă e „mai caut”, nu „aproximativ se potrivește”.

Din cele trei rânduri, unul singur cere o ACȚIUNE imediată: încasarea neidentificată. Primele două se rezolvă singure — ordinul se procesează, comisionul se înregistrează. A treia e o întrebare pusă cuiva: cine a plătit și pe ce factură.

Regula ilustrată: reconstituirea soldului nu e un pas decorativ după punctaj. Ea DOVEDEȘTE că lista diferențelor e completă — iar aici arată că nu era.

Ce poate potrivi o mașină, și unde ghicește

Potrivirea automată a plăților cu facturile pare o problemă de aritmetică și e, în realitate, una de ambiguitate. Merită văzut exact ce cazuri rezolvă și unde alege — fiindcă acolo trebuie să intervină omul.

CINCI ÎNCASĂRI, ACELEAȘI TREI FACTURI DESCHISE

Încasarea	Situația	Ce face potrivirea
2.500	o singură factură de exact atât	potrivire exactă, fără îndoială
600	mai puțin decât orice factură	potrivire parțială, pe cea mai veche
1.000	DOUĂ facturi de exact 1.000	alege cea mai veche — o alegere, nu un fapt
3.500	suma a două facturi	nu potrivește nimic
9.999	nu corespunde nimic	nu potrivește nimic

Rândul al treilea e singurul în care mașina decide fără să știe. Rândurile patru și cinci sunt cinstite: nu potrivesc, deci trec la om.

Alegerea de pe rândul al treilea urmează convenția din capitolul 34 — se stinge cea mai veche — și e prudentă, fiindcă greșește arătând soldul mai vechi decât e, nu mai nou. Dar rămâne o alegere: dacă clientul a plătit de fapt factura a doua, scadențarul va arăta greșit până când cineva se uită.

Rândul al patrulea merită apărut, fiindcă pare o lipsă: un program AR PUTEA încerca toate combinațiile de facturi care dau 3.500. La zece facturi deschise sunt peste o mie de combinații, iar la treizeci — un miliard. Mai important, o combinație găsită nu e o dovadă: două facturi care se adună la suma plătită nu înseamnă că ele au fost plătite.

O potrivire automată bună nu e cea care potrivește cel mai mult, ci cea care lasă omului exact cazurile în care ar fi ghicit. Restul e o listă scurtă, nu un raport lung.

Ce se face cu ce rămâne

Lista nepotrivită nu se încheie „prin diferență”. Fiecare rând are un tratament, iar alegerea greșită mută problema fără să o rezolve.

TRATAMENTUL RÂNDURILOR RĂMASE

Rândul	Ce e, de regulă	Ce se face
încasare fără factură identificată	avans, sau plată pe o factură viitoare	se înregistrează în 419, nu se forțează pe o factură
plată fără factură primită	cheltuială fără document	se ține în 409 sau 408, până sosește
diferență mică între sumă și factură	comision bancar reținut de plătitor	se înregistrează comisionul, nu se rotunjește factura
încasare de la un partener necunoscut	plată greșită, sau CUI nou	se lămurește; nu se atribuie „la cel mai probabil”

Al treilea rând e cel mai des rezolvat greșit: diferența se „pierde” pe venituri, iar factura rămâne parțial neîncasată în scadențar, la nesfârșit.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Reconcilierea e singura verificare din contabilitate sprijinită pe o probă din afara firmei.
- Soldurile diferă și când totul e corect: decalajele de procesare sunt normale. Se separă diferențele de moment de cele de fond.
- Nu se compară solduri, ci operațiuni. Valoarea stă în lista scurtă a celor nepotrivite.
- Un rând în extras fără corespondent în contabilitate e cel mai valoros: acolo se găsesc comisioanele uitate.
- Când sumele diferă, se verifică documentul — nu se aliniază contabilitatea la extras din reflex.
- Reconcilierea confirmă că banii s-au mișcat, nu că au avut motiv să se miște.

Plafoane și limite legale

Numerarul e singura formă de plată care nu lasă urmă la nimeni altcineva. Un virament trece prin bancă și rămâne consemnat de o terță parte; o bancnotă dată din mână în mână nu. De aici, o legislație care limitează numerarul mai strict decât orice altă operațiune din contabilitate.

Capitolul acesta e scurt și merită citit chiar dacă firma ta lucrează aproape numai prin bancă. Motivul e că depășirea plafoanelor se sancționează direct, iar sancțiunea nu ține cont de bunele intenții: nu contează că operațiunea a fost reală și corect înregistrată.

Cele patru praguri

LIMITELE LEGALE ALE NUMERARULUI

Limita	Plafon	Cum se calculează
Plată către o persoană juridică	5.000 lei	pe zi și pe fiecare persoană în parte
Plată către o persoană fizică	10.000 lei	pe zi și pe fiecare persoană
Total încasări în numerar	10.000 lei	pe zi, de la toate persoanele la un loc
Soldul casieriei	50.000 lei	la sfârșitul zilei

Toate patru se raportează la ZI, nu la lună sau la operațiune. O plată de 12.000 de lei nu devine legală dacă e împărțită în trei chitanțe în aceeași zi.

Ultimul rând al notei e partea pe care o ratează cel mai des firmele mici. Plafonul e pe zi și pe partener, nu pe document. Fraționarea unei plăți în mai multe chitanțe emise în aceeași zi nu ocolește limita — dimpotrivă, e chiar tiparul pe care un control îl caută.

De ce plafonul de sold e altfel decât celelalte

Primele trei limite privesc fluxurile: cât poate intra sau ieși într-o zi. A patra privește stocul: cât poate rămâne peste noapte în casierie.

Deosebirea are o consecință practică. O firmă poate respecta perfect limitele de plată și să depășească totuși plafonul de sold, pur și simplu fiindcă a încasat mult și nu a depus banii la bancă. Verificarea se face la sfârșitul fiecărei zile, nu la sfârșitul lunii — iar soluția e depunerea surplusului, în aceeași zi.

Trei plafoane se verifică pe operațiuni, unul pe soldul de la finalul zilei. Se pot încălca independent.

Verificarea care se face singură

Toate cele patru limite au o proprietate rară în contabilitate: se pot calcula complet din datele deja înregistrate. Nu cer nicio informație suplimentară, nicio judecată, nicio interpretare.

De aceea nu au ce căuta în memoria cuiva. Un program le poate urmări continuu și avertiza în ziua în care se apropie de prag, nu în luna următoare, când depășirea a devenit fapt consumat. E, alături de urmărirea plafoanelor fiscale din capitolul 6, unul dintre puținele locuri în care automatizarea previne o amendă, nu doar economisește timp.

Merită cerut de la orice program de contabilitate ca pragurile să stea într-un singur loc, datat, nu împrăștiate prin cod. Legea 70/2015 s-a modificat de mai multe ori de la apariție, iar o firmă care are limitele scrise într-un singur loc le actualizează într-un minut.

Avansurile de trezorerie

Când dai bani unui angajat ca să cumpere ceva pentru firmă, banii nu au ieșit încă din patrimoniu: au trecut doar dintr-un buzunar în altul. Până la justificarea lor cu documente, ei rămân o creanță asupra angajatului, în contul 542 Avansuri de trezorerie.

Greșeala obișnuită e înregistrarea directă pe cheltuială, în momentul dării banilor. E greșită din două motive: cheltuiala nu are încă document justificativ, iar dacă angajatul aduce rest, restul nu mai are unde să se întoarcă.

Soldul contului 542 la sfârșitul lunii e o listă de întrebări: cine are bani ai firmei nejustificați și de când. Un sold vechi acolo nu e o problemă contabilă, ci una de disciplină.

PENTRU CONTABIL

Plafoanele sunt cele din Legea 70/2015: 5.000 lei/zi/persoană juridică pentru plăți, 10.000 lei/zi/persoană fizică, 10.000 lei/zi plafon total al încasărilor, respectiv 50.000 lei sold de casierie la sfârșitul zilei. Trei precizări utile în practică. Prima: fracționarea e sancționată explicit, deci verificarea trebuie făcută prin agregare pe zi și pe partener, nu pe document — un control care se uită la chitanțe individuale nu prinde nimic. A doua: plafonul de sold admite depășiri temporare justificate — sume destinate plății salariilor sau altor drepturi de personal, pentru un număr limitat de zile — iar tratarea lor ca încălcare produce alarme false; regimul acestor excepții trebuie parametrizat, nu ignorat. A treia: pentru contul 542, justificarea avansului se face cu documente în termenul stabilit prin decizie internă, iar sumele nejustificate la termen devin, din perspectiva fiscală, avantaje de natură salarială — cu toate consecințele de contribuții și impozit; un sold vechi în 542 nu e doar o neglijență administrativă, ci un risc fiscal cuantificabil. În fine, controlul soldului de casă negativ, tratat în capitolul 15, e complementar acestor plafoane: primul semnalează o eroare de înregistrare, celelalte o încălcare a legii, iar confundarea lor duce la corecții aplicate greșit.

Ce urmează

Faza a treia s-a încheiat. Documentele sunt înregistrate, banii sunt urmăriți și confrunțați cu extrasul, iar limitele legale sunt sub observație.

Urmează partea în care contabilitatea încetează să mai fie doar evidența unor hârtii și începe să măsoare lucruri fizice: marfa din depozit, orele lucrate de oameni, uzura unui utilaj. Sunt fazele patru, cinci și șase, iar prima dintre ele e stocul.

Exercițiul 17.1 — plafonul, pe zi și pe partener

Într-o zi, firma plătește în numerar către același furnizor persoană juridică: 2.000 lei dimineața, 2.000 la prânz și 1.500 seara, cu trei chitanțe distincte. În aceeași zi încasează în numerar 4.000 de lei de la doi clienți.

S-a încălcat ceva? Ce ar fi trebuit făcut?

REZOLVARE

Da. Plățile către o persoană juridică sunt plafonate la 5.000 de lei pe zi și pe fiecare persoană în parte. Total plătit: 5.500 de lei, deci depășire cu 500 — iar fracționarea în trei chitanțe nu ocolește limita, ci e chiar tiparul pe care un control îl caută.

Încasările sunt în regulă: 4.000 de lei, sub plafonul total zilnic de 10.000.

Ce ar fi trebuit făcut: primele două plăți în numerar (4.000), a treia prin bancă. Sau toate trei prin bancă, ceea ce nu costă nimic și nu cere nicio verificare.

Verificarea corectă, pe care o poate face un program: agregare pe ZI și pe PARTENER, nu pe document. Cine se uită la chitanțe individuale nu vede nimic — toate trei sunt sub plafon.

Avansul nejustificat: cum devine o problemă fiscală

Contul 542 pare cel mai inofensiv din trezorerie: bani dați unui angajat, care se justifică peste câteva zile. Devine însă, cu timpul, una dintre cele mai scumpe poziții din balanță — și nu din cauza sumei.

Justificarea se face cu documente, într-un termen stabilit prin decizie internă. Sumele nejustificate la termen nu rămân o creanță comodă asupra angajatului: din perspectivă fiscală devin avantaje de natură salarială, cu tot ce decurge — impozit pe venit și contribuții, calculate ca la salariu.

CE COSTĂ UN AVANS DE 3.000 DE LEI NEJUSTIFICAT

Dacă e tratat ca...	Consecința
creanță asupra angajatului	se recuperează din salariu sau se restituie
avantaj de natură salarială	se adaugă la brut: CAS, CASS, impozit, plus CAM pentru firmă
nimic — rămâne în sold, an după an	la control, se reconsideră ca avantaj, cu accesorii pe toată perioada

A treia variantă e cea aleasă cel mai des, fiindcă nu cere nicio decizie. E și cea mai scumpă.

Un sold vechi în 542 nu e o neglijență administrativă. E un risc fiscal cuantificabil, care crește cu fiecare lună în care nimeni nu întreabă.

Verificarea e simplă și merită făcută lunar, odată cu punctajul: soldul contului 542, desfășurat pe persoane, cu data la care s-a acordat fiecare sumă. Orice poziție mai veche decât termenul intern e o întrebare de pus — iar întrebarea pusă la timp costă un telefon, nu o recalculare de contribuții.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Numerarul e limitat prin lege fiindcă e singura plată care nu lasă urmă la o terță parte.
- Patru praguri: 5.000 lei/zi către o firmă, 10.000 lei/zi către o persoană fizică, 10.000 lei/zi total încasări, 50.000 lei sold de casierie.
- Toate se calculează PE ZI și pe partener, nu pe document. Împărțirea în mai multe chitanțe nu ocolește limita.
- Plafonul de sold se poate încălca și când toate plățile au fost corecte — se verifică la finalul fiecărei zile.
- Toate patru se pot calcula din datele deja înregistrate, deci nu au ce căuta în memoria cuiva.
- Banii dați unui angajat rămân o creanță în 542 până la justificare; sumele nejustificate la termen devin avantaje salariale.

Stocul: cantitativ și valoric

Până acum contabilitatea a urmărit hârtii și bani. Stocul e primul lucru pe care îl urmărește în două feluri deodată: câte bucăți sunt în depozit și cât valorează ele. Cele două evidențe merg în paralel și trebuie să se potrivească — iar când nu se potrivesc, adevărul e la numărătoare, nu în calculator.

Deosebirea față de tot ce a fost înainte e că marfa se mișcă și fără document. O ladă se poate sparge, o cutie se poate pierde, cineva poate lua ceva „pe moment”. De aceea stocul e singura parte a contabilității care are, prin lege, o confruntare periodică obligatorie cu realitatea fizică.

Intrarea e simplă. Ieșirea, nu.

Când cumperi marfă, valoarea ei e scrisă pe factură: atât a costat. Nicio ambiguitate. Când vinzi însă, apare o întrebare la care factura de vânzare nu răspunde: bucată care a plecat, cât te costase pe tine?

Dacă ai cumpărat de trei ori același produs, la prețuri diferite — 10 lei, 12 lei, 11 lei — și vinzi acum o bucată, care dintre cele trei a plecat? Fizic, poate n-o mai poți spune. Contabil, trebuie să alegi o convenție, iar alegerea schimbă atât costul înregistrat, cât și valoarea stocului rămas.

ACELEAȘI TREI INTRĂRI, DOUĂ METODE

Metoda	Cum stabilește costul ieșirii	Ce rămâne în stoc
Cost mediu ponderat	media valorilor din stoc la momentul ieșirii	tot ce rămâne, evaluat la aceeași medie
FIFO	costul celui mai vechi lot intrat, până se epuizează	loturile mai noi, la costurile lor

Ambele sunt permise. Ce nu e permis e schimbarea metodei de la o lună la alta, după cum convine rezultatul.

La prețuri stabile, diferența e neglijabilă. La prețuri în creștere, FIFO dă un cost mai mic al ieșirilor — deci un profit mai mare și un stoc evaluat mai aproape de prețul zilei. Cost mediu ponderat netezește ambele. Nu există metodă „mai corectă”: există una aleasă și aplicată consecvent.

Metoda se alege o dată și se aplică an de an. Consecvența e ceea ce face cifrele comparabile — nu metoda în sine.

Gestiunile: unde anume se află marfa

O firmă cu un depozit și un magazin nu are un stoc, ci două. Aceeași marfă poate exista în ambele locuri, iar transferul între ele nu e nici vânzare, nici cumpărare — e o mutare internă, care nu atinge nici veniturile, nici cheltuielile.

Împărțirea pe gestiuni are și o consecință de răspundere: fiecare gestiune are un gestionar, iar la inventar diferențele se stabilesc pe gestiune, nu pe firmă. Un plus în depozit nu compensează un minus în magazin, chiar dacă pe total firma iese la zero.

Cele două articole ale unei vânzări

Capitolul 14 a arătat deja articolul complet al unei vânzări, iar aici merită privit din partea stocului. Vânzarea produce venitul, dar marfa iese separat, la costul ei — nu la prețul de vânzare.

MARFĂ CUMPĂRATĂ CU 600, VÂNDUTĂ CU 1.000

Operațiunea	Debit	Credit	Suma
Intrarea în depozit	371 Mărfuri	401 Furnizori	600
Venitul din vânzare	4111 Clienți	707 Venituri	1.000
Ieșirea din depozit	607 Cheltuieli privind mărfurile	371 Mărfuri	600

Contul 371 primește 600 și dă 600: după vânzare, soldul lui pe acest produs e zero. Câștigul de 400 nu se scrie nicăieri — iese din diferența 707 minus 607.

Omisinea celui de-al treilea rând e greșeala clasică, și e periculoasă tocmai fiindcă e invizibilă: balanța rămâne echilibrată, dar stocul apare umflat cu 600 de lei care nu mai există fizic, iar profitul apare mai mare cu exact aceeași sumă.

PENTRU CONTABIL

Metoda de evaluare a ieșirilor se stabilește prin politicile contabile ale entității și se aplică cu consecvență; schimbarea ei e o modificare de politică contabilă, cu tratamentul și prezentarea aferente, nu o opțiune de exercițiu. Atenție la transferurile între gestiuni în sistemul FIFO: dacă mutarea internă se evaluează la cost mediu, metoda degenerază tăcut în CMP la prima mutare, fiindcă loturile își pierd identitatea — de aceea coada de loturi trebuie transferată ca atare, nu recalculată. Pentru comerțul cu amănuntul care ține evidența la preț de vânzare, contul 378 și TVA-ul neexigibil aferent trebuie descărcate proporțional la fiecare ieșire, altfel soldul lui 371 rămâne la preț de vânzare, iar stocul din bilanț e supraevaluat cu adaosul. În fine, ajustările pentru deprecierea stocurilor (grupa 39) se constituie când valoarea realizabilă netă scade sub cost — marfă degradată, demodată, cu mișcare lentă — și nu se confundă cu minusurile de inventar: primele corectează o valoare, celelalte constată o lipsă fizică.

Ce urmează

Stocul cumpărat și vândut e cazul simplu. Când firma nu cumpără marfă, ci o produce, apare o întrebare în plus: cât costă, de fapt, ceea ce ai făcut tu? E capitolul următor.

Exercițiul 18.1 — CMP sau FIFO, pe aceleași intrări

Intrări: 100 buc $\times$ 10 lei, apoi 100 buc $\times$ 14 lei. Se vând 120 de bucăți.

Calculează costul mărfii vândute și valoarea stocului rămas, în ambele metode.

REZOLVARE

Cost mediu ponderat: valoarea totală $100 \times 10 + 100 \times 14 = 2.400$ lei pentru 200 de bucăți, deci 12 lei/buc. Ieșire: $120 \times 12 = 1.440$ lei. Stoc rămas: $80 \times 12 = 960$ lei.

FIFO: ies întâi cele 100 de la 10 lei (1.000), apoi 20 de la 14 lei (280) — total 1.280 lei. Stoc rămas: $80 \times 14 = 1.120$ lei.

Diferența pe rezultatul lunii: $1.440 - 1.280 = 160$ de lei. FIFO dă un cost mai mic, deci un profit mai mare cu 160 de lei, și un stoc mai valoros cu aceeași sumă.

Observația care contează: pe TOATĂ durata de viață a stocului, cele două metode dau exact același rezultat cumulat. Diferă doar repartizarea între perioade. De aceea alegerea metodei nu e o optimizare, ci o politică — și de aceea se declară în note și nu se schimbă de la un an la altul.

Două evidențe pentru același lucru

Stocul e singurul element de patrimoniu urmărit simultan în două locuri, cu unități de măsură diferite: fișa de magazie numără bucăți, contabilitatea numără lei. Ele descriu aceeași marfă și trebuie să spună același lucru — dar nu se verifică una pe alta automat, fiindcă nu vorbesc aceeași limbă.

CINE CE ȘTIE

Evidența	Unitatea	Cine o ține	Ce prinde
Fișa de magazie	bucăți, kilograme, litri	gestionarul	lipsa fizică, greșeala de recepție
Contabilitatea	lei	contabilul	greșeala de evaluare, contul greșit
Inventarul	amândouă, confruntate	comisia	tot ce a scăpat celorlalte două

Un program le ține împreună, dar nu le poate confrunta cu realitatea. Aceea rămâne treaba inventarului — capitolul 20.

De aici o regulă practică: orice operațiune care mișcă stocul trebuie să miște amândouă evidențele deodată. E motivul pentru care corecția unui articol cu impact pe stoc nu se face

prin stornoul contabil obișnuit — ar lăsa contabilitatea dreaptă și fișa de magazie greșită, iar cele două ar diverge tăcut până la inventar.

Gestiunea: unde stă marfa

O firmă cu un singur depozit poate ignora noțiunea. Una cu două — depozit și magazin, sau depozit central și puncte de lucru — nu, fiindcă aceeași marfă poate exista în ambele, iar cantitatea totală nu spune unde e.

Gestiunea are și un rost care nu e de evidență, ci de răspundere: fiecare are un gestionar, iar minusurile constatate la inventar se imputează cuiva anume. Fără gestiuni separate, un minus într-un depozit se pierde în totalul firmei.

Marfa evaluată la preț de vânzare

În comerțul cu amănuntul apare o complicație care merită înțeleasă, fiindcă produce trei conturi acolo unde te-ai aștepta la unul. Un magazin nu poate ține evidența pe costuri: pe raft e prețul cu TVA, iar casa de marcat vinde la prețul acela.

Soluția e evaluarea stocului chiar la prețul de vânzare, iar diferența față de cost se ține separat, în două conturi rectificative: adaosul comercial în 378 și TVA-ul neexigibil în 4428.

O MARFĂ DE 1.000 LEI, CU ADAOS 400 ȘI COTĂ REDUSĂ 11%

Ce se înregistrează	Debit	Credit	Suma
Costul de achiziție	371	401	1.000,00
Adaosul comercial	371	378	400,00
TVA neexigibilă la preț de raft	371	4428	154,00
Stocul, la preț de vânzare	371		1.554,00

Cei 1.554 de lei sunt exact prețul de pe raft. Valoarea REALĂ a stocului rămâne 1.000 — restul sunt cele două conturi rectificative, care se scad în bilanț.

La preț de vânzare, contul 371 nu mai arată cât valorează marfa, ci cât se cere pe ea. Valoarea din bilanț se obține scăzând 378 și 4428 — la fel cum imobilizările se citesc scăzând amortizarea.

Consecința care surprinde la primul bilanț: contul 371 poate arăta 1.554 de lei pentru o marfă care a costat 1.000, fără ca nimic să fie greșit. Cine citește soldul brut și trage concluzii despre stoc greșește cu adaosul plus taxa.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Stocul se ține în două feluri deodată — cantitativ și valoric — iar la neconcordanță adevărul e la numărătoare.
- Intrarea are cost cunoscut din factură; ieșirea cere o convenție: cost mediu ponderat sau FIFO.
- Nicio metodă nu e mai corectă decât cealaltă; consecvența e cea care face cifrele comparabile.
- Transferul între gestiuni nu e nici vânzare, nici cumpărare — iar plusurile dintr-o gestiune nu compensează minusurile din alta.
- O vânzare cere DOUĂ înregistrări: venitul și descărcarea gestiunii. Fără a doua, stocul și profitul apar umflate cu aceeași sumă.

Producția: din materii prime, produs finit

O firmă care cumpără marfă și o vinde știe exact cât a costat-o fiecare bucată: scrie pe factură. O firmă care produce nu are unde să citească cifra aceasta — trebuie să o calculeze, iar calculul e singura operațiune din contabilitate în care valoarea unui bun se construiește, în loc să fie preluată.

De aici și dificultatea: costul de producție nu e o cifră găsită, ci una decisă. Ce anume intră în el e o alegere cu reguli, iar de ea atârnă atât valoarea stocului din bilanț, cât și rezultatul perioadei.

Ce intră în cost și ce nu

COSTUL DE PRODUCȚIE

Intră	Nu intră
Materiile prime consumate efectiv	Cheltuielile de administrație
Manopera directă a celor care produc	Cheltuielile de desfacere
Amortizarea utilajelor folosite	Pierderile din rebuturi peste normal
Utilitățile secției de producție	Cheltuielile financiare, ca regulă

Regula de fond: intră ce a fost necesar pentru a aduce bunul în starea și locul în care se află. Restul sunt cheltuieli ale perioadei.

Distincția are consecințe imediate. O cheltuială inclusă în cost rămâne în stoc până la vânzare, deci nu afectează rezultatul lunii curente. Aceași cheltuială lăsată afară lovește rezultatul acum. Nu e o chestiune de preferință: umflarea costului de producție cu cheltuieli administrative e una dintre cele mai vechi metode de a arăta un profit care nu există.

Ce intri în cost amâni; ce lași afară plătești acum. De aceea regula nu e la latitudinea firmei.

Rețeta: consumul care se știe dinainte

Pentru producția repetitivă, cantitățile de materiale necesare unui produs sunt cunoscute: atâta lemn, atâta vopsea, atâtea șuruburi. Lista aceasta se numește rețetă sau consum specific, iar utilitatea ei practică e dublă.

Întâi, scutește de introducerea manuală a consumurilor la fiecare lansare: se declară cât s-a produs, iar materialele se scad singure din stoc, în proporțiile din rețetă. Apoi — și e partea mai valoroasă — face vizibilă diferența dintre consumul teoretic și cel real. Când din zece

metri de material ies opt produse în loc de zece, diferența nu e o eroare contabilă: e o pierdere din proces, iar contabilitatea e locul în care ea devine măsurabilă.

Cele două mișcări ale unei lansări

O producție încheiată produce două înregistrări opuse: materialele ies din stoc, produsul finit intră.

PRODUCȚIE CU MATERIALE DE 600, PRODUS OBȚINUT

Operațiunea	Debit	Credit	Suma
Consumul de materii prime	601 Cheltuieli cu materiile prime	301 Materii prime	600
Intrarea produsului finit	345 Produse finite	711 Venituri aferente costurilor	600

Contul 711 nu e un venit propriu-zis: e mecanismul prin care cheltuiala consumată se „păstrează” în valoarea stocului până la vânzare.

Perechea aceasta explică ceva ce nedumerește la prima vedere: de ce producția, luată singură, nu produce nici profit, nici pierdere. Consumul de 600 a lovit rezultatul, iar intrarea produsului l-a compensat cu exact atât. Câștigul apare abia la vânzare, când produsul iese la un preț mai mare decât costul lui.

PENTRU CONTABIL

Costul de producție se stabilește potrivit reglementărilor contabile și cuprinde costul de achiziție al materiilor prime și materialelor consumate, celelalte cheltuieli directe, precum și cota cheltuielilor indirecte de producție alocată rațional; cheltuielile generale de administrație, cele de desfacere și pierderile peste limitele normal admise nu se includ. Alocarea cheltuielilor indirecte se face pe baza capacității normale de producție, nu a celei efective — o subactivitate semnificativă nu are voie să umfle costul unitar, partea aferentă nefolosirii capacității fiind cheltuială a perioadei. Contul 711 asigură corespondența dintre variația stocurilor și rezultat, iar soldul lui la sfârșitul perioadei reflectă exact diferența dintre stocul final și cel inițial de produse și producție în curs; verificarea lui e un control util, fiindcă o descărcare incompletă la vânzare se vede acolo înainte de a se vedea în marjă. Pentru producția în curs la sfârșitul perioadei, evaluarea se face la costul efectiv al stadiului atins, iar inventarierea ei fizică — nu doar scriptică — e obligatorie, fiind zona cu cel mai mare risc de supraevaluare a stocurilor din întreaga contabilitate.

Ce urmează

Stocul cumpărat și cel produs stau amândouă în depozit, evaluate după reguli. Rămâne întrebarea pe care nicio evidență scriptică nu o poate răspunde: mai sunt ele acolo? E capitolul următor.

Exercițiul 19.1 — ce intră în costul produsului

O firmă produce mobilier. Pentru un lot au fost consumate: lemn 6.000 lei, feronerie 900, manopera direct implicată 4.200, energia atelierului 800, salariul contabilei 3.000, chiria depozitului de produse finite 1.100, comision de vânzare plătit unui agent 700.

Care e costul de producție al lotului?

REZOLVARE

Intră în cost: lemnul 6.000, feroneria 900, manopera directă 4.200 și energia atelierului 800 — adică materialele directe, manopera directă și cheltuielile indirecte de producție. Total: 11.900 lei.

NU intră: salariul contabilei (cheltuială administrativă), chiria depozitului de produse finite (cheltuială de desfacere, ulterioară producției) și comisionul agentului (cheltuială de vânzare). Ele sunt cheltuieli ale perioadei, nu ale produsului.

De ce contează: dacă lotul nu se vinde în luna aceasta, cei 11.900 rămân în stoc, ca activ, și nu afectează rezultatul. Cei 4.800 de lei de cheltuieli ale perioadei îl afectează oricum.

Greșeala frecventă, în ambele sensuri: includerea cheltuielilor administrative în cost umflă stocul și amână artificial pierdere; excluderea energiei atelierului subvaluează stocul și mută profitul în luna vânzării.

Ce se întâmplă cu ce nu s-a terminat

Producția rareori se oprește exact la 31 ale lunii. La închidere există aproape întotdeauna lucruri începute și neterminate — piese pe bandă, o comandă la jumătate, un serviciu în desfășurare. Ele au consumat materiale și ore, deci au valoare, dar nu sunt încă produse.

Pentru asta există conturile de producție în curs: 331 pentru produse și 332 pentru servicii. Ele adună costul acumulat până la data închiderii, iar în luna următoare se reiau, când lucrarea continuă.

Fără ele, luna în care se începe o lucrare mare arată o pierdere care nu există — toate cheltuielile, niciun venit — iar luna în care se termină arată un profit umflat. Producția în curs e, deci, tot o problemă de delimitare în timp, ca cea din capitolul 28, doar că se rezolvă în stocuri, nu în conturi de regularizare.

Rețeta: de la un produs la consumurile lui

O firmă care produce același lucru de mai multe ori nu recalculează de fiecare dată ce intră în el. Se scrie o singură dată — cantitățile de materii prime pentru o unitate sau pentru un

lot de referință — și se numește rețetă, sau, în limbajul producției, listă de materiale.

Utilitatea ei e dublă. Practic: la lansarea unei comenzi, consumurile se calculează prin înmulțire, nu prin memorie. Contabil: costul teoretic al lotului se poate compara cu cel efectiv, iar diferența dintre ele e o informație de conducere pe care nimic altceva nu o dă.

REȚETĂ PENTRU 10 BUCĂȚI, COMANDĂ DE 25

Materialul	Pentru 10 buc	Pentru 25 buc	Cost unitar	Valoare
Lemn (m ²)	4,00	10,00	150,00	1.500,00
Feronerie (set)	10,00	25,00	36,00	900,00
Lac (litri)	1,20	3,00	80,00	240,00
Total materiale				2.640,00

Factorul e 2,5 și se aplică fiecărei linii. Manopera și cheltuielile indirecte se adaugă peste, la costul efectiv.

Merită observat ce NU face rețeta: nu impune. Consumul real poate diferi — o piesă stricată, un rest nefolosit — iar bonul de consum consemnează ce s-a consumat efectiv, nu ce era prevăzut. Rețeta e o propunere calculată, nu o înregistrare.

Diferența dintre consumul din rețetă și cel efectiv nu e o eroare contabilă: e chiar informația pentru care merită să ai o rețetă.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- La producție, costul nu se citește de pe o factură: se construiește, după reguli.
- Intră ce a fost necesar aducerii bunului în starea actuală; cheltuielile de administrație și de desfacere rămân ale perioadei.
- Ce incluzi în cost amâni pentru vânzare; ce lași afară lovește rezultatul acum — de aceea regula nu e opțională.
- Rețeta scade materialele automat și, mai important, face vizibilă diferența dintre consumul teoretic și cel real.
- Producția în sine nu produce nici profit, nici pierdere: consumul e compensat de intrarea produsului. Câștigul apare la vânzare.

Inventarierea

Inventarierea e momentul în care contabilitatea acceptă că poate greși. Toate celelalte verificări din carte confruntă cifre cu alte cifre; aceasta confruntă cifrele cu lumea — numărând efectiv ce se află în depozit, în casierie, în firmă.

E și singura operațiune contabilă care nu se poate face din birou. Cineva trebuie să meargă, să numere și să scrie ce a găsit. Tocmai de aceea e obligatorie prin lege, cel puțin o dată pe an, înainte de întocmirea situațiilor financiare.

De ce apar diferențe chiar când nimeni nu fură

Prima reacție la un minus de inventar e suspiciunea. De cele mai multe ori, explicația e mai banală și merită cunoscută, fiindcă schimbă complet felul în care se tratează.

DE UNDE VIN DIFERENȚELE

Cauza	Ce fel de diferență
Un document de ieșire neînregistrat	minus scriptic — marfa chiar a plecat
O recepție înregistrată de două ori	minus scriptic — marfa n-a intrat niciodată de două ori
Deteriorare, spargere, expirare	minus real, cu cauză cunoscută
Erori de măsurare la produse vrac	diferențe mici, în ambele sensuri
Sustragere	minus real, cu cauză de stabilit

Primele două nu sunt lipsuri: sunt erori de evidență, iar tratarea lor ca lipsuri ascunde problema reală.

De aceea ordinea corectă la un rezultat de inventar e: mai întâi se caută erorile de înregistrare, apoi se constată lipsa. Un minus înregistrat ca pierdere, când de fapt lipsea un aviz de expediție, „rezolvă” diferența și lasă în urmă o vânzare nefacturată.

Cum se înregistrează rezultatul

Odată stabilite diferențele reale, ele se înregistrează, iar monografia e scurtă și merită știută.

CELE TREI SITUAȚII

Situația	Înregistrarea	Ce spune
Plus de inventar	$3xx = 758$	firma are mai mult decât știa — intră ca venit
Minus neimputabil	$60x = 3xx$	lipsa devine cheltuială a firmei
Minus imputat gestionarului	$4282 = 7588 + 4427$	firma are o creanță asupra celui răspunzător, cu TVA

A treia situație e singura în care apare TVA: recuperarea de la gestionar e, fiscal, o operațiune impozabilă.

Imputarea nu e automată și nici obligatorie. Ea presupune că s-a stabilit o răspundere — ceea ce cere procedură, nu doar o diferență în tabel. Un minus imputat fără temei se transformă rapid într-un litigiu de muncă pe care firma îl pierde.

Inventarul nu se încheie cu o cifră, ci cu un proces-verbal: ce s-a numărat, ce a ieșit diferit și ce s-a decis pentru fiecare diferență.

Ce se inventariază, de fapt

Cuvântul trimite la depozit, dar inventarierea privește întregul patrimoniu. Se numără marfa și materialele, dar se confruntă și casieria, și soldurile cu partenerii — prin cereri de confirmare — și se verifică existența fizică a mijloacelor fixe.

Ultima parte e cea mai des sărită și cea mai instructivă. O firmă care își inventariază mijloacele fixe descoperă adesea utilaje casate de mult, care figurează încă în evidență și pe care continuă să calculeze amortizare — sau invers, echipamente folosite zilnic și niciodată înregistrate.

PENTRU CONTABIL

Inventarierea generală a elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii e obligatorie cel puțin o dată în cursul exercițiului, iar rezultatele se consemnează în registrul-inventar; normele privind organizarea și efectuarea inventarierii stabilesc componența comisiei, procedura declarațiilor de gestiune, modul de listare și regimul plusurilor și minusurilor. Compensarea plusurilor cu minusurile e admisă strict limitat — pentru aceeași perioadă de gestiune, la sortimente confundabile între ele, în limita cantităților și cu justificare scrisă — și nu poate fi folosită ca metodă generală de netezire a diferențelor. Pentru minusurile neimputabile aferente bunurilor pentru care s-a dedus TVA, ajustarea taxei e obligatorie potrivit art. 304-305 Cod fiscal, cu excepția pierderilor tehnologice încadrate în limitele stabilite; omiterea ajustării e una dintre cele mai frecvente constatări la inspecțiile de TVA. Evaluarea la inventar se face la valoarea de inventar, iar minusul de valoare față de cost — fără lipsă fizică — se reflectă prin ajustări pentru depreciere, nu prin scoaterea din evidență.

Ce urmează

Cu inventarierea, partea despre lucruri se încheie. Urmează partea despre oameni: statul de plată, cea mai reglementată operațiune lunară din toată contabilitatea.

Exercițiul 20.1 — plus și minus în același inventar

La inventar se constată, la aceeași gestiune: plus de 12 bucăți produs A (cost 40 lei/buc) și minus de 15 bucăți produs B (cost 30 lei/buc).

(a) Se compensează? (b) Ce se înregistrează?

REZOLVARE

(a) Ca regulă, nu. Compensarea plusurilor cu minusurile e admisă doar între sortimente confundabile între ele, din aceeași grupă, în limita cantităților și cu justificare — nu ca metodă de a face să iasă totalul.

(b) Plusul: $12 \times 40 = 480$ lei, se înregistrează ca intrare în stoc, în contrapartidă cu un venit din exploatare.

Minusul: $15 \times 30 = 450$ lei, iese din stoc pe cheltuială. Dacă e imputabil, se pune în sarcina gestionarului, la valoarea de imputare, cu TVA colectată aferentă. Dacă e neimputabil, se ajustează TVA-ul dedus la achiziție.

Ce se pierde prin compensare: $480 - 450 = 30$ de lei ar părea „aproape nimic”. Dar compensarea ascunde DOUĂ probleme reale — o intrare neînregistrată și o ieșire neînregistrată — iar în luna următoare amândouă se repetă, fiindcă nimeni nu a căutat cauza.

Procedura, pentru că fără ea rezultatul nu se poate apăra

Inventarierea are o formă prevăzută prin norme, iar forma nu e birocrație: ea e singurul lucru care face dintr-o numărătoare o probă. Un minus constatat fără procedură nu se poate imputa nimănui, iar un plus nu se poate justifica la control.

PAȘII, ÎN ORDINE

Pasul	Ce produce	De ce nu se poate sări
Decizia de inventariere	numește comisia, perioada, gestiunile	fără ea nu se știe cine răspunde de numărătoare
Declarația gestionarului	dinaintea numărării	el declară că a predat toate documentele
Listele de inventariere	cantitățile faptice, semnate	sunt documentul primar al operațiunii
Confruntarea cu scripticul	diferențele, pe fiecare poziție	aici apar plusurile și minusurile
Procesul-verbal	cauzele și propunerile comisiei	transformă diferențele în decizii
Înregistrarea	articolele contabile	abia acum se atinge contabilitatea

Declarația gestionarului se dă ÎNAINTE de numărare, nu după. Dată după, ar putea fi ajustată la ce a ieșit.

Ordinea are o logică pe care merită să o vezi: primele trei etape produc fapte, a patra produce diferențe, a cincea produce explicații, și abia a șasea atinge cifrele. Cine sare direct la ultima are înregistrări fără motiv scris — adică exact ce nu se poate apăra peste doi ani.

Compensările și perisabilitățile

Două mecanisme reduc diferențele înainte de a fi înregistrate, iar amândouă se aplică restrictiv, nu ca metodă de a face să iasă totalul.

Compensarea plusurilor cu minusurile e admisă numai între sortimente confundabile între ele, din aceeași grupă, în limita cantităților mai mici, și numai dacă comisia justifică confuzia. Nu e o egalizare a totalului: două produse diferite care se anulează valoric rămân două probleme distincte.

Perisabilitățile acoperă pierderile firești din manipulare, transport sau depozitare — evaporare, spargere, uscare — în limitele stabilite prin hotărâre de Guvern, pe categorii de bunuri. Ele se acordă numai la constatarea unei lipse efective și numai până la limita legală: peste ea, restul rămâne minus imputabil sau neimputabil.

Nici compensarea, nici perisabilitatea nu explică o lipsă. Ele doar recunosc că o parte din ea era previzibilă. Restul cere un răspuns.

Nu doar stocurile

Cuvântul „inventar” trimite la depozit, dar obligația privește întregul patrimoniu: imobilizările, creanțele, datoriile, disponibilitățile, chiar și elementele ținute în conturi în afara bilanțului.

Inventarierea creanțelor nu se face numărând, ci confirmând: se cere partenerului să confirme soldul. E procedura care descoperă facturile pe care el nu le-a primit niciodată,

plățile alocate greșit și creanțele care nu mai există. Pentru imobilizări, numărătoarea confirmă că bunul din registru mai există fizic — iar la casări nedeclarate, acolo se află.

Rezultatul întregii operațiuni se consemnează în registrul-inventar, care e registru obligatoriu, alături de registrul-jurnal și cartea mare. Fără el, situațiile financiare se întocmesc pe cifre care nu au fost niciodată confruntate cu realitatea.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Inventarierea e singura verificare care confruntă cifrele cu lumea, nu cu alte cifre. E obligatorie anual, înainte de bilanț.
- Majoritatea diferențelor sunt erori de evidență, nu lipsuri. Se caută întâi documentele, apoi se constată lipsa.
- Plusul intră ca venit; minusul neimputabil devine cheltuială; cel imputat creează o creanță asupra gestionarului, cu TVA.
- Imputarea presupune răspundere stabilită prin procedură, nu doar o diferență în tabel.
- Se inventariază tot patrimoniul, nu doar depozitul — inclusiv mijloacele fixe, unde apar cele mai mari surprize.

Statul de plată

Salariile sunt cea mai reglementată operațiune lunară din contabilitate și, pentru un patron, cea mai contraintuitivă. Motivul e simplu: între ce costă un angajat firma și ce primește el în mână există o distanță pe care nimeni nu o intuiește corect prima dată.

Capitolul acesta face drumul de la brut la net și, mai important, arată unde se duce diferența — fiindcă o parte din ea nu se scade din salariu, ci se adaugă peste el, în sarcina firmei.

Drumul de la brut la net

Salariul brut e punctul de plecare. Din el se rețin contribuțiile angajatului și impozitul, în această ordine — ordinea contează, fiindcă impozitul se calculează pe ce rămâne după contribuții, nu pe brut.

UN SALARIU DE 5.000 LEI BRUT, PAS CU PAS

Pasul	Cota	Suma
Salariu brut		5.000
minus CAS (pensie)	25%	1.250
minus CASS (sănătate)	10%	500
minus deducerea personală		430
= baza de impozitare		2.820
minus impozit pe venit	10%	282
= salariu net		2.968

Deducerea personală nu e o sumă primită, ci o parte din venit care nu se impozitează. Ea reduce impozitul cu 10% din valoarea ei.

Din 5.000 de lei bruți, angajatul primește 2.968. Diferența de 2.032 nu rămâne la firmă: 1.750 sunt contribuțiile lui, virate la stat, iar 282 impozitul. Firma nu câștigă nimic din reținere — e doar intermediarul obligat să vireze.

Cât costă, de fapt, angajatul

Aici e greșeala de calcul cea mai frecventă a patronilor. Costul nu e salariul brut, fiindcă peste el firma mai datorează o contribuție proprie.

COSTUL TOTAL PENTRU FIRMĂ

Element	Suma
Salariu brut	5.000
Contribuția asiguratorie pentru muncă (2,25%)	112,50
Cost total	5.112,50

Raportul care se reține ușor: la un net de aproximativ 2.968 de lei, firma plătește 5.112,50 — cam de 1,7 ori mai mult.

Brutul nu e costul, iar netul nu e brutul. Trei cifre diferite, pe care un patron le confundă până le vede o dată așezate.

Cele două articole ale lunii

Contabil, salariile produc două operațiuni distincte, la momente diferite: înregistrarea drepturilor cuvenite, la sfârșitul lunii, și plata lor efectivă, de regulă în luna următoare.

Distincția reia ideea din capitolul 15: cheltuiala se înregistrează când se naște obligația, nu când pleacă banii. Salariul lunii decembrie e cheltuiala lui decembrie, chiar dacă se plătește în ianuarie — altfel rezultatul anului ar fi fals cu o lună întreagă de salarii.

De ce statul de plată nu se calculează de mână

Exemplul de mai sus e cazul cel mai simplu cu puțință: un salariu întreg, o lună întreagă, nicio absență. Realitatea aduce concedii de odihnă calculate pe media ultimelor luni, concedii medicale suportate parțial de firmă și parțial de fond, norme parțiale cu reguli proprii, sporuri, rețineri, avansuri, tichete.

Fiecare dintre acestea are formula ei și interacționează cu celelalte. De aceea statul de plată e locul din contabilitate unde calculul manual e cel mai riscant și automatizarea cel mai valoroasă — cu o singură condiție: cotele și plafoanele să vină dintr-un loc datat, nu scrise prin cod, fiindcă se schimbă des.

PENTRU CONTABIL

Cotele aplicabile sunt CAS 25% și CASS 10% în sarcina salariatului, impozit pe venit 10% aplicat asupra bazei rezultate după scăderea contribuțiilor obligatorii și a deducerii personale, respectiv CAM 2,25% în sarcina angajatorului (art. 138, 156, 78 și 220[^]3 Cod fiscal). Trei zone produc majoritatea corecțiilor. Prima: bazele de calcul nu coincid — suma neimpozabilă din salariul minim, potrivit art. 76, este exceptată atât de la impozit, cât și de la contribuții, deci reduce toate bazele, în timp ce deducerea personală reduce doar baza de impozitare; tratarea lor la fel produce erori în ambele sensuri. A doua: la normele parțiale sub salariul minim, contribuțiile se calculează la nivelul salariului minim, diferența fiind suportată de angajator, cu excepțiile expres prevăzute — netul salariatului nu se diminuează, dar costul firmei crește. A treia: indemnizația de concediu medical intră în baza CAS, dar are regim propriu la CASS și CAM, iar partea suportată din FNUASS se recuperează, nu se înregistrează ca și cheltuială definitivă. În fine, D112 se întocmește pe date individuale, iar corelația dintre totalurile ei și conturile 641, 421, 43x din bilanță trebuie verificată înainte de depunere, nu după.

Ce urmează

Statul de plată calculat corect e o condiție necesară. Nu e însă suficientă: o parte dintre drepturile angajatului nu se acordă automat, ci doar dacă cineva le cere. E capitolul următor, și e cel mai scump capitol al acestei părți.

Exercițiul 21.1 — cât costă, de fapt, o mărire de salariu

Un angajat cu 5.000 de lei brut cere o mărire de 500 de lei net. Firma vrea să știe cât o costă.

Calculează, aproximativ, brutul necesar și costul total, folosind cotele din capitol și ignorând deducerea personală.

REZOLVARE

Din brut se rețin 25% CAS și 10% CASS, deci rămâne 65%. Din acești 65% se scade impozitul de 10%, deci netul e $65\% \times 90\% = 58,5\%$ din brut.

Ca netul să crească cu 500 de lei, brutul trebuie să crească cu $500 \div 0,585 \approx 855$ de lei. Noul brut: aproximativ 5.855 de lei.

Costul firmei crește cu brutul plus contribuția asiguratorie: $855 \times 1,0225 \approx 874$ de lei pe lună, adică peste 10.400 de lei pe an.

Raportul de reținut: pentru fiecare leu în plus în mâna angajatului, firma plătește aproximativ 1,75 lei. E cifra pe care se poartă discuția despre salarii, și e singura care contează pentru amândoi — restul e aritmetica statului.

Concediul de odihnă: aceiași bani, altă etichetă

Zilele de concediu nu se plătesc cu salariul, ci cu o indemnizație calculată pe media zilnică a bruturilor din ultimele trei luni. Iar din asta decurge ceva care surprinde: la un salariu constant, luna cu concediu arată identic cu una fără.

ACEEAȘI LUNĂ, CU ȘI FĂRĂ CONCEDIU (5.000 LEI BRUT, 21 DE ZILE LUCRĂTOARE)

Situația	Salariu pe zile lucrate	Indemnizație CO	Brut taxabil	Net	Cost firmă
Lună întreagă	5.000,00	—	5.000,00	2.968,00	5.112,50
5 zile de concediu	3.809,52	1.190,48	5.000,00	2.968,00	5.112,50

Salariul se reduce proporțional cu zilele nelucrate, iar indemnizația umple exact golul. Netul și costul rămân neschimbate.

Egalitatea ține însă doar la salariu constant. Dacă în ultimele trei luni angajatul a avut sporuri sau ore suplimentare, media e mai mare decât salariul de bază — iar luna cu concediu costă firma mai mult decât una obișnuită. E motivul pentru care indemnizația se calculează pe medie și nu pe salariul curent: legea protejează venitul obișnuit al angajatului, nu pe cel al lunii în care pleacă.

Concediul medical: cine plătește primele zile

La concediul medical, mecanismul e altul și împarte costul în două. Primele cinci zile lucrătoare le suportă angajatorul; restul se suportă din fondul de asigurări sociale de sănătate și se recuperează.

CONCEDIU MEDICAL, LA ACELEAȘI 5.000 LEI BRUT

Situația	Brut taxabil	Suportat de firmă	Din FNUASS	Net	Cost firmă
5 zile de concediu medical	3.809,52	892,85	0,00	2.874,25	4.808,17
10 zile de concediu medical	2.619,05	892,85	892,85	2.780,49	3.590,92

În ambele cazuri firma suportă exact 892,85 lei — cele cinci zile. Ce trece peste ele se recuperează, oricât ar dura concediul.

Cifrele arată și de ce concediul medical scade venitul angajatului: indemnizația e de 75% din media zilnică, nu 100%. La cinci zile, netul coboară de la 2.968 la 2.874,25 de lei — aproape 94 de lei mai puțin pentru o săptămână de boală.

Numărul de zile suportate de firmă se socotește în zile LUCRĂTOARE din primele cinci zile CALENDARISTICE ale concediului. Un concediu care începe joi are alt cost pentru firmă decât unul care începe luni.

Observația din caseta de mai sus e cea care produce cele mai multe recalculări, iar diferența se poate arăta pe același concediu, cu aceeași durată.

CINCI ZILE DE CONCEDIU MEDICAL, DOUĂ ZILE DE ÎNCEPUT

Începe	Zile lucrătoare în sarcina firmei	Suportat de firmă	Din FNUASS
luni, 8 iunie	5	892,85	0,00
joi, 11 iunie	3	535,71	357,14

Cinci zile calendaristice de joi cuprind și sâmbăta cu duminica, deci doar trei zile lucrătoare. Diferența de 357,14 lei se recuperează de la fond — sau se pierde, dacă cineva numără din obișnuință cinci zile lucrătoare.

E o sumă mică pe un singur concediu și una considerabilă pe un an cu mulți angajați. Mai important, e o eroare care nu se vede: statul de plată iese echilibrat, netul angajatului e corect, iar singura consecință e o sumă recuperabilă subdeclarată în D112.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Impozitul se calculează după scăderea contribuțiilor și a deducerii, nu pe brut.
- Brutul, netul și costul firmei sunt trei cifre diferite: 5.000, 2.968 și 5.112,50 în exemplul de față.
- Firma nu câștigă nimic din reținerile din salariu — e doar intermediarul obligat să le vireze.
- Salariul lunii e cheltuiala lunii, chiar dacă se plătește în luna următoare.
- Cotele și plafoanele trebuie să vină dintr-un loc unic și datat: se schimbă des, iar o cotă veche într-un colț de cod se descoperă târziu.

Drepturile care se pierd dacă nu le ceri

Capitolul acesta a fost scris după un incident, iar incidentul merită povestit, fiindcă e mai instructiv decât regula pe care o ilustrează.

Într-un program de contabilitate, fișa angajatului avea un câmp numit „Persoane în întreținere”. Câmpul arăta completat cu zero — cifra zero era acolo, gri, în casetă. În realitate era gol: zeroul era doar un indiciu vizual, nu o valoare. Iar programul acorda deducerea personală numai dacă acel câmp fusese completat.

Rezultatul: angajații ale căror fișe fuseseră completate normal, fără ca cineva să atingă acel câmp, nu primeau nicio deducere. La un salariu de 5.000 de lei brut, asta înseamnă 43 de lei în plus la impozit în fiecare lună. Peste 500 de lei pe an, de fiecare angajat, plătiți statului fără să fie datorati — și scăzuți din netul unor oameni care nu aveau cum să afle.

Un drept care se acordă „dacă e cerut” e un drept care se pierde. Nu din rea-credință, ci fiindcă nimeni nu verifică ce nu i-a fost semnalat.

Ce este deducerea personală

Deducerea personală e o parte din venitul salarial care nu se impozitează. Nu e o sumă primită în plus, ci o reducere a bazei — efectul ei în bani e 10% din valoarea deducerii, adică exact impozitul care nu se mai plătește.

Se acordă la funcția de bază, adică la locul de muncă principal, iar mărimea ei depinde de două lucruri: câte persoane are angajatul în întreținere și cât de mare e salariul lui.

CUM SCADE DEDUCEREA ODATĂ CU SALARIUL

Salariu brut	Deducere	Impozit economisit
la nivelul salariului minim	maximă	10% din ea
peste minim, sub plafon	scade proporțional	proporțional
peste salariul minim + 2.000 lei	zero	zero

Scăderea e liniară: cu cât salariul urcă spre plafon, cu atât deducerea se apropie de zero. Peste plafon nu se mai acordă deloc.

La un salariu de 5.000 de lei, cu salariul minim la 4.050 și fără persoane în întreținere, deducerea e de 430 de lei — iar impozitul scade de la 325 la 282. Cu două persoane în întreținere, deducerea urcă la 640, iar impozitul coboară la 261.

Zero nu înseamnă „fără”

Miezul incidentului stă într-o confuzie care apare des, nu doar în programe: între „am zero persoane în întreținere” și „nu am completat câmpul”.

Sunt lucruri diferite. Un angajat cu zero persoane în întreținere are dreptul la deducerea de bază — cea mai mică dintre variante, dar nu zero. Un câmp necompletat nu spune nimic despre situația lui; spune doar că cineva n-a scris nimic acolo.

Un sistem care le tratează la fel alege, tăcut, varianta care dezavantajează omul. Iar dacă nimeni nu se uită la linia „deducere” din statul de plată — și de regulă nimeni nu se uită, fiindcă netul pare plauzibil — greșeala poate dura ani.

Cum se verifică, în două minute

Verificarea nu cere cunoștințe de specialitate. Deschizi statul de plată al lunii și te uiți la coloana de deducere.

CE TREBUIE SĂ VEZI

Situația angajatului	Deducerea trebuie să fie
salariu sub sau la nivelul minim, funcție de bază	maximă
salariu între minim și minim + 2.000	între maxim și zero
salariu peste minim + 2.000	zero — corect
al doilea loc de muncă	zero — corect

Dacă vezi zero acolo unde n-ar trebui, întrebarea nu e „de ce”, ci „de când”.

Ultima coloană a tabelului conține și singurul caz în care zero e răspunsul corect: al doilea loc de muncă. Deducerea se acordă o singură dată, la funcția de bază — iar dacă un angajat o primește la două locuri deodată, diferența i se va cere înapoi.

PENTRU CONTABIL

Deducerea personală se acordă potrivit art. 77 Cod fiscal la locul unde se află funcția de bază, pentru venituri brute lunare până la nivelul salariului minim plus 2.000 lei, diminuându-se progresiv pe măsură ce venitul crește; ea cuprinde deducerea de bază, stabilită procentual din salariul minim în funcție de numărul persoanelor aflate în întreținere, și deducerile suplimentare — pentru salariații tineri și pentru copiii aflați în învățământ. Două observații de practică. Prima: absența informației despre persoanele în întreținere nu echivalează cu absența dreptului; în lipsa declarației salariatului se acordă deducerea corespunzătoare situației fără persoane în întreținere, nu zero — iar declarația pe propria răspundere a salariatului, cu documentele justificative, trebuie ținută la dosarul de personal, fiindcă ea e temeiul deducerilor peste nivelul de bază. A doua: schimbările de situație — o persoană intrată sau ieșită din întreținere, împlinirea vârstei de 26 de ani, finalizarea studiilor unui copil — produc efect din luna următoare comunicării, iar neactualizarea lor generează diferențe care se regularizează, în ambele sensuri, cu impact asupra D112 deja depuse.

Regula generală, dincolo de acest caz

Deducerea personală e cel mai costisitor exemplu, dar tiparul e mai larg. Peste tot unde un drept se acordă „la cerere” sau „dacă e completat”, el se pierde pentru cei care nu știu că trebuie cerut — adică exact pentru cei care ar avea cea mai mare nevoie de el.

De aceea, la orice sistem care calculează drepturi, întrebarea corectă nu e „ce se întâmplă dacă bifez”, ci „ce se întâmplă dacă nu bifez nimic”. Un implicit prost ales costă bani reali, în tăcere, la fiecare rulare.

Exercițiul 22.1 — verificarea de două minute

Într-un stat de plată, trei angajați au salariul minim, doi au 5.000 de lei brut la funcția de bază, iar unul are 5.000 la al doilea loc de muncă. Coloana „deducere personală” arată zero pentru toți șase.

Câte dintre cele șase zerouri sunt corecte?

REZOLVARE

Unul singur: cel de la al doilea loc de muncă. Deducerea se acordă la funcția de bază, deci acolo zero e răspunsul corect.

Celelalte cinci sunt greșite. Cei trei cu salariul minim au dreptul la deducerea maximă. Cei doi cu 5.000 de lei brut sunt sub plafonul de salariu minim plus 2.000, deci au dreptul la o deducere diminuată, dar nu nulă.

Costul erorii, la cei doi cu 5.000 de lei: circa 43 de lei pe lună fiecare, adică peste 500 de lei pe an de persoană. La cei trei cu salariul minim, mai mult.

Cum se prinde: nu prin recalcularea statului, ci uitându-te la o singură coloană. Zero acolo unde n-ar trebui e o întrebare de pus imediat — iar întrebarea nu e „de ce”, ci „de când”.

Curba, pe cifre

Capitolul a spus că deducerea scade proporțional cu salariul. Merită văzută curba întreagă, fiindcă din ea decurge un efect pe care nici angajatul, nici patronul nu îl bănuiesc.

DEDUCEREA PENTRU UN ANGAJAT FĂRĂ PERSOANE ÎN ÎNTREȚINERE (SALARIU MINIM 4.050)

Salariu brut	Deducere	Impozit economisit
4.050	810	81,00
4.300	710	71,00
4.800	510	51,00
5.300	310	31,00
5.800	110	11,00
6.050 și peste	0	0,00

Scăderea e liniară: fiecare 250 de lei de brut în plus taie exact 100 de lei din deducere, până la plafonul de salariu minim plus 2.000.

Efectul pe care nu-l vede nimeni

Fiindcă deducerea scade odată cu salariul, o mărire acordată în interiorul benzii de diminuare ajunge la angajat în proporție mai mică decât una acordată deasupra ei. Nu e o impresie — se poate măsura.

ACEEAȘI MĂRIRE DE 250 LEI BRUT, ÎN DOUĂ LOCURI

De la ... la	Deducerea	Netul crește cu	Ajunge la angajat
5.000 → 5.250	430 → 330	136,25	54,5%
7.000 → 7.250	0 → 0	146,25	58,5%

Aceeași sumă brută, același cost pentru firmă — dar cu patru puncte procentuale mai puțin în mână angajatului, fiindcă mărirea taie și din deducere.

Diferența e mică pe o mărire și devine vizibilă pe o negociere: un angajat cu 5.000 de lei brut care cere „încă 200 în mână” are nevoie de o mărire mai mare decât unul cu 7.000, deși cererea sună identic. Cine calculează brutul necesar cu formula obișnuită — netul împărțit la 58,5% — greșeste exact în banda în care se află majoritatea salariilor.

Între salariul minim și salariul minim plus 2.000, fiecare leu de mărire aduce mai puțin în mână decât deasupra pragului. E singura zonă din grila de salarizare în care cota efectivă e mai mare decât cea legală.

Când situația se schimbă în cursul anului

Deducerea nu se stabilește o dată pentru totdeauna. Ea depinde de numărul persoanelor în întreținere, iar acela se schimbă — se naște un copil, un părinte intră în întreținere, un copil împlinește 26 de ani sau termină studiile.

Regula e că modificarea produce efect din LUNA URMĂTOARE celei în care a fost comunicată, pe baza declarației salariatului și a documentelor justificative. Din asta decurg două lucruri practice: schimbarea trebuie comunicată, nu presupusă; iar întârzierea comunicării nu se recuperează retroactiv la nesfârșit.

Consecința pentru angajator e o obligație de dosar, nu de calcul: declarația pe propria răspundere și documentele stau la dosarul de personal, fiindcă ele sunt temeiul oricărei deduceri peste nivelul de bază. Fără ele, la un control, deducerea acordată devine impozit datorat.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Deducerea personală reduce baza de impozitare, nu se primește în bani; efectul ei e 10% din valoarea deducerii.
- Se acordă la funcția de bază și scade progresiv, până la zero peste salariul minim plus 2.000 de lei.
- Zero persoane în întreținere NU înseamnă zero deducere — angajatul are dreptul la deducerea de bază.
- Un câmp necompletat nu e o informație; sistemele care îl tratează ca „fără drept” dezavantajează tăcut angajatul.
- Verificarea se face în două minute, uitându-te la coloana de deducere din statul de plată.
- Regula generală: la orice drept acordat „la cerere”, întreabă ce se întâmplă când nu ceri nimic.

Imobilizările și amortizarea

Un pachet de hârtie cumpărat azi se consumă luna aceasta. Un utilaj cumpărat azi se consumă în cinci ani. Contabilitatea trebuie să facă diferența între ele, fiindcă altfel rezultatul lunii în care ai cumpărat utilajul ar arăta o pierdere care nu există.

Mecanismul prin care se face diferența se numește amortizare, iar el e cel mai bun exemplu din toată cartea pentru principiul enunțat în capitolul 1: cheltuiala se recunoaște când se consumă bunul, nu când pleacă banii.

Ce e o imobilizare

Un bun devine imobilizare când îndeplinește două condiții deodată: e destinat să fie folosit mai mult de un an și valoarea lui de intrare depășește un plafon stabilit prin hotărâre de Guvern — în prezent 2.500 de lei.

Condițiile sunt cumulative, iar asta produce câteva rezultate care surprind. Un telefon de 2.000 de lei folosit trei ani nu e imobilizare: e sub plafon, deci intră direct pe cheltuială. Un stoc de marfă de 200.000 de lei nu e imobilizare: nu e destinat folosinței, ci vânzării.

UNDE STAU IMOBILIZĂRILE ÎN PLAN

Cont	Ce cuprinde
205, 208	necorporale: licențe, brevete, programe
211	terenuri — singurele care NU se amortizează
212	construcții
2131	echipamente tehnologice: mașini, utilaje
2133	mijloace de transport
214	mobilier, aparatură birotică
231	imobilizări în curs — încă nu sunt gata de folosit

Terenul face excepție fiindcă nu se uzează. Amenajările făcute pe el se amortizează; terenul, nu.

Amortizarea: costul întins pe durata folosinței

Amortizarea împarte valoarea bunului pe lunile în care el va fi folosit. Un utilaj de 60.000 de lei cu o durată de cinci ani înseamnă șaiszeci de luni de câte 1.000 de lei — iar acei 1.000 de lei devin cheltuiala fiecărei luni.

Articolul e același în fiecare lună: se debitează 6811 Cheltuieli de exploatare privind amortizarea și se creditează contul de amortizare corespunzător, din grupa 28. Nu apare

niciun cont de bani — și e important de observat de ce.

Amortizarea e o cheltuială care nu se plătește. Banii au ieșit o singură dată, la cumpărare; amortizarea doar recunoaște, treptat, că bunul se consumă.

Consecința practică e că o firmă cu amortizări mari poate avea profit mic și bani în cont — și invers. E cazul cel mai frecvent în care patronul întreabă unde sunt banii dacă profitul e mic, iar răspunsul e: în utilajul cumpărat anul trecut.

Când începe

Amortizarea începe în luna următoare punerii în funcțiune, nu în luna cumpărării și nici din ziua cumpărării. Un utilaj recepționat pe 20 martie se amortizează prima dată în aprilie, cu suma întregă a lunii.

Punerea în funcțiune e un moment distinct de cumpărare, iar distincția are un cont propriu: 231 Imobilizări în curs. Un utilaj cumpărat în martie și montat în iunie stă în 231 până în iunie și nu se amortizează deloc între timp — fiindcă nu a fost folosit.

Durata nu se alege după preferință

Durata normală de funcționare vine dintr-un catalog oficial, aprobat prin hotărâre de Guvern, care acoperă practic toate categoriile de bunuri. Catalogul nu dă o cifră, ci un interval — de pildă opt până la doisprezece ani — iar alegerea din interval e a firmei.

Merită înțeles ce se joacă în alegerea aceea. O durată mai scurtă înseamnă amortizare mai mare, deci cheltuială mai mare, deci profit mai mic și impozit mai mic — dar și un activ care dispare mai repede din bilanț. E o decizie cu efect pe ani, luată o singură dată, la punerea în funcțiune, și pe care nimeni nu o mai revizitează.

De aceea o durată tastată din memorie e una dintre cele mai costisitoare greșeli tăcute din contabilitate: nu produce nicio eroare vizibilă, nu dezechilibrează nimic, și influențează rezultatul în fiecare lună, ani la rând.

Trei metode, același total

Legea permite trei metode de calcul. Toate trei amortizează exact aceeași valoare — se deosebesc doar prin ritm.

UN UTILAJ DE 60.000 LEI, DURATĂ 5 ANI

Metoda	Prima lună	Ce face
liniară	1.000 lei	aceeași sumă în fiecare din cele 60 de luni
degresivă	1.500 lei	cotă majorată la început, apoi trecere la liniar
accelerată	2.500 lei	50% în primul an, restul pe durata rămasă

După cinci ani, toate trei au amortizat 60.000 de lei. Diferă doar în ce an apare cheltuiala.

Alegerea metodei e, deci, o decizie despre unde vrei să cadă profitul, nu despre cât amortizezi. Metoda liniară e implicită și cea mai folosită; celelalte două se aleg deliberat, de obicei din motive fiscale.

Cele două amortizări care nu coincid

Aici apare una dintre puținele situații în care contabilitatea ține două calcule paralele pentru același bun. Amortizarea contabilă reflectă consumul real și intră în rezultatul contabil. Amortizarea fiscală se calculează după regulile Codului fiscal și intră în calculul impozitului.

De regulă coincid. Când nu coincid — pentru că firma a ales o metodă contabilă și alta fiscală, sau pentru că legea plafonează deducerea — diferența se regularizează la calculul impozitului pe profit, fără să atingă înregistrările contabile.

Cazul cel mai des întâlnit e automobilul: pentru vehiculele de persoane cu cel mult nouă locuri, amortizarea deductibilă fiscal e plafonată la 1.500 de lei pe lună. Un autoturism de 200.000 de lei se amortizează contabil integral, dar fiscal doar până la acest plafon — restul rămâne cheltuială nedeductibilă, în fiecare lună, pe toată durata.

Sfârșitul: casare sau vânzare

Un bun iese din patrimoniu în două feluri, iar cele două nu se înregistrează la fel. Casarea înseamnă scoaterea din uz a unui bun care nu mai folosește nimănui. Cedarea înseamnă vânzarea lui — cu preț, cu factură și cu TVA.

În ambele cazuri, operațiunea are două jumătăți, iar a doua e cea uitată: scoaterea activului din evidență. Se anulează amortizarea cumulată și se trece pe cheltuială valoarea rămasă neamortizată. Fără această parte, bunul rămâne în bilanț deși nu mai există, iar rezultatul cedării iese fals.

PENTRU CONTABIL

Regimul amortizării e cel din art. 28 Cod fiscal, iar duratele normale de funcționare din catalogul aprobat prin HG 2139/2004, cu modificările ulterioare. Patru observații de practică. Prima: catalogul stabilește intervale, iar durata aleasă rămâne aceeași pe toată durata de viață a activului, cu excepțiile expres prevăzute — modernizările care majorează valoarea de intrare pot prelungi durata, dar aceasta se revizuieste, nu se reia. A doua: amortizarea degresivă se aplică cu coeficienții 1,5, 2,0 sau 2,5 în funcție de durata normală — până la 5 ani, între 5 și 10, respectiv peste 10 — și presupune trecerea la regimul liniar în anul în care amortizarea liniară a valorii rămase devine mai mare decât cea degresivă; omiterea acestei treceri produce un rest neamortizat la finalul duratei. A treia: divergența dintre amortizarea contabilă și cea fiscală trebuie urmărită cumulat, pe fiecare activ, nu doar pe anul curent — la cedare, valoarea rămasă fiscală, nu cea contabilă, e cea care se compară cu prețul de vânzare pentru determinarea rezultatului fiscal. A patra: pentru vehiculele M1, plafonul se aplică lunar și nu se reportează — o lună fără amortizare nu majorează plafonul lunii următoare, iar cumularea anuală cu un plafon de douăsprezece ori 1.500 produce o deducere mai mare decât cea legală.

Ce urmează

Un bun se poate afla în folosința firmei și fără să fi fost cumpărat. Cea mai răspândită formă e leasingul — iar rata lunară de leasing e, contabil, cel mai bun exemplu de plată care nu e o cheltuială. E ultimul capitol al acestei părți.

Exercițiul 23.1 — amortizarea unui autoturism

Firma cumpără un autoturism de 180.000 de lei (fără TVA), durată 5 ani, metoda liniară, pus în funcțiune pe 10 martie.

(a) Din ce lună începe amortizarea și cu ce sumă? (b) Cât e deductibil fiscal? (c) Ce se întâmplă în anul întâi?

REZOLVARE

(a) Din aprilie — luna următoare punerii în funcțiune. Amortizarea lunară contabilă: $180.000 \div 60 = 3.000$ de lei.

(b) Pentru vehiculele de persoane cu cel mult nouă locuri, amortizarea deductibilă e plafonată la 1.500 de lei pe lună. Deci din cei 3.000 de lei, jumătate e nedeductibilă — în fiecare lună, pe toată durata.

(c) Anul întâi are nouă luni de amortizare (aprilie–decembrie): 27.000 de lei contabil, din care 13.500 deductibili și 13.500 nedeductibili.

Atenție la o greșeală frecventă: plafonul e LUNAR și nu se reportează. Cine calculează „ $12 \times 1.500 = 18.000$ deductibili pe an” obține o deducere mai mare decât cea legală într-un an cu doar nouă luni de amortizare.

În plus, față de acest plafon se aplică separat limitările de la TVA (50%) și de la cheltuielile de întreținere (50%) — sunt trei limitări distincte, cu baze diferite, iar confundarea lor e sursa celor mai multe ajustări la control.

Autoturismul: trei limitări care se confundă

Vehiculul de persoane e bunul cu cel mai complicat regim fiscal din toată contabilitatea unei firme mici, iar motivul e că legea îl limitează de trei ori, în trei locuri diferite, cu trei baze diferite. Cine le confundă greșește în ambele sensuri.

CELE TREI LIMITĂRI, PE UN AUTOTURISM DE 200.000 LEI

Limitarea	Ce lovește	Cât	Când
TVA la achiziție	taxa de pe factură	50% din 42.000 = 21.000 nerecuperabili	o singură dată
Amortizarea fiscală	cheltuiala lunară	deductibil cel mult 1.500 lei/lună	în fiecare lună, toată durata
Cheltuielile de folosință	combustibil, reparații, asigurări	50% nedeductibil	în fiecare an

Bazele sunt diferite: prima se aplică taxei, a doua amortizării, a treia cheltuielilor curente. Nu se însumează și nu se substituie una alteia.

Prima limitare are un efect pe care mulți îl ratează: TVA-ul nededus nu se pierde, ci intră în COSTUL bunului. Valoarea de intrare a autoturismului nu e 200.000, ci 221.000 de lei — iar amortizarea se calculează pe această valoare.

CE IESE, PE AN

Element	Suma
Valoare de intrare (200.000 + 21.000 TVA nededusă)	221.000,00
Amortizare contabilă lunară (60 de luni)	3.683,33
din care deductibilă fiscal	1.500,00
nedeductibilă, în fiecare lună	2.183,33
Amortizare contabilă pe an	44.200,00
din care deductibilă pe an	18.000,00

Peste 26.000 de lei de cheltuială nedeductibilă în fiecare an, numai din amortizare — la care se adaugă jumătate din întreținere.

Plafonul de 1.500 de lei e LUNAR și nu se reportează. Un an cu unsprezece luni de amortizare are unsprezece plafoane, nu douăsprezece — iar calculul „12 × 1.500” dă o deducere mai mare decât cea legală.

Toate trei se ridică dacă vehiculul e folosit EXCLUSIV în scop economic, iar dovada e a firmei: foaie de parcurs, sau altă evidență din care rezultă traseele. Fără ea, limitarea se aplică — nu ca sancțiune, ci fiindcă legea prezumă folosința mixtă. E una dintre puținele situații în care o evidență ținută zilnic valorează, în bani, mai mult decât orice optimizare.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Un bun e imobilizare dacă e folosit peste un an ȘI depășește plafonul valoric — condițiile sunt cumulative.
- Amortizarea întinde costul pe durata folosinței: e o cheltuială care nu se plătește, fiindcă banii au ieșit o singură dată.
- Începe în luna următoare punerii în funcțiune, nu a cumpărării; până atunci bunul stă în 231 și nu se amortizează.
- Durata vine din catalogul oficial, care dă un interval, nu o cifră. O durată tastată din memorie greșește rezultatul ani la rând, tăcut.
- Cele trei metode amortizează aceeași valoare; diferă doar ritmul, deci anul în care apare cheltuiala.
- Amortizarea contabilă și cea fiscală pot diferi — la autoturisme, plafonul de 1.500 lei/lună le desparte aproape întotdeauna.
- La casare și la vânzare, jumătatea uitată e scoaterea activului din evidență: fără ea, bunul rămâne în bilanț deși nu mai există.

Leasingul

Leasingul e forma prin care o firmă folosește un bun pe care nu l-a cumpărat. Contabil, e locul în care se vede cel mai clar de ce o plată lunară nu e, în sine, o cheltuială — iar greșeala de a o trata ca atare e printre cele mai frecvente din contabilitatea firmelor mici.

Totul depinde de un singur lucru: ce fel de leasing e. Iar răspunsul nu se citește din denumirea contractului, ci din ce se întâmplă la sfârșitul lui.

Financiar sau operațional

CELE DOUĂ FORME

Întrebarea	Financiar	Operațional
Cine folosește bunul?	tu	tu
Cine e proprietar juridic?	societatea de leasing	societatea de leasing
Cine suportă riscurile folosinței?	tu	proprietarul
La final bunul rămâne la tine?	de regulă da	de regulă nu
Apare în bilanțul tău?	DA	nu
Cine îl amortizează?	tu	proprietarul

Contabilitatea urmărește fondul economic, nu titlul juridic: la leasingul financiar bunul e al tău din punct de vedere economic, deci stă în bilanțul tău.

Rândul care lămurește totul e al treilea. La leasingul financiar, tu suporti practic toate riscurile și beneficiile folosinței: plătești rata indiferent dacă bunul îți mai e util, îl asiguri, îl întreții, iar la final îl cumperi pentru o valoare simbolică. Juridic nu e al tău; economic, este.

La leasingul operațional, dimpotrivă, ești în poziția unui chiriaș. Acolo rata chiar e o cheltuială, se înregistrează în contul 612 Cheltuieli cu redevențele, locațiile și chiriile, iar bunul nu apare nicăieri în bilanțul tău.

Intrarea în leasing financiar

La semnarea contractului se înregistrează două lucruri deodată, la valoarea finanțată: bunul, în contul lui de imobilizare, și datoria față de finanțator, în contul 167.

E un articol care surprinde la prima vedere — apar în bilanț și un activ, și o datorie, deși nu s-a plătit nimic și nu ești proprietar. Exact asta e ideea: bilanțul arată că folosești un bun de valoarea aceea și că datorezi suma aceea. Amândouă sunt adevărate.

Din acest moment, bunul se amortizează la tine, după regulile capitolului precedent. Amortizarea e cheltuiala ta lunară pentru folosința lui — și e singura cheltuială legată de bunul propriu-zis.

Rata: trei componente, trei drumuri

Aici e miezul capitolului. Rata lunară pare o sumă unică, dar conține trei lucruri complet diferite, iar fiecare merge în altă parte.

O RATĂ DINTR-UN CONTRACT DE 100.000 LEI PE 48 DE LUNI, CU DOBÂNDĂ 9% PE AN

Componenta	Suma	Unde merge	Ce este
Principal	1.738,50	167 — datorie	rambursare: stinge datoria, NU e cheltuială
Dobândă	750,00	666 — cheltuială	costul finanțării: e cheltuială
TVA	522,59	4426 — creanță	se deduce în decont
Total de plată	3.011,09		cât iese efectiv din cont

Prima rată dintr-un grafic cu anuitate constantă. În lunile următoare principalul crește și dobânda scade, dar rata rămâne aceeași.

Din cei 3.011,09 de lei plătiți, cheltuiala lunii e de 750 de lei. Restul e rambursare de datorie și taxă recuperabilă. La aceasta se adaugă amortizarea bunului, care e o cheltuială separată și care nu se plătește.

La leasingul financiar, cheltuiala lunii e dobânda plus amortizarea — nu rata. Rata e, în cea mai mare parte, rambursarea unei datorii.

Greșeala care se face și consecințele ei

Reflexul răspândit e înregistrarea întregii rate pe cheltuială, cel mai adesea în 612, ca și cum ar fi o chirie. Pare inofensiv — banii chiar au ieșit, suma e reală — și produce patru efecte deodată, toate greșite.

Întâi, cheltuiala anului e umflată cu partea de principal, deci profitul e subevaluat. Apoi, dacă bunul e totuși amortizat, aceeași valoare intră în cheltuieli de două ori: o dată prin rată, o dată prin amortizare. Al treilea, bilanțul nu arată nici bunul, nici datoria — două lipsuri care fac firma să pară mai mică decât e. Și în fine, dobânda dispare din categoria cheltuielilor financiare, ceea ce falsifică orice analiză a costului finanțării.

E, din nou, tiparul întâlnit în capitolul 11: nu o eroare de calcul, ci o încadrare greșită. Balanța se închide impecabil în toate cele patru cazuri.

Graficul e sursa cifrelor

Împărțirea ratei între principal și dobândă nu se estimează și nu se împarte în părți egale: vine din graficul de rambursare anexat contractului. La un grafic cu anuitate constantă, primele rate sunt aproape numai dobândă, iar ultimele aproape numai principal — deși suma plătită e identică.

În exemplul de mai sus, pe toată durata contractului se plătesc 100.000 de lei principal și 19.448 de lei dobândă. Firma care înregistrează rata „pe jumătate-jumătate” greșește în fiecare lună, în ambele sensuri, și abia la final ajunge din întâmplare la un total aproximativ corect.

De aceea graficul merită introdus o singură dată în programul de contabilitate, la semnarea contractului, iar fiecare rată să fie preluată din el. E o operațiune care se face în două minute și scutește patruzeci și opt de decizii lunare luate din memorie.

PENTRU CONTABIL

Recunoașterea urmează fondul economic, potrivit criteriilor din reglementările contabile: transferul substanțial al riscurilor și beneficiilor aferente proprietății, existența unei opțiuni de cumpărare la o valoare suficient de mică, durata contractului acoperind cea mai mare parte din durata de viață economică, valoarea actualizată a plăților minime apropiată de valoarea justă. Patru precizări utile. Prima: la leasingul financiar, valoarea de intrare a activului e cea din contract — valoarea finanțată, fără TVA — iar dobânda nu se capitalizează, ci se recunoaște eșalonat, pe măsura scadenței ratelor. A doua: pentru TVA, leasingul e prestare de servicii, iar taxa se aplică pe fiecare rată, atât asupra principalului, cât și asupra dobânzii, care e contravaloarea serviciului de finanțare — nu o operațiune scutită de tipul creditării bancare; la vehiculele care intră sub limitarea de la art. 298, se deduce 50%. A treia: avansul plătit la semnare reduce valoarea finanțată, nu constituie cheltuială, iar valoarea reziduală achitată la final e o operațiune distinctă, care nu majorează valoarea de intrare deja înregistrată. A patra: la închiderea exercițiului, soldul contului 167 se prezintă defalcat pe termen scurt și termen lung, după scadența ratelor din următoarele douăsprezece luni; prezentarea integrală ca datorie pe termen lung denaturează indicatorii de lichiditate — o eroare fără efect asupra rezultatului, dar vizibilă imediat oricui citește bilanțul cu atenție.

Ce urmează

Cu acest capitol se încheie partea a cincea. Firma are acum evidența a tot ce deține, produce și plătește oamenilor săi: stocuri numărate și evaluate, producție cu cost, inventar confruntat cu realitatea, salarii calculate corect, bunuri amortizate pe durata folosinței.

Urmează partea în care toate acestea se întorc către stat: taxa pe valoarea adăugată, declarațiile și termenele lor. E faza a șaptea, și e cea în care greșelile costă cel mai repede.

Exercițiul 24.1 — cheltuiala reală a unei rate

Contract de leasing financiar: valoare finanțată 100.000 de lei, 48 de rate, dobândă 9% pe an. Prima rată: principal 1.738,50, dobândă 750,00, TVA 522,59, total plătit 3.011,09 lei. Bunul se amortizează liniar în 5 ani.

Cât e cheltuiala lunii, și cu cât diferă de suma plătită?

REZOLVARE

Cheltuiala lunii are două componente: dobânda de 750,00 de lei și amortizarea bunului, adică $100.000 \div 60 = 1.666,67$ de lei. Total cheltuială: 2.416,67 lei.

Suma efectiv ieșită din cont: 3.011,09 lei. Diferența, de 594,42 lei, se compune din principalul de 1.738,50 (rambursare de datorie, nu cheltuială) minus amortizarea de 1.666,67 (cheltuială care nu se plătește) plus TVA-ul de 522,59 (creanță recuperabilă).

Verificarea: $3.011,09 - 1.738,50 - 522,59 = 750,00$, adică exact dobânda. Restul cheltuielii — amortizarea — nu apare deloc în plată.

Greșeala de evitat, tratată în capitol: înregistrarea întregii rate pe 612 ar da o cheltuială de 3.011,09 în loc de 2.416,67, ar dubla costul dacă bunul e totuși amortizat, și ar scoate din bilanț atât activul, cât și datoria.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Forma de leasing se stabilește după fondul economic — cine suportă riscurile folosinței — nu după titlul contractului.
- La leasingul financiar bunul intră în bilanțul tău împreună cu datoria din 167, deși juridic nu e al tău; tu îl amortizezi.
- Rata are trei componente cu destinații diferite: principalul stinge datoria, dobânda e cheltuială, TVA se deduce.
- Cheltuiala lunii e dobânda plus amortizarea, nu rata. În exemplul din capitol: 750 de lei din 3.011,09 plățiți.
- Înregistrarea întregii rate pe 612 umflă cheltuiala, poate dubla costul, ascunde activul și datoria din bilanț și falsifică analiza finanțării.
- Împărțirea principal/dobândă vine din graficul contractului, nu dintr-o estimare — la anuitate constantă, primele rate sunt aproape numai dobândă.
- La leasingul operațional totul e mai simplu: rata e chirie, în 612, iar bunul nu apare în bilanțul tău.

Regularizările: contabilitatea timpului

Până aici, fiecare înregistrare a avut în spate un document: o factură, un extras, un stat de plată, un proces-verbal de inventar. Partea aceasta e despre înregistrările care nu au așa ceva.

Nu pentru că ar lipsi documentul, ci pentru că operațiunea nu s-a petrecut între firmă și altcineva. S-a petrecut între firmă și timp. Iar timpul nu emite facturi.

De ce e nevoie de ele

Contabilitatea împarte o activitate continuă în perioade cu început și sfârșit. Împărțirea e artificială — clienții nu încetează să cumpere pe 31 decembrie — dar necesară: fără ea nu s-ar putea spune niciodată cât a câștigat firma.

Problema e că tăietura cade întotdeauna prin mijlocul a ceva. O asigurare plătită în octombrie acoperă și lunile anului următor. Un client care nu mai răspunde nu se transformă în pierdere la o dată anume. Un euro încasat în martie nu mai valorează la fel în decembrie.

Regularizările sunt înregistrările prin care perioada contabilă devine adevărată. Fără ele, balanța se închide perfect și rezultatul e fals.

Cele patru familii

CE SE REGULARIZEAZĂ LA SFÂRȘITUL PERIOADEI

Familia	Întrebarea la care răspunde	Capitolul
Reevaluarea valutară	cât valorează azi ce am de încasat sau de plătit în valută?	26
Ajustările pentru creanțe	mai am de primit banii aceștia sau doar îi mai aștept?	27
Delimitarea în timp	din suma plătită, cât e cheltuiala acestei perioade?	28
Provizioanele	ce obligație probabilă s-a născut deja, fără să fi sosit factura?	aici

Cele patru au în comun un singur lucru: niciuna nu are un document extern care să le declanșeze.

Există și o a cincea categorie, mai puțin discutată: cheltuielile pentru care serviciul a fost prestat, dar factura nu a sosit. Ele nu sunt regularizări în sens strict, ci recunoașteri anticipate, și se înregistrează pe conturile 408 Furnizori — facturi nesoșite și 418 Clienți — facturi de întocmit.

Provizionul: obligația probabilă

Un provizion se constituie când firma are o obligație probabilă, de mărime estimabilă, izvorâtă dintr-un eveniment deja petrecut — dar a cărei sumă sau scadență exactă nu se cunoaște încă.

Exemplul clasic e litigiul. Un fost angajat a dat firma în judecată, avocatul apreciază că șansele de pierdere sunt mari, iar suma probabilă e de 30.000 de lei. Nu există nicio factură, nicio hotărâre, niciun document care să oblige la plată. Există însă un risc real, născut dintr-un fapt trecut.

Articolul debitează 6812 Cheltuieli de exploatare privind provizioanele și creditează 151 Provizioane. Când litigiul se încheie, provizionul se reia — 151 se debitează în contrapartidă cu 7812 — indiferent dacă firma a câștigat sau a pierdut; dacă a pierdut, plata efectivă se înregistrează separat, la valoarea ei reală.

Merită observat că provizionul nu pune bani deoparte. Nu există niciun cont bancar blocat, nicio rezervă lichidă. Provizionul recunoaște doar, în rezultat, o obligație care există deja — la fel cum amortizarea recunoaște un consum care s-a produs deja.

Ce le face periculoase

Regularizările au trei proprietăți care le fac locul preferat al erorilor, iar merită numite dinainte, fiindcă se repetă în toate capitolele care urmează.

Întâi, nimic nu le declanșează. Nu sosește nicio hârtie care să-ți aducă aminte de ele. Dacă nu le face cineva, pur și simplu nu se fac — și nimic nu semnalează lipsa.

Apoi, absența lor nu dezechilibrează nimic. Balanța rămâne perfect închisă fără nicio regularizare. E o variantă a capcanei din capitolul 2: verificarea de echilibru nu spune nimic despre completitudine.

În fine, toate presupun o judecată. Cât e probabilitatea de a pierde litigiul? Clientul acesta mai plătește? Câte luni din asigurare aparțin anului viitor? Sunt întrebări la care răspunde un om, nu o formulă — iar răspunsul trebuie documentat, fiindcă altfel nimeni nu-l mai poate reface peste doi ani.

PENTRU CONTABIL

Regularizările de închidere sunt cerute de principiile contabilității de angajamente și al independenței exercițiului din reglementările contabile: efectele tranzacțiilor se recunosc în perioada în care se produc, indiferent de momentul încasării sau plății. Trei observații de fond. Prima: provizioanele se recunosc numai dacă sunt îndeplinite cumulativ trei condiții — o obligație curentă rezultată dintr-un eveniment trecut, probabilitatea unei ieșiri de resurse și posibilitatea unei estimări credibile; în lipsa oricăreia dintre ele obligația se prezintă ca datorie contingentă în notele explicative, nu se înregistrează. A doua: provizionul nu se utilizează pentru altceva decât riscul pentru care a fost constituit, iar la fiecare închidere se revizuieste — majorare, diminuare sau reluare integrală — ceea ce înseamnă că un sold care rămâne neschimbat doi ani la rând semnalează, aproape întotdeauna, o revizuire care nu s-a făcut. A treia: din perspectivă fiscală, majoritatea provizioanelor de exploatare sunt nedeductibile, cu excepțiile limitativ prevăzute de art. 26 Cod fiscal, iar deducerea la reluare urmează regimul de la constituire — deci evidența analitică pe deductibil și nedeductibil trebuie ținută de la început, nu reconstituită la calculul impozitului. În fine, toate raționamentele care stau la baza acestor înregistrări se documentează în nota explicativă a operațiunii; un provizion fără notă e, la un control, o cheltuială fără justificare.

Ce urmează

Cele patru capitole care urmează iau pe rând regularizările care apar la aproape orice firmă. Prima e cea mai mecanică dintre ele și, tocmai de aceea, cea la care greșeala se strecoară cel mai ușor: aducerea valutei la cursul de închidere.

Exercițiul 25.1 — provizion sau nu

Pentru fiecare situație, spune dacă se constituie provizion la 31 decembrie:

- (a) Un fost angajat a dat firma în judecată; avocatul apreciază pierderea ca probabilă, în jur de 30.000 lei. (b) Firma s-ar putea confrunta anul viitor cu o creștere a chiriei. (c) Un client a reclamat un produs defect; firma a acceptat înlocuirea, costul estimat 4.000 lei. (d) Administratorul se teme de un control fiscal.

REZOLVARE

(a) DA. Sunt îndeplinite toate trei condițiile: obligație curentă dintr-un eveniment trecut (raportul de muncă și litigiul), ieșire probabilă de resurse, estimare credibilă.

(b) NU. Nu există obligație curentă dintr-un fapt trecut — e o cheltuială viitoare a activității normale. Provizioanele nu se constituie pentru cheltuieli de exploatare viitoare.

(c) DA. Obligația s-a născut din vânzarea deja făcută, firma a acceptat-o, iar suma e estimabilă.

(d) NU. Teama nu e obligație. Dacă însă un control ar fi deja început și s-ar fi comunicat constatări cu sumă probabilă, situația s-ar schimba.

Testul care le separă pe toate patru: caută **EVENIMENTUL TRECUT** care a creat obligația. La (a) și (c) există și se poate numi. La (b) și (d) evenimentul e în viitor sau imaginat.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Regularizările sunt înregistrările care nu vin dintr-un document extern, ci din trecerea timpului și din judecata profesională.
- Sunt necesare fiindcă împărțirea activității în perioade taie întotdeauna prin mijlocul a ceva.
- Provizionul recunoaște o obligație probabilă născută dintr-un fapt trecut — nu pune bani deoparte.
- Nimic nu le declanșează: dacă nu le face cineva, nu se fac, iar lipsa lor nu dezechilibrează balanța.
- Toate presupun o judecată, deci toate cer o notă scrisă care să o poată reface peste ani.

Reevaluarea valutară

O creanță de 10.000 de euro nu e o sumă fixă. E o sumă fixă în euro și o sumă variabilă în lei — iar contabilitatea românească ține evidența în lei.

Diferența dintre cele două se numește diferență de curs, și e un venit sau o cheltuială la fel de reală ca oricare alta. Firma nu a făcut nimic, nu a vândut nimic, nu a plătit nimic — și totuși a câștigat sau a pierdut bani.

Cum arată mecanismul

O factură emisă în martie, de 10.000 de euro la cursul de 4,97 lei, intră în contabilitate ca o creanță de 49.700 de lei. Dacă la 31 decembrie clientul încă nu a plătit, iar cursul de închidere e 5,08, aceeași creanță valorează 50.800 de lei.

ACEEAȘI CREAȚĂ, DOUĂ MOMENTE

Momentul	Curs	Valoare în lei
la emiterea facturii, martie	4,97	49.700
la închiderea exercițiului, decembrie	5,08	50.800
diferență		+1.100

Creanța a rămas de 10.000 de euro. S-a schimbat doar cât valorează ei în lei.

Cei 1.100 de lei sunt un venit financiar, înregistrat prin debitarea contului de creanță și creditarea contului 765 Venituri din diferențe de curs valutar. Creanța din bilanț ajunge astfel la valoarea ei corectă la data închiderii, iar câștigul apare în rezultat.

Regula de semn, și de ce se greșește

Aici e capcana capitolului, iar ea a costat firme reale și programe reale. Același curs care crește produce efecte opuse la creanțe și la datorii.

CINE CÂȘTIGĂ CÂND EURO CREȘTE

Elementul	Cursul crește	Cursul scade
Creanță în valută (ai de primit)	câștig — 765	pierdere — 665
Datorie în valută (ai de plătit)	pierdere — 665	câștig — 765
Disponibil în valută (ai în cont)	câștig — 765	pierdere — 665

Regula, în cuvinte: un ACTIV care crește e câștig; o DATORIE care crește e pierdere.

Logica e simplă odată enunțată: dacă ai de primit 10.000 de euro și euro se scumpește, vei primi mai mulți lei — ai câștigat. Dacă ai de plătit 10.000 de euro și euro se scumpește, vei da mai mulți lei — ai pierdut.

Greșeala nu vine din neînțelegerea regulii, ci din aplicarea ei mecanică, pe o singură formulă, pentru toate conturile deodată. Un program care calculează diferența ca „valoare nouă minus valoare veche” și o trece în venit ori de câte ori e pozitivă va înregistra pierderile pe datorii ca și câștiguri — cu semn inversat, în fiecare an, tăcut.

Semnul diferenței nu se citește din cifră, ci din natura elementului. Aceeași diferență pozitivă e câștig pe o creanță și pierdere pe o datorie.

Ce se reevaluează și ce nu

A doua sursă de erori e perimetrul. Nu tot ce a fost cumpărat în valută se reevaluează — dimpotrivă, majoritatea nu.

PERIMETRUL REEVALUĂRII

Se reevaluează	NU se reevaluează
disponibilul în valută (5124, 5314)	stocurile cumpărate din import
creanțele în valută (4111, 461)	imobilizările cumpărate din import
datoriile în valută (401, 404, 167)	avansurile primite și plătite (419, 409)
împrumuturile și creanțele imobilizate	veniturile și cheltuielile deja realizate

Criteriul se numește caracter monetar: se reevaluează dreptul de a primi sau obligația de a da o sumă fixă de bani.

Distincția merită înțeleasă, fiindcă e mai mult decât o convenție. O marfă cumpărată cu 1.000 de euro rămâne aceeași marfă indiferent de curs; costul ei e cel plătit atunci, iar câștigul se va vedea la vânzare. O creanță de 1.000 de euro, dimpotrivă, e chiar dreptul de a primi 1.000 de euro — deci valoarea ei în lei se schimbă odată cu cursul.

Avansurile sunt cazul care surprinde. Un avans plătit unui furnizor extern pare o creanță, dar nu e dreptul de a primi bani, ci dreptul de a primi un bun — deci rămâne la cursul din ziua plății. Un program care le reevaluează produce diferențe care nu există.

PENTRU CONTABIL

Regula e la pct. 319 din reglementările contabile aprobate prin OMFP 1802/2014: disponibilitățile, creanțele și datoriile în valută se evaluează la cursul comunicat de BNR pentru ultima zi bancară a perioadei, diferențele fiind recunoscute la venituri sau cheltuieli financiare. Pct. 320 stabilește tratamentul elementelor nemonetare, care rămân la cursul de la data tranzacției. Patru precizări utile. Prima: reevaluarea se face la fiecare închidere de perioadă pentru care se întocmesc situații financiare, nu doar la 31 decembrie — pentru firmele care raportează trimestrial, omiterea închiderilor intermediare mută rezultatul între trimestre. A doua: diferențele recunoscute la reevaluare sunt nerealizate, dar sunt totuși impozabile, respectiv deductibile, la calculul impozitului pe profit, cu excepțiile prevăzute expres — deci nu se elimină la determinarea rezultatului fiscal, spre deosebire de tratamentul din alte jurisdicții. A treia: la decontarea efectivă a creanței sau datoriei, diferența se calculează față de ultima valoare reevaluată, nu față de cursul inițial; recalcularea de la cursul facturii ar dubla diferența deja recunoscută. A patra: pentru firmele plătitoare de impozit pe veniturile microîntreprinderilor, veniturile din diferențe de curs au regim propriu — se iau în calculul bazei doar prin diferența favorabilă netă, cumulat, la sfârșitul trimestrului, nu rând cu rând.

Practica

Reevaluarea e o operațiune care nu ar trebui să consume timp de gândire. Soldurile în valută se cunosc, cursul de închidere e public, regula de semn e fixă. Un program bine făcut propune lista conturilor de reevaluat, cu soldul în valută și cursul, iar contabilul confirmă.

Ce nu se poate automatiza e verificarea perimetrului: dacă un cont a intrat în listă pentru că a fost atins vreodată de o operațiune în valută, dar soldul lui e de mult în lei, reevaluarea lui produce o diferență inventată. Un minut de citit lista înainte de confirmare valorează mai mult decât orice verificare de după.

Exercițiul 26.1 — semnul, pe patru solduri

La 31 decembrie firma are: creanță 10.000 EUR (înregistrată la 4,97), datorie 6.000 EUR (la 5,02), disponibil 2.000 EUR (la 4,99) și un avans plătit unui furnizor extern de 3.000 EUR (la 4,95). Cursul de închidere: 5,08.

Calculează diferențele și spune pentru fiecare dacă e venit sau cheltuială.

REZOLVARE

Creanța: $10.000 \times (5,08 - 4,97) = +1.100$ lei. Activ care crește = CÂȘTIG, venit financiar.

Datoria: $6.000 \times (5,08 - 5,02) = 360$ lei. Datorie care crește = PIERDERE, cheltuială financiară.

Disponibilul: $2.000 \times (5,08 - 4,99) = +180$ lei. Activ monetar care crește = câștig.

Avansul: NIMIC. Avansurile plătite sunt elemente NEMONETARE — nu reprezintă dreptul de a primi bani, ci de a primi un bun. Rămân la cursul din ziua plății.

Rezultat net: $1.100 + 180 - 360 = +920$ lei venit financiar. Cine ar fi reevaluat și avansul ar fi inventat încă 390 de lei de venit care nu există, iar cine ar fi aplicat aceeași formulă tuturor conturilor ar fi trecut cei 360 de lei la venituri — greșind rezultatul cu 720 de lei, adică dublul.

Ce se întâmplă la decontare

Reevaluarea de la închidere nu e ultimul act. Când creanța se încasează sau datoria se plătește, apare o a doua diferență — iar aici se face greșeala care dublează tot ce s-a înregistrat înainte.

Diferența la decontare se calculează față de ULTIMA valoare reevaluată, nu față de cursul din ziua facturii. Cursul acela a fost deja depășit o dată, la închidere, iar diferența de atunci e deja în rezultat.

O CREANȚĂ DE 10.000 EUR, URMĂRITĂ PÂNĂ LA CAPĂT

Momentul	Cursul	Valoare în lei	Diferență
Factura, 15 martie	4,97	49.700,00	—
Reevaluare, 31 decembrie	5,08	50.800,00	+1.100,00 venit
Încasare, 20 februarie	5,12	51.200,00	+400,00 venit
Total recunoscut			+1.500,00

Diferența totală, $51.200 - 49.700 = 1.500$ de lei, se împarte pe două exerciții: 1.100 în anul facturii, 400 în cel al încasării.

Greșeala tipică e calcularea diferenței la încasare față de cursul facturii: 51.200 – 49.700 ar da 1.500 de lei recunoscuți a doua oară, în anul al doilea, peste cei 1.100 deja înregistrați în primul. Rezultatul celui de-al doilea an ar fi umflat cu 1.100 de lei, iar primul ar rămâne corect — deci nimic nu s-ar compensa și nimic nu ar semnala.

După o reevaluare, cursul inițial nu mai e un reper. Valoarea contabilă a creanței e cea reevaluată, iar orice diferență următoare se măsoară de acolo.

Cât de des se revaluează

Regula spune „la fiecare închidere de perioadă pentru care se întocmesc situații financiare”, iar formularea e mai largă decât pare: nu doar la 31 decembrie.

O firmă care raportează trimestrial revaluează trimestrial. Una care întocmește situații interimare pentru o bancă sau pentru un asociat revaluează și atunci. Omiterea închiderilor intermediare nu schimbă totalul pe an, dar mută rezultatul între perioade — iar dacă acele perioade au fost raportate cuiva, mutarea are consecințe.

Iar pentru firmele plătitoare de impozit pe veniturile microîntreprinderilor există o regulă proprie, ușor de ratat: diferențele favorabile de curs intră în baza impozabilă nu rînd cu rînd, ci prin diferența favorabilă NETĂ, cumulat, la sfârșitul trimestrului. Calculul pe fiecare operațiune supraevaluează baza.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- O creanță în valută are o valoare fixă în valută și una variabilă în lei; diferența e venit sau cheltuială reală.
- Semnul se citește din natura elementului, nu din cifră: un activ care crește e câștig, o datorie care crește e pierdere.
- Aplicarea unei singure formule pentru toate conturile inversează semnul pe datorii, în fiecare an, fără să dezechilibreze nimic.
- Se revaluează doar elementele monetare: bani, creanțe, datorii. Stocurile, imobilizările și avansurile rămân la cursul inițial.
- Un avans nu e dreptul de a primi bani, ci de a primi un bun — de aceea nu se revaluează.
- La decontare, diferența se calculează față de ultima reevaluare, nu față de cursul facturii.

Ajustările pentru creanțe incerte

O factură emisă și neîncasată stă în bilanț ca activ, la valoarea ei întreagă, oricât ar trece de la scadență. Bilanțul spune, deci, că firma are de primit suma aceea — iar la un moment dat afirmația încetează să fie adevărată.

Capitolul acesta e despre momentul acela și despre cum se recunoaște contabil, fără să se șteargă nimic. Fiindcă o creanță incertă nu dispare: rămâne datorată. Doar șansa de a o încasa s-a micșorat.

Trei stări, nu două

Reflexul obișnuit împarte creanțele în încasate și neîncasate. Contabilitatea are nevoie de o stare intermediară, fiindcă între „clientul întârzie” și „banii sunt pierduți” trec de regulă luni sau ani.

DRUMUL UNEI CREANȚE

Starea	Contul	Ce spune
normală	4111 Clienți	se așteaptă încasarea la scadență
incertă	4118 Clienți incerti sau în litigiu	încasarea a devenit îndoielnică
pierdută	654 Pierderi din creanțe	încasarea nu mai e posibilă

Trecerea de la o stare la alta se face pe bază de decizie documentată, nu automat după un număr de zile.

Prima trecere e o simplă reclasificare: 4118 se debitează, 4111 se creditează, cu suma întreagă a creanței, cu tot cu TVA. Nu se atinge niciun cont de rezultat — creanța e aceeași, doar mutată într-un sertar care spune că e problematică.

Ajustarea: pierderea probabilă, nu cea sigură

Reclasificarea nu schimbă nimic în rezultat, dar bilanțul continuă să arate o creanță întreagă. Pasul care corectează asta se numește ajustare pentru depreciere.

Ajustarea nu șterge creanța. Îi așază alături, în bilanț, o valoare negativă care spune cât din ea probabil nu se va încasa. Creanța rămâne de 10.000 de lei; ajustarea de 10.000 de lei spune că, realist, valoarea ei e zero.

Se debitează 6814 Cheltuieli privind ajustările pentru deprecierea activelor circulante și se creditează 491 Ajustări pentru deprecierea creanțelor. Cheltuiala apare în rezultatul perioadei în care a devenit probabilă pierderea — nu în perioada în care se va constata definitiv.

Ajustarea recunoaște că valoarea unei creanțe a scăzut. Nu recunoaște că a dispărut — acela e alt pas, și de multe ori nu vine niciodată.

Ce se întâmplă dacă clientul plătește totuși

Se întâmplă mai des decât se crede, iar contabilitatea trebuie să poată da înapoi. Aici se vede de ce ajustarea e o construcție mai bună decât ștergerea creanței.

Ajustarea se reia: 491 se debitează, iar 7814 Venituri din ajustări se creditează. Cheltuiala înregistrată anul trecut e compensată de un venit anul acesta, iar creanța se încasează normal. Nimic nu a fost distrus și nimic nu trebuie reconstituit.

Dacă, dimpotrivă, creanța se dovedește definitiv pierdută, se scoate din evidență prin 654 Pierderi din creanțe și debitori diverși, iar ajustarea constituită se reia în același timp. Iar dacă, ani mai târziu, un debitor considerat pierdut plătește, suma se înregistrează ca venit în 754 Venituri din creanțe reactivate.

Cifrele, pe un caz

O CREANȚĂ DE 12.100 LEI CARE SE DETERIOREAZĂ

Momentul	Articolul	Suma
Clientul depășește 270 de zile de la scadență	4118 = 4111	12.100
Se constituie ajustarea pentru întreaga creanță	6814 = 491	12.100
Varianta A: clientul plătește	491 = 7814	12.100
Varianta B: creanța devine irecuperabilă	654 = 4118 și 491 = 7814	12.100

În varianta B, cheltuiala din 654 și venitul din 7814 se compensează: pierderea fusese deja recunoscută la constituirea ajustării.

Ultimul rând al notei e cel care lămurește rostul întregului mecanism. Pierderea nu e recunoscută de două ori: o dată prin ajustare, când a devenit probabilă, și încă o dată prin scoaterea din evidență, când a devenit certă. A doua oară doar se schimbă eticheta.

Monografia completă

Puse una sub alta, cele patru operațiuni acoperă întregul drum. Merită citite la numărul de linii, nu doar la conturi — a treia are două, și tocmai a doua e cea uitată.

CELE PATRU ARTICOLE, ÎN ORDINEA ÎN CARE APAR

Momentul	Debit	Credit	Ce face
Creanța devine incertă	4118	4111	reclasificare; nu atinge rezultatul
Pierderea devine probabilă	6814	491	recunoaște cheltuiala
Clientul plătește / riscul dispare	491	7814	reia ajustarea, ca venit
Pierderea devine certă	654	4118	scoate creanța din evidență
...și, în același articol	491	7814	reia ajustarea constituită pentru ea
Un debitor pierdut plătește	4111	754	reactivează creanța

Ultimele două rânduri formează un singur articol contabil. Fără al doilea, pierderea ar intra în rezultat de două ori: o dată la constituirea ajustării, încă o dată la scoaterea din evidență.

Efectul net al celor două linii de la scoaterea din evidență e zero asupra rezultatului — și asta e verificarea care confirmă că articolul e complet. Dacă scoaterea din evidență schimbă profitul, fie ajustarea nu fusese constituită, fie a doua linie lipsește.

Cheltuiala se recunoaște o singură dată, la constituirea ajustării. Scoaterea din evidență nu adaugă o pierdere — doar schimbă eticheta ei din „probabilă” în „certă”.

TVA-ul rămâne colectat

E partea care surprinde neplăcut. Firma a emis factura, a colectat TVA-ul și l-a virat statului. Clientul nu a plătit niciodată. TVA-ul rămâne, în principiu, datorat.

Legea permite reducerea bazei de impozitare pentru creanțele neîncasate, dar numai în situații expres enumerate — în esență, în procedurile de insolvență, faliment sau reorganizare a debitorului — și numai într-un termen limitat. Nu e o corecție care se face pentru că un client pur și simplu nu plătește.

Consecința practică merită spusă pe șleau unui patron: la o factură neîncasată de 12.100 de lei, firma pierde nu 10.000, ci 12.100, fiindcă cei 2.100 de lei de TVA au fost deja plătiți statului din banii firmei.

PENTRU CONTABIL

Contabil, ajustările pentru deprecierea creanțelor se constituie potrivit principiului prudenței și se revizuiesc la fiecare închidere. Fiscal, regimul e la art. 26 alin. (1) lit. c) Cod fiscal: ajustările sunt deductibile în limita a 30% din valoarea creanței, dacă sunt îndeplinite cumulativ trei condiții — creanța să fie neîncasată într-o perioadă care depășește 270 de zile de la scadență, să nu fie garantată de altă persoană și să fie datorată de o persoană care nu e afiliată contribuabilului; alte litere ale aceluiași articol prevăd deductibilitatea integrală în situații determinate, între care cele legate de procedura falimentului. De aici, două consecințe. Prima: diferența de 70% e cheltuială nedeductibilă la momentul constituirii, dar reluarea ulterioară a ajustării e venit neimpozabil în aceeași proporție — iar evidența analitică pe partea deductibilă și cea nedeductibilă trebuie ținută de la constituire, altfel corelația nu se mai poate reface. A doua: pierderile din creanțe înregistrate în 654 sunt, ca regulă, nedeductibile potrivit art. 25 alin. (4) lit. h), cu excepțiile limitativ prevăzute — procedura de faliment închisă prin hotărâre judecătorească definitivă, decesul sau dizolvarea debitorului, creanța acoperită de o asigurare, între altele — deci scoaterea din evidență a unei creanțe fără îndeplinirea uneia dintre ele nu produce efect fiscal, oricât de sigură ar fi pierderea economic. Pentru TVA, reducerea bazei se face în condițiile art. 287, iar exercitarea dreptului e supusă unui termen; verificarea acestuia înainte de a-l pierde e o obligație practică, nu o formalitate.

Judecata, nu calendarul

Cele 270 de zile din legea fiscală sunt un prag de deductibilitate, nu o definiție a creanței incerte. Contabil, o creanță devine incertă când există motive să crezi că nu se va încasa — iar un client intrat în insolvență la treizeci de zile de la scadență e incert imediat, nu peste nouă luni.

De aceea decizia rămâne a contabilului și a administratorului împreună, și se scrie. La un control, întrebarea nu e dacă ajustarea era corectă, ci pe ce s-a întemeiat — iar un răspuns dat din memorie, doi ani mai târziu, nu ține loc de document.

Exercițiul 27.1 — cât se deduce, de fapt

O creanță de 12.100 lei (10.000 bază + 2.100 TVA) e neîncasată de 300 de zile. Clientul nu e afiliat, creanța nu e garantată. Firma constituie ajustare pentru întreaga valoare.

(a) Cât e deductibil fiscal? (b) Ce se întâmplă dacă anul următor clientul plătește?

REZOLVARE

(a) Condițiile de la art. 26 sunt îndeplinite — peste 270 de zile, negarantată, debitor neafiliat — dar deducerea e limitată la 30% din valoarea creanței: $30\% \times 12.100 = 3.630$ lei deductibili. Restul de 8.470 de lei e cheltuială nedeductibilă în anul constituirii.

(b) Ajustarea se reia integral, ca venit de 12.100 de lei. Dar impozabil e doar ce a fost deductibil la constituire: 3.630 de lei. Restul de 8.470 e venit neimpozabil.

De aici obligația practică: evidența analitică pe partea deductibilă și cea nedeductibilă se ține DE LA CONSTITUIRE. Reconstituită peste doi ani, corelația nu se mai poate face, iar la reluare firma fie plătește impozit pe un venit neimpozabil, fie nu îl declară și nu îl poate justifica.

Și cifra care doare, spusă patronului: din cei 12.100 de lei neîncasați, 2.100 erau TVA deja virat statului. Firma nu pierde marja, ci marja plus taxa.

De ce evidența pe deductibil se ține de la început

Ajustarea are un regim fiscal asimetric, iar asimetria se plătește peste doi ani, dacă nu s-a consemnat nimic la constituire.

La constituire, doar 30% e deductibil. La reluare — când clientul plătește sau creanța se scoate din evidență — venitul e impozabil în ACEEAȘI proporție: 30% impozabil, 70% neimpozabil. Cele două se potrivesc doar dacă se știe cât a fost deductibil la constituire.

O AJUSTARE DE 12.100 LEI, URMĂRITĂ PE DOI ANI

Momentul	Contabil	Fiscal
Anul 1 — constituire	cheltuială 12.100	deductibil 3.630, nedeductibil 8.470
Anul 2 — clientul plătește	venit 12.100	impozabil 3.630, neimpozabil 8.470
Efect cumulat pe doi ani	zero	zero

Ultimul rând e verificarea: dacă efectul fiscal cumulat nu e zero, undeva s-a pierdut proporția — iar reconstituirea ei peste doi ani nu se mai poate face din date.

Fără evidența analitică pe cele două părți, la reluare se întâmplă una din două: fie se declară tot venitul ca imposibil, și firma plătește 16% pe 8.470 de lei care nu se datorau, fie nu se declară nimic, și diferența se descoperă la control. Amândouă costă mai mult decât o coloană în plus într-un tabel.

Ajustarea NU e o pierdere definitivă

Merită spus explicit unui patron, fiindcă termenul „ajustare pentru depreciere” sună a renunțare: creanța rămâne datorată, iar dreptul de a o urmări nu se stinge. Ajustarea e o afirmație despre PROBABILITATEA încasării, nu despre dreptul de a încasa.

Consecința practică: după constituirea ajustării, urmărirea creanței continuă — somație, acțiune în instanță, executare. Iar dacă demersurile reușesc, ajustarea se reia și banii intră normal. O firmă care tratează ajustarea ca pe o pierdere încetează să mai urmărească exact creanțele pe care le-a recunoscut ca fiind în pericol.

Ajustarea schimbă cifra din bilanț, nu relația cu clientul. Creanța rămâne, urmărirea continuă, iar dacă banii vin, tot ce s-a înregistrat se dă înapoi.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Între creanța normală și pierderea definitivă există o stare intermediară: creanța incertă, în contul 4118.
- Ajustarea nu șterge creanța, ci îi așază alături valoarea probabil nerecuperabilă — deci se poate relua integral dacă clientul plătește.
- Pierderea se recunoaște o singură dată, la constituirea ajustării; scoaterea din evidență doar schimbă eticheta.
- TVA-ul colectat rămâne datorat: la o factură de 12.100 lei neîncasată, firma pierde 12.100, nu 10.000.
- Fiscal, deducerea e limitată la 30% și cere 270 de zile de la scadență, creanță negarantată și debitor neafiliat.
- Contabil, incertitudinea se stabilește prin judecată documentată, nu prin numărarea zilelor.

Delimitarea în timp

O asigurare de 12.000 de lei plătită pe 1 octombrie, pentru douăsprezece luni, nu e cheltuiala lunii octombrie. Nu e nici cheltuiala anului acesta. Din ea, anului acesta îi revin trei luni — 3.000 de lei — iar restul aparține anului următor.

Mecanismul prin care se face această împărțire se numește delimitare în timp, iar el e cea mai directă aplicare a principiului cu care a început cartea: cheltuiala e a perioadei în care se consumă serviciul, nu a celei în care se plătește factura.

Cele două conturi

UNDE STĂ CE NU E ÎNCĂ AL PERIOADEI

Contul	Natura	Exemplu
471 Cheltuieli înregistrate în avans	activ — un drept de a beneficia	asigurare, abonament, chirie plătită anticipat
472 Venituri înregistrate în avans	datorie — o obligație de a presta	abonament încasat, chirie primită anticipat

Amândouă sunt conturi de tranzit: sumele stau acolo temporar și se mută treptat în cheltuieli, respectiv în venituri.

Merită observat că 471 e un activ, deși pare o cheltuială. Firma a plătit, dar în schimb are un drept: acoperirea de asigurare pentru lunile care vin. Dreptul acela are valoare, deci stă în bilanț ca activ până se consumă.

Cum se înregistrează

Sunt două mișcări, la momente diferite. La primirea facturii, suma întreagă intră în 471 — nu în contul de cheltuială. Apoi, în fiecare lună, partea care revine lunii respective se mută din 471 în contul de cheltuială potrivit.

ASIGURAREA DE 12.000 LEI, PLĂTITĂ LA 1 OCTOMBRIE

Momentul	Articolul	Suma
1 octombrie — factura	471 = 401	12.000
31 octombrie	613 = 471	1.000
31 noiembrie	613 = 471	1.000
31 decembrie	613 = 471	1.000
rămas în 471 la 31 decembrie		9.000

Cei 9.000 de lei rămân în bilanțul de la 31 decembrie ca activ și se consumă în primele nouă luni ale anului următor.

Fără această împărțire, rezultatul anului curent ar fi mai mic cu 9.000 de lei, iar cel al anului următor mai mare cu aceeași sumă. Pe două exerciții luate împreună nu se schimbă nimic — dar niciunul dintre ele, luat separat, nu ar fi adevărat.

Capcana: transferul lunar nu se face singur

E defectul cel mai frecvent al acestei zone, și e important să fie spus explicit, fiindcă e contraintuitiv: înregistrarea în 471 e ușor de reținut — vine cu factura. Transferul lunar nu vine cu nimic.

Nu sosește niciun document în noiembrie care să spună „mută 1.000 de lei din 471 în 613”. Dacă nu îl face cineva, suma rămâne în 471, iar contul se umflă de la an la an cu asigurări, abonamente și chirii care s-au consumat de mult.

Soldul contului 471 e o listă de promisiuni. Dacă nu se scurtează în fiecare lună, devine o listă de cheltuieli uitate.

Verificarea e simplă și merită făcută anual: fiecare sumă rămasă în 471 trebuie să corespundă unei perioade viitoare identificabile. Dacă nu poți spune ce lună acoperă, nu mai e cheltuială în avans — e o cheltuială pe care ai uitat să o recunoști.

Nu confunda cu avansurile

E o confuzie frecventă, fiindcă ambele privesc bani care circulă înaintea prestației. Distincția stă în ce anume s-a stabilit deja.

DOUĂ LUCRURI DIFERITE

Situația	Contul	De ce
Am plătit un avans pentru o marfă necomandată încă	409	nu s-a prestat nimic; e o creanță de bunuri
Am plătit o asigurare pentru 12 luni	471	serviciul curge deja; se consumă lună de lună
Am încasat un avans pentru o lucrare viitoare	419	nu s-a prestat nimic; e o datorie de bunuri
Am încasat un abonament anual	472	prestația curge; venitul se recunoaște treptat

Regula: avansul așteaptă o livrare; cheltuiala sau venitul în avans se consumă odată cu trecerea timpului.

PENTRU CONTABIL

Delimitarea în timp aplică principiul independenței exercițiului din reglementările contabile: veniturile și cheltuielile se recunosc în perioada în care sunt generate, indiferent de momentul încasării sau plății. Trei observații de practică. Prima: pragul de semnificație contează — nu orice abonament de 200 de lei justifică o eșalonare pe douăsprezece luni, iar politica firmei privind pragul de la care se face delimitarea trebuie scrisă în manualul de politici contabile, nu decisă de la caz la caz; fără ea, tratamentul devine inconsecvent de la un an la altul, ceea ce încalcă principiul permanenței metodelor. A doua: fiscal, cheltuiala în avans nu e deductibilă la momentul plății, ci pe măsura recunoașterii în rezultat — deci un sold în 471 tratat greșit ca deductibil integral produce o diferență care se descoperă abia la control, cu accesorii pe toți anii scurși. A treia: contul 471 nu e locul pentru cheltuielile a căror perioadă nu se cunoaște; sumele plătite pentru servicii nedeterminate în timp, ori cele care nu îndeplinesc condițiile de recunoaștere ca activ, se trec direct pe cheltuială. Verificarea de închidere e mecanică și obligatorie: pentru fiecare sold din 471 și 472 trebuie să existe un desfășurător cu perioada acoperită și suma rămasă, iar totalul lui să egaleze soldul contabil.

Cazul simetric

Contul 472 funcționează identic, în oglindă. O firmă care încasează în ianuarie un abonament anual de 12.000 de lei nu a câștigat 12.000 de lei în ianuarie: a încasat bani și a preluat obligația de a presta un an.

Suma intră în 472, iar în fiecare lună se transferă 1.000 de lei în venituri. Uitarea transferului are aici efectul invers — venituri subevaluate și o datorie fictivă în bilanț — dar cu aceeași cauză: nu sosește niciun document care să-l ceară.

Exercițiul 28.1 — cât rămâne în 471

Pe 1 septembrie firma plătește o asigurare de 18.000 de lei pentru 12 luni. La 31 decembrie se întocmesc situațiile financiare.

(a) Cât e cheltuiala anului? (b) Cât rămâne în 471? (c) Ce se întâmplă dacă nimeni nu face transferul lunar?

REZOLVARE

(a) Asigurarea acoperă 12 luni, deci 1.500 de lei pe lună. Anului curent îi revin patru luni, septembrie–decembrie: 6.000 de lei.

(b) În contul 471 rămân 12.000 de lei, care acoperă ianuarie–august anul următor. E un ACTIV în bilanțul de la 31 decembrie: dreptul de a fi asigurat opt luni.

(c) Dacă transferul lunar nu se face, toți cei 18.000 rămân în 471. Rezultatul anului e supraevaluat cu 6.000 de lei, activul din bilanț cu aceeași sumă, iar fiscal cheltuiala nu e deductibilă în anul în care nu a fost recunoscută.

Verificarea anuală, care ia două minute: pentru fiecare sold rămas în 471 trebuie să existe o perioadă viitoare identificabilă. Dacă nu poți spune ce luni acoperă suma, nu mai e cheltuială în avans — e o cheltuială pe care ai uitat să o recunoști.

Cât de mărunț merită împărțit

Regula spune că fiecare cheltuială se repartizează pe perioadele pe care le acoperă. Aplicată literal, ea ar cere delimitarea unui abonament de 200 de lei pe douăsprezece luni — adică unsprezece înregistrări de 16,67 lei, pentru o sumă care nu schimbă nimic.

Pentru asta există pragul de semnificație: o sumă sub care efortul depășește informația câștigată. Pragul nu e prevăzut cifric de lege — se stabilește de firmă și se scrie în manualul de politici contabile.

Pragul trebuie SCRIS, nu ținut minte. Un prag decis de la caz la caz nu e un prag: e o inconsecvență, iar ea încalcă principiul permanenței metodelor.

Un criteriu practic, folosit des: se delimitează ce depășește pragul ȘI trece dintr-un exercițiu în altul. O cheltuială care se consumă integral în același an afectează același rezultat oricum ar fi repartizată — deci împărțirea ei pe luni e utilă doar dacă firma citește rezultate lunare.

Trei greșeli care se fac cu contul 471

CE NU E CHELTUIALĂ ÎN AVANS

Situația	De ce nu	Unde merge
Avans plătit pentru o marfă	nu s-a prestat nimic; e drept la un bun	409 Furnizori-debitori
Serviciu plătit, perioadă necunoscută	nu se poate repartiza pe nimic	direct pe cheltuială
Reparație plătită anticipat, deja executată	serviciul s-a consumat integral	direct pe cheltuială
Stoc de consumabile cumpărat în avans	e un BUN, nu un serviciu	cont de stoc (302/303)

Testul comun: în 471 intră doar ce se consumă odată cu TRECEREA TIMPULUI. Ce se consumă la folosire e stoc; ce așteaptă o livrare e avans.

Al patrulea rând e cel mai frecvent. Un teanc de hârtie cumpărat pentru un an nu e cheltuială în avans: e stoc, și se consumă pe măsură ce se folosește, nu pe măsură ce trece timpul. Diferența pare subtilă și devine vizibilă la inventar, unde stocul se numără și cheltuiala în avans nu.

Verificarea de închidere, în două minute

Pentru soldurile din 471 și 472 se ține un desfășurător: pentru fiecare sumă, ce perioadă acoperă și cât mai rămâne. Suma desfășurătorului trebuie să dea exact soldul contabil.

Verificarea are un efect secundar util: obligă la a numi perioada. O sumă pentru care nu poți scrie „acoperă lunile X–Y” nu are ce căuta în 471, iar descoperirea se face aici, nu peste doi ani, când nimeni nu-și mai amintește de unde venea.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- O plată care acoperă mai multe perioade se împarte între ele: 471 pentru cheltuieli, 472 pentru venituri.
- 471 e un ACTIV — dreptul de a beneficia de un serviciu deja plătit — nu o cheltuială amânată contabil.
- Suma întreagă intră în 471 la factură; partea fiecărei luni se mută apoi în contul de cheltuială.
- Transferul lunar nu e declanșat de niciun document: dacă nu îl face cineva, contul se umflă cu cheltuieli uitate.
- Verificarea anuală: fiecare sold din 471 trebuie să corespundă unei perioade viitoare identificabile.
- Avansul (409/419) așteaptă o livrare; cheltuiala și venitul în avans (471/472) se consumă odată cu timpul.

Se stornează, nu se șterge

Toate capitolele de până acum au presupus că înregistrarea e corectă. Capitolul acesta e despre ce se face când nu e — și e, probabil, cel mai important principiu de disciplină din toată cartea.

Regula are o singură propoziție: o înregistrare contabilă nu se șterge și nu se modifică. Se corectează printr-o altă înregistrare, care rămâne legată de cea greșită.

De ce nu se șterge

Motivul nu e birocratic. O contabilitate în care înregistrările pot fi modificate după ce au fost făcute nu mai dovedește nimic — fiindcă orice cifră din ea ar fi putut fi scrisă retroactiv, iar nimeni nu ar putea spune care.

Valoarea probatorie a contabilității stă tocmai în faptul că trecutul e închis. Un registru în care se poate reveni nu e un registru: e o ciornă permanentă. De aceea legea cere ca erorile să se corecteze prin înregistrări noi, iar urma erorii să rămână.

Urma greșelii face parte din dovadă. O contabilitate fără greșeli vizibile nu e o contabilitate curată — e una în care nu se mai poate verifica nimic.

Consecința practică e că un program de contabilitate serios refuză ștergerea unui articol deja postat. Nu ca precauție, ci ca proprietate: dacă ștergerea ar fi posibilă, toate celelalte garanții ar fi decorative.

Ciornă și articol postat

Regula nu se aplică, totuși, din prima clipă. Între momentul în care o înregistrare se compune și cel în care intră efectiv în contabilitate există o stare intermediară, în care ea poate fi corectată sau ștersă liber.

CE SE POATE FACE CU O ÎNREGISTRARE

Starea	Se modifică?	Se șterge?	Cum se corectează
ciornă	da	da	direct — nu a intrat în evidență
validată / aprobată	da	da	direct — încă nu produce efecte
postată	NU	NU	prin storno

Postarea e granița. Înainte de ea, înregistrarea e o intenție; după ea, e o afirmație despre trecut.

Granița aceasta e utilă și pentru altceva: separă locul în care se lucrează de locul în care se răspunde. Un operator poate corecta liber o ciornă; postarea e actul prin care cineva își asumă cifra.

Cum arată un storno

Nota de storno reia aceleași conturi și aceleași sume ca înregistrarea greșită, cu semnul schimbat. Efectul e că cele două se anulează reciproc, iar înregistrarea corectă se face separat.

Ea nu se datează în perioada înregistrării greșite, ci într-o perioadă deschisă — de regulă cea curentă. Motivul e același cu cel de la începutul capitoului: o lună închisă a fost deja raportată, iar rescrierea ei ar contrazice declarații deja depuse.

În roșu sau în negru: două convenții, una singură corectă

Există două feluri de a anula contabil o înregistrare, iar diferența dintre ele pare pur estetică. Nu este.

O FACTURĂ DE VÂNZARE DE 10.000 LEI, ANULATĂ

Convenția	Articolul de storno	Soldul 707	Rulaje pe 707
în roșu	4111 = 707 cu -10.000	0 — corect	credit 0 — corect
în negru	707 = 4111 cu +10.000	0 — corect	credit 10.000 și debit 10.000

Ambele lasă soldul corect. Numai prima lasă corecte și rulajele.

Stornarea „în negru” — inversarea debitului cu creditul — dă soldul potrivit, dar umflă rulajele: contul de venituri raportează o activitate de 10.000 de lei la credit și încă 10.000 la debit, adică o activitate care nu a existat niciodată.

Cifra de afaceri și rezultatul iese corect, fiindcă se citesc ca diferență. Dar coloanele de rulaj din bilanț și totalul registrului-jurnal mint — iar pe acelea le citește contabilul, nu calculatorul. La o firmă cu multe corecții, bilanțul ajunge să arate un volum de activitate dublu față de realitate.

De aceea convenția corectă e stornarea „în roșu”: aceleași conturi, în același sens, cu suma negată. Numele vine din vremea registrelor scrise de mână, când sumele de anulat se scriau cu cerneală roșie și se scădeau, nu se adunau.

Ce nu rezolvă stornoul

Stornoul corectează contabilitatea. Nu corectează documentele care au plecat deja din firmă, și aici se face cea mai costisitoare confuzie.

Dacă factura greșită a fost trimisă clientului și raportată în decontul de TVA, anularea ei internă nu schimbă nimic pentru el și nici pentru ANAF. E nevoie de o factură de corecție — o notă de credit — emisă, transmisă și raportată la rândul ei.

Regula, pe scurt: stornoul rezolvă ce s-a scris; documentul de corecție rezolvă ce s-a comunicat. O eroare care a ieșit din firmă are nevoie de amândouă.

Corecțiile care nu se fac prin storno generic

Există o categorie de înregistrări la care stornoul contabil singur produce mai mult rău decât bine: cele care au mișcat și altceva în afară de conturi.

O vânzare de marfă a scăzut și cantitatea din fișa de magazie. Un storno care atinge doar conturile lasă contabilitatea corectă și gestiunea greșită — iar cele două vor diverge tăcut, până când inventarul le va pune față în față, luni mai târziu.

Corecția trebuie făcută, în asemenea cazuri, la nivelul documentului care a produs ambele efecte, nu al articolului contabil rezultat. E aceeași idee ca la capitolul 11: nu improviza cu unealta generală când există una potrivită.

PENTRU CONTABIL

Cerința e din Legea contabilității și din normele privind documentele financiar-contabile: erorile se corectează prin înregistrări noi, iar în documentele justificative și contabile nu sunt admise ștersături, răzuiri sau alte asemenea procedee; corectarea se face prin tăierea cu o linie a textului greșit, astfel încât acesta să rămână lizibil, urmată de confirmarea prin semnătură. Patru precizări de practică. Prima: pentru documentele care atestă mișcări de numerar sau valori — chitanțe, bonuri fiscale, file de CEC — corectarea nu e admisă deloc; documentul se anulează și se emite altul. A doua: corectarea erorilor aferente exercițiului curent se face pe seama conturilor de venituri și cheltuieli ale exercițiului, în timp ce erorile semnificative aferente exercițiilor anterioare se corectează pe seama rezultatului reportat, în contul 1174 — distincția e esențială, fiindcă trecerea prin contul de profit și pierdere a unei erori din anii precedenți denaturează rezultatul curent și, prin el, baza de impozitare. A treia: corectarea unei erori care a afectat o declarație depusă atrage obligația de a depune o declarație rectificativă, cu regim propriu de termene și, după caz, de accesorii; corecția contabilă fără cea fiscală lasă cele două evidențe divergente. A patra: nota de storno se datează în perioada în care se efectuează, nu în cea corectată, iar legătura cu înregistrarea originală se păstrează explicit — fără ea, cele două articole rămân două operațiuni independente, iar reconstituirea raționamentului devine imposibilă.

Ce urmează

Cu acest capitol se încheie partea a șasea, și odată cu ea toate înregistrările. Contabilitatea firmei conține acum tot ce s-a întâmplat, inclusiv ce s-a întâmplat greșit și cum s-a îndreptat.

Urmează partea în care aceleași operațiuni se privesc din alt unghi: registrele. Aceleași cifre, o dată în ordinea timpului și o dată grupate pe conturi — și instrumentul care spune dacă totul se ține.

Exercițiul 29.1 — corecția, pas cu pas

Pe 12 martie s-a postat o factură de vânzare de 10.000 lei bază + 2.100 TVA. Pe 20 aprilie, după depunerea decontului de martie, se descoperă că factura fusese emisă de două ori, din eroare.

Ce se face, în ordine?

REZOLVARE

Nu se șterge nimic. Martie e o lună închisă și raportată; ștergerea ar contrazice o declarație depusă.

Se emite o factură de corecție (notă de credit) către client, cu referință la factura anulată, și se transmite. Documentul care a plecat din firmă are nevoie de un document care să-l anuleze.

Se înregistrează stornoul ÎN APRILIE, în roșu: aceleași conturi, sume negate — $4111 = 707$ cu -10.000 și $4111 = 4427$ cu -2.100 . Nu inversarea debit/credit, care ar lăsa soldurile corecte dar ar umfla rulajele.

Se reflectă în decontul lunii aprilie, ca reducere a bazei și a taxei colectate. Nu se rectifică decontul lunii martie: acolo operațiunea chiar a fost înregistrată, iar corecția are data ei.

Ce rămâne vizibil, și e bine că rămâne: în martie se vede factura dublă, în aprilie se vede anularea. Cine citește ambele luni vede și greșeala, și îndreptarea — ceea ce e mai mult decât ar fi văzut dacă cifra fusese pur și simplu schimbată.

Șase situații, șase tratamente

„Se stornează, nu se șterge” e regula. Aplicarea ei diferă însă după cât de departe a ajuns eroarea — iar distanța se măsoară în trei praguri: postarea, închiderea lunii, și depunerea declarației.

CE SE FACE, DUPĂ CÂT DE DEPARTE A AJUNS EROAREA

Situația	Ce se face	Ce mai trebuie
ciornă, nepostată	se corectează direct	nimic
postată, luna deschisă	storno + înregistrarea corectă	nimic
postată, luna închisă	storno într-o lună deschisă	—
...și declarația a fost depusă	idem, plus evaluarea unei rectificative	rectificativă, dacă schimbă sumele declarate
...și documentul a plecat la client	idem, plus factură de corecție	nota de credit, transmisă și raportată
eroare semnificativă, din anul trecut	corecție pe rezultatul reportat (1174)	rectificativă pe anul corectat

Coloana din mijloc arată că tratamentul contabil e același de la rândul trei încolo. Ce se adaugă e obligația către altcineva: statul, clientul, sau amândoi.

Observația care ordonează tabelul: eroarea nu devine mai greu de corectat contabil, ci mai greu de corectat COMPLET. Stornoul rezolvă întotdeauna evidența proprie; restul coloanei a treia sunt lucruri care au plecat din firmă și care nu se pot retrage printr-o înregistrare.

Ce nu se stornează

Există operațiuni la care stornoul contabil, singur, face mai mult rău decât bine — și toate au în comun faptul că au mișcat și altceva în afară de conturi.

CAZURILE CU TRATAMENT DEDICAT

Operațiunea	De ce nu stornoul obișnuit	Ce se face
vânzare cu descărcare de gestiune	ar lăsa fișa de magazie necorectată	se stornează documentul de stoc
intrare în stoc	idem, în celălalt sens	idem
o notă de storno	s-ar storna un storno, la infinit	se înregistrează operațiunea corectă, separat
amortizarea unei luni	se recalculează din registrul de active	se corectează activul, apoi se regenerează

Al treilea rând e o gardă, nu o subtilitate: fără ea, un lanț de stornări reciproce face istoricul ilizibil.

Stornoul corectează CONTURI. Când operațiunea a mișcat și o cantitate, un registru sau un calcul, corecția trebuie făcută acolo unde s-a produs mișcarea — altfel cele două evidențe diverg tăcut.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- O înregistrare postată nu se șterge și nu se modifică — se corectează printr-o notă de storno legată de ea.
- Urma erorii face parte din dovadă; o contabilitate în care se poate reveni nu mai dovedește nimic.
- Granița e postarea: înainte de ea înregistrarea e o intenție, după ea o afirmație despre trecut.
- Stornoul se datează într-o perioadă DESCHISĂ, nu în luna corectată, care a fost deja raportată.
- Stornarea „în roșu” (aceleași conturi, sumă negată) e corectă; cea „în negru” lasă soldul bun, dar dublează rulajele.
- Stornoul rezolvă ce s-a scris; o factură care a plecat din firmă are nevoie și de o notă de credit.
- Erorile semnificative din exercițiile anterioare se corectează pe rezultatul reportat, nu prin contul de profit și pierdere.

Cronologic: registrul-jurnal

Toate înregistrările făcute până acum există undeva. Partea aceasta e despre unde anume — și despre de ce aceleași operațiuni se scriu de două ori, în două registre diferite, fără ca asta să fie o dublare inutilă.

Primul dintre ele e registrul-jurnal: tot ce s-a întâmplat, în ordinea în care s-a întâmplat. E registrul pe care legea îl cere primul, și e cel mai simplu dintre toate.

Cum arată

Un rând pentru fiecare linie a fiecărui articol contabil, în ordine cronologică, cu numărul curent, data, documentul, explicația, contul debitor, contul creditor și suma.

REGISTRUL-JURNAL AL LUNII IUNIE, PRIMELE OPERAȚIUNI

Nr.	Data	Document	Debit	Credit	Suma
1	2026-06-10	AFD 1001	371	401	10.000
			4426	401	2.100
2	2026-06-15	EXP 2001	4111	707	14.000
			4111	4427	2.940
			607	371	8.000
3	2026-06-15	CH 17	5311	4111	16.940
4	2026-06-20	OP 44	401	5121	12.100

Numărul curent se dă pe ARTICOL contabil, nu pe rând: operațiunea 2 are trei linii, dar un singur număr. Data și documentul se scriu o dată, pe primul rând.

Observația cea mai utilă despre acest tabel e ce nu conține: niciun sold, niciun total pe cont, nicio grupare. Registrul-jurnal nu răspunde la întrebarea „cât am în bancă”. Răspunde la întrebarea „ce s-a întâmplat pe 15 iunie”.

La ce folosește ordinea

Ordinea cronologică nu e o convenție de prezentare, ci chiar rostul registrului. Un jurnal numerotat continuu, fără goluri, e dovada că nimic nu a fost inserat ulterior între două operațiuni deja consemnate.

De aici derivă două reguli care par pedante și nu sunt: numerotarea e continuă pe tot exercițiul, iar un număr o dată atribuit nu se refolosește. Un gol în numerotare e o întrebare la care cineva va trebui să răspundă.

Registrul-jurnal nu e o listă de operațiuni. E dovada că lista e completă și că nu s-a umblat la ea.

E și motivul pentru care corecțiile se fac prin storno, așa cum s-a văzut în capitolul 29: o notă de storno primește următorul număr liber și apare la data ei, nu la data erorii. Jurnalul păstrează astfel și greșeala, și îndreptarea, în ordinea în care s-au petrecut.

Totalul care leagă totul

Jurnalul are o singură cifră de sinteză: totalul sumelor înregistrate în perioadă. În exemplul de mai sus, pentru luna iunie, el e de 76.659,17 lei.

Cifra aceasta pare fără rost — nu reprezintă nici cifra de afaceri, nici cheltuielile, nici banii mișcați. Valoarea ei e alta: trebuie să fie egală cu rulajul total din balanța de verificare, atât pe debit, cât și pe credit. E prima dintre corelațiile care leagă registrele între ele, iar capitolul 32 le adună pe toate.

Jurnalele auxiliare

La o firmă cu câteva sute de operațiuni pe lună, un singur jurnal e suficient. La una cu zeci de mii, el devine ilizibil — și atunci se folosesc jurnale auxiliare: unul de cumpărări, unul de vânzări, unul de bancă, unul de casă, unul pentru operațiuni diverse.

Fiecare adună operațiunile de același fel, iar totalurile lor se preiau într-un jurnal centralizator, care rămâne registrul-jurnal propriu-zis. Structura nu schimbă nimic din fond: aceleași operațiuni, aceeași ordine, doar grupate pentru a putea fi citite.

Merită știut că jurnalele de vânzări și de cumpărări au și o a doua întrebuințare, fiscală: din ele se compune decontul de TVA. E motivul pentru care apar și la firmele mici, unde volumul nu le-ar cere. Capitolul 35 revine asupra lor.

PENTRU CONTABIL

Registrul-jurnal e registru obligatoriu potrivit Legii contabilității nr. 82/1991, alături de registrul-inventar și cartea mare, iar forma și modul de completare sunt cele din normele privind documentele financiar-contabile. Patru observații de practică. Prima: registrele obligatorii se pot ține în formă electronică, cu condiția de a putea fi listate oricând la cererea organelor de control și de a se asigura integritatea și lizibilitatea pe toată durata de păstrare; forma electronică nu suprimă obligația de a le putea prezenta, ci doar suportul. A doua: termenul de păstrare e cel prevăzut de legea contabilității, iar el a fost modificat prin intervenții legislative succesive în ultimii ani — e una dintre cifrele care se verifică la zi, nu se recită din memorie. A treia: pentru firmele care folosesc jurnale auxiliare, registrul-jurnal general preia totalurile acestora, nu operațiunile individuale; corelația care trebuie să se verifice lunar e între totalul fiecărui jurnal auxiliar și rulajul conturilor pe care le alimentează. A patra: jurnalul de vânzări și cel de cumpărări sunt registre în scopuri de TVA, prevăzute de normele de aplicare a Codului fiscal, și nu se confundă cu jurnalele auxiliare contabile — perimetrul, momentul exigibilității și tratamentul operațiunilor scutite diferă, iar suprapunerea lor mecanică e o sursă frecventă de neconcordanțe între contabilitate și decont.

Ce urmează

Registrul-jurnal spune tot ce s-a întâmplat, dar nu spune nimic despre stare. Ca să afli cât ai în contul 401 la sfârșitul lunii, ai nevoie de aceleași operațiuni privite din alt unghi: grupate pe conturi. E cartea mare, și e capitolul următor.

Exercițiul 30.1 — numerotarea care nu se încheie

La verificarea registrului-jurnal pe luna mai se constată că numerele curente sar de la 148 la 151.

Ce poate fi, și ce faci?

REZOLVARE

Trei ipoteze, în ordinea probabilității. Prima: articolele 149 și 150 au fost create și apoi șterse ca ciorne, iar numărul a fost consumat. Dacă numerotarea se atribuie la postare, nu la creare, golul nu ar trebui să apară.

A doua: articolele există, dar au fost datate în altă lună, deci apar în alt jurnal. Se caută în luna vecină.

A treia, cea gravă: articolele au fost șterse după postare. Aceasta ar însemna că sistemul permite ștergerea, ceea ce anulează valoarea probatorie a întregului registru.

Ce faci: cauți întâi în lunile vecine, apoi în jurnalul de operațiuni — cine, ce, când. Golul în sine nu e o eroare contabilă; e o ÎNTREBARE, iar registrul trebuie să poată răspunde la ea.

De ce contează: valoarea probatorie a jurnalului stă tocmai în continuitatea numerotării. Un gol neexplicat transformă un registru într-o listă.

Numărul curent: cum se atribuie, și când

Numerotarea pare un detaliu administrativ până când cineva întreabă de ce lipsește un număr. Atunci devine singura întrebare care contează, iar răspunsul depinde de o alegere făcută cu mult timp înainte: în ce moment se consumă numărul.

DOUĂ MOMENTE POSIBILE

Numărul se dă...	Ce se întâmplă la o cioră ștersă	Verdict
la crearea articolului	numărul rămâne consumat — gol în jurnal	golul cere explicație de fiecare dată
la POSTARE	niciun număr consumat; cioră n-a existat	numerotarea rămâne continuă prin construcție

A doua variantă e cea corectă, și decurge din capitolul 12: până la postare, articolul nu e în evidență — deci nu are de ce să aibă număr în registrul evidenței.

Din aceeași logică decurge și ordinea: numărul se atribuie în ordinea cronologică a articolelor postate, nu în ordinea în care au fost tastate. Un document din 3 iunie introdus pe 20 iunie primește numărul care i se cuvine după dată, nu ultimul liber.

Jurnalele de TVA: aceleași operațiuni, alt criteriu

Jurnalul de vânzări și cel de cumpărări sunt registre în scopuri de TVA, distincte de jurnalele auxiliare contabile — iar confuzia dintre ele produce, an de an, neconcordanțe între contabilitate și decont.

DE CE NU SUNT ACELAȘI LUCRU

	Jurnal auxiliar contabil	Jurnal de TVA
Ce grupează	operațiunile de același fel	operațiunile din sfera TVA
Criteriul datei	data operațiunii	data EXIGIBILITĂȚII taxei
Ce cuprinde	tot ce s-a înregistrat	și operațiuni fără TVA colectată (scutite, taxare inversă)
La ce servește	citirea registrului	compunerea decontului

Al doilea rând e sursa majorității diferențelor: la avansuri și la achiziții intracomunitare, exigibilitatea NU coincide cu data documentului.

Corelația de verificat lunar e simplă și prinde aproape tot: totalul TVA din jurnalul de vânzări trebuie să fie egal cu rulajul creditor al contului 4427, iar cel din jurnalul de cumpărări cu rulajul debitor al lui 4426. Pe exemplul cărții: 2.940 și 2.100 de lei, în ambele locuri.

Dacă jurnalul de TVA și balanța nu spun același lucru, decontul construit pe oricare dintre ele va fi greșit. Verificarea se face înainte de depunere, nu după.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Registrul-jurnal cuprinde toate operațiunile, în ordine cronologică, cu numerotare continuă pe exercițiu.
- Numărul curent se dă pe articol contabil, nu pe fiecare rând al lui.
- Rostul ordinii e probatoriu: un jurnal fără goluri dovedește că nu s-a inserat nimic ulterior.
- Nu conține solduri și nu răspunde la întrebarea „cât am”, ci la „ce s-a întâmplat”.
- Totalul lunii trebuie să fie egal cu rulajul total din balanță, pe ambele coloane.
- Jurnalele auxiliare grupează operațiunile pe feluri; cele de vânzări și cumpărări au și rol fiscal, la decontul de TVA.

Sistematic: cartea mare

Aceleași operațiuni, aceleași sume, aceeași lună — dar așezate altfel. Cartea mare ia tot ce e în jurnal și grupează pe conturi, nu pe zile.

Rezultatul e o fișă pentru fiecare cont, iar fișa aceea răspunde la întrebarea la care jurnalul nu putea răspunde: care e situația contului acesta, de unde a pornit și cum a ajuns aici.

Fișa unui cont

Structura e aceeași pentru toate conturile, indiferent de natura lor: sold inițial, mișcările perioadei în ordine cronologică, rulajele pe fiecare parte și soldul final.

FIȘA CONTULUI 371 MĂRFURI, LUNA IUNIE

Data	Explicația	Debit	Credit
	Sold inițial	20.000	
2026-06-10	Cumpărare mărfuri (intrare în stoc)	10.000	
2026-06-15	Descărcare gestiune — cost marfă vândută		8.000
	Rulaj	10.000	8.000
	Sold final	22.000	

Soldul final se obține din sold inițial plus rulaj debitor minus rulaj creditor: $20.000 + 10.000 - 8.000 = 22.000$.

Fișa aceasta spune, într-un ecran, povestea completă a mărfurilor din luna iunie: firma a pornit cu marfă de 20.000 de lei, a mai cumpărat de 10.000, a vândut marfă care o costase 8.000 și a rămas cu 22.000 în depozit.

Merită observat că același eveniment — vânzarea din 15 iunie — apare în jurnal cu trei linii, dintre care în fișa contului 371 se vede una singură. Nu e o pierdere de informație: celelalte două se văd în fișele conturilor 4111, 707 și 4427. Fiecare cont vede din operațiune numai partea care îl privește.

Jurnalul și cartea mare conțin exact aceleași cifre. Diferă doar întrebarea la care răspund: „ce s-a întâmplat atunci” față de „care e situația aici”.

Drumul înapoi

Cea mai importantă proprietate a cărții mari nu e că arată soldul, ci că arată din ce e făcut. Orice cifră dintr-un raport se poate desface, pas cu pas, până la documentul care a produs-o.

Drumul are întotdeauna aceeași patru pași: bilanțul sau situația din care ai pornit trimite la un cont din balanță; contul din balanță trimite la fișa lui din cartea mare; o mișcare din fișă trimite la articolul contabil; articolul trimite la documentul justificativ.

Un program de contabilitate face drumul acesta în patru clicuri. Un dosar de hârtie îl face în patru sferturi de oră. Dar posibilitatea de a-l face e aceeași, și e obligatorie: o cifră care nu se poate desface până la un document nu are ce căuta într-o situație financiară.

Sintetic și analitic

Contul 401 Furnizori are un sold. Dar întrebarea reală a oricărui administrator nu e „cât datorez”, ci „cui datorez”. Răspunsul stă în desfășurarea analitică a contului: aceeași sumă, spartă pe fiecare partener în parte.

Relația dintre cele două e o regulă fixă: suma soldurilor analitice trebuie să fie egală cu soldul contului sintetic. Nu aproximativ — exact. Dacă nu sunt egale, una dintre ele e greșită, iar cea greșită e aproape întotdeauna analitica, fiindcă acolo se pierd partenerii scriși în două feluri.

Verificarea aceasta merită făcută lunar și e printre puținele care se pot automatiza complet. Un program care afișează desfășurarea analitică fără să confirme concordanța cu sinteticul oferă o listă frumoasă și nesigură.

Ce nu e cartea mare

Două confuzii merită lămurite, fiindcă apar des la cei care învață pe cont propriu.

Cartea mare nu e balanța. Cartea mare conține mișcările — toate, una câte una. Balanța conține numai totalurile fiecărui cont, pe un singur rând. Una e materialul, cealaltă e rezumatul.

Și nu e nici un registru separat, în care se scrie a doua oară. În contabilitatea ținută pe hârtie chiar era: aceeași operațiune se copia manual în două registre, iar copierea era sursa erorilor. Într-un program, ambele registre sunt două priviri asupra aceleiași colecții de articole — motiv pentru care nu pot să difere niciodată.

PENTRU CONTABIL

Cartea mare e registru obligatoriu potrivit Legii contabilității, iar formele admise — fișă de cont pentru operațiuni diverse, respectiv fișă de cont șah — sunt cele din normele privind documentele financiar-contabile; alegerea între ele e o chestiune de volum și de organizare, nu de conformitate. Trei observații utile. Prima: dezvoltarea în analitic e obligatorie pentru conturile prevăzute expres de reglementări — între care terții, stocurile pe gestiuni și cheltuielile cu deductibilitate limitată — iar planul de conturi al firmei, cu simbolurile analitice folosite, face parte din manualul de politici contabile și trebuie să fie stabil în timp; schimbarea structurii analitice în cursul exercițiului rupe comparabilitatea și e una dintre cauzele frecvente ale neconcordanței sintetic-analitic. A doua: la conturile bifuncționale, soldul se determină pe net, dar prezentarea în bilanț urmează natura elementului, nu semnul soldului din balanță — un sold creditor la 4111 nu se prezintă ca datorie comercială fără analiza prealabilă a cauzei, care e de regulă un avans neregularizat sau o încasare neatribuită. A treia: verificarea concordanței dintre soldurile analitice și cel sintetic trebuie făcută la fiecare închidere și documentată; ea e primul control care prinde partenerii introduși de două ori sub denumiri diferite, iar diferența pe care o semnalează e întotdeauna reală, chiar dacă nu se vede în balanța sintetică.

Ce urmează

Cu jurnalul și cartea mare, contabilitatea e completă: totul e înregistrat, în ordinea timpului și grupat pe conturi. Rămâne întrebarea dacă totul se ține — iar pentru ea există un singur instrument, cel mai vechi din contabilitate. E capitolul următor.

Exercițiul 31.1 — drumul înapoi, în patru pași

Bilanțul arată datorii comerciale de 87.400 de lei. Administratorul întreabă din ce e făcută cifra și de ce e mai mare decât luna trecută.

Describe drumul, pas cu pas, până la documente.

REZOLVARE

Pasul 1 — din bilanț în balanță: rândul de datorii comerciale se compune din soldurile creditoare ale conturilor 401, 404 și 408. Se identifică fiecare.

Pasul 2 — din balanță în desfășurarea analitică: soldul lui 401 se sparge pe fiecare furnizor. Aici se vede imediat dacă creșterea vine de la un singur partener sau de la mulți.

Pasul 3 — din analitic în fișa de cont: pentru furnizorul identificat, mișcările lunii, în ordine cronologică.

Pasul 4 — din fișă în articol și din articol în document: factura care a produs creșterea, cu numărul și data ei.

Verificarea care confirmă drumul: suma soldurilor analitice trebuie să fie exact soldul sintetic. Dacă nu e, pasul 2 minte, iar restul drumului duce într-un loc greșit.

Un program face cei patru pași în patru clicuri. Ce nu poate face niciun program e pasul zero: să știe DE CE a crescut, adică dacă achiziția aceea avea rost.

Care conturi cer desfășurare analitică

Analiticul nu se ține peste tot — ar fi muncă fără informație. Se ține acolo unde soldul sintetic nu răspunde la întrebarea pentru care există contul.

UNDE ANALITICUL E OBLIGATORIU, ȘI DUPĂ CE CRITERIU

Conturile	Se desfășoară pe	Întrebarea la care răspunde
401, 404, 408	furnizor	cui datorez, și de când
4111, 418, 461	client sau debitor	cine îmi datorează
409, 419	partener	pentru ce anume s-a dat sau s-a primit avansul
5121, 5124	cont bancar	care extras se confruntă cu care sold
5311, 5314	casierie	care registru de casă
421, 425	angajat	cine are de primit, și cât
542	persoană	cine are bani ai firmei nejustificați

Criteriul comun: în fiecare caz, soldul total e adevărat și inutil. Informația e în desfășurare.

Pentru stocuri, desfășurarea se face pe gestiuni și pe produse, iar pentru cheltuielile cu deductibilitate limitată — protocol, sponsorizare, auto — pe categorii, fiindcă altfel calculul fiscal de la sfârșit de an nu se mai poate face fără reconstituire.

Ce se întâmplă când analiticul nu concordă

Egalitatea dintre suma analiticelor și soldul sintetic e verificarea cea mai ieftină din contabilitate și una dintre cele mai productive. Când nu iese, cauzele sunt puține și identificabile.

DE CE NU CONCORDĂ

Cauza	Cum se recunoaște
aceiași partener sub două denumiri	două rânduri analitice care ar trebui să fie unul
o operațiune înregistrată fără partener	diferența e chiar suma ei
un partener șters, cu sold rămas	sintetic mai mare decât suma analiticelor
preluare de solduri fără desfășurare	diferența apare din prima lună a anului

Prima e cea mai frecventă și cea mai greu de reparat mai târziu: după câteva luni, cele două „firme” au fiecare istoricul ei.

Analiticul care nu concordă cu sinteticul nu e o eroare de raport: e o eroare de date. Iar cifra greșită e aproape întotdeauna cea din desfășurare, fiindcă echilibrul se verifică pe totaluri.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Cartea mare conține aceleași operațiuni ca jurnalul, grupate pe conturi în loc de pe zile.
- Fiecare fișă are aceeași structură: sold inițial, mișcări, rulaje, sold final.
- Un cont vede din fiecare operațiune doar partea care îl privește; întregul se recompune din mai multe fișe.
- Rostul principal e drumul înapoi: din bilanț în balanță, din balanță în fișă, din fișă în articol, din articol în document.
- Suma soldurilor analitice trebuie să fie EXACT egală cu soldul contului sintetic — verificare lunară, complet automatizabilă.
- Cartea mare nu e balanță: una conține mișcărilor, cealaltă doar totalurile.

Balanța de verificare

Balanța de verificare e cel mai vechi instrument de control din contabilitate și, cinci sute de ani mai târziu, tot cel mai folosit. Se întocmește lunar, înaintea oricărei situații și a oricărei declarații, și răspunde la o singură întrebare: se ține totul?

Forma ei e o listă: un rând pentru fiecare cont care a fost atins, opt coloane de cifre, un rând de totaluri. Puterea ei stă în ultimul rând.

Cele opt coloane

Fiecare cont apare cu soldul de la care a pornit, cu ce s-a mișcat în lună, cu totalul celor două și cu soldul la care a ajuns — fiecare, pe debit și pe credit.

BALANȚA LUNII IUNIE — UN EXTRAS

Cont	SI D	SI C	Rulaj D	Rulaj C	SF D	SF C
1012 Capital		30.000				30.000
2131 Echipamente	18.000				18.000	
281 Amortizări		2.166,68		466,67		2.633,35
371 Mărfuri	20.000		10.000	8.000	22.000	
401 Furnizori		15.000	12.100	12.100		15.000
4111 Clienți			16.940	16.940		
5121 Bancă	40.000			15.025	24.975	
TOTAL	83.000	83.000	76.659,17	76.659,17	102.594,17	102.594,17

Coloanele „total sume” (sold inițial plus rulaj) s-au omis din acest extras ca să încapă; ele însumează 159.659,17 pe fiecare parte. Rândul 281 e un cont rectificativ: soldul lui se SCADÉ din 2131 — vezi anexa A.

Rândul 4111 Clienți merită o privire: are rulaže pe ambele părți și niciun sold. Clientul a fost facturat cu 16.940 de lei și a plătit exact atât în aceeași lună. Activitatea a existat, soldul e zero — iar o balanță care ar arăta doar soldurile ar ascunde-o complet.

Cele patru egalități

Totalul de la baza tabelului conține patru perechi de cifre, iar fiecare pereche trebuie să fie formată din numere identice. Sunt cele patru serii de egalități, și fiecare dovedește altceva.

CE DOVEDEȘTE FIECARE EGALITATE

Egalitatea	În exemplu	Ce dovedește
total sold inițial D = C	83.000	luna a pornit dintr-o poziție echilibrată
total rulaj D = C	76.659,17	fiecare operațiune a lunii a avut ambele părți
total sume D = C	159.659,17	suma primelor două — se verifică singură
total sold final D = C	102.594,17	poziția la care s-a ajuns e echilibrată

A doua e cea informativă: ea trebuie să fie egală și cu totalul registrului-jurnal pe aceeași lună.

Corelația din notă e cea mai utilă dintre toate, fiindcă leagă două registre întocmite pe drumuri diferite. Jurnalul adună liniile în ordinea timpului; balanța le adună pe conturi. Dacă totalurile nu coincid, o operațiune a intrat într-unul și nu în celălalt.

Ce se întâmplă când nu se închide

Într-o contabilitate ținută pe hârtie, o balanță care nu se închidea însemna ore de căutare. Într-un program, situația nu ar trebui să apară deloc: articolele se validează la înregistrare, iar un articol dezechilibrat nu se poate salva.

Când totuși apare, cauza e aproape întotdeauna una dintre trei: solduri inițiale preluate greșit la începutul anului, o operațiune înregistrată direct în bază, ocolind aplicația, sau o rotunjire propagată. Diferența însăși e primul indiciu — dacă e divizibilă cu nouă, e aproape sigur o inversare de cifre.

Balanța se face lunar, nu anual. O eroare găsită în luna în care s-a produs costă un minut; aceeași eroare găsită în martie următor costă o zi.

Ce se citește dintr-o balanță, dincolo de egalități

Un contabil experimentat nu se uită la balanță ca la un test de echilibru, ci ca la o radiografie. Câteva lucruri se văd imediat, fără niciun calcul.

SEMNALĂ CARE SE CITESC DINTR-O PRIVIRE

Ce vezi	Ce înseamnă
sold creditor la un cont de casă	imposibil — o operațiune lipsește sau e datată greșit
sold debitor la 401 Furnizori	de regulă un avans plătit, neînregistrat ca atare în 409
sold creditor la 4111 Clienți	de regulă o încasare neatribuită sau un avans în 419
cont de cheltuieli cu rulaj creditor mare	stornări multe — merită înțeles de ce
cont nou, apărut fără explicație	o încadrare greșită sau un import neverificat

Niciunul dintre aceste semnale nu dezechilibrează balanța. Toate se văd doar dacă cineva se uită.

PENTRU CONTABIL

Balanța de verificare e obligatorie cel puțin lunar potrivit Legii contabilității și normelor privind documentele financiar-contabile, iar întocmirea ei precede obligatoriu întocmirea situațiilor financiare. Patru precizări de practică. Prima: forma cu patru serii de egalități e cea uzuală, dar reglementările admit și forma cu trei serii; ce contează e ca soldurile inițiale să fie cele preluate din balanța precedentei perioade, nu recalculate independent — recalcularea maschează exact eroarea pe care preluarea o semnalează. A doua: balanța se întocmește și pentru conturile analitice, distinct de cea sintetică, iar concordanța dintre ele e o verificare separată, care nu rezultă din egalitățile balanței sintetice. A treia: la închiderea exercițiului se lucrează cu două balanțe — cea dinaintea operațiunilor de închidere, care servește la întocmirea situațiilor financiare, și cea de după, în care conturile de venituri și cheltuieli au sold zero; confundarea lor goleşte raportările construite pe rulajele conturilor de rezultat. A patra: în forma electronică, balanța trebuie să poată fi reconstituită identic la orice moment ulterior pentru o perioadă închisă; o balanță care se recalculează din datele curente și dă alt rezultat decât cea listată la vremea ei semnalează o modificare retroactivă, adică exact ce interzice disciplina din capitolul 29.

Ce urmează

Balanța închisă pe toate cele patru egalități e o veste bună. Nu e însă vestea pe care majoritatea oamenilor cred că este — iar capitolul următor e cel mai contraintuitiv din toată cartea.

Exercițiul 32.1 — citește balanța ca o radiografie

Într-o balanță lunară apar: 5311 cu sold CREDITOR 1.240; 401 cu sold DEBITOR 3.000; 4111 cu rulaj debitor 52.000 și creditor 52.000, sold zero; 581 cu sold debitor 8.500.

Ce spune fiecare rând?

REZOLVARE

5311 creditor: imposibil. Dintr-o casierie nu se pot scoate bani care nu sunt acolo. E o eroare de înregistrare — încasare lipsă sau plată datată greșit.

401 debitor: nu e imposibil, dar e neobișnuit. De regulă înseamnă un avans plătit unui furnizor, care ar fi trebuit înregistrat în 409, sau o plată dublă.

4111 cu rulaje egale și sold zero: perfect normal și INFORMATIV — clienții au fost facturați și au plătit în aceeași lună. O balanță care ar afișa doar soldurile ar ascunde complet o activitate de 52.000 de lei.

581 cu sold: un capăt de virament intern lipsește. Contul de tranzit trebuie să fie zero la închidere; 8.500 acolo înseamnă bani plecați dintr-un loc și neajunși în celălalt, scriptic.

Niciunul dintre cele patru nu dezechilibrează balanța. Toate se văd dintr-o privire — dar numai dacă cineva se uită.

Trei forme, aceeași balanță

Balanța poate fi întocmită cu trei, patru sau cinci serii de egalități, iar alegerea nu schimbă informația, ci cât de mult se vede din ea.

CE ARATĂ FIECARE FORMĂ

Forma	Coloane	Ce se pierde față de următoarea
cu trei serii	sume precedente, rulaj, sume totale	soldurile — se calculează, dar nu se afișează
cu patru serii	sold inițial, rulaj, total sume, sold final	nimic esențial; e forma uzuală
cu cinci serii	adaugă soldurile de la începutul anului	comparația cu deschiderea exercițiului

Forma cu patru serii e cea folosită în această carte și în majoritatea programelor. Cea cu cinci ajută la închiderea anuală, unde contează și de unde a pornit anul.

Ce nu se schimbă în nicio formă e numărul de conturi: balanța cuprinde TOATE conturile atinse în perioadă, inclusiv pe cele cu sold zero, dacă au avut rulaj. Un cont care a primit și a dat aceeași sumă a existat în luna aceea, iar o balanță care îl omite ascunde activitate reală — cazul contului 4111 din exemplul de mai sus.

Balanța analitică, verificarea care nu iese din cea sintetică

Balanța de mai sus e sintetică: un rând pe cont. Alături de ea se întocmește, pentru conturile care o cer, una analitică — un rând pe partener, pe gestiune, pe angajat.

Legătura dintre ele e o egalitate strictă: suma soldurilor analitice ale unui cont trebuie să fie exact soldul lui sintetic. Iar verificarea aceasta NU rezultă din cele patru egalități ale balanței sintetice — ea se încheie perfect chiar dacă analiticul e greșit, fiindcă echilibrul se verifică pe totaluri, nu pe desfășurare.

Cele patru egalități nu spun nimic despre analitic. E o verificare separată, și e cea care descoperă partenerii introduși de două ori sub denumiri ușor diferite.

Ce se face cu ea, după ce s-a închis

O balanță verificată nu e un scop, ci punctul din care pornesc toate celelalte lucrări ale lunii. Ordinea e fixă și merită ținută minte ca listă.

CE SE SPRIJINĂ PE BALANȚĂ

Lucrarea	Ce ia din balanță
Decontul de TVA	rulajele conturilor 4426 și 4427, soldul de report
D112	soldurile conturilor de personal și contribuții
Situațiile financiare	soldurile finale, pe balanța DINAINTE de închidere
Situația creanțelor și datoriilor	soldurile de terți, desfășurate analitic
Registrul de evidență fiscală	rulajele conturilor de cheltuieli cu regim special

Toate cinci pornesc din același loc. De aceea o balanță greșită nu produce o eroare, ci cinci.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Balanța se întocmește lunar, înaintea oricărei situații sau declarații.
- Cele patru egalități privesc soldurile inițiale, rulajele, totalul sumelor și soldurile finale.
- Rulajul total din balanță trebuie să fie egal cu totalul registrului-jurnal pe aceeași perioadă.
- Un cont cu rulaje și sold zero arată activitate reală: o balanță doar cu solduri ar ascunde-o.
- Când nu se încheie: solduri inițiale greșite, scriere directă în bază sau rotunjiri. Diferența divizibilă cu nouă înseamnă cifre inversate.
- Dincolo de egalități, balanța se citește ca o radiografie — soldurile imposibile se văd fără niciun calcul.

Echilibrat nu înseamnă corect

Capitolul acesta contrazice cea mai răspândită convingere despre contabilitate: că o balanță care se închide înseamnă o contabilitate corectă.

Nu înseamnă. Balanța de verificare dovedește un singur lucru — că fiecare sumă a fost scrisă de două ori, o dată pe debit și o dată pe credit. Despre corectitudinea acelor sume, despre conturile alese, despre operațiunile care lipsesc cu totul, ea nu spune absolut nimic.

Balanța verifică forma, nu fondul. E o condiție necesară și una dintre cele mai slabe condiții din contabilitate.

Cele șase erori care trec

Merită enumerate, fiindcă nu sunt cazuri exotice: sunt exact greșelile care se fac în practică, iar niciuna nu clinește vreo egalitate.

CE NU PRINDE BALANȚA

Eroarea	Exemplu	De ce trece
Omisunea totală	o factură nu s-a înregistrat deloc	lipsesc ambele părți deodată
Contul greșit	marfa înregistrată în 302 în loc de 371	suma e aceeași, doar altundeva
Suma greșită pe tot articolul	1.000 în loc de 10.000, pe ambele părți	raportul debit-credit rămâne intact
Dubla înregistrare	aceeași factură introdusă de două ori	al doilea articol e la fel de echilibrat
Perioada greșită	o cheltuială din iunie datată în iulie	echilibrul nu are noțiunea de dată
Eroarea simetrică	o diferență de curs cu semn inversat pe ambele părți	greșeala se anulează pe sine, dar nu în realitate

Ultima e cea mai insidioasă: rezultatul e fals cu dublul diferenței, iar toate verificările mecanice trec.

Al doilea rând merită dezvoltat, fiindcă e cel mai frecvent. O marfă înregistrată pe un cont de materiale consumabile nu dezechilibrează nimic, dar produce patru consecințe: stocul de marfă e subevaluat, cel de materiale supraevaluat, descărcarea gestiunii la vânzare nu se mai poate face corect, iar la inventar cifrele nu se vor potrivi cu nimic din depozit.

Iar al treilea rând e cel care sperie cel mai tare, fiindcă e cel mai simplu: o factură de 10.000 de lei introdusă cu 1.000 trece de orice verificare de echilibru. Nimic din contabilitate nu o semnalează. Singurul lucru care o descoperă e cineva care compară cu documentul.

Cazul care a dat numele capitolului

Eroarea simetrică merită povestită pe un caz concret, fiindcă e greu de crezut până când o vezi.

O firmă are o datorie de 100.000 de euro către un furnizor extern. La închidere, cursul crește. Regula, din capitolul 26, spune că o datorie care crește produce o pierdere. Un program care aplică o singură formulă pentru toate conturile o înregistrează, în schimb, ca pe un câștig.

Articolul rezultat e perfect echilibrat: debit un cont, credit alt cont, aceeași sumă. Balanța se închide. Toate cele patru egalități sunt respectate. Iar rezultatul anului e greșit cu dublul diferenței — o dată fiindcă lipsește pierderea, încă o dată fiindcă apare un venit care nu există.

Nu e un exemplu inventat. E o eroare reală, găsită într-un program de contabilitate în funcțiune, care produsese ani de rezultate greșite fără ca vreo verificare automată să o semnaleze vreodată.

Ce se verifică, atunci

Dacă balanța nu ajunge, întrebarea firească e ce ajunge. Răspunsul nu e un singur instrument, ci un set de confruntări cu ceva din afara evidenței — iar cartea le-a introdus deja pe toate.

VERIFICĂRILE CARE PRIND CE BALANȚA NU PRINDE

Verificarea	Ce prinde	Capitolul
Reconcilierea bancară	operațiuni lipsă, sume greșite pe trezorerie	16
Inventarierea	stocuri greșite, conturi greșite, lipsuri reale	20
Concordanța analitic-sintetic	parteneri dublați, solduri atribuite greșit	31
Confruntarea cu declarațiile depuse	TVA, salarii, venituri — diferențe de perioadă	35
Soldurile imposibile	casă negativă, sold invers pe conturi de terți	32
Citirea documentului lângă înregistrare	suma greșită, contul greșit, perioada greșită	9

Toate au aceeași structură: compară evidența cu ceva ce nu vine din ea. Balanța se compară doar cu sine.

Ultimul rând e singurul care prinde toate cele șase erori din tabelul precedent, și e singurul pe care niciun program nu îl poate face în locul cuiva. E și motivul pentru care contabilitatea rămâne o profesie, nu o funcție de calcul.

PENTRU CONTABIL

Clasificarea erorilor care nu afectează egalitatea balanței e clasică în literatura de specialitate — erori de omisiune, de comitere, de principiu, de compensare și de inversare — iar utilitatea ei practică e că sugerează controlul potrivit pentru fiecare clasă, nu doar existența lor. Trei observații. Prima: erorile de compensare, în care două greșeli de sens contrar se anulează reciproc, sunt singurele care rezistă și la verificarea prin balanță analitică; ele se descoperă practic doar prin confruntare cu documentul sau cu o sursă externă, ceea ce face ca eșantionarea documentelor la închidere să nu fie o formalitate, ci singurul control eficient împotriva lor. A doua: verificarea corelațiilor între situații — rulajul jurnalului cu rulajul balanței, soldurile de terți cu situația creanțelor și datoriilor, conturile de TVA cu decontul depus, conturile de personal cu declarația 112 — e obligatorie înainte de depunerea oricărei raportări, iar constatările trebuie documentate; un dosar de închidere fără aceste corelații nu probează nimic în fața unui control. A treia: diferența divizibilă cu nouă indică o inversare de cifre, iar cea egală cu dublul unei sume indică o înregistrare pe partea greșită — două reguli empirice vechi, dar care scurtează căutarea de la ore la minute atunci când o balanță chiar nu se închide.

Ce urmează

Mai rămâne o situație în această parte, și e singura care nu verifică nimic: e făcută ca să fie folosită la conducerea firmei. Arată cine îți datorează, cui datorezi și de când — iar vechimea e informația care lipsește din toate celelalte rapoarte.

Exercițiul 33.1 — care erori trec

Pentru fiecare, spune dacă balanța o semnalează:

(a) O factură de 8.000 de lei înregistrată cu 800. (b) O factură înregistrată doar pe debit. (c) O chirie trecută pe contul de mărfuri. (d) Aceeași factură introdusă de două ori. (e) O diferență de curs pe o datorie, trecută la venituri în loc de cheltuieli.

REZOLVARE

(a) NU. Ambele capete au aceeași sumă greșită, deci echilibrul e intact. Se descoperă numai comparând cu documentul.

(b) DA. E singura clasă de erori pe care balanța o prinde: jumătatea lipsă.

(c) NU. Suma e corectă și scrisă de două ori; doar sertarul e greșit. Se descoperă la inventar sau citind fișa contului.

(d) NU. Al doilea articol e la fel de echilibrat ca primul. Se descoperă la reconcilierea bancară sau la punctajul cu furnizorul.

(e) NU, și e cea mai gravă: rezultatul iese greșit cu DUBLUL diferenței — o dată fiindcă lipsește cheltuiala, încă o dată fiindcă apare un venit inexistent. Toate cele patru egalități sunt respectate.

Scorul final: din cinci erori, balanța prinde una. E exact motivul pentru care capitolul acesta există.

Ce prinde, totuși

Capitolul a insistat pe ce nu prinde balanța, și pe bună dreptate. Merită însă spus și ce prinde, fiindcă altfel pare inutilă — și nu e.

SINGURA CLASĂ PE CARE O DESCOPERĂ SINGURĂ

Eroarea	Cum se vede	Cum se găsește
o singură parte înregistrată	totalurile diferă	diferența ESTE suma lipsă
sold trecut pe partea greșită	diferența e dublul soldului	împarte diferența la 2 și caută suma
cifre inversate la tastare	diferența se împarte exact la 9	compară cu documentul, cifră cu cifră
un cont uitat la preluare	diferența e chiar soldul lui	compară lista de conturi cu balanța precedentă

Toate patru sunt variante ale aceleiași erori: o sumă care apare într-un singur loc. Restul claselor din capitol trec neatinsse.

Regulile împărțirii la 2 și la 9 nu sunt superstiții contabile: decurg din aritmetică. O sumă mutată de pe o parte pe alta schimbă diferența cu dublul ei, iar inversarea a două cifre alăturate produce întotdeauna un multiplu de nouă. Ele nu spun unde e eroarea, dar reduc căutarea de la toată balanța la un singur tip de sumă.

Ce se face în locul verificării care lipsește

Dacă echilibrul nu poate confirma corectitudinea, întrebarea practică e ce o confirmă. Răspunsul profesiei e eșantionarea: nu se verifică tot, se verifică ales.

Criteriile după care se alege sunt trei, iar ele explică de ce un dosar bine făcut nu conține verificări la întâmplare. Se aleg operațiunile mari, fiindcă acolo o eroare cântărește; cele neobișnuite, fiindcă acolo încadrarea e discutabilă; și cele de la marginea perioadei, fiindcă acolo se produc erorile de cut-off.

CE SE VERIFICĂ PRIN SONDAJ, LA O ÎNCHIDERE

Ce se alege	De ce	Ce se caută
primele zece operațiuni ca valoare	o eroare acolo mută rezultatul	suma și contul, față de document
operațiunile din ultimele trei zile ale lunii	acolo se greșește perioada	data documentului față de data înregistrării
tipurile folosite o singură dată	încadrare neobișnuită, deci nediscutată	dacă tipul ales era cel potrivit
orice operațiune fără document atașat	nu se poate proba	documentul, sau explicația lipsei lui

Patru sondaje, o oră de lucru. Prind mai mult decât recitirea integrală a balanței, care nu prinde nimic din ce n-a fost deja prins.

Echilibrul se verifică singur. Corectitudinea se verifică prin alegere — iar alegerea bună e cea care merge unde eroarea ar costa cel mai mult, nu unde e cel mai ușor de căutat.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Balanța dovedește doar că fiecare sumă a fost scrisă de două ori; despre sume și conturi nu spune nimic.
- Șase clase de erori trec neatinse: omisiunea, contul greșit, suma greșită pe tot articolul, dubla înregistrare, perioada greșită și eroarea simetrică.
- O factură de 10.000 introdusă cu 1.000 respectă toate cele patru egalități.
- Eroarea simetrică greșește rezultatul cu DUBLUL diferenței și trece de orice verificare mecanică.
- Ce prinde: confruntările cu ceva din afara evidenței — extras, inventar, declarații, document.
- Singura verificare care prinde toate cele șase e citirea documentului lângă înregistrare, și nu se poate automatiza.

Scadențarul

Toate situațiile de până acum au fost făcute pentru a verifica sau pentru a raporta. Scadențarul e singurul care se face pentru a conduce firma — și, poate din cauza asta, e singurul pe care un patron îl citește din proprie inițiativă.

Răspunde la trei întrebări pe care balanța nu le poate atinge: cine îmi datorează, cui datorez și, mai ales, de când.

De ce nu ajunge soldul

Contul 4111 Clienți poate avea un sold de 200.000 de lei. Cifra e adevărată și aproape inutilă, fiindcă nu spune dacă cei 200.000 sunt facturi emise săptămâna trecută sau creanțe vechi de doi ani.

Prima situație e normală. A doua e o firmă în pericol, cu același sold și cu același bilanț. Diferența dintre ele nu se vede nicăieri în contabilitatea sintetică — doar în vechimea soldurilor.

O creanță nu se măsoară doar în lei, ci în lei și în zile. A doua dimensiune lipsește din toate rapoartele obligatorii.

Cum arată

Scadențarul așază fiecare partener pe un rând și îi împarte soldul pe intervale de vechime, socotite de la data facturii sau de la scadență.

SITUAȚIA CLIEŢILOR LA 30 IUNIE

Client	Total	0–30 zile	31–60	61–90	peste 90
Alfa Construct	48.000	48.000			
Beta Distribuție	65.000	20.000	45.000		
Gama Impex	31.000				31.000
Delta Service	12.000		12.000		
TOTAL	156.000	68.000	57.000	0	31.000

Aceeași informație pe care o dă contul 4111 — 156.000 de lei — dar cu întrebarea care contează deja pusă.

Citit așa, tabelul spune ceva ce soldul nu spunea: 31.000 de lei sunt mai vechi de nouăzeci de zile și aparțin unui singur client. Aceea nu mai e o creanță de urmărit, ci o decizie de luat — capitolul 27 arată ce se întâmplă contabil cu ea.

Cum se stabilește vechimea

Aici e partea tehnică a capitolului, și merită înțeleasă, fiindcă de ea depinde dacă tabelul spune adevărul.

Un client are, de regulă, mai multe facturi și mai multe plăți, iar plățile vin rareori însoțite de precizarea „aceasta stinge factura numărul cutare”. Trebuie deci decis ce factură a stins fiecare încasare, iar de această decizie depinde întreaga distribuție pe intervale.

Convenția firească e stingerea în ordinea vechimii: prima plată stinge cea mai veche factură, restul se duce mai departe. E și cea juridic implicită în lipsa unei alte precizări, și cea prudentă — dacă ai greși, ai greși arătând soldul mai vechi decât e, nu mai nou.

Convenția contrară — plata stinge ultima factură — ar face ca datoriile vechi să pară veșnic proaspete, iar tabelul ar deveni exact opusul unui instrument de alertă.

Capcana mutărilor între conturi

Există o eroare tipică în construcția scadențarului, care merită descrisă fiindcă e invizibilă și dublează cifrele.

O creanță își poate schimba contul fără să își schimbe mărimea. Un aviz de livrare stă în 418 Clienți — facturi de întocmit; la emiterea facturii, aceeași creanță trece în 4111. Simetric, o cheltuială fără factură stă în 408 și trece în 401 când factura sosește.

Dacă mecanismul care construiește scadențarul privește separat fiecare linie, va vedea la 4111 o creanță nouă de 10.000 de lei și nu va vedea că altundeva o creanță de 10.000 tocmai a dispărut. Rezultatul: același client apare cu 20.000 de lei, dintre care jumătate nu există.

Semnul că s-a întâmplat e ușor de recunoscut: scadențarul arată alt total decât soldul contului. Când două situații despre același lucru nu coincid, greșită e întotdeauna cea construită prin agregare — nu soldul.

Ce se face cu el

Un scadențar citit lunar schimbă trei lucruri în conducerea unei firme, iar niciunul nu e contabil.

Întâi, ordinea telefoanelor. Nu se sună toți clienții restanți, ci se sună primii cei din coloana cea mai veche și cu suma cea mai mare — o listă de cinci nume, nu de cincizeci.

Apoi, decizia de a mai livra. Un client care are 45.000 de lei restanți la peste șaiszeci de zile nu ar trebui să primească o comandă nouă fără o discuție, oricât de tentantă ar fi comanda. Contabilitatea nu ia decizia, dar oferă cifra fără de care ea se ia din instinct.

În fine, oglinda. Aceeași situație există și pentru furnizori, iar comparația celor două tabele arată dacă firma își finanțează activitatea din creditul furnizorilor sau invers. E cea mai simplă analiză de trezorerie care se poate face, și nu cere niciun calcul.

PENTRU CONTABIL

Situația creanțelor și datoriilor e cerută expres ca anexă la situațiile financiare anuale, cu defalcarea pe termene de exigibilitate — sub un an și peste un an — iar informația privind creanțele restante și vechimea lor face obiectul notelor explicative. Patru observații de practică. Prima: scadențarul contabil se construiește pe termenul de plată din contract sau din factură, nu pe data documentului; când cele două se confundă, o factură cu scadență la nouăzeci de zile apare restantă din prima zi, iar alerta își pierde orice valoare. A doua: pentru creanțele exprimate în valută, vechimea se urmărește pe valoarea în valută, iar soldul în lei se reconciliază separat cu reevaluarea de la capitolul 26 — altfel diferențele de curs par a fi plăți parțiale și strică stingerea. A treia: creanțele față de persoane afiliate și cele față de terți se prezintă distinct, iar compensările între creanțe și datorii cu același partener se pot opera numai în condițiile legii privind compensarea; prezentarea netă fără temei denaturează atât indicatorii de lichiditate, cât și baza de raportare din declarațiile informative. A patra: vechimea soldurilor e sursa primară a analizei de depreciere din capitolul 27 — pragul de 270 de zile din legea fiscală se citește direct din acest tabel, iar o firmă care nu îl întocmește lunar descoperă condiția de deductibilitate abia după ce a expirat exercițiul în care putea fi îndeplinită.

Ce urmează

Cu acest capitol se încheie partea a șaptea. Contabilitatea firmei e completă, verificată din toate unghiurile care se pot verifica, și citită ca instrument de conducere.

Urmează partea în care ea se întoarce către stat. Nu ca o obligație separată, ci ca un rezultat: declarațiile nu se completează, ci se compun din luna deja înregistrată. Iar prima dintre ele e cea mai frecventă și cea mai neînțeleasă — taxa pe valoarea adăugată.

Exercițiul 34.1 — pe cine suni primul

Scadențiarul clienților arată: Alfa 48.000 toți sub 30 de zile; Beta 65.000 din care 45.000 la 31–60 de zile; Gama 31.000 integral peste 90 de zile; Delta 12.000 la 31–60 de zile.

(a) Pe cine suni, în ce ordine? (b) Cui nu mai livrezi? (c) Ce înregistrare contabilă se apropie?

REZOLVARE

(a) Gama primul: 31.000 de lei peste 90 de zile e cea mai veche și una dintre cele mai mari sume. Apoi Beta, pentru cei 45.000 la 31–60 de zile. Delta, cu 12.000, e a treia. Alfa nu se sună: nu e restant.

(b) Gama nu mai primește comandă nouă fără o discuție și, probabil, fără plată în avans. Beta merită o limită de credit — nu un refuz, ci un plafon.

(c) Pentru Gama se apropie reclasificarea la clienți incerti și, dacă situația nu se schimbă, constituirea unei ajustări pentru depreciere. La peste 270 de zile s-ar îndeplini și condiția de deducere parțială.

Ce arată exercițiul: din 156.000 de lei de creanțe, întreaga atenție se duce către trei nume, iar decizia comercială și cea contabilă se iau din ACEEAȘI cifră. Un sold de 156.000 pe contul 4111 nu ar fi spus niciuna dintre aceste trei lucruri.

Scadențiarul furnizorilor, citit invers

Aceeași situație există și pentru datorii, iar acolo se citește exact pe dos: ce la clienți e un semnal de alarmă, la furnizori e, până la un punct, o resursă.

DATORIILE FIRMEI DIN EXEMPLU, PE VECHIME

Intervalul	Suma	Ce înseamnă
0–30 de zile	12.100,00	credit comercial normal
31–90 de zile	0,00	—
peste 90 de zile	2.900,00	datorie veche — verifică de ce
Total	15.000,00	

Cifrele sunt cele calculate de aplicație pe exemplul cărții. Rândul al treilea cere o explicație: fie e o factură contestată, fie una uitată.

O datorie veche către furnizor nu e neapărat un semn rău — poate fi o factură în litigiu, sau una pentru care s-a convenit un termen lung. Devine problemă când nimeni nu mai știe care dintre cele două e, iar asta se întâmplă în câteva luni.

Cele două scadențare, citite împreună

Adevărata informație apare din comparație. Dacă încasezi în medie la 60 de zile și plătești la 30, finanțezi activitatea din banii tăi; dacă e invers, o finanțezi din creditul furnizorilor.

CE SPUNE RAPORTUL DINTRE ELE

Situația	Ce înseamnă	Ce se poate face
încasezi mai repede decât plătești	activitatea se autofinanțează	se poate crește volumul fără capital nou
încasezi mai încet decât plătești	fiecare comandă nouă cere bani	fie termene mai bune, fie avansuri
ambele lungi	lanț de întârzieri	riscul se transmite mai departe

Niciunul dintre cele trei nu se vede în contul de profit și pierdere. O firmă poate fi profitabilă în oricare dintre ele.

Din vechimea medie a creanțelor se calculează un indicator simplu: durata medie de încasare, adică soldul de clienți raportat la vânzările zilnice. La 156.000 de lei creanțe și vânzări de 30.000 de lei pe lună, ea e de aproximativ 156 de zile — un număr care spune mai mult decât orice discuție despre „clienți care întârzie”.

Creanțele și datoriile se citesc împreună. Separat, fiecare arată o listă de nume; împreună, arată dacă firma își finanțează creșterea sau o plătește.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Soldul unei creanțe nu spune nimic fără vechimea ei: 200.000 de lei recenti și 200.000 de lei vechi de doi ani arată identic în balanță.
- Scadențarul sparge soldul fiecărui partener pe intervale de vechime: 0–30, 31–60, 61–90 și peste 90 de zile.
- Plățile sting facturile în ordinea vechimii — convenția prudentă și, în lipsa altei precizări, cea firească.
- Mutările între conturi din aceeași familie (418 → 4111, 408 → 401) dublează cifrele dacă mecanismul le numără ca operațiuni noi.
- Semnalul e simplu: dacă scadențarul nu dă același total ca soldul contului, greșit e scadențarul.
- Se folosește la trei decizii: pe cine suni, cui mai livrezi și dacă firma se finanțează din creditul furnizorilor sau invers.

TVA: colectată, deductibilă, de plată

Taxa pe valoarea adăugată e cea mai neînțeleasă obligație a unei firme, și confuzia pornește de la un lucru simplu: banii de TVA trec prin contul firmei, dar nu sunt niciodată ai ei.

Firma îi încasează de la client odată cu factura, îi ține câteva săptămâni și îi virează statului. Rolul ei e de collector, nu de plătitor — deși pe declarație scrie „de plată”.

Cele două conturi

Toată mecanica TVA-ului stă în două conturi și în diferența dintre ele.

CELE DOUĂ FEȚE ALE TAXEI

Contul	Ce adună	Natura
4427 TVA colectată	taxa facturată clienților	datorie — nu sunt banii firmei
4426 TVA deductibilă	taxa plătită furnizorilor	creanță — se recuperează

Diferența dintre ele e ce datorează firma statului pe luna respectivă. Dacă e negativă, statul datorează firmei.

„Valoarea adăugată” din numele taxei e chiar această diferență. Firma plătește taxă numai pe cât a adăugat ea la valoarea bunului — restul îl plătiseră deja furnizorii ei, iar ea îl deduce.

Decontul, pe cifre reale

Iată luna iunie a unei firme mici, așa cum iese decontul din propria ei contabilitate, fără nicio intervenție.

DECONTUL LUNII IUNIE

Operațiunea	Bază	Cotă	TVA
Livrări de bunuri și servicii taxabile	14.000	21%	2.940
Achiziții cu drept de deducere	10.000	21%	2.100
TVA de plată			840

Cifrele nu se completează: se adună din articolele contabile ale lunii. Decontul e un rezultat, nu un formular.

Firma a încasat 2.940 de lei de TVA de la clienți și a plătit 2.100 furnizorilor. Datorează statului diferența de 840. Nu a pierdut și nu a câștigat nimic: cei 840 de lei erau, de la bun început, ai statului.

Decontul nu se completează, se compune. Fiecare cifră din el vine din articole contabile deja înregistrate — dacă trebuie să tastezi ceva, undeva lipsește o înregistrare.

Când deductibila e mai mare

Se întâmplă des și nu e o anomalie: o lună cu investiții mari, un stoc constituit înaintea sezonului, un export scutit cu drept de deducere. Diferența devine TVA de recuperat.

Firma are atunci două posibilități: să ceară rambursarea, cu inspecție fiscală în majoritatea cazurilor, sau să reporteze suma în luna următoare, unde se va scădea din TVA-ul de plată.

Reportul e mecanismul firesc și cel mai des folosit. E și motivul pentru care decontul are, în capul lui, un rând cu soldul perioadei precedente: TVA-ul nu se închide lună de lună, ci curge dintr-una în alta până se stinge.

Când TVA-ul nu se deduce

Dreptul de deducere nu e automat. Trei condiții trebuie îndeplinite deodată, iar lipsa oricăreia îl anulează.

CE CERE DEDUCEREA

Condiția	Ce înseamnă în practică
factură conformă	cu toate elementele obligatorii, pe numele firmei
destinație economică	achiziția servește operațiunilor taxabile ale firmei
furnizor înregistrat în scopuri de TVA	codul valid la data operațiunii

Verificarea codului de TVA al furnizorului la data facturii nu e o formalitate: o factură de la un furnizor cu codul anulat nu dă drept de deducere.

La acestea se adaugă limitările exprese: cheltuielile fără scop economic, cele de protocol peste plafon și, cazul cel mai frecvent, autoturismele — pentru care deducerea e limitată la jumătate, dacă vehiculul nu e folosit exclusiv în scop economic.

Lunar sau trimestrial

Perioada fiscală depinde de cifra de afaceri și de operațiunile intracomunitare. Regula practică: firmele mici depun trimestrial, cele mari lunar, iar o achiziție intracomunitară de bunuri schimbă imediat perioada în lunară, din chiar luna în care s-a produs.

Consecința care surprinde e că schimbarea nu e opțională și nici amânabilă: o singură achiziție de la un furnizor din altă țară a Uniunii aduce cu ea obligația de a trece la depunerea lunară și de a anunța schimbarea. E una dintre puținele situații în care o singură operațiune modifică regimul declarativ al firmei.

PENTRU CONTABIL

Cotele în vigoare sunt 21% standard și 11% redusă, aplicabile de la 1 august 2025 potrivit Legii 141/2025, iar plafonul de scutire pentru întreprinderile mici e de 395.000 lei. Patru observații de practică. Prima: exigibilitatea, nu faptul generator, determină luna în care taxa intră în decont — la livrări de bunuri și prestări de servicii cele două coincid de regulă, dar la avansuri exigibilitatea intervine la încasare, iar la achizițiile intracomunitare la data emiterii facturii sau, cel târziu, în a cincisprezecea zi a lunii următoare faptului generator; tratarea lor după data documentului e o sursă constantă de decalaje între contabilitate și decont. A doua: dreptul de deducere se exercită în decontul perioadei în care sunt îndeplinite condițiile de fond și de formă, dar poate fi exercitat și ulterior, în limita termenului de prescripție, printr-un decont ulterior sau prin decont rectificativ — distincția dintre cele două căi are consecințe procedurale, deci nu se alege la întâmplare. A treia: rândul de report din decont trebuie să corespundă exact soldului contului 4424 din balanța perioadei precedente; verificarea acestei corelații înainte de depunere prinde practic toate erorile de preluare. A patra: decontul se corectează prin decont rectificativ, dar acesta nu poate fi depus după începerea unei inspecții fiscale pentru perioada respectivă — termenul practic de corecție e, deci, mai scurt decât cel legal.

Legătura cu registrele

Decontul se compune din jurnalul de vânzări și cel de cumpărări, întâlnite în capitolul 30. Ele sunt registre în scopuri de TVA, distincte de jurnalele contabile, iar totalurile lor trebuie să corespundă rulajelor conturilor 4427 și 4426 din balanță.

Corelația aceasta e ultima verificare înainte de depunere și merită făcută întotdeauna: dacă jurnalele și balanța nu spun același lucru, una dintre ele e greșită, iar declarația construită pe oricare dintre ele va fi la fel.

Exercițiul 35.1 — decontul, din articole

Luna: vânzări taxabile 40.000 bază; achiziții cu drept de deducere 25.000 bază; o factură de combustibil de 2.000 bază pentru un autoturism folosit și personal; sold de TVA de recuperat din luna precedentă 900 lei. Cota 21%.

Calculează TVA-ul de plată sau de recuperat.

REZOLVARE

Colectată: $40.000 \times 21\% = 8.400$ lei.

Deductibilă din achizițiile obișnuite: $25.000 \times 21\% = 5.250$ lei.

Combustibilul: TVA de $2.000 \times 21\% = 420$ lei, dar deductibilă doar 50% pentru vehiculul care nu e folosit exclusiv în scop economic — deci 210 lei. Restul de 210 intră în cheltuială.

Total deductibil: $5.250 + 210 = 5.460$ lei. Diferența lunii: $8.400 - 5.460 = 2.940$ de plată.

Se scade reportul: $2.940 - 900 = 2.040$ lei de plată.

Verificarea de făcut înainte de depunere: cei 900 de lei din rândul de report trebuie să fie EXACT soldul contului 4424 din balanța lunii precedente. E corelația care prinde aproape toate erorile de preluare.

Faptul generator și exigibilitatea

Aici e cea mai frecventă sursă de decalaje între contabilitate și decont, iar ea vine dintr-o distincție pe care documentul nu o arată: momentul în care operațiunea SE PRODUCE nu e neapărat momentul în care taxa DEVINE DATORATĂ.

Primul se numește fapt generator, al doilea exigibilitate. La o livrare obișnuită coincid, iar distincția pare inutilă. La patru situații nu coincid — și exact acolo se greșește luna.

CÂND DEVINE TAXA DATORATĂ

Operațiunea	Faptul generator	Exigibilitatea
Livrare obișnuită de bunuri	la livrare	la livrare (odată cu factura)
Avans încasat de la client	nu s-a produs încă	la ÎNCASAREA avansului
Achiziție intracomunitară	la livrarea din alt stat	la data facturii, dar nu mai târziu de a 15-a zi a lunii următoare
Regim de TVA la încasare	la livrare	la ÎNCASAREA facturii
Prestare continuă (chirie, abonament)	la sfârșitul perioadei convenite	la fiecare scadență din contract

Coloana din dreapta e cea care decide în ce decont intră operațiunea. Cine se ghidează după data documentului greșește la ultimele patru rânduri.

Rândul al treilea merită citit de două ori, fiindcă e cel mai contraintuitiv: la o achiziție intracomunitară fără factură primită până în a 15-a zi a lunii următoare, taxa devine exigibilă oricum, la acea dată. Nu se așteaptă documentul — se autofacturează.

Decontul se compune după EXIGIBILITATE, nu după data documentului. E singura regulă din capitol pe care un program nu o poate ghici din factură: are nevoie să știe ce fel de operațiune e.

Avansul, pe cifre

Cazul avansului merită desfăcut, fiindcă produce trei operațiuni pentru o singură vânzare și fiindcă a doua e cea uitată.

UN AVANS DE 12.100 LEI, URMAT DE O LIVRARE DE 24.200

Momentul	Ce se înregistrează	TVA colectată
Se încasează avansul	factură de avans: 4111 = 419 + 4427	2.100,00 — exigibilă ACUM
Se livrează marfa	factură finală, pe valoarea totală	4.200,00
În aceeași factură	STORNO avans: 4111 = 419 + 4427, în roșu	-2.100,00
TVA colectată, în total		4.200,00

Fără linia a treia, taxa s-ar colecta de două ori pe aceeași valoare: o dată la avans și încă o dată la livrare.

Regularizarea avansului se face în chiar factura finală, nu ca operațiune separată — și de aceea tipul de document pentru factura finală cu avans e distinct de cel obișnuit. E același tipar ca la descărcarea gestiunii din capitolul 11: o linie care nu se vede din document, dar fără de care rezultatul e fals.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Banii de TVA trec prin firmă, dar nu sunt ai ei: 4427 e datorie, 4426 e creanță, diferența se virează.
- Decontul nu se completează, se compune din articolele contabile ale lunii.
- Când deductibila e mai mare, suma se reportează în luna următoare — TVA-ul curge dintr-o lună în alta.
- Deducerea cere trei condiții deodată: factură conformă, destinație economică și furnizor cu cod valid la data operațiunii.
- Cotele sunt 21% și 11% de la 1 august 2025; deducerea la autoturisme e limitată la 50%.
- O singură achiziție intracomunitară de bunuri trece firma la depunere lunară, imediat și obligatoriu.

Regimurile speciale

Capitolul precedent a descris regula generală: taxa se datorează la livrare, de către furnizor, pe întreaga valoare. Există însă situații în care fiecare dintre aceste trei elemente se schimbă — momentul, persoana obligată sau baza de calcul.

Nu sunt excepții exotice. O firmă obișnuită întâlnește, de regulă, două sau trei dintre ele, iar aplicarea greșită a oricăreia produce fie taxă plătită degeaba, fie o datorie descoperită la control.

Harta

CE SE SCHIMBĂ FAȚĂ DE REGULA GENERALĂ

Regimul	Ce se schimbă	Situația tipică
TVA la încasare	MOMENTUL exigibilității	firmе mici, sub plafon, care optează
Taxarea inversă	PERSOANA obligată la plată	achiziții intracomunitare, cereale, construcții
Regimul marjei	BAZA de impozitare	bunuri second-hand, opere de artă, turism
Pro-rata	CÂT se deduce	firmе cu operațiuni scutite fără drept
Operațiunile triunghiulare	LOCUL operațiunii	trei firme, trei țări, o singură mișcare de marfă

Fiecare rând răspunde la altă întrebare din cele patru care definesc o operațiune: când, cine, cât și unde.

TVA la încasare: taxa urmează banii

În regimul normal, TVA-ul devine exigibil la emiterea facturii. Firma îl datorează statului chiar dacă nu l-a încasat — iar o factură neîncasată devine, cum s-a văzut în capitolul 27, o pierdere mai mare decât suma neîncasată.

Regimul de TVA la încasare mută momentul: taxa devine exigibilă când clientul plătește. Pentru o firmă cu clienți care întârzie, avantajul de trezorerie e considerabil.

Prețul e simetric și se uită des: firma nu își mai poate deduce nici TVA-ul de la furnizori decât după ce îi plătește. Regimul se aplică deci pe ambele laturi, iar o firmă care plătește prompt și încasează greu câștigă, în timp ce una care face invers pierde.

Contabil, aici își găsește rostul contul 4428 TVA neexigibilă: taxa stă acolo, la vânzare ca la cumpărare, până în momentul plății, când trece în 4427, respectiv în 4426.

Taxarea inversă: obligația trece la cumpărător

E mecanismul care surprinde cel mai tare la prima întâlnire: furnizorul emite factura fără TVA, iar cumpărătorul înregistrează el însuși taxa, deodată ca datorie și ca drept de deducere.

Rezultatul e că, în majoritatea cazurilor, efectul asupra trezoreriei e nul: aceeași sumă apare în 4427 și în 4426, iar decontul o preia pe ambele coloane. E și motivul pentru care operațiunea pare, la prima vedere, fără sens.

Sensul e altul: taxarea inversă elimină posibilitatea ca furnizorul să încaseze TVA și să dispară fără să îl vireze. Se aplică la achizițiile intracomunitare, la importurile de servicii și, în interiorul țării, la categorii expuse fraudei — cereale, lemn, deșeuri, anumite lucrări de construcții.

Capcana practică e că omisiunea nu se vede: dacă firma nu înregistrează deloc autolichidarea, decontul e mai mic pe ambele coloane și pare corect. Se descoperă abia prin confruntarea cu declarațiile partenerului, la nivelul administrației fiscale.

La taxarea inversă, nesocotirea obligației nu produce o diferență de plată. Produce o declarație falsă — ceea ce e mai grav.

Regimul marjei: taxa doar pe adaos

Un comerciant care cumpără un autoturism rulat de la o persoană fizică nu primește nicio factură cu TVA, deci nu are ce deduce. Dacă ar colecta taxă pe întregul preț de vânzare, ar plăti taxă pe o valoare pe care nu a adăugat-o el.

Pentru asta există regimul special al marjei: taxa se calculează numai asupra diferenței dintre prețul de vânzare și cel de cumpărare. Se aplică la bunuri second-hand, opere de artă, antichități și, cu reguli proprii, în turism.

Două consecințe merită reținute. Prima: pe factura emisă nu se înscrie TVA — cumpărătorul nu are ce deduce, iar mențiunea regimului special e obligatorie. A doua: firma trebuie să țină un registru distinct al bunurilor în acest regim, fiindcă marja se calculează pe fiecare bun în parte, nu pe total.

Pro-rata: deducerea parțială

O firmă care are și operațiuni taxabile, și operațiuni scutite fără drept de deducere — o clinică medicală cu farmacie, o școală cu activitate de consultanță — nu poate deduce integral TVA-ul de pe cheltuielile comune.

Pro-rata e proporția în care le deduce: ponderea operațiunilor cu drept de deducere în totalul operațiunilor. În cursul anului se folosește o pro-rată provizorie, iar la final se calculează cea definitivă și se regularizează diferența.

Un detaliu care schimbă cifra: pro-rata definitivă se rotunjește în sus, la unitate. O proporție de 70,2% devine 71%, nu 70%. Rotunjirea în jos, făcută din reflex aritmetic, îi ia firmei o parte din deducere în fiecare an.

PENTRU CONTABIL

Regimurile sunt reglementate distinct: TVA la încasare la art. 282 alin. (3)-(8) Cod fiscal, taxarea inversă la art. 307, 331 și, pentru achizițiile intracomunitare, art. 308, regimul special al marjei la art. 312, iar pro-rata la art. 300. Patru observații de fond. Prima: la TVA la încasare, exigibilitatea intervine la data încasării, dar nu mai târziu de a nouăzecea zi de la data emiterii facturii, doar pentru operațiunile la care legea prevede expres această limită — regula generală de plafonare temporală aplicabilă tuturor facturilor a fost eliminată încă din 2014, iar aplicarea ei din obișnuință colectează taxa mai devreme decât e datorată. A doua: la regimul marjei, baza se determină pe fiecare bun, iar marja negativă nu compensează una pozitivă; evidența pe bun, cu prețul de achiziție și cel de vânzare, e o condiție de aplicare a regimului, nu o comoditate. A treia: la pro-rata, achizițiile destinate exclusiv operațiunilor cu drept se deduc integral, iar cele destinate exclusiv operațiunilor fără drept nu se deduc deloc — pro-rata se aplică numai achizițiilor cu destinație mixtă, iar aplicarea ei nediferențiată asupra tuturor intrărilor e o eroare atât în plus, cât și în minus. A patra: pentru bunurile de capital, ajustarea deducerii se face pe o perioadă de cinci ani, respectiv douăzeci de ani pentru bunuri imobile, iar schimbarea destinației în acest interval declanșează obligația de ajustare potrivit art. 305 — obligație care supraviețuiește schimbării regimului firmei și pe care un registru al bunurilor de capital o face vizibilă la timp.

Operațiunile triumphiulare

Ultimul regim din listă e cel mai rar și cel mai derutant: trei firme din trei state ale Uniunii, marfa care circulă direct de la prima la a treia, iar cea din mijloc — care cumpără și revinde — nu are voie să se înregistreze în niciuna dintre celelalte două țări.

Măsura de simplificare rezolvă tocmai asta: achiziția firmei din mijloc devine neimpozabilă în țara ei, iar obligația de plată trece la cumpărătorul final. Prețul e o formalitate declarativă strictă — operațiunea trebuie raportată cu un cod distinct în declarația recapitulativă, iar factura trebuie să poarte mențiunea corespunzătoare.

Merită știut că se aplică și că e simplu odată înțeles, fiindcă alternativa — înregistrarea în scopuri de TVA într-un al doilea stat — costă de zece ori mai mult decât operațiunea în sine.

Exercițiul 36.1 — ce regim se aplică

Pentru fiecare operațiune, spune ce regim se aplică și cine datorează taxa:

(a) Cumperi cereale de la un producător român, plătitor de TVA. (b) Cumperi un utilaj dintr-o firmă din Germania. (c) Vinzi un autoturism rulat, cumpărat de la o persoană fizică. (d) Prestezi consultanță unei firme din Franța.

REZOLVARE

(a) Taxare inversă internă. Furnizorul emite fără TVA; tu înregistrezi taxa simultan ca datorie și ca drept de deducere. Efect net pe trezorerie: zero.

(b) Achiziție intracomunitară, tot taxare inversă. În plus, operațiunea te trece obligatoriu la depunere LUNARĂ a decontului, din chiar luna în care s-a produs, și aduce D390.

(c) Regim special al marjei: taxa se calculează numai pe diferența dintre prețul de vânzare și cel de cumpărare. Pe factură NU se înscrie TVA, iar mențiunea regimului e obligatorie.

(d) Prestare intracomunitară de servicii: locul e la beneficiar, deci operațiunea nu e impozabilă în România. Se raportează în D390 cu codul de servicii.

Ce au în comun (a), (b) și (d): obligația trece la cealaltă parte, iar omisiunea NU produce o diferență de plată — produce o declarație falsă, care se descoperă prin confruntarea cu declarațiile partenerului.

Pro-rata, pe un an întreg

Pro-rata e regimul cel mai des aplicat greșit, fiindcă are trei momente distincte și fiindcă rotunjirea ei nu se face ca oricare alta. Iată un an complet, pe o firmă cu operațiuni taxabile și scutite.

ANUL, PAS CU PAS

Momentul	Ce se face	Cifra
1 ianuarie	se aplică pro-rata provizorie, cea din anul precedent	80%
în cursul anului	se deduce 80% din TVA-ul achizițiilor MIXTE	6.720,00
31 decembrie	se calculează proporția reală: 341.000 din 400.000	85,25%
	se rotunjește ÎN SUS, la unitate	86%
	se recalculează deducerea la 86%	7.224,00
regularizare	diferența se deduce în plus	504,00

Cifrele sunt calculate cu formula din aplicație. Achizițiile cu destinație MIXTĂ aveau 8.400 de lei de TVA — restul achizițiilor se deduc integral sau deloc, după destinație.

Rotunjirea merită subliniată, fiindcă e singura din contabilitate care merge întotdeauna în favoarea firmei și fiindcă e ușor de făcut greșit din reflex. La 85,25%, rotunjirea aritmetică ar da 85%, adică 7.140 de lei deduși — cu 84 de lei mai puțin decât se cuvine. Suma e mică pe un an; regula, aplicată greșit sistematic, nu mai e.

Pro-rata definitivă se rotunjește ÎN SUS, la unitate. Nu la cel mai apropiat întreg — în sus, întotdeauna. E scris în lege, și e singura rotunjire care nu se negociază.

Ce intră în calcul și ce nu

Numitorul pro-ratei nu e „toate veniturile”. Sunt operațiuni care nu intră deloc în calcul, iar includerea lor deformează proporția — de regulă în defavoarea firmei.

PERIMETRUL CALCULULUI

Intră	Nu intră
livrări și prestări taxabile	cedările de active imobilizate
operațiuni scutite CU drept de deducere	operațiunile financiare accesorii
operațiuni scutite FĂRĂ drept de deducere	subvențiile care nu sunt prețul unei operațiuni
	reluările de provizioane și ajustări
	variația stocurilor și producția de imobilizări

Coloana din dreapta are un criteriu comun: nu sunt operațiuni în sfera taxei. Un raport care nu poate spune CE a exclus și de ce nu se poate apăra în fața unui inspector.

Și o ultimă regulă, care se uită între ani: pro-rata se aplică numai achizițiilor cu destinație MIXTĂ. Ce se cumpără exclusiv pentru operațiuni cu drept de deducere se deduce integral, iar ce se cumpără exclusiv pentru operațiuni fără drept nu se deduce deloc. Aplicarea pro-ratei asupra tuturor intrărilor e o eroare în ambele sensuri deodată.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Fiecare regim special schimbă altceva: momentul, persoana obligată, baza, cât se deduce sau locul operațiunii.
- TVA la încasare mută exigibilitatea la plată — pe ambele laturi: nici deducerea nu se mai face înainte de a plăti furnizorul.
- La taxarea inversă efectul de trezorerie e nul, dar omisiunea produce o declarație falsă, nu o diferență de plată.
- Regimul marjei impozitează doar adaosul și cere evidență pe fiecare bun; pe factură nu se înscrie TVA.
- Pro-rata se aplică numai achizițiilor cu destinație MIXTĂ, iar cea definitivă se rotunjește ÎN SUS, la unitate.
- Operațiunile triunghiulare evită înregistrarea în alt stat, dar cer raportare cu cod distinct și mențiune pe factură.

Declarațiile și termenele lor

Numărul declarațiilor pe care le datorează o firmă românească sperie la prima privire și devine gestionabil imediat ce înțelegi principiul: fiecare declarație corespunde unei obligații, iar obligațiile decurg din ce face firma, nu din ce a ales cineva să ceară.

O firmă fără angajați nu depune D112. Una fără operațiuni intracomunitare nu depune D390. Lista nu e aceeași pentru toți — se derivă din regimul fiscal și din activitatea reală.

Cine ce datorează

DECLARAȚIA ȘI OBLIGAȚIA DIN SPATELE EI

Declarația	Când se depune	Ce raportează
D112	lunar sau trimestrial	salarii, contribuții, impozit pe venit
D300	lunar sau trimestrial	decontul de TVA
D394	odată cu D300	livrările și achizițiile pe teritoriul național
D390	lunar	operațiunile intracomunitare
D406 SAF-T	lunar sau trimestrial	fișierul standard de audit — datele contabile
D100	lunar sau trimestrial	impozitul micro, avansuri, rețineri la sursă
D101	anual	impozitul pe profit
D205	anual	rețineri la sursă pe fiecare beneficiar
Situații financiare	anual	bilanț, cont de rezultat, note

Termenele se leagă de perioada fiscală a firmei, iar aceasta se poate schimba în cursul anului — vezi capitolul 35.

Observația care ordonează tabelul e că declarațiile nu sunt independente. D394 se depune odată cu D300 și trebuie să se potrivească cu el. D406 conține, în formă detaliată, datele care apar agregat în celelalte. Iar situațiile financiare anuale trebuie să concorde cu suma declarațiilor lunare.

Declarațiile sunt priviri diferite asupra aceluiași date. Dacă nu concordă între ele, nu declarațiile sunt problema — contabilitatea din spatele lor e.

Regimul firmei decide lista

Două firme cu aceeași cifră de afaceri pot avea liste complet diferite. Trei alegeri, făcute o singură dată, determină aproape tot.

CE SCHIMBĂ FIECARE ALEGERE

Alegerea	Dacă da	Dacă nu
Plătitor de TVA	D300, D394, jurnale de TVA	niciuna dintre ele
Are angajați	D112 lunar, state de plată, D205	niciuna
Micro sau profit	D100 trimestrial / D101 anual	cealaltă variantă

Toate trei se pot schimba în cursul anului, iar schimbarea produce efecte declarative imediat, nu de la anul următor.

Calendarul lunii

Pentru o firmă obișnuită, plătitoare de TVA și cu angajați, luna are un ritm fix. Nu e complicat, dar e strict — și e mai ușor de ținut ca listă decât ca memorie.

Întâi se închid documentele lunii precedente și se punctează extrasul. Apoi se fac regularizările. Apoi se întocmește balanța. Abia după balanță se generează declarațiile — fiindcă ele se compun din ea. La final se depun, se plătesc obligațiile și se arhivează dovezile.

Ordinea nu e o preferință. O declarație generată înaintea balanței se va corecta după ea, iar corecția unei declarații deja depuse costă mai mult decât o zi de așteptare. Partea a noua a cărții tratează pe larg această ordine.

Anualul

Pe lângă declarațiile fiscale, exercițiul se încheie cu obligații care nu sunt către ANAF și de care se uită cel mai des: registrul-inventar și documentele de inventariere, situațiile financiare depuse la termen și hotărârea adunării generale prin care se aprobă situațiile și se repartizează profitul.

Ultima merită subliniată pentru un patron: dividendele nu se pot distribui fără o hotărâre a asociaților, iar hotărârea nu se poate lua fără situații financiare aprobate. Ordinea aceasta e juridică, nu contabilă, și nu se poate scurta.

PENTRU CONTABIL

Termenele de depunere sunt cele din Codul de procedură fiscală și din ordinele care aprobă modelul fiecărei declarații, iar ele se raportează de regulă la data de 25 a lunii următoare perioadei de raportare, cu excepții proprii pentru situațiile financiare anuale și pentru D406. Patru observații de practică. Prima: nedepunerea și depunerea cu întârziere se sancționează distinct de neplată, iar amenda pentru declarație curge chiar dacă suma datorată e zero — declarațiile pe zero nu sunt opționale. A doua: corectarea unei declarații se face prin declarație rectificativă, dar D112 și D300 au regimuri procedurale diferite, iar pentru unele declarații informative rectificarea presupune retransmiterea integrală, nu doar a diferenței; alegerea greșită produce dublarea sumelor raportate. A treia: vectorul fiscal — configurația obligațiilor declarative ale firmei din evidența ANAF — trebuie să corespundă situației reale, iar actualizarea lui e o obligație a contribuabilului; o firmă rămasă cu o obligație activă în vector după ce a încetat activitatea respectivă va primi somații pentru declarații pe care nu mai are ce să le completeze. A patra: obligațiile fiscale se sting în ordinea prevăzută de lege, nu în ordinea aleasă la plată; o plată fără referință corectă poate fi alocată altei datorii decât cea intenționată, generând accesorii pe o obligație pe care plătitorul o credea stinsă.

Ce urmează

Declarația întocmită corect e jumătate din obligație. Cealaltă jumătate — și, într-un control, partea care contează — e dovada că a fost depusă și primită. E capitolul următor, și e cel mai scurt din carte.

Exercițiul 37.1 — ce depune firma asta

Firmă SRL, microîntreprindere, înregistrată în scopuri de TVA cu perioadă trimestrială, doi angajați, fără operațiuni intracomunitare.

Enumeră ce depune într-o lună obișnuită, ce depune la sfârșit de trimestru și ce depune anual.

REZOLVARE

Lunar: D112, pentru contribuțiile și impozitul pe salarii. Atât — TVA-ul e trimestrial, iar D390 nu se depune fiindcă nu există operațiuni intracomunitare.

Trimestrial: D300 (decontul de TVA), D394 (odată cu el), D100 pentru impozitul pe veniturile microîntreprinderilor. Plus D406 SAF-T, la termenul propriu al categoriei.

Anual: situațiile financiare cu anexele și declarația de asumare a răspunderii, D205 dacă a reținut impozit la sursă, registrul-inventar și documentele de inventariere, hotărârea AGA de aprobare și repartizare.

Ce NU depune: D101 — nu e plătitoare de impozit pe profit.

Ce ar schimba totul: o singură achiziție intracomunitară de bunuri. Din chiar luna respectivă, TVA-ul devine lunar, apare D390, iar calendarul firmei se schimbă complet — fără ca cineva să fi decis asta.

Vectorul fiscal: ce crede statul că datorezi

Există o listă a obligațiilor tale declarative ținută nu de tine, ci de administrația fiscală. Se numește vector fiscal și e configurația după care sistemul așteaptă declarații de la firma ta.

Consecința e mai importantă decât pare: dacă vectorul spune că ești plătitor de TVA lunar, sistemul așteaptă un decont în fiecare lună — chiar dacă firma nu mai are activitate. Neprimindu-l, trimite somație. Invers, dacă vectorul nu conține o obligație pe care o ai în realitate, absența declarației nu e semnalată, dar obligația rămâne.

Vectorul fiscal nu se actualizează singur. E o declarație de mențiuni pe care o depune firma — iar între ce faci și ce crede statul că faci poate exista o diferență care produce somații ani la rând.

Cum se derivă lista, în practică

Un program bine făcut nu ține o listă scrisă de mână a declarațiilor firmei: o derivă din profilul ei. Trei-patru însușiri decid aproape tot, iar restul decurge.

DE LA PROFIL LA CALENDAR

Însușirea	Ce declanșează
plătitor de TVA + perioadă lunară	D300 și D394 lunar, D406 lunar
plătitor de TVA + perioadă trimestrială	aceleași, trimestrial
are salariați	D112 lunar, D205 anual, state de plată
microîntreprindere	D100 trimestrial, pe venituri
plătitor de impozit pe profit	D100 pentru avansuri, D101 anual
operațiuni intracomunitare în lună	D390 pentru luna respectivă
depășire prag Intrastat	declarația statistică, pe flux

Derivarea are un avantaj pe care o listă scrisă nu-l are: se corectează singură când firma se schimbă. O listă ținută de mână rămâne cea de acum doi ani.

Ce se plătește, dincolo de ce se declară

Declarația și plata sunt două obligații distincte, cu sancțiuni distincte. Se pot îndeplini una fără cealaltă, în ambele sensuri — iar cazul cel mai neplăcut e declarația depusă și suma neplătită, fiindcă acolo curg accesorii pe o datorie recunoscută în scris.

CE DATOREAZĂ EFECTIV FIRMA DIN EXEMPLUL CĂRȚII, PE LUNA IUNIE

Contul	Obligația	Suma
444	Impozit pe veniturile din salarii	325,00
4315	CAS — asigurări sociale	1.250,00
4316	CASS — asigurări de sănătate	500,00
436	CAM — contribuția asiguratorie	112,50
Total de virat până pe 25		2.187,50

Cifrele nu se completează într-un formular: sunt chiar soldurile conturilor din balanță. Dacă nu se potrivesc cu D112, una dintre cele două e greșită.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Lista de declarații se derivă din regimul și activitatea firmei, nu e aceeași pentru toți.
- Declarațiile sunt priviri diferite asupra acelorași date: dacă nu concordă între ele, contabilitatea e de vină.
- Trei alegeri decid aproape tot: plătitor de TVA, cu angajați, micro sau impozit pe profit.
- Ordinea lunii e fixă: documente, extras, regularizări, bilanță, apoi declarații — niciodată invers.
- Declarațiile pe zero nu sunt opționale; amenda pentru nedepunere curge indiferent de sumă.
- Dividendele cer hotărâre a asociaților, iar hotărârea cere situații financiare aprobate.

Depunerea și dovada

Capitolul acesta e scurt fiindcă are o singură idee, iar ideea aceea e mai importantă decât lungimea ei: documentul care contează nu e declarația, ci confirmarea că a fost primită.

O declarație perfect întocmită, salvată pe calculatorul contabilului, nu are nicio valoare juridică. O declarație cu o greșeală, depusă și confirmată, există. Prima se sancționează ca nedepusă; a doua se corectează.

Recipisa

La depunerea electronică, sistemul întoarce un fișier de confirmare — recipisa. Ea conține identificatorul depunerii, momentul exact și starea: acceptat sau respins.

Recipisa e singura probă că obligația a fost îndeplinită. Nu extrasul de pe ecran, nu e-mailul de la program, nu faptul că butonul a fost apăsat. La un control, întrebarea e „arătați recipisa”, iar răspunsul „am depus, sigur” nu are nicio greutate.

Fără recipisă, o declarație e o intenție. Cu recipisă, e un fapt. Distincția e aceeași ca între ciornă și articol postat, din capitolul 29.

De aici, o regulă practică simplă: recipisa se descarcă și se arhivează în același dosar cu declarația, imediat, nu „când o să fie nevoie”. Peste doi ani, regăsirea ei în sistemul fiscal e posibilă, dar nu întotdeauna comodă — iar controlul nu așteaptă.

Cele trei stări

O depunere electronică nu are două rezultate, ci trei, iar confundarea primelor două e sursa celor mai neplăcute surprize.

CE POATE ÎNTOARCE O DEPUNERE

Starea	Ce înseamnă	Ce faci
Acceptat	declarația a intrat, obligația e îndeplinită	arhivezi recipisa
Respins	validarea a picat — declarația NU există	corectezi și depui din nou, în termen
Fără răspuns	depunerea nu s-a finalizat	verifici; NU presupui că a mers
Acceptat cu erori	a intrat, dar are neconcordanțe semnalate	analizezi; poate cere rectificativă

A treia stare e cea periculoasă: absența unui răspuns arată, pe ecran, aproape la fel cu un succes.

Rândul al treilea merită insistență. O depunere care nu s-a finalizat — conexiune întreruptă, sesiune expirată, certificat neîncărcat — nu produce niciun mesaj de eroare la contribuabil

în multe situații. Firma află abia la somație, luni mai târziu, cu majorări curse între timp.

Regula, pentru orice sistem care depune automat: „nu am putut verifica” nu înseamnă „e bine”. Un program care raportează depunerea ca reușită fiindcă nu a primit o eroare face exact greșeala de care se ferește un contabil experimentat.

Cine semnează

Depunerea electronică se face cu certificat digital calificat, înregistrat în prealabil la administrația fiscală pentru firma respectivă. Certificatul aparține unei persoane fizice — administratorul, contabilul sau împuternicitul — nu firmei.

Consecința practică se descoperă de obicei în cel mai prost moment: dacă persoana care deține certificatul pleacă, iar împuternicirea nu a fost actualizată, firma nu mai poate depune nimic până la refacerea formalităților. Merită verificat înainte de termen, nu în ziua lui.

Spațiul Privat Virtual

Comunicarea cu administrația fiscală nu mai e opțional electronică: firmele sunt obligate să se înroleze în Spațiul Privat Virtual, iar actele administrative se comunică prin el.

Consecința e mai importantă decât pare. Un act comunicat prin acest canal se consideră comunicat, iar termenele de contestare curg din acel moment — indiferent dacă cineva a deschis mesajul. O cutie poștală electronică necitită produce aceleași efecte ca o scrisoare recomandată refuzată.

De aceea verificarea periodică nu e o formalitate administrativă, ci o măsură de protecție. Ea intră firesc în ritmul lunar din capitolul 37, alături de depunerea propriu-zisă.

PENTRU CONTABIL

Depunerea prin mijloace electronice de transmitere la distanță e reglementată de Codul de procedură fiscală și de ordinele care aprobă procedura de înrolare și de utilizare a Spațiului Privat Virtual, iar comunicarea actelor administrative fiscale prin acest canal produce efecte de la data punerii la dispoziție. Patru observații de practică. Prima: recipisa trebuie păstrată împreună cu declarația pentru toată durata termenului de prescripție a dreptului de a stabili creanțe fiscale, nu doar pentru exercițiul curent; dosarul de declarații fără recipise e, practic, un dosar gol. A doua: starea „acceptat cu erori” nu suspendă efectele depunerii, dar erorile semnalate se regăsesc, de regulă, în notificările de neconcordanță ulterioare — tratarea lor la momentul depunerii e mult mai ieftină decât răspunsul la notificare. A treia: pentru declarațiile cu regim propriu de validare, între care D406, respingerea poate interveni la un moment ulterior transmiterii, deci confirmarea de primire nu echivalează cu acceptarea; verificarea stării finale e un pas distinct, care trebuie făcut explicit. A patra: împuternicirea pentru depunere se acordă și se revocă prin formular dedicat, iar valabilitatea ei trebuie urmărită independent de valabilitatea certificatului digital — cele două expiră la date diferite, iar firma descoperă lipsa uneia dintre ele exact în ziua termenului.

Ce urmează

Cu acest capitol se încheie partea a opta. Firma și-a calculat obligațiile, le-a declarat și are dovada că le-a declarat.

Urmează partea despre momentul în care luna sau anul devine definitiv: închiderea. Ordinea pașilor contează acolo mai mult decât oriunde altundeva, iar sărirea unuia se vede abia peste luni.

Exercițiul 38.1 — ce ai, de fapt

La un control se cere dovada depunerii D300 pentru trei luni. Contabilul are: pentru prima lună fișierul XML și o captură de ecran cu mesajul „transmis”; pentru a doua, recipisa descărcată; pentru a treia, nimic — dar își amintește că a depus.

Ce se acceptă?

REZOLVARE

Prima lună: fișierul XML dovedește că declarația a fost întocmită, nu că a fost primită. Captura de ecran nu e o probă — nu are semnătura autorității și nu identifică depunerea. Se poate reface, verificând starea în spațiul virtual, dar în lipsa recipisei situația e „nedovedită”.

A doua lună: recipisa e proba. Aici e în regulă.

A treia: amintirea nu e probă. Dacă depunerea a existat, ea se poate regăsi în evidența autorității; dacă nu, obligația e neîndeplinită, iar amenda curge indiferent de faptul că suma a fost plătită.

Regula, spusă o dată pentru toate: recipisa se descarcă și se arhivează IMEDIAT, în același dosar cu declarația. Nu „când o să fie nevoie” — atunci e exact momentul în care nu mai ai timp să o cauți.

Ce se păstrează, și cât

Recipisa nu e utilă în ziua depunerii — atunci se știe oricum că s-a depus. E utilă peste ani, iar asta îi determină regimul: se arhivează împreună cu declarația, pentru toată durata în care autoritatea mai poate stabili obligații pentru perioada respectivă.

DOSARUL UNEI DEPUNERI

Ce se păstrează	La ce servește
fișierul depus	arată CE s-a declarat
recipisa	arată CĂ a fost primit, și când
balanța pe care s-a construit	arată DIN CE a rezultat
notele de regularizare ale lunii	arată raționamentele care nu se văd în cifre

Primele două se descarcă în ziua depunerii. Ultimele două există deja — trebuie doar puse în același loc.

Ordinea din tabel e și ordinea în care le cere un inspector: întâi ce ai declarat, apoi dovada că ai declarat, apoi de unde vine cifra. Un dosar care conține doar primele două răspunde la întrebarea de conformitate și lasă deschisă pe cea de fond.

Rectificarea: ce se poate și până când

O declarație depusă greșit se corectează printr-o declarație rectificativă. Mecanismul pare simplu și are trei subtilități care produc, împreună, majoritatea problemelor.

TREI LUCRURI DE ȘTIUT DESPRE RECTIFICATIVE

Aspectul	Ce trebuie știut
forma	unele declarații se rectifică integral, nu pe diferență
termenul practic	rectificarea nu mai e posibilă după începerea unei inspecții pentru perioada respectivă
efectul	corectează declarația, NU și plata — accesoriile curg de la termenul inițial

Primul rând e cel care produce sume duble: o rectificativă retransmisă ca diferență, acolo unde formularul cere totalul, adaugă în loc să înlocuiască.

Al doilea rând schimbă felul în care se privesc erorile descoperite târziu: termenul legal de rectificare e lung, dar cel practic se încheie în ziua în care sosește avizul de inspecție. De aceea o eroare cunoscută nu se amână — se corectează cât timp corecția mai e la îndemâna firmei, nu a controlului.

Recipisa dovedește că ai declarat. Ea nu dovedește că ai declarat CORECT — și nici că ai plătit. Sunt trei obligații distincte, cu trei probe distincte.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Documentul care contează nu e declarația, ci recipisa — confirmarea că a fost primită.
- O declarație nedepusă se sancționează ca atare, oricât ar fi de corectă; una depusă greșit se corectează.
- Depunerea are patru rezultate posibile, iar cel periculos e lipsa oricărui răspuns: arată aproape ca un succes.
- „Nu am putut verifica” nu înseamnă „e bine” — nici pentru un om, nici pentru un program.
- Certificatul digital aparține unei persoane, nu firmei; împuternicirea și certificatul expiră la date diferite.
- Actele comunicate în Spațiul Privat Virtual se consideră comunicate, iar termenele curg chiar dacă nimeni nu a deschis mesajul.

Închiderea lunii, pas cu pas

Închiderea lunii nu e o operațiune, ci o ordine. Toate lucrurile care o compun au fost deja descrise în capitolele precedente — documentele, extrasul, regularizările, TVA-ul, declarațiile. Ce se adaugă aici e succesiunea lor, și ea contează mai mult decât pare.

Motivul e simplu: fiecare pas se sprijină pe cel dinainte. Un pas făcut prea devreme se va reface, iar refacerea costă întotdeauna mai mult decât așteptarea.

Cei șase pași

ORDINEA ÎNCHIDERII LUNARE

Pasul	Ce înseamnă	Ce blochează dacă lipsește
1. Documente complete	toate documentele lunii sunt înregistrate și postate	tot ce urmează
2. Extras bancar punctat	încasările și plățile sunt înregistrate și potrivite	TVA la încasare, scadențarul
3. TVA regularizat	nota de regularizare e postată și acoperă luna	decontul
4. Declarații validate și depuse	fiecare declarație e validată și are recipisă	aprobarea
5. Aprobare	cineva își asumă explicit că luna e corectă	blocarea
6. Perioada blocată	luna devine read-only	nimic — e ultimul

Un pas nu se poate lucra înainte de cel anterior. Nu ca regulă administrativă, ci fiindcă îi lipsesc datele.

Merită observat că primii trei pași produc înregistrări, al patrulea produce documente către stat, iar ultimii doi nu produc nimic: sunt acte de asumare. Închiderea nu e o operațiune contabilă, ci o decizie despre o contabilitate deja făcută.

De ce ordinea nu e negociabilă

Cea mai frecventă tentație e generarea declarațiilor înainte de a fi complete documentele — de regulă fiindcă termenul se apropie. Consecința e previzibilă: o factură sosită între timp schimbă decontul, iar declarația deja depusă trebuie rectificată.

A doua tentație e punctarea extrasului după regularizarea TVA. La o firmă cu TVA la încasare, ordinea aceasta e pur și simplu greșită: exigibilitatea depinde de plăți, deci regularizarea făcută înaintea punctajului lucrează cu date incomplete.

Fiecare pas sărit se plătește mai târziu, cu dobândă. Un pas făcut la timp costă minute; același pas refăcut după depunere costă o rectificativă.

Cele patru stări ale unui pas

Într-un flux bine construit, un pas nu are doar „făcut” și „nefăcut”. Are patru stări, iar distincția dintre ele e ceea ce transformă o listă într-un instrument.

CE POATE FI UN PAS

Starea	Ce spune	Ce faci
gata	nu mai are nimic de rezolvat	treci mai departe
deschis	e rândul lui, dar are ceva neterminat	rezolvi ce e listat
blocat	așteaptă un pas anterior	nu lucrezi la el încă
nu se aplică	nu are obiect pentru firma asta	îl ignori — nu e o lipsă

Ultima stare e importantă: la o firmă neplătitoare de TVA, pasul 3 nu e „nefăcut”, ci fără obiect. Confundarea lor produce alarme permanente.

Distincția dintre „blocat” și „deschis” e cea care schimbă modul de lucru. Un pas blocat nu e o sarcină restantă, ci una care nu a început încă — iar un sistem care le arată la fel produce o listă de zece lucruri de făcut acolo unde există, de fapt, unul singur.

Cine răspunde pentru fiecare pas

La o firmă mică, toți pașii îi face aceeași persoană. La una cu echipă, ei se împart — iar atunci apare o întrebare care nu e contabilă: cine anume răspunde de fiecare, și până când.

Merită consemnat, fiindcă e singura informație din tot fluxul care nu se poate deduce din date. Ce s-a înregistrat se vede în contabilitate; cine trebuia să se ocupe și până la ce dată nu se vede nicăieri dacă nimeni nu scrie.

E o observație generală despre orice flux de lucru: se persistă numai ce nu se poate deduce. Restul se citește din date, de fiecare dată, proaspăt — iar capitolul următor arată de ce.

PENTRU CONTABIL

Ordinea de mai sus e cea impusă de dependențele dintre lucrări, nu de o normă anume, dar ea susține obligații legale distincte: întocmirea balanței cel puțin lunar, întocmirea și depunerea declarațiilor în termen și păstrarea documentelor care probează operațiunile. Trei observații practice. Prima: verificările de corelație — jurnale de TVA cu rulajele conturilor 4426 și 4427, conturile de personal cu D112, soldurile de terți cu situația creanțelor și datoriilor — se fac între pasul 3 și pasul 4, nu după depunere; o corelație verificată în ordinea greșită descoperă erori care nu mai pot fi corectate decât prin rectificativă. A doua: la firmele cu TVA la încasare, punctajul bancar e o condiție de fond pentru determinarea exigibilității, nu o verificare de trezorerie — de aceea pasul 2 precede obligatoriu pasul 3. A treia: dosarul lunii — balanța, jurnalele, declarațiile cu recipisele, notele de regularizare și eventualele decizii de aprobare — trebuie constituit la închidere, nu reconstituit la control; practica reconstituirii ulterioare e cea care produce dosare în care lipsesc exact documentele care ar fi trebuit să justifice raționamentele.

Ce urmează

Rămâne o întrebare pe care fluxul de mai sus o ridică fără să o rezolve: de unde știe cineva că un pas e gata? Răspunsul obișnuit — pentru că l-am bifat — e cel greșit, iar capitolul următor explică de ce.

Exercițiul 39.1 — ce e blocat și ce e deschis

Pe 14 ale lunii, situația închiderii lunii precedente arată: documentele complete, extrasul înregistrat dar nepunctat, nicio notă de regularizare TVA, declarațiile negenerate, luna neaprobată.

În ce stare e fiecare dintre cei șase pași, și la ce se lucrează acum?

REZOLVARE

Pasul 1 (documente): GATA.

Pasul 2 (extras punctat): DESCHIS — e rândul lui, iar blocajul e explicit: mai există operațiuni nepotrivite.

Pasul 3 (TVA regularizat): BLOCAT de pasul 2. Nu e o sarcină restantă, e una care nu a început. La o firmă cu TVA la încasare, regularizarea făcută înaintea punctajului ar lucra pe date incomplete.

Pasul 4 (declarații): BLOCAT de 3. Pasul 5 (aprobare): BLOCAT de 4. Pasul 6 (blocare): BLOCAT de 5.

Se lucrează la UN singur lucru: punctajul. Un sistem care ar afișa cinci sarcini restante în loc de una ar transforma o listă utilă într-un zgomot pe care nimeni nu-l mai citește.

Dacă firma nu ar fi plătitoare de TVA, pasul 3 nu ar fi „nefăcut”, ci FĂRĂ OBIECT — a patra stare, care nu trebuie confundată cu celelalte trei.

Cum arată, pe un ecran

Fluxul nu e o listă de bifat, ci o stare citită din date. Iată luna iunie a firmei din exemplu, așa cum o vede aplicația pe 14 iulie — cu blocajele scrise, nu doar cu semaforul.

ÎNCHIDEREA LUNII IUNIE, PE 14 IULIE

Pasul	Starea	De ce
1. Documente complete	deschis	o factură emisă în lună, netrimisă în SPV
2. Extras punctat	gata	—
3. TVA regularizat	blocat	nota de regularizare nu e postată
4. Declarații depuse	blocat	D300 nedepusă, termen 25 iulie
5. Aprobare	blocat	luna nu e aprobată încă
6. Perioada blocată	blocat	perioada e încă deschisă

Progres: 1 pas din 6. Se lucrează la UNUL singur — primul deschis. Ceilalți patru nu sunt sarcini restante, ci sarcini care nu au început.

Merită observat ce spune fiecare blocaj: nu „nu e gata”, ci exact ce lipsește și, unde are sens, până când. Un flux care ar afișa șase semafoare roșii ar fi un tablou de bord; unul care spune „o factură netrimisă în SPV” e o listă de lucru.

Al doilea rând e la fel de instructiv: extrasul e „gata”, deși luna nu e închisă. Starea unui pas nu depinde de starea lunii — se derivă din datele lui, independent. De aceea un pas se poate întoarce din „gata” în „deschis” fără ca nimeni să-l atingă, dacă sosește un document nou.

Cine răspunde și până când

Într-o firmă mică, toți cei șase pași îi face aceeași persoană, iar întrebarea nu se pune. Într-una cu echipă, ea devine principala sursă de întârziere: fiecare crede că pasul următor e al altuia.

Responsabilul și termenul intern sunt singurele informații din tot fluxul care nu se pot deduce din date — nu există nicăieri în contabilitate cine trebuia să se ocupe. De aceea ele se consemnează, iar restul nu: e aceeași regulă ca la capitolul următor, memorează deciziile și recalculează faptele.

Termenele interne se ancorează, de regulă, în cel legal: dacă declarația se depune pe 25, punctajul bancar are termen intern pe 8, iar balanța pe 15. Ancorarea are un rost practic — când termenul legal se mută, se mută și restul, fără să reia cineva calculul.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Închiderea lunii e o ordine, nu o operațiune: șase pași, fiecare sprijinit pe cel dinainte.
- Primii trei produc înregistrări, al patrulea documente către stat, ultimii doi sunt acte de asumare.
- Declarațiile generate înaintea documentelor complete se vor rectifica — e cea mai frecventă tentație și cea mai scumpă.
- La firmele cu TVA la încasare, punctajul bancar precede obligatoriu regularizarea TVA.
- Un pas are patru stări, nu două: gata, deschis, blocat și fără obiect — confundarea ultimelor produce alarme false.
- Se consemnează numai ce nu se poate deduce din date: responsabilul, termenul, nota, aprobarea.

Starea se derivă din date, nu se bifează

Capitolul acesta e despre o decizie de proiectare care pare tehnică și e, de fapt, o chestiune de adevăr contabil. Întrebarea e cum știe un sistem — sau un om — că un pas al închiderii e terminat.

Sunt două răspunsuri posibile, și diferența dintre ele e mai mare decât pare.

Bifa și derivarea

DOUĂ FELURI DE A ȘTI

Metoda	Cum funcționează	Ce se întâmplă când datele se schimbă
Bifa manuală	cineva declară pasul terminat	bifa rămâne — dar nu mai e adevărată
Starea derivată	se recalculează din date la fiecare privire	starea se schimbă odată cu datele

Prima e mai comodă și mai rapidă. A doua e singura care nu poate minți.

O bifă e o afirmație despre un moment din trecut: la ora aceea, lucrul acela era făcut. Problema e că afirmația nu are dată de expirare, iar realitatea de sub ea continuă să se schimbe.

O bifă manuală rămâne adevărată și după ce datele de sub ea au devenit false. Un flux de închidere care minte e mai rău decât lipsa lui.

Cum arată minciuna, concret

Trei situații obișnuite, toate întâlnite la orice firmă.

Extrasul a fost punctat pe 5 ale lunii și bifat ca terminat. Pe 7 sosește o factură veche, se înregistrează, iar una dintre plățile deja punctate se dovedește a fi pentru ea. Punctajul nu mai e complet — dar bifa e tot acolo, verde.

Declarația a fost depusă și bifată. Se descoperă apoi o eroare, se depune o rectificativă, dar cineva uită să actualizeze starea. Sistemul arată „depusă” — ceea ce e adevărat, dar nu mai e informația relevantă.

Documentele au fost declarate complete. Peste o săptămână se înregistrează încă trei facturi din aceeași lună. Bifa nu se aprinde înapoi, fiindcă nimic nu o urmărește.

Cum se derivă, în schimb

O stare derivată nu se ține minte: se calculează, de fiecare dată când e privită, din datele existente în acel moment.

ACEIAȘI PAȘI, ÎNTREBAȚI ALTFEL

Pasul	Întrebarea pusă datelor
Documente complete	mai există ciorne sau documente fără furnizor în luna asta?
Extras punctat	mai există operațiuni de trezorerie nepotrivite?
TVA regularizat	există nota de regularizare și acoperă toate operațiunile lunii?
Declarații depuse	fiecare declarație așteptată are dovadă de depunere?

Niciuna dintre întrebări nu se referă la ce a făcut cineva. Toate se referă la ce este acum.

Avantajul practic e că starea se corectează singură. Cele trei situații de mai sus — factura târzie, rectificativa, documentele adăugate ulterior — fac pasul să redevină deschis automat, fără ca nimeni să își amintească.

Ce se persistă totuși

Principiul nu înseamnă că nu se scrie nimic. Înseamnă că se scrie numai ce nu se poate deduce — iar acele lucruri sunt puține și de altă natură.

Cine răspunde de un pas. Până când. Ce s-a observat pe parcurs. Cine a aprobat luna și când. Dacă închiderea a fost forțată peste un pas neterminat, și cu ce motiv. Toate acestea sunt decizii omenști: nu există nicăieri în date, deci trebuie consemnate.

Distincția merită reținută dincolo de contabilitate. Într-un sistem bine făcut, se memorează deciziile și se recalculează faptele. Cine memorează faptele va avea, mai devreme sau mai târziu, două versiuni ale aceluiași adevăr.

PENTRU CONTABIL

Principiul are un corespondent direct în cerințele de control intern din reglementările contabile: procedurile trebuie să asigure că informația raportată reflectă situația reală la data raportării, iar controalele-cheie trebuie să fie repetabile și documentate. Trei consecințe. Prima: o listă de verificare completată manual nu constituie, prin ea însăși, probă a efectuării controlului — proba e rezultatul controlului, adică documentul sau situația care arată ce s-a comparat și ce a rezultat; auditorul cere a doua, nu prima. A doua: pentru închiderile deja aprobate, capacitatea de a reconstitui starea la data aprobării e distinctă de starea curentă, iar cele două trebuie să poată coexista — o situație recalculată azi pe date modificate între timp nu probează ce s-a aprobat atunci, motiv pentru care blocarea perioadei, tratată în capitolul următor, e complementul necesar al derivării. A treia: elementele care nu se pot deduce — responsabilități, termene interne, raționamente profesionale, motivele forțărilor — fac parte din documentația închiderii și intră în dosarul exercițiului; absența lor transformă orice reconstituire ulterioară într-o reconstrucție din memorie.

Ce urmează

Derivarea rezolvă problema stării care minte. Ridică însă alta: dacă totul se recalculează mereu, ce anume face ca o lună închisă să rămână închisă? Răspunsul e capitolul următor.

Exercițiul 40.1 — bifa care minte

Pe 5 ale lunii, punctajul bancar e terminat și cineva bifează pasul ca făcut. Pe 7 sosește o factură veche de la un furnizor; se înregistrează, iar una dintre plățile deja punctate se dovedește a fi pentru ea.

(a) Ce arată bifa? (b) Ce ar arăta o stare derivată? (c) Ce s-ar întâmpla dacă nimeni nu observă?

REZOLVARE

(a) Bifa arată în continuare verde. Ea a fost adevărată pe 5 și nu are cum să afle că datele de sub ea s-au schimbat.

(b) O stare derivată recalculează, de fiecare dată când e privită, răspunsul la întrebarea „mai există operațiuni de trezorerie nepotrivite?”. Pe 7, răspunsul devine da, iar pasul redevine DESCHIS singur.

(c) Se închide luna cu un punctaj incomplet. Consecința nu e vizibilă imediat: apare la reconcilierea lunii următoare, când soldul nu iese, sau la scadențar, unde furnizorul apare cu o datorie deja plătită.

Principiul, valabil dincolo de contabilitate: memorează DECIZIILE (cine răspunde, cine a aprobat, de ce s-a forțat) și recalculează FAPTELE. Cine memorează faptele va avea, mai devreme sau mai târziu, două versiuni ale aceluiași adevăr.

Cum se scrie o stare care nu poate minți

Diferența dintre o bifă și o stare derivată se vede cel mai clar în felul în care se scrie fiecare. O bifă e o valoare stocată: „pasul 2 = terminat”. O stare derivată e o întrebare pusă datelor, de fiecare dată.

ACEEAȘI INFORMAȚIE, DOUĂ IMPLEMENTĂRI

	Bifa	Starea derivată
Ce se stochează	„terminat”, cu data	nimic
Când se schimbă	când o schimbă cineva	când se schimbă datele
Costul unei citiri	zero	o interogare
Ce se întâmplă la un document nou	nimic	pasul redevine deschis
Ce se întâmplă la restaurarea unei copii	rămâne cum era	se recalculează corect

Ultimul rând e cel care decide: după o restaurare, bifele descriu o realitate care nu mai există, iar stările derivate se refac singure.

Prețul e o interogare la fiecare citire, iar el se plătește: la o firmă cu zeci de mii de articole, întrebarea „mai există documente neînregistrate în luna asta?” nu e gratuită. Compromisul obișnuit e memorarea rezultatului pentru câteva secunde, nu pentru totdeauna — o memorie care expiră singură nu poate rămâne în urma realității mai mult decât intervalul ei.

Unde se aplică regula, dincolo de închidere

Odată enunțată, regula se recunoaște în multe locuri, iar contabilitatea e plină de ele.

CE SE DERIVĂ ȘI CE SE PERSISTĂ, ÎN APLICAȚIE

Se DERIVĂ (fapte)	Se PERSISTĂ (decizii)
soldul unui cont	alegerea metodei de evaluare a stocului
dacă o declarație e datorată	dovada că a fost depusă (recipisa)
dacă o creanță e restantă	hotărârea că e incertă
dacă luna se poate închide	aprobarea că se închide
cât e amortizarea lunii	durata aleasă din catalog

Coloana din stânga se recalculează. Cea din dreapta nu se poate recalcula, fiindcă nu decurge din date — decurge dintr-un om.

Testul care le separă: dacă ștergi valoarea și o poți reface exact din date, e un fapt și trebuie derivat. Dacă nu o poți reface, e o decizie și trebuie păstrată — împreună cu cine a luat-o și când.

Aplicat la contabilitate, testul explică și de ce dosarul lunii conține note scrise, nu doar cifre: cifrele se recalculează oricând, raționamentele nu. O ajustare pentru creanțe se poate reface din date; motivul pentru care creanța a fost considerată incertă nu.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- O bifă e o afirmație despre trecut; datele de sub ea continuă să se schimbe, iar bifa nu află.
- Starea derivată se recalculează la fiecare privire, deci nu poate rămâne în urma realității.
- Trei situații obișnuite fac orice bifă falsă: factura târzie, declarația rectificată, documentele adăugate ulterior.
- Un pas derivat redevine deschis singur, fără ca nimeni să își amintească de el.
- Se consemnează numai deciziile omenești: responsabil, termen, notă, aprobare, motivul forțării.
- Regula generală: memorează deciziile, recalculează faptele.

Blocarea perioadei

O lună închisă înseamnă o lună raportată. Balanța ei a stat la baza unor declarații depuse, iar declarațiile acelea au produs plăți, recipise și, eventual, o inspecție. Din acel moment, luna nu mai e a firmei: e o afirmație publică.

Blocarea perioadei e mecanismul care face afirmația stabilă. După ea, în luna respectivă nu se mai poate înregistra, modifica sau șterge nimic.

De ce nu ajunge disciplina

Obiecția firească a oricărui contabil experimentat e că nimeni nu umblă intenționat într-o lună închisă. E adevărat, și e irelevant: problema nu e intenția, ci accidentul.

O factură cu data scrisă greșit — 2026-05-30 în loc de 2026-06-30 — intră în luna trecută fără ca cineva să observe. O corecție făcută „ca să iasă” într-o lună veche pare inofensivă. Un import de documente cu date vechi rescrie o perioadă întreagă.

Niciuna nu e rea-credință. Toate produc același rezultat: balanța lunii mai nu mai e cea pe baza căreia s-a depus decontul lunii mai, iar diferența se descoperă cel mai devreme la o inspecție.

O perioadă blocată nu apără contabilitatea de oameni răi. O apără de greșeli obișnuite, care altfel s-ar descoperi cel mai târziu posibil.

Ce se întâmplă cu o corecție necesară

Blocarea nu interzice corecțiile — ar fi absurd. Le mută în timp: eroarea dintr-o lună închisă se corectează printr-o notă de storno datată într-o lună deschisă, adică exact procedura din capitolul 29.

Rezultatul e că luna închisă rămâne așa cum a fost raportată, iar corecția apare acolo unde poate fi văzută și explicată. Cine citește ambele luni vede și eroarea, și îndreptarea — ceea ce e mai mult decât ar fi văzut dacă cifra fusese pur și simplu schimbată.

E aceeași logică ca la storno, aplicată la scara perioadei: nu se rade, se scrie alături.

Fortărea

Există situații în care închiderea trebuie făcută peste un pas neterminat: o declarație care nu s-a putut depune din motive tehnice, un extras care nu a sosit, un termen care nu mai poate fi amânat.

Un sistem care interzice complet forțarea va fi ocolit — prin scrieri directe, prin fișiere paralele, prin „o rezolv eu altfel”. Un sistem care o permite fără urmă e ca și cum nu ar avea deloc control. Soluția e a treia: se permite, dar cu preț.

CE CERE O FORȚARE

Cerința	De ce
dreptul de administrator	decizia depășește nivelul de execuție
motiv scris	peste șase luni, nimeni nu își mai amintește
consemnare permanentă	rămâne în dosarul lunii, nu se șterge

Cele trei împreună fac forțarea posibilă, dar niciodată comodă — exact echilibrul care trebuie.

Motivul scris e cerința care contează cel mai mult, și nu pentru control. E pentru cel care va citi peste un an — de multe ori aceeași persoană care a scris-o — și care va trebui să înțeleagă de ce luna aceea arată așa.

Când se blochează

Practica bună e blocarea imediat după depunerea declarațiilor lunii, nu la sfârșit de an. Motivul e că fereastra dintre depunere și blocare e exact intervalul în care se pot strecura modificările accidentale.

O firmă care blochează lunar are, în orice moment, o singură lună deschisă. Una care blochează anual are douăsprezece — iar o eroare de dată nimerește undeva în ele fără să se lovească de nimic.

PENTRU CONTABIL

Interdicția de a modifica înregistrări aferente unor perioade raportate decurge din cerințele legii contabilității privind intangibilitatea înregistrărilor și corectarea erorilor prin înregistrări noi, precum și din cele de audit ale sistemelor informatice, care cer ca datele să nu poată fi alterate retroactiv fără urmă. Patru observații. Prima: blocarea trebuie să acopere și operațiunile indirecte — importuri, generări automate, recalculări de amortizare sau de stoc — nu doar introducerea manuală; o gardă aplicată numai la formular lasă deschise exact căile prin care se produc modificările în masă. A doua: pentru corecțiile aferente exercițiilor anterioare se aplică distincția din capitolul 29 între erori nesemnificative, corectate pe seama rezultatului curent, și erori semnificative, corectate pe seama rezultatului reportat; blocarea perioadei nu schimbă tratamentul contabil, ci doar locul înregistrării corecției. A treia: reconstituirea unei balanțe pentru o perioadă închisă trebuie să dea același rezultat ca listarea originală — verificarea aceasta, făcută prin sondaj o dată pe an, e singurul control care probează efectiv că blocarea funcționează. A patra: motivele forțărilor și lista perioadelor redeschise, dacă procedura o permite, fac parte din documentația pusă la dispoziția auditorului sau a inspecției; o redeschidere nedocumentată e, din perspectiva controlului, echivalentă cu absența oricărui control intern asupra perioadei.

Ce urmează

Cu blocarea, luna e definitivă. Aceeași logică se aplică, la altă scară și cu operațiuni proprii, exercițiului întreg — iar acolo se petrece ceva ce nu s-a mai întâmplat în nicio lună: conturile de venituri și cheltuieli dispar.

Exercițiul 41.1 — data scrisă greșit

Pe 8 iulie, un operator introduce o factură și tastează data 2026-06-30 în loc de 2026-07-30. Luna iunie e închisă și declarată.

(a) Ce face un sistem cu perioade blocate? (b) Ce s-ar fi întâmplat fără blocare? (c) Dacă factura chiar era din iunie?

REZOLVARE

(a) Refuză înregistrarea și spune de ce: perioada e închisă. Operatorul corectează data pe loc, în două secunde.

(b) Factura ar fi intrat în iunie. Balanța lunii iunie nu ar mai fi cea pe baza căreia s-a depus decontul, iar diferența s-ar descoperi cel mai devreme la o inspecție — sau niciodată.

(c) Atunci nu e o greșeală de tastare, ci un document întârziat. Se înregistrează în iulie, iar dacă afectează TVA-ul sau rezultatul lunii iunie se evaluează dacă e cazul unei rectificative. Ce NU se face: redeschiderea lunii iunie ca să „iasă frumos”.

Ce arată exercițiul: blocarea nu apără de rea-credință — apără de o tastă apăsată greșit, adică de cazul care chiar se întâmplă. Iar dacă redeschiderea e totuși necesară, ea cere drept de administrator, motiv scris și consemnare permanentă: posibilă, dar niciodată comodă.

Ce înseamnă „blocat”, tehnic

Blocarea nu e o etichetă pusă pe o lună, ci o gardă care se interpune între orice scriere și baza de date. Diferența se vede în ce anume oprește.

CE TREBUIE SĂ PRINDĂ GARDA

Calea de scriere	Prinsă?	De ce contează
introducerea manuală a unui articol	da	cazul evident
postarea unei ciorne mai vechi	da	ciorna se poate compune oricând, intrarea în evidență nu
importul unui fișier cu date vechi	da	aici se produc modificările în masă
generarea automată (amortizare, recurente)	da	altfel un job rescrie o lună raportată
ștergerea unui articol postat	da	interzisă oricum, dar cu alt mesaj

O gardă pusă doar pe formular lasă deschise exact căile prin care se schimbă multe lucruri deodată.

Verificarea că garda acoperă toate căile nu se face citind codul, ci încercând: o lună blocată trebuie să refuze fiecare dintre cele cinci, cu mesaje care spun de ce. E genul de proprietate care se dovedește prin probă, nu prin intenție.

Corecția erorilor din exercițiile anterioare

Blocarea mută corecția în timp, dar nu decide unde se înregistrează. Acea depinde de un criteriu contabil separat: cât de mare e eroarea față de situațiile financiare.

UNDE SE ÎNREGISTREAZĂ CORECȚIA

Eroarea	Se corectează pe seama	Efectul
nesemnificativă, din exercițiul curent	conturilor de venituri și cheltuieli	intră în rezultatul curent
nesemnificativă, din exercițiile anterioare	conturilor de venituri și cheltuieli	intră tot în rezultatul curent
SEMNIFICATIVĂ, din exercițiile anterioare	rezultatului reportat (1174)	NU atinge rezultatul curent

Al treilea rând există ca să nu se falsifice anul curent cu o eroare a anului trecut — iar pragul de semnificație se stabilește de firmă și se scrie, ca în capitolul 28.

Consecința fiscală merită spusă separat: o corecție care trece prin rezultatul reportat nu modifică rezultatul contabil al anului curent, dar poate modifica baza impozabilă a anului corectat — deci atrage o declarație rectificativă pentru acel an. Cele două evidențe se corectează pe drumuri diferite, iar uitarea celei fiscale lasă o divergență care se descoperă la control.

Blocarea perioadei stabilește CÂND se înregistrează corecția. Semnificația erorii stabilește UNDE. Sunt două întrebări separate, și amândouă cer un răspuns.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- O lună închisă e o afirmație publică: a stat la baza unor declarații depuse.
- Blocarea nu apără de rea-credință, ci de accidente — data scrisă greșit, importul cu date vechi, corecția „ca să iasă”.
- Corecțiile nu se interzic, se mută: storno într-o lună deschisă, ca în capitolul 29.
- Forțarea trebuie să fie posibilă, dar niciodată comodă: drept de administrator, motiv scris, consemnare permanentă.
- Motivul scris e pentru cel care citește peste un an, nu pentru control.
- Se blochează lunar, imediat după depunere: o singură lună deschisă în loc de douăsprezece.

Închiderea anului

Douăsprezece luni închise nu fac un an închis. La sfârșitul exercițiului se petrece o operațiune care nu are corespondent în nicio lună: conturile de venituri și de cheltuieli se sting, iar soldul lor se adună într-un singur cont.

Operațiunea se numește închiderea conturilor de rezultat, iar înțelegerea ei lămurește o întrebare pe care mulți patroni o pun fără să primească vreodată un răspuns clar: unde anume scrie cât a câștigat firma.

De ce dispar conturile de rezultat

Conturile din clasele 6 și 7 măsoară un interval, nu o stare. Contul 607 nu spune „am marfă de 8.000 de lei”, ci „în perioada aceasta am dat marfă de 8.000 de lei”. Sunt conturi de flux, iar fluxul aparține exercițiului care se încheie.

La 1 ianuarie, măsurarea trebuie să pornească de la zero — altfel cheltuielile s-ar cumula la infinit, iar rezultatul anului al treilea ar conține și primii doi. Golirea lor nu e o formalitate: e condiția ca următorul exercițiu să însemne ceva.

Conturile de bilanț traversează anii; cele de rezultat, niciodată. Un sold rămas într-un cont de clasa 6 sau 7 la 1 ianuarie e, întotdeauna, o închidere neefectuată.

Cum se face

Toate conturile de venituri se debitează cu soldul lor și se creditează contul 121 Profit sau pierdere. Toate conturile de cheltuieli se creditează cu soldul lor, iar 121 se debitează. La final, singurul lucru care rămâne e soldul contului 121.

ÎNCHIDEREA, PE UN AN CU PROFIT

Operațiunea	Debit	Credit	Efect
Închiderea veniturilor	7xx	121	121 primește totalul veniturilor
Închiderea cheltuielilor	121	6xx	121 pierde totalul cheltuielilor
Rezultatul			soldul rămas în 121

Sold creditor la 121 = profit. Sold debtor = pierdere. E singurul cont din plan al cărui sens se citește exact invers de cum sună numele conturilor din jur.

Un exemplu concret: venituri de 500.000 de lei, cheltuieli de 420.000. După închidere, contul 121 are un sold creditor de 80.000 de lei. Aceasta e cifra care apare în contul de profit și pierdere ca rezultat brut al exercițiului.

Impozitul, care vine după

Ordinea de aici încurcă des, fiindcă e circulară în aparență: impozitul pe profit e o cheltuială, deci ar trebui închis în 121; dar el se calculează pe baza rezultatului, care se obține tocmai din 121.

Ordinea reală e în trei timpi. Întâi se închid toate conturile de venituri și cheltuieli, mai puțin cel de impozit. Se obține rezultatul brut. Pe baza lui se calculează impozitul și se înregistrează, iar apoi contul de impozit se închide și el în 121.

Ce rămâne în 121 după al treilea timp e rezultatul net — profitul care poate fi, efectiv, repartizat. În exemplul de mai sus, cu un impozit de 13.280 de lei, rezultatul net e de 66.720.

Ce NU se închide

Merită spus explicit, fiindcă e greșeala care golește rapoartele: se închid numai conturile din clasele 6 și 7. Toate celelalte — active, datorii, capitaluri — își păstrează soldul și trec în anul următor ca solduri inițiale.

Contul 371 rămâne cu marfa din depozit. Contul 401 rămâne cu datoriile către furnizori. Contul 5121 rămâne cu banii. O închidere care le-ar atinge ar șterge patrimoniul firmei, nu rezultatul ei.

Consecința practică, pentru cine citește rapoarte: după închiderea anuală, orice raport construit pe rulajele conturilor de rezultat ale anului încheiat arată zero. Nu fiindcă activitatea a dispărut, ci fiindcă a fost mutată în 121. E motivul pentru care situațiile financiare se întocmesc pe balanța DINAINTE de închidere.

PENTRU CONTABIL

Operațiunea e cerută de reglementările contabile, care prevăd că la finele exercițiului soldurile conturilor de venituri și cheltuieli se transferă asupra contului de profit și pierdere. Patru observații de practică. Prima: se lucrează cu două balanțe distincte — cea dinaintea operațiunilor de închidere, pe care se întocmesc contul de profit și pierdere și notele, și cea de după, care servește bilanțului; folosirea celei de-a doua pentru contul de rezultat produce un formular integral pe zero, iar eroarea trece neobservată fiindcă bilanțul iese corect. A doua: contul 121 nu se soldează la închiderea exercițiului, ci rămâne cu rezultatul până la repartizarea lui, în exercițiul următor, după aprobarea situațiilor financiare — soldul lui la 1 ianuarie e normal, spre deosebire de cel al conturilor 6 și 7. A treia: cheltuiala cu impozitul pe profit se determină pe rezultatul fiscal, nu pe cel contabil, iar înregistrarea ei modifică rezultatul net fără să modifice baza impozabilă; ordinea corectă e închiderea conturilor de rezultat, determinarea impozitului, înregistrarea lui și abia apoi închiderea contului 691. A patra: pentru firmele plătitoare de impozit pe veniturile microîntreprinderilor, cheltuiala cu impozitul se determină trimestrial pe venituri, iar închiderea urmează aceeași ordine, chiar dacă baza nu are legătură cu rezultatul.

Ce urmează

Am folosit de două ori, mai sus, o cifră fără să o explicăm: impozitul de 13.280 de lei pe un profit de 80.000. Cine calculează 16% din 80.000 obține 12.800, nu 13.280. Diferența nu e o greșeală — e subiectul capitolului următor.

Exercițiul 42.1 — ce rămâne după închidere

Înainte de închiderea anuală, balanța arată: 707 creditor 500.000; 607 debitor 300.000; 641 debitor 120.000; 371 debitor 80.000; 4111 debitor 15.000; 401 creditor 45.000; 5121 debitor 60.000; 1012 creditor 30.000.

(a) Se închide balanța? (b) Ce solduri rămân după închiderea conturilor de rezultat și cât e soldul lui 121? (c) De ce nu se poate întocmi contul de profit și pierdere DUPĂ această operațiune?

REZOLVARE

(a) Debit: $300.000 + 120.000 + 80.000 + 15.000 + 60.000 = 575.000$. Credit: $500.000 + 45.000 + 30.000 = 575.000$. Se închide.

(b) Rămân numai conturile de bilanț: 371 debitor 80.000, 4111 debitor 15.000, 5121 debitor 60.000, 401 creditor 45.000, 1012 creditor 30.000. Conturile 707, 607 și 641 devin zero.

Soldul lui 121: $500.000 \text{ venituri} - 420.000 \text{ cheltuieli} = 80.000 \text{ de lei}$, CREDITOR, adică profit brut.

Verificarea de după închidere: activ $80.000 + 15.000 + 60.000 = 155.000$; pasiv $45.000 + 30.000 + 80.000 = 155.000$. Se închide și acum — profitul a luat locul rulajelor dispărute, ceea ce e chiar rostul operațiunii.

(c) Fiindcă rulajele conturilor 6 și 7 au devenit zero. Un cont de profit și pierdere întocmit pe balanța de DUPĂ închidere iese integral pe zero — iar eroarea trece neobservată, fiindcă bilanțul întocmit pe aceeași balanță iese corect. E cea mai frecventă cauză a raportărilor goale.

Cei trei timpi, pe cifre

Ordinea celor trei timpi se înțelege cel mai bine urmărind ce conține contul 121 după fiecare. Iată un an cu 500.000 de lei venituri, 420.000 cheltuieli (fără impozit) și un impozit de 12.800.

CONTUL 121, DUPĂ FIECARE PAS

Timpul	Ce se închide	Soldul lui 121
înainte de închidere	—	0
1. veniturile	7xx = 121, cu 500.000	500.000 creditor
2. cheltuielile (fără 691)	121 = 6xx, cu 420.000	80.000 creditor — rezultat BRUT
	se calculează impozitul pe acest rezultat	—
3. cheltuiala cu impozitul	121 = 691, cu 12.800	67.200 creditor — rezultatul NET

Impozitul se calculează între pasul 2 și pasul 3. De aceea sunt trei timpi, nu unul: cifra de care are nevoie pasul 3 se obține abia după pasul 2.

Cine închide toate conturile de cheltuieli deodată, inclusiv 691, obține un rezultat brut deja diminuat cu impozitul — iar dacă apoi calculează impozitul pe el, obține o cifră mai mică decât cea datorată. Eroarea se autoîntreține: fiecare recalculare o adâncește.

Ce rămâne în 121 după 31 decembrie

Spre deosebire de conturile 6 și 7, contul 121 NU se soldează la închiderea exercițiului. El rămâne cu rezultatul până la repartizarea lui, care se face în anul următor, după aprobarea situațiilor financiare.

Deci un sold pe 121 la 1 ianuarie e normal și așteptat — spre deosebire de un sold pe 607 sau 707, care e întotdeauna o închidere neefectuată. E o distincție mică și des confundată, iar confuzia duce la „închideri” suplimentare care golesc rezultatul înainte de a fi repartizat.

La 1 ianuarie, conturile de venituri și cheltuieli trebuie să fie ZERO. Contul 121 nu — el poartă rezultatul până la repartizare, adică până când asociații decid ce fac cu el.

Microîntreprinderea: același drum, altă bază

La firmele plătitoare de impozit pe veniturile microîntreprinderilor mecanismul închiderii e neschimbat, dar pasul dintre timpi arată altfel: impozitul nu se calculează pe rezultat, ci pe venituri, și nu la sfârșitul anului, ci trimestrial.

Consecința e că, la 31 decembrie, cheltuiala cu impozitul e deja înregistrată — patru trimestre, deja declarate și plătite. Al treilea timp există în continuare, dar el închide o cheltuială care nu mai depinde de rezultatul tocmai calculat. Ordinea rămâne aceeași; doar dependența dintre pași dispare.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Conturile de venituri și cheltuieli măsoară un interval, deci se golesc la sfârșitul lui; cele de bilanț traversează anii.
- Veniturile se închid prin $7xx = 121$, cheltuielile prin $121 = 6xx$. Ce rămâne în 121 e rezultatul.
- Sold creditor la 121 înseamnă profit, sold debitor înseamnă pierdere.
- Impozitul se înregistrează după închiderea celorlalte conturi și abia apoi se închide și el — trei timpi, nu unul.
- Un sold rămas într-un cont de clasa 6 sau 7 la 1 ianuarie e o închidere neefectuată.
- Situațiile financiare se întocmesc pe balanța DINAINTE de închidere; după ea, rapoartele pe rulaje arată zero.

De la rezultatul contabil la cel fiscal

Un patron care vede un profit de 80.000 de lei și o cotă de impozit de 16% se așteaptă la 12.800 de lei. Va plăti 13.280. Diferența nu vine dintr-o greșeală de calcul, ci din faptul că impozitul nu se aplică profitului contabil.

Se aplică rezultatului fiscal — o cifră diferită, obținută din primul prin ajustări prevăzute de lege. Capitolul acesta arată de unde vin ajustările și de ce nu sunt opționale.

Două rezultate, două scopuri

Rezultatul contabil măsoară performanța economică a firmei. Rezultatul fiscal măsoară baza pe care statul alege să impoziteze. Sunt întrebări diferite, deci răspunsuri diferite.

Statul refuză, de pildă, să suporte prin impozit mai mic o amendă primită de firmă — altfel ar plăti o parte din sancțiunea pe care el însuși a aplicat-o. Cheltuiala e reală și scade profitul contabil; fiscal, ea nu se recunoaște.

O cheltuială nedeductibilă nu e o cheltuială refuzată. E o cheltuială reală, plătită din banii firmei, pe care statul nu o scade din bază.

Calculul, pas cu pas

DE LA 80.000 PROFIT CONTABIL LA IMPOZIT

Elementul	Suma	Explicația
Profit contabil brut	80.000	venituri minus cheltuieli, înainte de impozit
+ Amendă (cont 6581)	5.000	nedeductibilă integral, art. 25
+ Impozite nedeductibile (cont 635)	2.000	nedeductibile integral
– Rezerva legală	4.000	deducere fiscală, art. 26 — 5% din profitul brut
= Rezultat fiscal	83.000	
Impozit 16%	13.280	față de 12.800 pe profitul contabil

Diferența de 480 de lei vine din 7.000 de lei nedeductibili și 4.000 de lei deduși, ponderate cu cota de 16%.

Se observă că ajustările merg în ambele sensuri. Nedeductibilele urcă baza; veniturile neimpozabile și deducerile fiscale o coboară. Nu e un mecanism de penalizare, ci de aliniere la o definiție diferită a câștigului.

Rezerva legală: deducerea care nu e cheltuială

Rândul al patrulea din tabel merită atenție separată, fiindcă e cel mai des omis — și omiterea lui costă bani, nu doar acuratețe.

Rezerva legală se constituie obligatoriu, prin repartizarea profitului, nu prin înregistrarea unei cheltuieli. Deci ea nu apare în niciun cont din clasa 6 și nu poate ajunge în baza de impozitare pe calea obișnuită.

Legea o recunoaște totuși ca deducere. O firmă care nu o scade constituie rezerva obligatoriu și plătește 16% pe ea — în exemplul de mai sus, 640 de lei pe an, pierduți fără nicio contraprestație.

Cele două feluri de nedeductibile

Distincția aceasta e cea mai utilă din tot capitolul, fiindcă ea explică de ce calculul nu se poate face „din ochi”.

PROCENT FIX ȘI PLAFON

Tipul	Cum se calculează	Exemple
Procent fix pe cont	o parte din cheltuiala însăși e nedeductibilă	amenzi 100%, provizioane 100%, ajustări de creanțe 70%
Plafon pe o bază	e deductibil până la o limită calculată	protocol 2%, cheltuieli sociale 5%, dobânzi, sponsorizare

La protocol, 2% NU înseamnă „2% e nedeductibil”. Înseamnă „e deductibil până la 2% dintr-o bază de calcul” — restul e nedeductibil.

Confuzia dintre cele două e printre cele mai costisitoare din practica fiscală, fiindcă produce erori de ordinul zecilor de procente, în ambele sensuri, fără ca ceva să le semnaleze.

Pierdere reportată

Un an cu pierdere nu se pierde definitiv: pierdere fiscală se reportează și se scade din profiturile anilor următori. Două limite se aplică însă, iar amândouă s-au schimbat recent.

Prima e cantitativă: pierdere se poate recupera în limita a 70% din rezultatul fiscal al anului, nu integral. A doua e temporală: pierderile se reportează pe un număr limitat de ani, iar cele care nu au fost recuperate în acest interval se pierd definitiv.

Consecința practică e că pierderile trebuie ținute pe ani, nu ca o sumă cumulată. O sumă unică nu are vârstă, deci nu poate expira — iar o firmă care le ține așa își va calcula, tăcut, un impozit prea mic, ani la rând. Ordinea corectă de consum e de la cea mai veche către cea mai nouă, tocmai fiindcă cea veche expiră prima.

Registrul de evidență fiscală

Toate aceste ajustări nu se pot ține minte și nu se pot reconstitui la un an distanță. Legea cere de aceea un registru propriu, în care fiecare ajustare e consemnată cu suma și cu temeiul ei.

Registrul nu e o formalitate: e singurul document care poate explica, la un control, de ce impozitul declarat diferă de 16% din profitul din bilanț. Fără el, diferența trebuie apărută din memorie — iar memoria nu e probă.

PENTRU CONTABIL

Rezultatul fiscal se determină potrivit art. 19 Cod fiscal ca diferență între venituri și cheltuieli, ajustată cu cheltuielile nedeductibile de la art. 25, cu veniturile neimpozabile de la art. 23 și cu deducerile prevăzute expres, între care rezerva legală de la art. 26 alin. (1) lit. a) — 5% din profitul contabil brut, până la o cincime din capitalul social subscris și vărsat. Patru precizări. Prima: baza rezervei e profitul BRUT, adică rezultatul înainte de cheltuiala cu impozitul, iar plafonul se raportează la capitalul subscris ȘI vărsat, nu la cel subscris — confundarea celor două la o firmă cu capital parțial vărsat supravaluează plafonul de câteva ori. A doua: ordinea de aplicare a ajustărilor face parte din calcul, nu e indiferentă — procentele fixe și plafoanele care nu depind de impozit se aplică întâi, iar creditul fiscal al sponsorizării se scade DIN IMPOZIT, nu din bază, deci obligatoriu ulterior. A treia: recuperarea pierderilor fiscale se face în ordinea vechimii, în limita procentuală și în termenul prevăzute de art. 31 în forma aplicabilă anului în care s-a înregistrat pierderea — regimul diferă între pierderile anterioare și cele ulterioare modificării din 2024, deci evidența pe ani de proveniență e obligatorie, nu opțională. A patra: registrul de evidență fiscală se întocmește potrivit ordinului care îi aprobă modelul și conținutul; el trebuie să conțină, pentru fiecare ajustare, natura, suma și temeiul legal, iar concordanța dintre totalurile lui și rândurile declarației anuale de impozit pe profit e prima verificare pe care o face o inspecție.

Ce urmează

Impozitul e calculat, iar rezultatul net e stabilit. Rămâne întrebarea la care patronul aștepta răspunsul de la început: ce se poate face cu el. E ultimul capitol al acestei părți.

Exercițiul 43.1 — de la profit contabil la impozit

Profit contabil brut 120.000 lei. Cheltuieli: amenzi 8.000; provizion nedeductibil 15.000; protocol 6.000, cu plafon deductibil calculat la 2.600. Capital social subscris și vărsat 100.000, rezervă legală existentă 6.000. Nu există pierdere reportată.

Calculează rezultatul fiscal și impozitul.

REZOLVARE

Nedeductibile: amenzi 8.000 (integral) + provizion 15.000 (integral) + partea de protocol peste plafon, $6.000 - 2.600 = 3.400$. Total: 26.400 lei.

Rezerva legală: 5% din profitul BRUT = 6.000 de lei. Plafonul cumulat e 20% din capitalul vărsat = 20.000, din care există deja 6.000, deci mai încăp 14.000. Se poate constitui integral: 6.000 deductibili.

Rezultat fiscal: $120.000 + 26.400 - 6.000 = 140.400$ lei. Impozit: $16\% \times 140.400 = 22.464$ lei.

Comparație: 16% din profitul contabil ar fi dat 19.200. Diferența de 3.264 de lei vine din 26.400 nedeductibili minus 6.000 deduși, ponderați cu 16%.

Ce ar fi costat omiterea rezervei legale: $16\% \times 6.000 = 960$ de lei pe an, plătiți degeaba, pe o rezervă pe care legea o obligă oricum să o constituie.

Un caz complet, de la balanță la declarație

Regulile de până acum se văd cel mai bine puse una după alta, pe aceeași firmă. Iată un an întreg, cu toate cele patru feluri de ajustări deodată — procent fix, plafon pe o bază, deducere care nu e cheltuială, și credit care se scade din impozit.

DATELE ANULUI

Elementul	Suma
Profit contabil brut	120.000,00
Cifra de afaceri	500.000,00
Capital social subscris și vărsat	200.000,00
Amenzi (cont 6581)	8.000,00
Provizion pentru litigiu (cont 6812)	15.000,00
Ajustare pentru creanțe (cont 6814)	12.100,00
Cheltuieli de protocol (cont 623)	6.000,00
Sponsorizare acordată	10.000,00

Nimic ieșit din comun: sunt cheltuielile pe care le are, într-un an sau altul, aproape orice firmă.

Pasul întâi: nedeductibilele, în ordinea lor

Ordinea nu e indiferentă, fiindcă unele ajustări se calculează pe o bază care le include pe altele. Se aplică întâi procentele fixe pe cont, apoi plafoanele care depind de o bază de calcul.

AJUSTĂRILE, CALCULATE

Contul	Regula	Cheltuit	Nedeductibil	Rând D101
6581	amenzi — 100% nedeductibil	8.000,00	8.000,00	P33
6812	provizion nedeductibil — 100%	15.000,00	15.000,00	P33
6814	ajustare creanțe — deductibil 30%	12.100,00	8.470,00	P33
623	protocol — deductibil până la 2% din bază	6.000,00	3.480,00	P26
Total nedeductibil			34.950,00	

Rândul protocolului e cel care lămurește distincția: baza de calcul e 126.000 (profitul brut plus cheltuiala de protocol însăși), 2% din ea înseamnă 2.520 deductibili — deci nedeductibil e 3.480, nu 2% din 6.000.

Pasul al doilea: deducerea care nu e cheltuială

Rezerva legală se scade din rezultatul fiscal fără să fi trecut vreodată printr-un cont de cheltuială. La un profit brut de 120.000 și un capital de 200.000, cota de 5% dă 6.000 de lei, iar plafonul cumulat de 20% din capital — 40.000 — lasă loc pentru toată suma.

REZULTATUL FISCAL

Element	Suma
Profit contabil brut	120.000,00
plus cheltuieli nedeductibile	34.950,00
minus rezerva legală	6.000,00
= Rezultat fiscal	148.950,00
Impozit 16%	23.832,00

Fără rezerva legală, impozitul ar fi fost 24.792 — cu 960 de lei mai mult, pe o rezervă pe care legea o obligă oricum să o constituie.

Pasul al treilea: creditul care se scade din impozit

Sponsorizarea nu se scade din bază, ca celelalte, ci din impozitul deja calculat — iar de aceea nu putea fi calculată odată cu ele. Ea are două plafoane, iar se aplică cel mai mic.

CREDITUL DE SPONSORIZARE

Plafonul	Calcul	Suma
0,75% din cifra de afaceri	$0,75\% \times 500.000$	3.750,00
20% din impozitul pe profit	$20\% \times 23.832$	4.766,40
Se aplică cel mai mic		3.750,00
Sponsorizare acordată		10.000,00
Folosit anul acesta		3.750,00
Reportat pentru anii următori		6.250,00

Diferența de 6.250 nu se pierde: se reportează, în limita termenului legal, și se folosește în anii în care plafonul o permite.

Impozitul final: 23.832 minus 3.750, adică 20.082 de lei. Sponsorizarea de 10.000 de lei a costat firma, în anul acesta, 6.250 — restul l-a plătit statul, prin impozitul care nu s-a mai virat.

Trei feluri de ajustare, trei momente: procentele fixe și plafoanele urcă sau coboară BAZA; rezerva legală o coboară fără să fie cheltuială; sponsorizarea se scade din IMPOZIT. Cine le amestecă obține un rezultat greșit chiar dacă fiecare cifră în parte e corectă.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Impozitul se aplică rezultatului FISCAL, nu celui contabil; cele două măsoară lucruri diferite.
- O cheltuială nedeductibilă e reală și plătită — statul doar refuză să o scadă din bază.
- Rezerva legală e deducere fiscală fără să fie cheltuială; omiterea ei costă 16% din valoarea rezervei, în fiecare an.
- Nedeductibilele sunt de două feluri: procent fix pe cheltuială și plafon pe o bază de calcul — confundarea lor produce erori mari.
- Pierderea se recuperează în limita a 70% din rezultatul fiscal și doar în termenul legal; se ține pe ani, se consumă de la cea mai veche.
- Registrul de evidență fiscală e singurul document care explică, la control, diferența dintre impozit și 16% din profitul contabil.

Repartizarea rezultatului

Profitul net există acum ca sold în contul 121. Nu e însă la dispoziția nimănui: până la repartizare, el e o cifră, nu o sumă disponibilă.

Repartizarea e ultimul pas al exercițiului încheiat și, în același timp, primul al celui următor — fiindcă se face după aprobarea situațiilor financiare, deci în anul care urmează.

Ordinea, care e juridică

Trei acte trebuie să se petreacă în această ordine, iar niciunul nu se poate sări: se întocmesc situațiile financiare, adunarea generală a asociaților le aprobă și hotărăște repartizarea, iar abia apoi se înregistrează repartizarea și se pot plăti dividendele.

Un patron care ia bani din firmă înaintea acestei ordini nu a încasat dividende: a luat un împrumut de la propria societate, cu toate consecințele fiscale care decurg. Distincția pare formală și e printre cele mai scumpe din practică.

Dividendul nu e o retragere de bani. E rezultatul unei hotărâri care nu se poate lua fără situații financiare aprobate.

Rezerva legală se ia prima

Din profit se constituie mai întâi rezerva legală: 5% din profitul brut, până când rezerva atinge o cincime din capitalul social subscris și vărsat.

E o rezervă indisponibilă — nu se poate distribui și nu poate fi folosită decât în condițiile legii. Rostul ei e protecția creditorilor: o parte din câștig rămâne în firmă, ca tampon.

Contabil, constituirea trece printr-un cont intermediar, 129 Repartizarea profitului, care apoi se închide în 121. Ocolul acesta pare inutil, dar el e cel care face ca repartizarea să apară distinct în contul de profit și pierdere, nu ca o simplă mutare între conturi de capital.

Ce rămâne, pe cifre

REPARTIZAREA UNUI PROFIT NET DE 66.720 LEI

Pasul	Articolul	Suma
Constituirea rezervei legale	129 = 1061	4.000
Închiderea contului de repartizare	121 = 129	4.000
Restul, la rezultat reportat	121 = 117	62.720
Dividende brute hotărâte	117 = 457	62.720
Impozit pe dividende 16%	457 = 446	10.035,20
Plata către asociați	457 = 5121	52.684,80

Rezerva se calculează pe profitul BRUT (5% din 80.000), deși se ia din cel NET. Cele două baze diferă, iar confundarea lor e o eroare frecventă.

Din 80.000 de lei de profit brut, asociatul primește efectiv 52.684,80. Restul s-a dus în impozit pe profit — 13.280 —, în impozit pe dividende — 10.035,20 — și în rezerva legală — 4.000, care rămâne totuși în firmă.

Merită spus limpede unui patron: între profitul din bilanț și banii ajunși la el sunt două impozite succesive, nu unul. E cifra pe care se ia decizia de a distribui sau de a reinvesti, iar ea nu se vede nicăieri în situațiile financiare.

Pierdere

Când exercițiul se încheie cu pierdere, mecanismul e simetric și mai simplu: soldul debitor al contului 121 trece în rezultat reportat, unde așteaptă acoperirea din profiturile viitoare.

Ea nu se șterge și nu se ignoră. O firmă cu pierdere reportată nu poate distribui dividende înainte de acoperirea ei — regula e de bun-simț economic: nu se împarte un câștig care nu a recuperat încă o pierdere anterioară.

Dividendele interimare

Legea permite și distribuirea în cursul anului, pe baza unor situații financiare interimare. E o facilitate reală, dar cu o condiție care se uită: dacă la sfârșitul exercițiului rezultatul se dovedește mai mic decât ce s-a distribuit, diferența trebuie restituită.

E, deci, un avans asupra unui profit care nu s-a produs încă. Tratat ca atare, e util; tratat ca o distribuire definitivă, produce la sfârșitul anului o creanță asupra propriilor asociați, pe care nimeni nu o anticipase.

PENTRU CONTABIL

Repartizarea rezultatului se face potrivit reglementărilor contabile și hotărârii adunării generale, iar constituirea rezervei legale e obligatorie în condițiile Legii societăților nr. 31/1990 și deductibilă fiscal potrivit art. 26 alin. (1) lit. a) Cod fiscal. Patru observații. Prima: baza de calcul a rezervei e profitul contabil brut, iar plafonul cumulat e de 20% din capitalul social subscris și vărsat — o firmă care atinge plafonul nu mai constituie rezervă, iar deducerea fiscală încetează odată cu obligația. A doua: impozitul pe dividende e de 16% pentru dividendele distribuite începând cu 1 ianuarie 2026, potrivit Legii 141/2025, iar termenul de plată e legat de data plății dividendului, cu regulă specială pentru dividendele distribuite și neplătite până la sfârșitul exercițiului — regula aceasta din urmă e cea mai frecvent omisă, fiindcă obligă la plata impozitului chiar dacă asociatul nu a primit nimic. A treia: dividendele distribuite interimar se regularizează după aprobarea situațiilor financiare anuale, iar sumele distribuite în plus se restituie; până la restituire ele constituie creanță asupra asociatului, cu implicații privind veniturile din alte surse dacă nu sunt returnate. A patra: repartizarea nu poate depăși profitul distribuibil, determinat după acoperirea pierderilor reportate și constituirea rezervelor legale; distribuirea peste această limită atrage răspunderea celor care au aprobat-o, dincolo de consecințele fiscale.

Ce urmează

Cu repartizarea, exercițiul e complet: înregistrat, verificat, declarat, închis și distribuit. Rămâne partea pentru care s-a făcut tot restul — documentele care spun, într-o pagină, ce a făcut firma într-un an.

Exercițiul 44.1 — cât ajunge la asociat

Continuând exercițiul precedent: profit contabil brut 120.000, impozit pe profit 22.464, rezervă legală 6.000. Asociatul vrea să distribuie tot ce se poate.

Calculează suma care ajunge efectiv la el și proporția din profitul brut.

REZOLVARE

Profit net: $120.000 - 22.464 = 97.536$ lei.

Din el se constituie rezerva legală de 6.000 (calculată pe brut, dar luată din net), deci rămâne de repartizat: 91.536 lei.

Impozit pe dividende 16%: 14.645,76 lei. Ajunge la asociat: 76.890,24 lei.

Din 120.000 de lei profit brut, asociatul primește 76.890,24 — adică 64%. Restul: 22.464 impozit pe profit, 14.645,76 impozit pe dividende și 6.000 rezervă legală, care rămâne totuși în firmă.

Cifra de reținut, fiindcă e cea pe care se ia decizia de a distribui sau de a reinvesti: între profitul din bilanț și banii din buzunar sunt DOUĂ impozite succesive, nu unul — iar ele nu apar nicăieri în situațiile financiare.

Cât se poate distribui, de fapt

Profitul net nu e automat suma care se poate împărți. Din el se scad, în ordine, trei lucruri — iar ce rămâne se numește profit distribuibil.

DE LA PROFIT NET LA PROFIT DISTRIBUTIBIL

Pasul	Ce se scade	De ce
1	pierderea reportată din anii anteriori	nu se împarte un câștig care nu a recuperat o pierdere
2	rezerva legală datorată pe anul curent	e obligatorie, până la plafon
3	alte rezerve prevăzute de lege sau de statut	dacă există
=	profit distribuibil	numai el poate deveni dividend

Ordinea contează: rezerva se calculează pe profitul BRUT al anului, dar se ia din cel NET, după acoperirea pierderii.

Distribuirea peste această limită nu e o eroare contabilă, ci o faptă cu consecințe: sumele se restituie, iar cei care au aprobat-o răspund pentru ea. E motivul pentru care hotărârea adunării generale se ia pe situații financiare aprobate, nu pe o estimare.

Plafonul rezervei, calculat

Rezerva legală nu se constituie la infinit. Ea se acumulează până atinge o cincime din capitalul social subscris și vărsat, iar de acolo încolo obligația încetează — odată cu deductibilitatea ei.

CÂT SE MAI POATE CONSTITUI, LA UN CAPITAL DE 30.000 LEI

Element	Suma
Capital social subscris și vărsat	30.000,00
Plafonul rezervei (20%)	6.000,00
Rezervă deja constituită	0,00
Se mai poate constitui	6.000,00
5% din profitul brut al anului	21,04
Rezerva anului (minimul dintre ele)	21,04

Cifrele sunt cele calculate de aplicație pe exemplul cărții. La un profit brut mic, rezerva e mică — dar obligația există în fiecare an cu profit, până la atingerea plafonului.

Ultimele două rânduri arată regula: se constituie 5% din profitul brut, dar nu mai mult decât spațiul rămas până la plafon. La o firmă cu profituri mari, plafonul se atinge în câțiva ani, iar rezerva încetează; la una cu profituri mici, obligația însoțește firma mult timp.

Rezerva legală nu e o cheltuială și nu iese din firmă. E o parte din câștig pe care legea o oprește din a fi distribuită — un tampon pentru creditori, nu o pierdere pentru asociați.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Repartizarea se face după aprobarea situațiilor financiare, deci în exercițiul următor.
- Banii luați din firmă înaintea hotărârii nu sunt dividende, ci un împrumut de la societate.
- Rezerva legală se ia prima: 5% din profitul BRUT, până la 20% din capitalul subscris și vărsat; e indisponibilă.
- Între profitul brut și banii ajunși la asociat sunt DOUĂ impozite: 16% pe profit și 16% pe dividende.
- Pierderea reportată blochează distribuirea până la acoperirea ei.
- Dividendele interimare sunt un avans: dacă rezultatul final e mai mic, diferența se restituie.

Contul de profit și pierdere

Ajungem la documentele pentru care s-a făcut tot restul. Patruzeci și patru de capitole de înregistrări, verificări și închideri se adună în două pagini — iar prima dintre ele răspunde la întrebarea cu care a început cartea: ai câștigat sau ai pierdut?

Contul de profit și pierdere e o situație de flux: acoperă un interval, de la 1 ianuarie la 31 decembrie, și arată ce s-a petrecut în el. Nu spune nimic despre ce are firma — aceea e treaba bilanțului.

Structura: două activități, două rezultate

Formularul nu adună toate veniturile și toate cheltuielile într-un singur teanc. Le separă pe două activități, iar separarea aceasta e principala informație pe care o dă documentul.

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE, ÎN STRUCTURA LUI

Nivelul	Ce cuprinde
Venituri din exploatare	14.000,00
Cheltuieli din exploatare	13.579,17
Rezultatul din exploatare	420,83
Venituri financiare	0,00
Cheltuieli financiare	0,00
Rezultatul financiar	0,00
Rezultatul brut	420,83

Cheltuielile de 13.579,17 se desfac în: mărfuri vândute 8.000, salarii 5.000, contribuția angajatorului 112,50 și amortizare 466,67.

Rezultatul din exploatare spune dacă afacerea funcționează. Rezultatul net spune ce a rămas după tot. O firmă poate avea primul pozitiv și al doilea negativ — și atunci problema nu e afacerea, ci finanțarea ei.

Pe cifre reale

Iată situația unei firme mici, generată din propria ei contabilitate — aceeași cu cea din capitolele despre registre.

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE AL EXERCITIULUI

Elementul	Suma
Venituri din exploatare	14.000,00
Cheltuieli din exploatare	13.579,17
Rezultatul din exploatare	420,83
Venituri financiare	0,00
Cheltuieli financiare	0,00
Rezultatul financiar	0,00
Rezultatul brut	420,83

Cheltuielile de 13.579,17 se desfac în: mărfuri vândute 8.000, salarii 5.000, contribuția angajatorului 112,50 și amortizare 466,67.

Desfacerea din notă e a doua informație pe care o dă documentul, și merită citită cu atenție. La firma aceasta, mărfurile vândute reprezintă aproape două treimi din cheltuieli, iar salariile restul. Structura aceasta spune ce fel de firmă e — un comerciant, nu un prestator de servicii — fără să fie nevoie să întrebăm pe nimeni.

De ce nu apar banii nicăieri

E întrebarea pe care o pune orice patron la prima citire: dacă am profit de 420,83 de lei, unde sunt ei?

Răspunsul e că nu sunt nicăieri, fiindcă profitul nu e o sumă de bani. E o măsură a diferenței dintre valoarea creată și valoarea consumată — iar cele două se recunosc când se produc, nu când se plătesc.

Amortizarea de 466,67 de lei din exemplu ilustrează perfect: e o cheltuială care a redus profitul și nu a scos niciun leu din cont. Simetric, o factură emisă și neîncasată a produs venit fără să aducă bani. E același lucru pe care îl spunea capitolul 1, ajuns acum la forma lui finală.

Cum se citește, în cinci secunde

Un cititor experimentat nu parcurge documentul de sus în jos. Se uită la trei lucruri și, de regulă, își face o părere înainte de a citi restul.

Întâi semnul rezultatului din exploatare — dacă e negativ, nimic altceva nu mai contează prea mult. Apoi raportul dintre rezultatul din exploatare și venituri, adică marja. În fine, rezultatul financiar: dacă el înghite o parte însemnată din cel din exploatare, firma lucrează pentru bancă.

Comparația cu anul precedent, care apare pe formular ca a doua coloană, adaugă a patra informație și e cea mai valoroasă dintre toate: nu cât, ci încotro.

PENTRU CONTABIL

Contul de profit și pierdere se întocmește potrivit reglementărilor contabile aprobate prin OMFP 1802/2014, în formatul F20, cu structură prescurtată pentru microentități și completă pentru celelalte categorii. Patru observații de practică. Prima: documentul se întocmește pe balanța DINAINTE de operațiunile de închidere a conturilor de rezultat; folosirea balanței de după produce un formular integral pe zero, iar eroarea trece neobservată fiindcă bilanțul iese corect — e cauza cea mai frecventă a raportărilor goale. A doua: cifra de afaceri netă cuprinde conturile 70x diminuate cu reducerile comerciale acordate din 709 și nu include veniturile din subvenții, alte venituri din exploatare sau venituri financiare; folosirea totalului veniturilor drept cifră de afaceri denaturează atât indicatorii, cât și pragurile de raportare și de audit. A treia: variația stocurilor de produse finite și producția de imobilizări se prezintă distinct și pot fi negative — o variație negativă nu e o eroare, ci semnalul unei diminuări a stocului de produse. A patra: rezultatul brut din acest formular e chiar baza rezervei legale de la capitolul 44, iar cheltuiala cu impozitul se prezintă distinct, după rezultatul brut; interpunerea ei în cheltuielile de exploatare falsifică deopotrivă rezultatul din exploatare și baza rezervei.

Ce urmează

Contul de profit și pierdere a răspuns la întrebarea despre interval. Rămâne cea despre moment: ce are firma și ce datorează, la o dată anume. E bilanțul, iar egalitatea care îl definește nu e o coincidență.

Exercițiul 45.1 — citește contul de rezultat în trei priviri

Firma A: venituri din exploatare 800.000, cheltuieli din exploatare 760.000, venituri financiare 0, cheltuieli financiare 35.000.

Firma B: venituri din exploatare 800.000, cheltuieli din exploatare 830.000, venituri financiare 40.000, cheltuieli financiare 0.

Amândouă au rezultat brut de 5.000, respectiv 10.000. Care e mai sănătoasă?

REZOLVARE

Firma A: rezultat din exploatare +40.000, rezultat financiar -35.000, brut +5.000. Afacerea produce; costul finanțării înghite aproape tot. Problema e structura de finanțare, nu activitatea.

Firma B: rezultat din exploatare -30.000, rezultat financiar +40.000, brut +10.000. Afacerea PIERDE; profitul vine din altceva — o dobândă, o diferență de curs, un venit care nu se repetă.

Deci B arată mai bine la ultima linie și e mai bolnavă. A poate refinanța un credit; B trebuie să-și schimbe activitatea.

Regula de citire, în ordine: semnul rezultatului din EXPLOATARE, apoi marja, apoi cât înghite rezultatul financiar. Ultima linie e cea mai puțin informativă din tot documentul, deși e singura pe care o citește toată lumea.

Ce citește un cititor din afară

Formularul are aceleași rânduri pentru toate firmele, dar cine îl citește nu caută aceleași lucruri. Merită știut ce urmărește fiecare, fiindcă asta arată care rând trebuie să reziste la întrebări.

TREI CITITORI, TREI RÂNDURI

Cine citește	Ce caută întâi	De ce
Banca	rezultatul din exploatare și amortizarea	le adună: cât produce activitatea în bani
Un cumpărător al firmei	marja și evoluția ei pe trei ani	cât e repetabil din ce vede
Inspekția fiscală	cheltuielile cu regim special	protocol, sponsorizare, auto, provizioane

Niciunul nu se uită întâi la profitul net. E cifra cea mai citată și cea mai puțin informativă din document.

Structura cheltuielilor spune ce fel de firmă e

Desfacerea cheltuielilor pe naturi — mărfuri, materiale, personal, amortizare, servicii — e a doua informație a documentului, iar din ea se citește modelul de afacere fără să întrebi pe nimeni.

CHELTUIELILE FIRMEI DIN EXEMPLU, PE NATURI

Contul	Natura	Suma	Din total
607	Mărfuri vândute	8.000,00	59%
641	Salarii	5.000,00	37%
646	Contribuția angajatorului	112,50	1%
6811	Amortizare	466,67	3%
Total		13.579,17	100%

Aproape 60% costul mărfii vândute: e o firmă de comerț. La un prestator de servicii, primul rând ar lipsi, iar salariile ar depăși 60%.

Raportul acesta e util și în timp, nu doar între firme. O creștere a ponderii salariilor fără o creștere a veniturilor înseamnă că firma a angajat înaintea comenzilor; o creștere a amortizării înseamnă că a investit. Ambele sunt decizii, iar contul de profit și pierdere le arată cu un an întârziere față de momentul în care au fost luate.

Ce nu se vede din el

Documentul nu spune nimic despre momentul în care intră banii — asta e treaba fluxului de trezorerie — și nici despre ce are firma, care e treaba bilanțului. Dar mai are o limită, mai puțin evidentă: nu distinge ce e repetabil de ce s-a întâmplat o dată.

O firmă care a vândut anul acesta un utilaj cu câștig are un rezultat mai bun, dar nu o activitate mai bună. De aceea cedările de active se prezintă distinct, iar cine analizează o firmă scade întâi elementele care nu se repetă — o operațiune care nu e prevăzută de niciun formular, dar fără de care comparația cu anul trecut nu spune nimic.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Contul de profit și pierdere acoperă un interval, nu un moment: spune ce s-a petrecut între două date.
- Structura separă exploatarea de activitatea financiară — iar rezultatul din exploatare e rândul care spune dacă afacerea funcționează.
- Rezultatul brut e suma celor două; impozitul se scade după el și se calculează pe rezultatul fiscal.
- Profitul nu e o sumă de bani: amortizarea reduce profitul fără să scoată un leu, iar o factură neîncasată produce venit fără să aducă bani.
- Se citește în trei priviri: semnul rezultatului din exploatare, marja, și cât înghite rezultatul financiar.
- Se întocmește pe balanța DINAINTE de închiderea conturilor de rezultat — altfel iese integral pe zero.

Bilanțul

Bilanțul e o fotografie. Contul de profit și pierdere povestea un an întreg; bilanțul arată o singură clipă — de regulă 31 decembrie, ora douăzeci și patru — și spune ce are firma și cui datorează.

Are două părți, iar ele sunt întotdeauna egale. Nu pentru că firma ar fi echilibrată, ci pentru că cele două părți descriu același lucru din două unghiuri: ce există, și de unde a venit.

Cele două întrebări

Activul răspunde la întrebarea „ce are firma”: bunuri, stocuri, creanțe, bani. Pasivul răspunde la „din ce a fost finanțat”: bani ai asociaților, profit nedistribuit, datorii.

Fiecare leu din activ a venit de undeva. Ori l-au pus asociații, ori l-a produs firma și a rămas în ea, ori îl datorează cuiva. Nu există a patra variantă — și de aici egalitatea.

Activ = Pasiv nu e o verificare care poate să iasă sau să nu iasă. E aceeași realitate numărată de două ori: o dată după formă, o dată după proveniență.

Un bilanț, citit

BILANȚ LA 31 DECEMBRIE

ACTIV	Suma	PASIV	Suma
Imobilizări (net)	48.000	Capital social	30.000
Stocuri	22.000	Rezerve	4.000
Creanțe	31.000	Rezultat reportat	20.000
Casă și bancă	39.000	Rezultatul exercițiului	26.000
		Datorii peste 1 an	25.000
		Datorii sub 1 an	35.000
TOTAL ACTIV	140.000	TOTAL PASIV	140.000

Primele patru rânduri din pasiv formează capitalurile proprii: 80.000 de lei. E averea netă a asociaților — ce ar rămâne dacă s-ar plăti toate datoriile.

Cifra de 80.000 de lei din notă e cea mai importantă din tot documentul și, paradoxal, nu apare ca rând separat în citirea obișnuită. Ea răspunde la întrebarea „cât valorează firma pentru asociați”, iar evoluția ei de la an la an e cea mai onestă măsură a reușitei.

Ordinea rândurilor nu e întâmplătoare

Activul e așezat în ordinea crescătoare a lichidității: întâi ce se transformă cel mai greu în bani — clădiri, utilaje — și la urmă banii înșiși.

Passivul urmează ordinea crescătoare a exigibilității: întâi ce nu trebuie returnat niciodată — capitalul asociaților —, apoi datoriile pe termen lung, apoi cele care se plătesc în lunile următoare.

Așezate astfel, cele două coloane se pot citi și pe orizontală. Un activ greu de transformat în bani, finanțat din datorii pe termen scurt, e semnalul clasic al unei probleme de trezorerie care încă nu s-a produs. Comparația dintre partea de jos a activului și partea de jos a pasivului — active curente față de datorii curente — e cel mai simplu indicator de sănătate financiară care există.

Ce nu se vede în bilanț

Merită spus, fiindcă altfel documentul e supraestimat. Bilanțul nu conține valoarea de piață a firmei, ci costul istoric al elementelor ei, corectat cu amortizări și ajustări.

Nu conține nici marca, nici baza de clienți, nici priceperea echipei — active reale, uneori cele mai valoroase, care nu îndeplinesc condițiile de recunoaștere. O firmă de servicii cu treizeci de angajați buni poate avea un bilanț mai mic decât un depozit de marfă.

De aceea bilanțul nu se citește singur. Citit alături de contul de profit și pierdere și de fluxul de trezorerie, el spune mult; citit izolat, spune despre firmă mai puțin decât pare.

PENTRU CONTABIL

Bilanțul se întocmește în formatul F10 prevăzut de reglementările contabile, prescurtat pentru microentități și entități mici și complet pentru cele mijlocii și mari, cu două coloane — începutul și sfârșitul exercițiului. Patru observații. Prima: identitatea de bilanț trebuie să rezulte prin construcție, nu prin ajustarea unui rând de echilibrare — fiecare cont trebuie să cadă în exact un rând, cu semnul corect, iar totalurile trebuie calculate cu formulele formularului, nu însumate independent; altfel apare divergență între ce afișează raportul și ce verifică validatorul. A doua: elementele se prezintă la valoarea NETĂ — imobilizările diminuate cu amortizările și ajustările, creanțele cu ajustările pentru depreciere de la capitolul 27 — iar prezentarea la valoarea brută umflă simultan activul și, prin corelație, indicatorii calculați pe el. A treia: separarea datoriilor în cele cu scadență până la un an și peste un an se face după scadența reală la data bilanțului, nu după natura contului; soldul contului 167 de la capitolul 24 se defalcă pe ambele rânduri, în funcție de ratele următoarelor douăsprezece luni. A patra: soldurile creditoare pe conturi de creanțe și cele debitoare pe conturi de datorii nu se compensează, ci se prezintă pe partea care corespunde naturii lor economice, după analiza cauzei — regula compensării interzise e una dintre cele mai des încălcate în practică, iar efectul e o subevaluare simultană a activului și a datoriilor.

Ce urmează

Cele două documente principale sunt gata. Ele nu sunt însă singurele care se depun — și, dintre cele care le însoțesc, unul răspunde la întrebarea pe care nici bilanțul, nici contul de profit nu o ating: unde s-au dus banii.

Exercițiul 46.1 — ce spune bilanțul citit pe orizontală

Bilanț: imobilizări nete 200.000; stocuri 60.000; creanțe 90.000; casă și bancă 10.000. Capitaluri proprii 120.000; datorii peste un an 40.000; datorii sub un an 200.000.

(a) Se închide? (b) Ce arată comparația pe orizontală?

REZOLVARE

(a) Activ: $200.000 + 60.000 + 90.000 + 10.000 = 360.000$. Pasiv: $120.000 + 40.000 + 200.000 = 360.000$. Se închide.

(b) Active curente (stocuri + creanțe + bani) = 160.000. Datorii curente = 200.000. Firma are de plătit în următoarele douăsprezece luni cu 40.000 de lei mai mult decât poate transforma în bani în același interval.

Cauza se vede tot pe orizontală: imobilizările de 200.000 sunt finanțate din capitaluri proprii (120.000) plus datorii lungi (40.000) = 160.000, deci 40.000 din ele sunt finanțate din datorii SCURTE. Un activ care se recuperează în cinci ani, plătit din bani datorați în șase luni.

Nu e o eroare contabilă și nu se vede în contul de profit și pierdere. E o problemă de trezorerie care încă nu s-a produs — și e singurul lucru pe care bilanțul îl spune mai bine decât orice alt document.

Forma oficială nu are două coloane

Bilanțul din capitolul de față e prezentat pe două coloane, fiindcă așa se înțelege cel mai ușor egalitatea. Formularul oficial arată însă altfel: e VERTICAL, iar egalitatea nu se citește dintr-o privire — se obține la capăt, printr-un lanț de scăderi.

BILANȚUL EXEMPLULUI, ÎN FORMA OFICIALĂ

Rândul	Ce cuprinde	Suma
A. Active imobilizate	imobilizări nete	15.366,65
B. Active circulante	stocuri, creanțe, casă și bancă	71.015,00
D. Datorii sub un an	furnizori, salarii, contribuții, TVA	20.127,50
E. Active circulante nete	B – D	50.887,50
F. Total active minus datorii curente	A + E	66.254,15
J. Capitaluri proprii	capital, rezultat reportat, rezultatul anului	66.254,15

Egalitatea clasică apare abia la final: $F = J$. Cele două cifre sunt aceleași, dar au fost obținute pe drumuri diferite.

Rândul E merită atenție, fiindcă e singurul care nu apare în forma cu două coloane și e, poate, cel mai util din tot documentul: activele circulante nete, adică ce rămâne din activele pe termen scurt după plata datoriilor pe termen scurt. Aici, 50.887,50 de lei — o firmă care își poate acoperi obligațiile apropiate de peste trei ori.

Când rândul E e negativ, firma are de plătit în următoarele douăsprezece luni mai mult decât poate transforma în bani în același interval. Nu e o eroare contabilă și nu apare nicăieri în contul de profit și pierdere — dar e primul lucru pe care îl citește o bancă.

Forma verticală nu ascunde egalitatea, ci o amână — și, pe drum, calculează un indicator pe care forma cu două coloane nu îl produce deloc.

Prescurtat sau complet

Formularul are două variante, iar alegerea nu e liberă: depinde de categoria în care intră firma, după criterii de mărime — total active, cifră de afaceri și număr mediu de salariați.

Microentitățile și entitățile mici depun bilanțul prescurtat, cu grupele mari. Cele mijlocii și mari depun forma completă, cu peste o sută de rânduri, unde fiecare grupă se desface pe elemente. Conținutul economic e același; diferă cât de mult se vede din el.

Trecerea dintr-o categorie în alta nu se face la prima depășire: criteriile trebuie depășite două exerciții consecutive. Regula există tocmai ca un an bun să nu schimbe regimul de raportare al unei firme care revine, anul următor, la dimensiunea ei obișnuită.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Bilanțul e o fotografie la o dată anume; contul de profit și pierdere e un film al anului.
- Activul spune ce are firma, pasivul de unde a venit — deci egalitatea e prin construcție, nu prin noroc.
- Capitalurile proprii sunt averea netă a asociaților: ce ar rămâne după plata tuturor datoriilor.
- Activul e ordonat după lichiditate, pasivul după exigibilitate — de aceea cele două coloane se citesc și pe orizontală.
- Elementele se prezintă NET: imobilizări minus amortizare, creanțe minus ajustări.
- Bilanțul nu conține valoarea de piață a firmei și nici activele nerecunoscute — marca, clienții, echipa.

Anexele

Bilanțul și contul de profit și pierdere sunt documentele care se citesc. Alături de ele se depun încă trei, mai puțin cunoscute, iar unul dintre ele răspunde la o întrebare pe care primele două nu o ating deloc.

Întrebarea e cea pe care un patron o pune cel mai des și la care contabilul răspunde cel mai greu: dacă am profit, unde sunt banii?

Situația fluxurilor de trezorerie

Fluxul de trezorerie urmărește exclusiv banii: cât a intrat, cât a ieșit, și din ce activitate. Nu are nimic de-a face cu momentul în care s-a produs venitul sau cheltuiala — aici contează doar când s-a mișcat suma.

CELE TREI ACTIVITĂȚI

Activitatea	Ce cuprinde	Ce spune
Exploatare	încasări de la clienți, plăți către furnizori și angajați, impozite	dacă afacerea produce bani, nu doar profit
Investiții	cumpărări și vânzări de imobilizări	dacă firma se dezvoltă sau se dezinvestește
Finanțare	credite luate și rambursate, aport de capital, dividende plătite	cine finanțează creșterea

Suma celor trei trebuie să fie exact variația soldului de trezorerie între început și sfârșit de an.

Iată situația firmei din capitolele precedente, generată din propriile ei înregistrări.

FLUXUL DE TREZORERIE AL EXERCIȚIULUI

Elementul	Suma
Numerar la începutul anului	45.000,00
Încasări de la clienți	16.940,00
Plăți către furnizori și angajați	-15.025,00
Flux din exploatare	1.915,00
Flux din investiții	0,00
Flux din finanțare	0,00
Variația numerarului	1.915,00
Numerar la sfârșitul anului	46.915,00

Verificarea: $45.000 + 1.915 = 46.915$, iar 46.915 trebuie să fie exact soldul conturilor de trezorerie din bilanț.

Fluxul din exploatare e cifra pe care o citeșc băncile înaintea profitului. Un profit mare cu flux negativ înseamnă că firma vinde, dar nu încasează.

Situația aceasta explică, în sfârșit, paradoxul cu care se lovește orice patron. Profitul de la capitolul 45 și variația de numerar de aici sunt cifre diferite, iar diferența dintre ele are întotdeauna nume: amortizarea, creșterea stocurilor, creanțele neîncasate, datoriile plătite.

Situația modificărilor capitalurilor proprii

A doua anexă e mai simplă și răspunde la o întrebare de proprietar: cum a evoluat, în cursul anului, averea netă a asociaților.

Are un rând pentru fiecare element de capital propriu — capital social, rezerve, rezultat reportat, rezultatul exercițiului — și patru coloane: sold inițial, creșteri, reduceri, sold final. Totalul soldului final trebuie să fie egal cu capitalurile proprii din bilanț.

Utilitatea ei practică se vede la firmele cu mișcări de capital: majorări, distribuiți, acoperiri de pierderi. La o firmă fără astfel de operațiuni, singura mișcare e rezultatul anului — iar situația devine o confirmare, nu o informație.

Notele explicative

A treia anexă e cea mai puțin citită și cea mai bogată. Notele explică ce stă în spatele cifrelor: politicile contabile alese, metodele de evaluare, detalierea principalelor posturi, angajamentele care nu apar în bilanț.

Aici se scrie ce metodă de descărcare a stocurilor folosește firma, ce durate de amortizare a ales, cum a calculat ajustările pentru creanțe, ce litigii are în curs, ce garanții a acordat.

Sunt exact deciziile despre care capitolele precedente au spus, de fiecare dată, că trebuie documentate.

Pentru un cititor din afară, notele sunt singurul loc în care cifrele devin comparabile. Două firme cu același profit, dintre care una amortizează accelerat și cealaltă liniar, nu spun același lucru — iar diferența e vizibilă doar aici.

PENTRU CONTABIL

Componența situațiilor financiare anuale depinde de categoria entității, potrivit reglementărilor contabile: microentitățile depun bilanț prescurtat, cont de profit și pierdere prescurtat și note explicative reduse, entitățile mici adaugă formatul complet al contului de profit și pierdere, iar cele mijlocii și mari întocmesc setul complet, inclusiv situația fluxurilor de trezorerie și situația modificărilor capitalurilor proprii. Patru observații. Prima: pentru entitățile care nu au obligația întocmirii lor, fluxul de trezorerie și situația modificărilor capitalurilor proprii rămân instrumente de conducere extrem de utile — absența obligației legale nu e un argument împotriva întocmirii lor interne. A doua: fluxul se poate întocmi prin metoda directă, pe încasări și plăți efective, sau prin metoda indirectă, pornind de la rezultat și eliminând elementele nemonetare; alegerea se declară în note și trebuie păstrată de la un an la altul, conform principiului permanenței metodelor. A treia: notele nu sunt un formular de completat, ci un text redactat — informațiile cerute expres de reglementări sunt un minim, nu o limită, iar omiterea unei informații semnificative afectează imaginea fidelă, chiar dacă toate cifrele sunt exacte. A patra: situațiile financiare se depun însoțite de declarația scrisă a persoanei care răspunde de administrarea entității, prin care își asumă răspunderea pentru întocmirea lor, precum și de raportul administratorilor și, după caz, de raportul de audit — un set depus fără aceste documente e incomplet, indiferent de corectitudinea cifrelor.

Ce urmează

Cele cinci documente sunt gata. Înainte de semnătură mai rămâne o singură operațiune, care durează zece minute și prinde majoritatea erorilor grave: verificarea concordanțelor dintre ele.

Exercițiul 47.1 — profit mare, bani puțini

Firma a raportat un profit net de 90.000 de lei. Numerarul a crescut în același an cu doar 5.000.

Explică diferența, știind că: amortizarea anului a fost 30.000; stocurile au crescut cu 50.000; creanțele au crescut cu 40.000; datoriile către furnizori au crescut cu 15.000; s-a rambursat un credit de 40.000.

REZOLVARE

Se pornește de la profit și se elimină ce nu e monetar sau nu e din exploatare:

90.000 profit + 30.000 amortizare (cheltuială care nu s-a plătit) = 120.000.

– 50.000 creșterea stocurilor (bani blocați în marfă) – 40.000 creșterea creanțelor (facturat, neîncasat) + 15.000 creșterea datoriilor (primit, neplătit) = 45.000 flux din exploatare.

– 40.000 rambursarea creditului (flux din finanțare) = 5.000 creșterea numerarului. Se verifică.

Ce arată calculul: din 90.000 de lei de profit, 90.000 sunt reali — dar 90.000 de lei stau în stocuri și creanțe, iar 40.000 s-au dus la bancă. Firma nu a inventat profitul; l-a imobilizat.

De aceea băncile citesc fluxul din exploatare înaintea profitului: 45.000 spune cât produce activitatea în BANI, iar 90.000 spune cât produce în valoare.

Cele două metode ale fluxului

Fluxul din exploatare se poate construi în două feluri, iar rezultatul e identic — se schimbă doar din ce se pornește și, odată cu asta, ce se vede pe drum.

DIRECTĂ SAU INDIRECTĂ

Metoda	Pornește de la	Ce arată în plus	Ce cere
directă	încasările și plățile efective	de la cine intră banii și către cine ies	evidența plăților pe categorii
indirectă	rezultatul exercițiului	de ce profitul diferă de bani	doar bilanțul și contul de rezultat

Metoda aleasă se declară în note și se păstrează de la un an la altul — altfel cele două exerciții nu mai sunt comparabile.

Metoda indirectă e cea care lămurește paradoxul „am profit, n-am bani”, fiindcă enumeră chiar cauzele: amortizarea, care a redus profitul fără să scoată bani; stocurile și creanțele,

care au blocat bani fără să atingă profitul; datoriile, care au adus bani fără să producă venit.

Situația capitalurilor: la ce folosește, de fapt

La o firmă fără mișcări de capital, situația modificărilor capitalurilor proprii pare o formalitate — un singur rând care se mișcă, rezultatul anului. Iată exact cazul firmei din exemplu.

CAPITALURILE PROPRII ALE EXERCIȚIULUI

	Sold inițial	Creșteri	Reduceri	Sold final
Capital subscris	30.000,00	0,00	0,00	30.000,00
Rezultat reportat	35.833,32	0,00	0,00	35.833,32
Rezultatul exercițiului	0,00	420,83	0,00	420,83
Total	65.833,32	420,83	0,00	66.254,15

Totalul soldului final, 66.254,15, trebuie să fie exact capitalurile proprii din bilanț. E a cincea concordanță din capitolul 48.

Valoarea situației se vede la firmele care au mișcări: o majorare de capital, o distribuire de dividende, acoperirea unei pierderi, o reevaluare. Acolo ea răspunde la o întrebare pe care bilanțul nu o atinge — nu cât e averea asociaților, ci DIN CE s-a schimbat în cursul anului.

Iar diferența dintre cele două întrebări e chiar diferența dintre o fotografie și un film, cu care a început partea aceasta: bilanțul arată unde s-a ajuns, situația capitalurilor arată pe ce drum.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Fluxul de trezorerie urmărește exclusiv banii, pe trei activități: exploatare, investiții, finanțare.
- Suma celor trei trebuie să fie exact variația soldului de trezorerie dintre început și sfârșit de an.
- Fluxul din exploatare e cifra pe care o citesc băncile înaintea profitului.
- Situația modificărilor capitalurilor proprii arată evoluția averii nete a asociaților; totalul ei trebuie să dea capitalurile din bilanț.
- Notele explicative conțin deciziile — metode, durate, ajustări, litigii — și sunt singurul loc care face două firme comparabile.
- Setul se depune însoțit de declarația de asumare a răspunderii; fără ea e incomplet, oricât de exacte ar fi cifrele.

Cele patru concordanțe de verificat înainte de semnătură

Capitolul acesta e o listă de patru verificări. Durează, împreună, mai puțin de zece minute, se pot face pe hârtie, și prind majoritatea erorilor grave dintr-un set de situații financiare.

Merită tratat ca un ritual. Nu pentru că ar fi obligatoriu prin lege, ci pentru că semnătura de pe ultima pagină angajează o răspundere personală, iar cele zece minute sunt cel mai ieftin lucru din tot exercițiul.

Prima: activ egal pasiv

Totalul activului trebuie să fie egal cu totalul pasivului, la leu. Nu aproximativ, nu cu o diferență de rotunjire acceptabilă — exact.

Cum s-a văzut în capitolul 46, egalitatea e prin construcție: dacă nu iese, un cont a căzut în două rânduri sau în niciunul. Cauza cea mai frecventă e un cont nou, apărut în cursul anului, pe care maparea nu îl cunoaște — iar el nu se semnalează singur, ci doar prin această diferență.

A doua: același rezultat în două locuri

Rezultatul exercițiului apare în două documente: ca rând în bilanț, printre capitalurile proprii, și ca ultimă linie a contului de profit și pierdere.

Cele două trebuie să coincidă. Când nu coincid, explicația e aproape întotdeauna aceeași: unul dintre documente a fost întocmit pe balanța de dinaintea închiderii conturilor de rezultat și celălalt pe cea de după.

Un bilanț corect lângă un cont de profit și pierdere pe zero nu e o pereche de documente. E același document întocmit de două ori, pe două balanțe diferite.

A treia: numerarul din flux egal soldul din bilanț

Suma cu care se încheie situația fluxurilor de trezorerie trebuie să fie exact soldul conturilor de casă și bancă din bilanț. În exemplul din capitolul precedent: 46.915 de lei în ambele locuri.

E verificarea care prinde omisiunile din flux — un cont bancar uitat, o casierie în valută netransformată, un acreditiv tratat separat. Toate produc aceeași diferență, iar niciuna nu se vede altfel.

A patra: variația egală cu suma celor trei activități

Diferența dintre numerarul de la sfârșitul anului și cel de la început trebuie să fie egală cu suma fluxurilor din exploatare, investiții și finanțare. În exemplu: 46.915 minus 45.000 fac 1.915, iar 1.915 plus zero plus zero fac tot 1.915.

Verificarea aceasta prinde o clasă diferită de erori: operațiunile clasificate greșit. O rambursare de credit trecută la exploatare în loc de finanțare nu schimbă variația totală — dar schimbă complet interpretarea documentului, iar dacă suma nu iese, înseamnă că o operațiune a fost numărată de două ori sau deloc.

CELE PATRU, ÎNTR-UN TABEL

Verificarea	Ce prinde
Total activ = total pasiv	conturi mapate greșit sau deloc
Rezultatul din bilanț = cel din contul de profit	documente întocmite pe balanțe diferite
Numerarul final din flux = soldul de trezorerie	conturi de bani omise din flux
Variația = suma celor trei activități	operațiuni clasificate greșit sau numărate de două ori

Niciuna nu cere calcule. Toate cer doar să pui două cifre alături.

Ce nu prind

Merită spus, în spiritul capitolului 33: cele patru concordante sunt verificări de coerență internă. Ele confirmă că documentele spun același lucru între ele — nu că lucrul acela e adevărat.

Un stoc supraevaluat, o creanță incertă neajustată, o cheltuială înregistrată în anul greșit trec de toate patru. Pentru ele există alte instrumente, descrise la locul lor: inventarul, analiza vechimii soldurilor, confruntarea cu documentele.

Concordanțele sunt ultima poartă, nu singura. Rostul lor e să garanteze că, dacă undeva mai există o eroare, ea e o eroare de fond — nu una pe care ar fi prins-o oricine punând două cifre alături.

PENTRU CONTABIL

Verificările de mai sus sunt cerințe de coerență ale formularelor, iar validatorul oficial le impune ca reguli blocante — un set care nu le respectă nu poate fi depus. Patru observații. Prima: pe lângă ele, formularele conțin zeci de corelații interne între rânduri, iar validatorul le verifică pe toate; rularea lui înainte de depunere e obligatorie în practică, dar nu înlocuiește verificările de mai sus, fiindcă el confirmă coerența formularului, nu concordanța lui cu contabilitatea din spate. A doua: corelația dintre coloana de început de exercițiu și situațiile financiare ale anului precedent trebuie verificată explicit; o diferență acolo semnalează fie o corecție de eroare din exercițiul anterior, care trebuie prezentată ca atare în note, fie o preluare greșită a soldurilor. A treia: pentru entitățile cu obligație de audit sau de verificare, concordanțele se documentează în dosarul de închidere împreună cu rezultatul lor, nu doar cu constatarea că au fost făcute. A patra: semnarea situațiilor financiare de către persoana care le întocmește și de către administrator angajează răspunderi distincte — prima pentru conformitatea întocmirii, a doua pentru organizarea contabilității și pentru realitatea datelor; e aceeași împărțire discutată în capitolul 4, ajunsă la momentul în care devine concretă.

Ce urmează

Cu semnătura de pe situațiile financiare, exercițiul e încheiat. Nu se încheie însă și obligațiile: rămâne ce se întâmplă după ce totul a fost depus — dosarele, urmele, și limita dintre ce face un program și ce rămâne, întotdeauna, în sarcina unui om.

Exercițiul 48.1 — care concordanță pică

Un set de situații financiare arată: total activ 360.000 = total pasiv 360.000; rezultatul din bilanț 90.000, iar contul de profit și pierdere se încheie cu 0; numerarul final din flux 10.000, egal cu soldul de trezorerie; variația din flux 5.000, iar suma celor trei activități 5.000.

Care dintre cele patru concordanțe pică, și ce s-a întâmplat?

REZOLVARE

Pică a doua: rezultatul din bilanț (90.000) nu se potrivește cu cel din contul de profit și pierdere (0).

Cauza e aproape întotdeauna aceeași: bilanțul s-a întocmit pe balanța de DUPĂ închiderea conturilor de rezultat, iar contul de profit și pierdere pe aceeași balanță — unde rulajele conturilor 6 și 7 sunt deja zero.

De ce celelalte trei trec: identitatea activ = pasiv rămâne validă după închidere; fluxul de trezorerie se construiește pe conturi de bani, neatinse de închidere.

Remediul: contul de profit și pierdere se întocmește pe balanța de DINAINTE de închidere. Sunt două balanțe distincte, iar confundarea lor produce un formular gol care trece de trei verificări din patru.

Observația de reținut: un set în care trei concordanțe din patru ies e un set GREȘIT. Nu există „aproape corect” la un bilanț.

Ce verifică validatorul, și ce nu

Înainte de depunere, setul trece printr-un validator oficial care refuză formularele incoerente. E o plasă bună și una limitată, iar limita ei trebuie știută: validatorul se uită în interiorul formularului, nu în afara lui.

CELE DOUĂ PERIMETRE

Ce verifică validatorul	Ce NU poate verifica
corelațiile dintre rândurile formularului	dacă rândurile corespund contabilității
identitatea activ = pasiv	dacă activul e evaluat corect
formatul și obligativitatea câmpurilor	dacă cifra din câmp e cea adevărată
coerența cu anul precedent, unde e cerută	dacă anul precedent era corect

Un set perfect valid poate fi complet greșit. Validatorul confirmă că formularul se ține, nu că descrie firma.

De aici decurge ordinea corectă a verificărilor: întâi concordanțele cu contabilitatea — cele patru din acest capitol —, apoi validatorul. Invers, un validator trecut dă o falsă liniște, iar erorile pe care el nu le vede rămân nedescoperite până la o inspecție.

A cincea și a șasea concordanță

Cele patru din titlu sunt cele blocante. Mai există două care nu opresc depunerea și care prind erori la fel de grave.

VERIFICĂRILE CARE NU BLOCHEAZĂ, DAR CONTEAZĂ

Se compară	Cu	Ce prinde
totalul situației capitalurilor proprii	capitalurile din bilanț	o mișcare de capital neprezentată
coloana de început de exercițiu	situațiile anului precedent	o preluare greșită, sau o corecție neprezentată în note

A doua e cea mai des sărită, fiindcă pare o formalitate. O diferență acolo înseamnă ori o eroare de preluare, ori o corecție de eroare din anul trecut care TREBUIE explicată în note.

Merită observat de ce a doua nu poate fi verificată automat de validator: el nu are situațiile anului precedent. Singurul care le are e cel care le-a întocmit — motiv pentru care verificarea rămâne o obligație a firmei, nu a sistemului.

Ordinea contează: concordanțele cu contabilitatea întâi, validatorul după. El e ultima poartă înaintea depunerii, nu prima verificare a corectitudinii.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Patru verificări, zece minute, făcute înainte de semnătură — nu după depunere.
- Activ = pasiv, la leu. Dacă nu iese, un cont a căzut în două rânduri sau în niciunul.
- Rezultatul din bilanț = rezultatul din contul de profit; altfel, cele două s-au întocmit pe balanțe diferite.
- Numerarul final din flux = soldul conturilor de trezorerie din bilanț.
- Variația numerarului = suma fluxurilor din exploatare, investiții și finanțare.
- Toate patru sunt verificări de coerență internă: confirmă că documentele spun același lucru, nu că lucrul e adevărat.

Arhivarea

Contabilitatea s-a încheiat. Situațiile financiare sunt semnate și depuse, declarațiile au recipise, exercițiul e închis. Partea aceasta e despre ce rămâne — și despre ziua, la doi sau la cinci ani distanță, în care cineva pune întrebări.

Ziua aceea vine mai des decât se crede: o inspecție fiscală, o cerere de credit, o vânzare a firmei, un litigiu cu un partener. Iar întrebarea e întotdeauna aceeași: arătați-mi documentul.

Dosarul lunii

Unitatea de arhivare nu e documentul, ci luna. Un dosar lunar complet conține tot ce ar trebui pentru ca cineva străin să poată reface luna aceea fără să întrebe pe nimeni.

CE CONȚINE DOSARUL UNEI LUNI

Elementul	De ce
Documentele justificative	fără ele, nicio înregistrare nu se poate proba
Registrul-jurnal și cartea mare	ce s-a înregistrat, cronologic și pe conturi
Balanța de verificare	poziția din care s-au compus declarațiile
Jurnalele de TVA	baza decontului
Declarațiile depuse ȘI recipisele	declarația fără recipisă nu probează nimic
Notele de regularizare	raționamentele care nu se văd în cifre
Extrasele și reconcilierea	proba exterioară a trezoreriei

Dosarul se constituie la închidere, nu se reconstituie la control. Diferența se vede exact în ce lipsește.

Un dosar reconstituit conține ce s-a găsit. Un dosar constituit la timp conține ce trebuia să existe. Diferența dintre ele e chiar ce caută un inspector.

Dosarul anului

Peste cele douăsprezece dosare lunare se adaugă unul anual, cu documentele care privesc exercițiul întreg: situațiile financiare cu toate anexele, declarația de asumare a răspunderii, registrul-inventar și documentele de inventariere, registrul de evidență fiscală, hotărârea de aprobare și de repartizare a rezultatului.

Merită construit ca un tot închis, nu ca o cutie în care se adaugă la nesfârșit. Un exercițiu încheiat nu se mai schimbă — iar dosarul lui ar trebui să aibă aceeași proprietate.

Într-o arhivă electronică, proprietatea aceasta se poate chiar dovedi: fiecare fișier primește o amprentă criptografică, iar dosarul întreg primește una combinată. Orice modificare ulterioară a oricărui fișier schimbă amprenta finală, deci se vede. E echivalentul digital al sigiliului de pe un dosar de hârtie, și e mai greu de falsificat.

Cât se păstrează

Termenele de păstrare sunt stabilite de legea contabilității și au fost modificate de mai multe ori în ultimii ani. E una dintre puținele cifre din această carte pe care nu o scriem: se verifică la zi, în textul în vigoare, nu se recită din memorie.

Ce nu se schimbă e principiul care stă în spatele lor: documentele trebuie să existe cel puțin atâta timp cât autoritatea fiscală mai poate stabili obligații pentru perioada respectivă. Un document distrus înainte de expirarea aceluia termen lasă firma fără apărare exact în situația pentru care documentul exista.

Există și o categorie cu regim propriu, care merită reținută separat: documentele care servesc la stabilirea drepturilor de pensie ale angajaților. Un fost salariat poate avea nevoie de o adeverință peste douăzeci de ani, iar firma are obligația să o poată elibera.

Arhiva electronică nu se păstrează singură

O arhivă pe hârtie se degradează încet și vizibil. Una electronică dispare instantaneu și tăcut — un disc defect, un cont de stocare expirat, un format pe care nimic nu îl mai deschide.

De aceea o copie de siguranță care nu a fost niciodată restaurată nu e o copie de siguranță, ci o presupunere. Singura probă că arhiva funcționează e restaurarea ei efectivă, făcută periodic, ca exercițiu.

A doua regulă e la fel de simplă și la fel de des încălcată: copia trebuie să stea în altă parte decât originalul. O arhivă ținută pe același calculator cu contabilitatea rezolvă ștergerea accidentală și nu rezolvă nimic altceva — nici incendiul, nici furtul, nici criptarea.

PENTRU CONTABIL

Obligația de păstrare e prevăzută de Legea contabilității nr. 82/1991, care stabilește termenele pentru registrele de contabilitate obligatorii și pentru documentele justificative, cu regim special pentru statele de salarii, iar arhivarea electronică e admisă în condițiile prevăzute de lege și de normele privind documentele financiar-contabile. Patru observații. Prima: termenele au fost modificate prin intervenții legislative succesive, iar aplicarea unui termen expirat prin obișnuință duce la distrugerea unor documente încă necesare — verificarea textului în vigoare la momentul distrugerii, consemnată într-un proces-verbal, e practica prudentă. A doua: distrugerea documentelor la expirarea termenului se face pe bază de proces-verbal, cu aprobarea conducerii; distrugerea nedocumentată e, în fața unui control, imposibil de distins de pierdere. A treia: pentru documentele păstrate exclusiv electronic, trebuie asigurate autenticitatea originii, integritatea conținutului și lizibilitatea pe toată durata de păstrare, iar sistemul trebuie să permită listarea lor la cerere; o arhivă într-un format proprietar al unui furnizor dispărut nu îndeplinește a treia condiție. A patra: reconstituirea documentelor pierdute, sustrase sau distruse înainte de termen se face potrivit procedurii din norme, cu declarație și cu dovada demersurilor efectuate — procedura există tocmai pentru că situația e previzibilă, dar ea nu se poate aplica retroactiv unei arhive care nu a fost niciodată organizată.

Ce urmează

Dosarele răspund la întrebarea ce s-a înregistrat. Mai rămâne una, la care documentele nu răspund: cine a făcut fiecare lucru, și când.

Exercițiul 49.1 — dosarul care nu răspunde

La un control se cere justificarea unei cheltuieli de 24.000 de lei din urmă cu doi ani. Dosarul lunii conține: factura, extrasul cu plata, balanța lunii și decontul cu recipisă. Inspectorul întreabă de ce cheltuiala a fost considerată deductibilă, dat fiind că furnizorul are ca obiect de activitate „consultanță”, iar firma e o brutărie.

Ce lipsește din dosar?

REZOLVARE

Nimic din ce e obligatoriu formal. Toate documentele care probează OPERAȚIUNEA sunt acolo: că s-a facturat, că s-a plătit, că s-a înregistrat, că s-a declarat.

Lipsește ce probează LEGĂTURA cu activitatea: contractul, raportul de activitate al consultantului, livrabilul, corespondența. Adică exact ce transformă o plată reală într-o cheltuială deductibilă.

Consecința: fără ele, cheltuiala e nedeductibilă, iar TVA-ul aferent nu se putea deduce — nu pentru că operațiunea ar fi fictivă, ci pentru că nu se poate dovedi că a servit activității.

Lecția pentru dosarul lunii: documentul justificativ răspunde la „ce s-a întâmplat”. Pentru cheltuielile la care realitatea prestației nu se vede din factură, dosarul trebuie să răspundă și la „la ce a folosit” — iar acel al doilea răspuns se strânge ATUNCI, nu peste doi ani.

Când documentul lipsește: reconstituirea

Regula din capitolul 9 spune că fără document nu se înregistrează nimic. Ea nu prevede însă ce se face când documentul a existat și s-a pierdut — iar pentru asta există o procedură, cu pași și cu termene.

PAȘII RECONSTITUIRII

Pasul	Ce produce
Sesizarea pierderii, în scris	data de la care curge termenul
Declarația celui care răspundea de document	împrejurările pierderii
Cererea de duplicat către emitent	dovada demersului făcut
Duplicatul, cu mențiunea „DUPLICAT”	documentul reconstituit
Dosarul reconstituirii	toate cele de mai sus, la un loc

Duplicatul singur nu e o reconstituire: fără dosarul care arată de ce a fost nevoie de el, e doar o a doua copie apărută din senin.

Ce nu poate fi reconstituit sunt documentele care atestă mișcări de numerar sau de valori — chitanțe, bonuri fiscale, file de cec. Pentru ele nu există duplicat: valoarea lor stă tocmai în unicitate, iar pierderea se tratează ca lipsă, nu ca document de refăcut.

Arhiva electronică: trei condiții, nu una

„Ținem totul scanat” nu e o arhivă electronică. Legea cere trei lucruri deodată, iar o arhivă care îndeplinește doar două nu îndeplinește niciunul dintre scopurile pentru care există.

CE TREBUIE ASIGURAT

Condiția	Ce înseamnă practic	Ce o încalcă
autenticitatea originii	se știe de la cine vine documentul	o scanare fără nicio evidență a sursei
integritatea conținutului	nu s-a modificat de la arhivare	fișiere editabile, fără amprentă
lizibilitatea pe toată durata	se poate citi și peste ani	un format proprietar al unui furnizor dispărut

A treia e cea uitată. Un document arhivat într-un format pe care nimic nu-l mai deschide e, juridic, un document pierdut.

De aici o alegere practică pe care merită să o faci conștient: arhiva se ține în formate deschise și larg răspândite — PDF, XML, CSV — nu în formatul intern al programului cu care lucrezi azi. E aceeași logică pentru care copia offsite se criptează cu un utilitar standard, nu cu un format propriu: recuperarea nu are voie să depindă de programul care tocmai a fost pierdut.

Iar distrugerea documentelor la expirarea termenului se face pe bază de proces-verbal, cu aprobarea conducerii. Fără el, la un control, distrugerea documentată nu se poate distinge de pierdere — iar consecințele celor două nu sunt aceleași.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Unitatea de arhivare e luna, nu documentul: dosarul trebuie să permită refacerea lunii de către un străin.
- Un dosar constituit la închidere conține ce trebuia să existe; unul reconstituit la control conține ce s-a găsit.
- Dosarul anului se închide ca un tot; într-o arhivă electronică, amprente criptografice fac orice modificare ulterioară vizibilă.
- Termenele de păstrare s-au schimbat de mai multe ori — se verifică în textul în vigoare, nu se recită.
- O copie de siguranță nerestaurată vreodată e o presupunere, nu o copie.
- Copia trebuie să stea în alt loc decât originalul: altfel rezolvă doar ștergerea accidentală.

Cine a făcut ce și când

Contabilitatea consemnează operațiuni economice. Nu consemnează, prin ea însăși, acțiuni omenști: cine a introdus o factură, cine a modificat un preț, cine a șters o ciornă, cine s-a autenticat la ora trei dimineața.

Pentru asta există un al doilea jurnal, paralel cu cel contabil, iar rostul lui e frecvent înțeles greșit — inclusiv, sau mai ales, de cei care îl instalează.

Nu e supraveghere

Prima reacție a oricărei echipe la ideea unui jurnal de operațiuni e că cineva o urmărește. Reacția e firească și, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, greșită.

Un jurnal de audit nu există ca să prindă pe cineva. Există ca să poată răspunde la o întrebare care apare inevitabil: de ce arată cifra asta așa. Iar răspunsul „a fost modificată pe 14 martie, de utilizatorul X, care a scris ca motiv Y” încheie discuția în treizeci de secunde.

Un jurnal de operațiuni protejează, în primul rând, pe cel care a făcut lucrurile corect. El e singurul care poate dovedi asta.

Fără jurnal, într-o echipă de trei persoane, orice eroare devine o discuție despre cine ar fi putut. Cu jurnal, devine o constatare, iar de cele mai multe ori constatarea e că lucrul s-a făcut corect și problema e altundeva.

Ce se consemnează

Nu tot. Un jurnal care înregistrează fiecare clic devine ilizibil, iar un jurnal ilizibil e echivalent cu absența lui. Se consemnează acțiunile care schimbă ceva sau care privesc accesul.

CE MERITĂ CONSEMNAT

Categoria	Exemple
Autentificare	intrări reușite și eșuate, cu adresa de rețea
Drepturi	crearea unui utilizator, schimbarea rolului, impersonarea
Date	importuri, preluări de solduri, ștergeri, restaurări
Fiscal	depuneri, descărcări din spațiul virtual, cereri către autoritate
Excepții	forțarea unei închideri, redeschiderea unei perioade

Adresa de rețea se reține la autentificare, unde răspunde la o întrebare reală. Pe restul acțiunilor e zgomot repetat de mii de ori pe zi.

Se observă că lista nu conține citirile obișnuite. Cine s-a uitat la un raport nu e o informație utilă și, adunată, îneacă exact evenimentele care contează.

Două proprietăți fără de care nu servește la nimic

Prima: jurnalul trebuie să fie append-only. Se scrie la coadă și nu se rescrie niciodată. Un jurnal din care se pot șterge linii nu dovedește nimic, fiindcă absența unei linii nu se poate distinge de inexistența evenimentului.

A doua: trebuie să supraviețuiască bazei de date. Dacă jurnalul trăiește în aceeași bază pe care o auditează, el dispare exact în situația pentru care exista — o corupție, o restaurare greșită, o ștergere deliberată.

Soluția practică e dublarea: evidența vie, plafonată, pentru consultare rapidă, și un fișier separat, append-only, inclus în copiile de siguranță. Cele două se completează, iar plafonul din prima e justificat tocmai de existența celei de-a doua.

Un jurnal care tace

Merită încheiat cu observația cea mai puțin evidentă din capitol, fiindcă ea se aplică oricărui mecanism de control, nu doar acestuia.

Scrierea în jurnal e, prin natura ei, secundară: dacă eșuează, acțiunea principală nu trebuie oprită. Nimeni nu vrea ca o factură să nu se poată salva fiindcă un fișier de log e plin. Consecința e însă că un jurnal care nu mai poate scrie arată exact ca unul în care nu s-a întâmplat nimic.

De aceea capacitatea de a scrie trebuie verificată activ, nu constatată atunci când ai nevoie de o probă. E aceeași regulă ca la copiile de siguranță din capitolul precedent și ca la depunerea declarațiilor din capitolul 38: absența unui semnal de eroare nu e o confirmare.

PENTRU CONTABIL

Cerința decurge din obligațiile de control intern din reglementările contabile și, pentru sistemele informatice de evidență, din cerințele privind asigurarea integrității și trasabilității datelor prevăzute de normele privind documentele financiar-contabile și de procedurile de control fiscal. Patru observații. Prima: pentru contribuabilii care depun fișierul standard de control fiscal, trasabilitatea nu mai e o bună practică internă, ci o condiție de fond — datele raportate trebuie să poată fi reconciliate cu evidența, iar modificările retroactive nedocumentate produc neconcordanțe pe care sistemul de analiză de risc al autorității le identifică automat. A doua: jurnalul de operațiuni nu se confundă cu jurnalul contabil; primul consemnează acțiuni asupra sistemului, al doilea operațiuni economice, iar unul nu îl poate înlocui pe celălalt. A treia: prelucrarea datelor de identificare a utilizatorilor și a adreselor de rețea intră sub incidența reglementărilor privind protecția datelor cu caracter personal — scopul, durata de păstrare și accesul la jurnal trebuie stabilite și comunicate, iar păstrarea nelimitată „pentru orice eventualitate” nu are temei. A patra: pentru firmele auditate, existența și funcționarea jurnalului sunt ele însele obiect de verificare; un sistem în care administratorul poate șterge urmele propriilor acțiuni e tratat, din perspectiva controlului intern, ca și cum jurnalul nu ar exista.

Ce urmează

Cu arhiva și cu jurnalul, tot ce se putea consemna e consemnat. Mai rămâne un singur capitol, și el e despre limită: ce anume, din tot ce a descris cartea, nu poate fi făcut de niciun program.

Exercițiul 50.1 — jurnalul care tace

Un administrator vrea să afle cine a modificat un preț de vânzare acum trei luni. Jurnalul de operațiuni nu conține nimic în ziua respectivă, deși în acea zi s-au făcut zeci de operațiuni.

Ce concluzii sunt posibile, și cum le deosebești?

REZOLVARE

Trei ipoteze. Prima: modificarea nu a avut loc atunci — se caută în alte zile.

A doua: acțiunea nu e dintre cele consemnate. Un jurnal care înregistrează totul devine ilizibil, deci se aleg categoriile; dacă modificarea de preț nu e printre ele, tăcerea e o decizie de proiectare, nu o pierdere.

A treia, cea care contează: jurnalul NU A PUTUT SCRIE în ziua aceea. Scrierea în jurnal e best-effort — dacă eșuează, acțiunea principală nu se oprește — deci o zi în care jurnalul nu a putut scrie arată identic cu o zi liniștită.

Cum le deosebești: dacă în ziua respectivă există alte înregistrări în jurnal, ipoteza a treia cade. Dacă nu există NICIUNA, iar activitatea a fost normală, e cel mai probabil o problemă de scriere — permisiuni, disc plin, fișier blocat.

De aici regula: capacitatea de a scrie în jurnal se verifică ACTIV, printr-o sondă, nu se constată atunci când ai nevoie de o probă. E aceeași regulă ca la copiile de siguranță: absența unui semnal de eroare nu e o confirmare.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Jurnalul de operațiuni consemnează acțiuni omenesti, nu operațiuni economice — sunt două jurnale diferite.
- Rostul lui nu e supravegherea, ci răspunsul la „de ce arată cifra asta așa”; protejează mai ales pe cel care a lucrat corect.
- Se consemnează autentificările, schimbările de drepturi, modificările de date și excepțiile — nu și citirile obișnuite.
- Trebuie să fie append-only și să supraviețuiască bazei pe care o auditează.
- Scrierea în jurnal e best-effort, deci un jurnal care nu mai poate scrie arată ca unul liniștit — capacitatea lui se verifică activ.
- Un sistem în care administratorul își poate șterge urmele e tratat ca și cum nu ar avea jurnal deloc.

Ce nu poate face un program

Cartea aceasta a fost scrisă pornind de la funcționarea unui program de contabilitate, iar cincizeci de capitole au arătat cât de mult se poate automatiza: articole compuse din tipuri de documente, decont adunat din înregistrări, balanțe verificate, declarații generate, controale rulate continuu.

Capitolul de încheiere e despre partea cealaltă — și e cel mai important dintre toate, fiindcă tocmai puterea automatizării face ca limitele ei să fie ușor de uitat.

Trei lucruri pe care le face bine

Merită enumerate întâi, ca limita să fie clară prin contrast. Un program calculează fără să obosească, verifică fără să sară un rând și își amintește fără să uite.

Toate trei sunt calități pe care un om nu le are. Un contabil obosit face greșeli de calcul; unul grăbit sare o verificare; oricine uită un termen. Nimic din ce urmează nu contrazice faptul că, la aceste trei lucruri, mașina e categoric mai bună.

Ce nu poate face

LIMITA, PE CATEGORII

Nu poate...	Fiindcă...
să spună dacă o operațiune a avut loc	documentul poate fi conform și fals deopotrivă
să decidă dacă o cheltuială e a firmei	răspunsul e în realitate, nu în date
să judece dacă o creanță mai e recuperabilă	depinde de ce se știe despre client, nu de câte zile au trecut
să aleagă între tratamente permise deopotrivă	alegerea angajează firma pe ani
să semneze	semnătura e asumare de răspundere
să răspundă în locul cuiva	răspunderea nu se poate delega unui furnizor de software

Toate șase au aceeași structură: cer o informație care nu există în date sau o decizie care angajează pe cineva.

Un program răspunde la întrebări despre date. Contabilitatea pune, în punctele ei decisive, întrebări despre realitate.

Exemplul care le rezumă pe toate

O factură de cinci mii de lei pentru „servicii de consultanță”. Documentul e conform: are toate elementele, furnizorul are cod de TVA valid, suma se potrivește cu plata din extras, iar programul o poate înregistra corect fără nicio intervenție.

Singura întrebare care contează nu apare nicăieri în date: consultanța a fost prestată? Iar dacă a fost, avea legătură cu activitatea firmei?

Răspunsul nu poate fi citit din niciun câmp, nu poate fi dedus din nicio corelație și nu se poate verifica prin nicio regulă. Îl știe cineva — administratorul care a comandat serviciul — sau nu îl știe nimeni, ceea ce e deja un răspuns.

Consecințele sunt reale: deductibilitatea cheltuielii, dreptul de deducere a TVA, iar în cazuri extreme, calificarea juridică a operațiunii. Toate atârnă de o informație care nu e în sistem.

De ce automatizarea nu reduce răspunderea

Se aude des argumentul contrar: dacă programul face totul, contabilul răspunde mai puțin. Realitatea e inversă, și merită înțeles de ce.

Automatizarea nu elimină deciziile, ci le mută mai devreme. Alegerea metodei de evaluare a stocurilor, durata de amortizare, pragul de semnificație, tratamentul unei operațiuni neobișnuite — toate se iau o singură dată și se aplică apoi automat, la mii de operațiuni.

O decizie greșită luată manual afectează un document. Aceași decizie greșită, așezată într-o regulă automată, afectează un an. Puterea uneltei mărește, nu micșorează, consecințele judecății care o configurează.

Împărțirea corectă a muncii

Tot ce a descris cartea sugerează, în final, o împărțire simplă și stabilă între om și mașină.

Mașina face ce e repetitiv, verificabil și obositor: calculează, adună, compară, semnalează. Omul face ce cere cunoașterea realității din spatele documentelor și ce angajează o răspundere: încadrează, judecă, decide, semnează.

Granița dintre ele nu e tehnologică, ci logică. Nu se va muta odată cu progresul programelor, fiindcă ea separă întrebările la care se poate răspunde din date de întrebările la care nu se poate.

PENTRU CONTABIL

Distincția are un corespondent juridic precis, discutat în capitolul 4: răspunderea pentru organizarea și conducerea contabilității revine administratorului, iar contabilul răspunde pentru conformitatea întocmirii, potrivit Legii contabilității nr. 82/1991; furnizorul programului nu răspunde pentru conținutul înregistrărilor, indiferent de gradul de automatizare. Patru observații finale. Prima: utilizarea unui sistem informatic nu diminuează obligația de verificare a documentelor justificative sub aspectul realității operațiunii — automatizarea deplasează controlul, nu îl suprimă, iar o procedură care nu prevede nicio verificare umană asupra operațiunilor înregistrate automat e, din perspectiva controlului intern, o procedură incompletă. A doua: politicile contabile alese și parametrii configurați în sistem sunt decizii profesionale care trebuie documentate în manualul de politici contabile și menținute conform principiului permanenței metodelor; un parametru modificat fără decizie scrisă produce o schimbare de politică nedeclarată. A treia: pentru operațiunile fără substanță economică sau cu încadrare artificială, autoritatea fiscală poate reconsidera forma, potrivit Codului de procedură fiscală — o încadrare corectă formal, dar contrară realității, nu e apărată de faptul că a fost generată automat. A patra, și cea care încheie cartea: raționamentul profesional nu se poate delega. El se poate documenta, se poate discuta și se poate verifica, dar responsabilitatea lui rămâne, în întregime, a persoanei care semnează.

Încheiere

Cartea a început cu o afirmație simplă: contabilitatea nu ține evidența banilor, ci a câștigului. Cincizeci de capitole mai târziu, afirmația se poate reformula mai exact.

Contabilitatea e disciplina de a spune adevărul despre o activitate economică, într-o formă pe care altcineva o poate verifica. Regulile ei par arbitrare până când înțelegi că fiecare rezolvă o problemă de încredere: partida dublă face erorile vizibile, documentul justificativ face afirmațiile probabile, stornoul păstrează urma greșelii, blocarea perioadei face trecutul stabil.

Un program poate aplica toate aceste reguli mai repede și mai consecvent decât un om. Ce nu poate face — și ce rămâne, prin urmare, esența profesiei — e să știe dacă lucrul consemnat s-a întâmplat cu adevărat, și să răspundă pentru afirmația că da.

Exercițiul 51.1 — ce poate decide mașina

Pentru fiecare, spune dacă răspunsul se poate obține din date sau cere un om:

(a) Suma de pe factură se potrivește cu baza plus TVA? (b) Furnizorul avea cod valid la data facturii? (c) Marfa a fost livrată? (d) Durata de amortizare aleasă e cea potrivită? (e) Balanța se închide? (f) Cheltuiala aceasta e a firmei?

REZOLVARE

(a) Din date. E aritmetică; se verifică integral automat.

(b) Din date. Codul se verifică într-un registru public, la data operațiunii.

(c) CERE UN OM. Documentul poate fi conform și fals deopotrivă; nicio corelație nu poate distinge o livrare reală de una consemnată.

(d) CERE UN OM. Catalogul dă un interval, nu o cifră; alegerea din interval angajează firma pe ani și e o decizie profesională.

(e) Din date. E chiar verificarea pe care mașina o face cel mai bine.

(f) CERE UN OM, și e întrebarea cea mai scumpă din listă. Răspunsul nu e într-un câmp, nu se deduce dintr-o corelație, nu se verifică printr-o regulă.

Scorul: trei din șase se automatizează complet. Celelalte trei sunt profesia — și niciun progres al programelor nu le mută, fiindcă granița nu e tehnologică, ci logică: separă întrebările despre DATE de întrebările despre REALITATE.

Când mașina citește greșit

Extragerea automată a datelor dintr-un document a schimbat munca de zi cu zi mai mult decât orice altceva din ultimii ani. A schimbat însă și felul erorilor: ele nu mai sunt de tastare, ci de înțelegere — și arată altfel.

CUM GREȘEȘTE UN OM, CUM GREȘEȘTE O MAȘINĂ

	Eroarea omului	Eroarea mașinii
forma	o cifră schimbată, o zi greșită	o valoare plauzibilă, luată din locul greșit
frecvența	rară și izolată	sistematică, pe același tip de document
cum se vede	de obicei iese din tipar	se încadrează perfect în tipar
cum se prinde	recitind documentul	comparând cu documentul, deliberat

Rândul al treilea e cel care contează: o eroare de mașină arată corect. De aceea controalele automate care verifică plauzibilitatea nu o prind.

Exemplul clasic e cota de TVA citită de pe alt rând al facturii: 11% în loc de 21%. Suma e plauzibilă, aritmetica se închide dacă baza s-a citit din același loc, iar documentul arată în regulă. Se descoperă abia la decont, sau la un control — și, între timp, aceeași greșeală s-a repetat pe toate facturile aceluiași furnizor.

Un om greșește o dată. O mașină greșește de fiecare dată, la fel — ceea ce e mai ușor de reparat, dar numai după ce cineva a observat că greșește.

De aceea confirmarea nu e o formalitate

Pasul în care operatorul confirmă datele citite pare o bifă, iar la a suta factură devine una. E însă singurul loc din tot fluxul în care un om se uită la document și la cifră în același timp.

Un flux bine făcut nu cere confirmarea tuturor câmpurilor, ci a celor care contează și a celor la care încrederea e mică: cota, partenerul, totalul. Restul se acceptă tacit — nu din neglijență, ci fiindcă atenția cerută peste tot e atenție care nu se acordă nicăieri.

Iar când firma alege postarea automată — fără confirmare — decizia trebuie luată în cunoștință de cauză: se câștigă timp și se pierde exact momentul în care s-ar fi observat că mașina citește sistematic greșit. Compromisul rezonabil e postarea automată doar când TOATE controalele trec, așa cum arată capitolul 13, și verificarea prin sondaj a celor postate.

Ce rămâne, la sfârșit

Cartea se încheie unde a început: cu două întrebări. Prima — cât am câștigat — a primit un răspuns care se poate calcula. A doua — ce am și cui datorez — la fel.

Ce nu se poate calcula e dacă ele sunt adevărate. Adevărul lor depinde de documente care au fost citite, de încadrări care au fost alese, de estimări care au fost făcute — și fiecare dintre ele e o decizie a cuiva. Contabilitatea nu produce adevărul; produce o afirmație verificabilă, iar cineva o semnează.

DE REȚINUT DIN ACEST CAPITOL

- Un program calculează, verifică și își amintește mai bine decât orice om — la aceste trei lucruri, discuția e închisă.
- Nu poate ști dacă o operațiune a avut loc: documentul poate fi conform și fals deopotrivă.
- Nu poate decide dacă o cheltuială e a firmei, nu poate alege între tratamente permise și nu poate semna.
- Automatizarea nu reduce răspunderea: mută deciziile mai devreme, iar o decizie greșită afectează un an, nu un document.
- Granița dintre om și mașină e logică, nu tehnologică: separă întrebările despre date de cele despre realitate.
- Raționamentul profesional se poate documenta și verifica, dar nu se poate delega.

Planul de conturi, pe clase

Planul de conturi e lista completă a „sertarelor” în care se poate pune o sumă. Anexa aceasta îl reproduce așa cum e folosit în practica unei firme mici și mijlocii, grupat pe cele opt clase, cu sensul normal al soldului fiecărui cont.

Se citește pe verticală, nu de la cap la coadă. Cifra întâi dă clasa, deci natura contului; a doua și a treia îl detaliază. Un cont care începe cu 4 privește o relație cu cineva din afară; unul care începe cu 6 e o cheltuială. Regula aceasta singură lămurește jumătate din întrebările începătorului.

Sensul normal al soldului nu e o convenție de memorat, ci o consecință: activele cresc în debit, datoriile și capitalurile în credit. Un sold pe partea greșită e, aproape întotdeauna, o eroare — vezi capitolul 32.

Clasa 1 — Capitaluri

De unde au venit banii care nu trebuie returnați curând: aportul asociaților, profitul rămas în firmă, rezervele, împrumuturile pe termen lung.

CLASA 1: 15 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
1011	Capital subscris nevărsat	pasiv	creditor
1012	Capital subscris vărsat	pasiv	creditor
105	Rezerve din reevaluare	pasiv	creditor
106	Rezerve	pasiv	creditor
1061	Rezerve legale	pasiv	creditor
1068	Alte rezerve	pasiv	creditor
117	Rezultatul reportat	bifuncțional	oricare
1171	Rezultatul reportat reprezentând profitul nerepartizat sau pierderea neacoperită	bifuncțional	oricare
1174	Rezultatul reportat provenit din corectarea erorilor contabile	bifuncțional	oricare
121	Profit sau pierdere	bifuncțional	oricare
129	Repartizarea profitului	activ	—
151	Provizioane pentru riscuri și cheltuieli	pasiv	creditor
1621	Credite bancare pe termen lung	pasiv	creditor
167	Alte împrumuturi și datorii asimilate (leasing)	pasiv	creditor
1687	Dobânzi aferente altor împrumuturi	pasiv	creditor

Clasa 2 — Imobilizări

Bunurile folosite mai mult de un an: clădiri, utilaje, mașini, licențe — și amortizarea lor, care le scade valoarea an de an.

CLASA 2: 14 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
205	Concesiuni, brevete, licențe	activ	—
208	Alte imobilizări necorporale	activ	—
211	Terenuri și amenajări de terenuri	activ	—
212	Construcții	activ	—
2131	Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	activ	—
2133	Mijloace de transport	activ	—
214	Mobilier, aparatură birotică	activ	—
231	Imobilizări corporale în curs de execuție	activ	—
267	Creanțe imobilizate	activ	—
2678	Alte creanțe imobilizate (garanții)	activ	—
280	Amortizări privind imobilizările necorporale	pasiv	creditor
2801	Amortizarea imobilizărilor necorporale	pasiv	creditor
281	Amortizări privind imobilizările corporale	pasiv	creditor
2813	Amortizarea mijloacelor de transport	pasiv	creditor

Clasa 3 — Stocuri

Ce se cumpără sau se produce pentru a fi vândut ori consumat: marfă, materii prime, produse finite.

CLASA 3: 11 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
301	Materii prime	activ	—
302	Materiale consumabile	activ	—
3021	Materiale auxiliare	activ	—
3022	Combustibili	activ	—
303	Materiale de natura obiectelor de inventar	activ	—
331	Produse în curs de execuție	activ	—
332	Servicii în curs de execuție	activ	—
345	Produse finite	activ	—
371	Mărfuri	activ	—
378	Diferențe de preț la mărfuri (adaos comercial)	pasiv	creditor
381	Ambalaje	activ	—

Clasa 4 — Terți

Relațiile cu ceilalți: clienți, furnizori, salariați, stat. Cea mai mare clasă, fiindcă aici trece aproape tot.

CLASA 4: 41 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
401	Furnizori	pasiv	creditor
403	Efecte de plătit	pasiv	creditor
404	Furnizori de imobilizări	pasiv	creditor
405	Efecte de plătit pentru imobilizări	pasiv	creditor
408	Furnizori - facturi nesosite	pasiv	creditor
409	Furnizori - debitori (avansuri)	activ	—
4111	Clienți	activ	—
4118	Clienți incerți sau în litigiu	activ	—
413	Efecte de primit de la clienți	activ	—
418	Clienți - facturi de întocmit	activ	—
419	Clienți - creditori (avansuri)	pasiv	creditor
421	Personal - salarii datorate	pasiv	creditor
423	Personal - ajutoare materiale datorate	pasiv	creditor
425	Avansuri acordate personalului	activ	—
427	Rețineri din salarii datorate terților	pasiv	creditor
4282	Alte creanțe în legătură cu personalul	activ	—
4315	Contribuția de asigurări sociale (CAS)	pasiv	creditor
4316	Contribuția de asigurări sociale de sănătate (CASS)	pasiv	creditor
436	Contribuția asiguratorie pentru muncă (CAM)	pasiv	creditor
4373	Contribuția pentru concedii și indemnizații / decontări FNUASS	bifuncțional	oricare
4411	Impozitul pe profit	pasiv	creditor
4418	Impozitul pe venitul microîntreprinderilor	pasiv	creditor
4423	TVA de plată	pasiv	creditor
4424	TVA de recuperat	activ	—
4426	TVA deductibilă	activ	—
4427	TVA colectată	pasiv	creditor
4428	TVA neexigibilă	bifuncțional	oricare
444	Impozitul pe venituri de natura salariilor	pasiv	creditor
445	Subvenții	activ	—
446	Alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	pasiv	creditor

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
455	Sume datorate acționarilor/asociaților	pasiv	creditor
456	Decontări cu acționarii/asociații privind capitalul	bifuncțional	oricare
457	Dividende de plată	pasiv	creditor
461	Debitori diverși	activ	—
462	Creditori diverși	pasiv	creditor
471	Cheltuieli înregistrate în avans	activ	—
472	Venituri înregistrate în avans	pasiv	creditor
473	Decontări din operațiuni în curs de clarificare	bifuncțional	oricare
475	Subvenții pentru investiții	pasiv	creditor
481	Decontări între unitate și subunități	bifuncțional	oricare
491	Ajustări pentru deprecierea creanțelor - clienți	pasiv	creditor

Clasa 5 — Trezorerie

Banii propriu-ziși: conturile bancare, casieria, viramentele între ele.

CLASA 5: 14 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
5112	Cecuri de încasat	activ	—
5113	Efecte de încasat	activ	—
5114	Efecte remise spre scontare	activ	—
5121	Conturi la bănci în lei	activ	—
5124	Conturi la bănci în valută	activ	—
5191	Credite bancare pe termen scurt	pasiv	creditor
5311	Casa în lei	activ	—
5314	Casa în valută	activ	—
5328	Alte valori (tichete, timbre)	activ	—
541	Acreditiv	activ	—
5411	Acreditiv în lei	activ	—
5412	Acreditiv în valută	activ	—
542	Avansuri de trezorerie	activ	—
581	Viramente interne	bifuncțional	oricare

Clasa 6 — Cheltuieli

Ce s-a consumat în perioadă. Se golesc la sfârșitul anului — vezi capitolul 42.

CLASA 6: 37 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
601	Cheltuieli cu materiile prime	cheltuieli	—
602	Cheltuieli cu materialele consumabile	cheltuieli	—
6022	Cheltuieli privind combustibilii	cheltuieli	—
603	Cheltuieli privind materialele de natura obiectelor de inventar	cheltuieli	—
604	Cheltuieli privind materialele nestocate	cheltuieli	—
605	Cheltuieli privind energia și apa	cheltuieli	—
607	Cheltuieli privind mărfurile	cheltuieli	—
609	Reduceri comerciale primite	cheltuieli	—
611	Cheltuieli cu întreținerea și reparațiile	cheltuieli	—
612	Cheltuieli cu redevențele, locațiile și chiriile	cheltuieli	—
613	Cheltuieli cu primele de asigurare	cheltuieli	—
622	Cheltuieli privind comisioanele și onorariile	cheltuieli	—
623	Cheltuieli de protocol, reclamă și publicitate	cheltuieli	—
624	Cheltuieli cu transportul de bunuri și personal	cheltuieli	—
625	Cheltuieli cu deplasări, detașări și transferări	cheltuieli	—
626	Cheltuieli poștale și taxe de telecomunicații	cheltuieli	—
627	Cheltuieli cu serviciile bancare și asimilate	cheltuieli	—
628	Alte cheltuieli cu serviciile executate de terți	cheltuieli	—
635	Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte	cheltuieli	—
641	Cheltuieli cu salariile personalului	cheltuieli	—
642	Cheltuieli cu avantajele în natură și tichetele acordate salariaților	cheltuieli	—
6458	Alte cheltuieli privind asigurările și protecția socială	cheltuieli	—
646	Cheltuieli privind contribuția asiguratorie pentru muncă	cheltuieli	—
654	Pierderi din creanțe și debitori diverși	cheltuieli	—
655	Cheltuieli din reevaluarea imobilizărilor corporale	cheltuieli	—
6581	Despăgubiri, amenzi și penalități	cheltuieli	—
6582	Donații și subvenții acordate (sponsorizare, mecenat)	cheltuieli	—
6583	Cheltuieli privind activele cedate și alte operații de capital	cheltuieli	—
6588	Alte cheltuieli de exploatare	cheltuieli	—
665	Cheltuieli din diferențe de curs valutar	cheltuieli	—

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
666	Cheltuieli privind dobânzile	cheltuieli	—
667	Cheltuieli privind sconturile acordate	cheltuieli	—
6811	Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor	cheltuieli	—
6812	Cheltuieli de exploatare privind provizioanele	cheltuieli	—
6814	Cheltuieli privind ajustările pentru deprecierea activelor circulante	cheltuieli	—
691	Cheltuieli cu impozitul pe profit	cheltuieli	—
698	Cheltuieli cu impozitul pe venit (microîntreprindere)	cheltuieli	—

Clasa 7 — Venituri

Ce s-a câștigat în perioadă. Se golesc și ele la sfârșitul anului.

CLASA 7: 21 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
701	Venituri din vânzarea produselor finite	venituri	creditor
704	Venituri din servicii prestate	venituri	creditor
707	Venituri din vânzarea mărfurilor	venituri	creditor
708	Venituri din activități diverse	venituri	creditor
709	Reduceri comerciale acordate	venituri	creditor
711	Venituri aferente costurilor stocurilor de produse	venituri	creditor
712	Venituri aferente costurilor serviciilor în curs	venituri	creditor
722	Venituri din producția de imobilizări corporale	venituri	creditor
741	Venituri din subvenții de exploatare	venituri	creditor
754	Venituri din creanțe reactivate și debitori diverși	venituri	creditor
755	Venituri din reevaluarea imobilizărilor corporale	venituri	creditor
758	Alte venituri din exploatare	venituri	creditor
7581	Venituri din despăgubiri, amenzi și penalități	venituri	creditor
7583	Venituri din vânzarea activelor și alte operații de capital	venituri	creditor
7584	Venituri din subvenții pentru investiții	venituri	creditor
7588	Alte venituri din exploatare	venituri	creditor
765	Venituri din diferențe de curs valutar	venituri	creditor
766	Venituri din dobânzi	venituri	creditor
767	Venituri din sconturi obținute	venituri	creditor
7812	Venituri din provizioane	venituri	creditor
7814	Venituri din ajustări pentru deprecierea activelor circulante	venituri	creditor

Clasa 8 — Conturi speciale

Evidența unor elemente care nu intră în bilanț, dar trebuie urmărite.

CLASA 8: 2 CONTURI

Cont	Denumirea	Natura	Sold normal
8031	Imobilizări corporale luate cu chirie	bifuncțional	oricare
8038	Alte valori în afara bilanțului	bifuncțional	oricare

Ce nu conține lista

Planul de mai sus are 155 de conturi sintetice. Planul general de conturi din reglementările contabile are mai multe: lista aceasta cuprinde conturile pe care le atinge efectiv o firmă mică sau mijlocie, nu întregul nomenclator.

Lipsesc, de asemenea, conturile analitice — desfășurarea pe parteneri, pe gestiuni, pe cote de TVA. Ele nu se enumeră, fiindcă se construiesc de fiecare firmă după nevoile ei, pornind de la contul sintetic. Un „4111.ALFA” e tot un cont 4111; ce se adaugă după punct e organizarea internă, nu planul de conturi.

CUM SE FOLOSEȘTE ANEXA

- Cifra întâi dă clasa, deci natura contului; restul îl detaliază.
- Coloana „sold normal” spune pe ce parte se așteaptă soldul; partea opusă e semnal de eroare, nu situație rară.
- Conturile bifuncționale (121, 117, 581) pot avea sold pe oricare parte — de aceea au coloana „oricare”.
- Analiticele nu apar: ele se construiesc de fiecare firmă, pornind de la sinteticul din listă.

Monografii: 48 de situații frecvente

Anexa aceasta e un vocabular de lucru: pentru fiecare situație care apare frecvent într-o firmă, articolul contabil complet — toate liniile, nu doar cea evidentă.

Sumele sunt de probă, alese ca să fie rotunde, iar cota de TVA e cea în vigoare. Ce contează sunt conturile și, mai ales, numărul de linii: majoritatea erorilor din practică nu vin din alegerea greșită a unui cont, ci din uitarea unei linii — vezi capitolul 11.

Citește fiecare monografie întâi la numărul de linii, apoi la conturi. O vânzare de marfă are trei linii, nu două; o cedare de mijloc fix are patru.

Cumpărări

1. FACTURĂ DE CUMPĂRARE MĂRFURI

Debit	Credit	Suma	Explicația
371 Mărfuri	401 Furnizori	10.000,00	Cumpărare mărfuri (intrare în stoc)
4426 TVA deductibilă	401 Furnizori	2.100,00	TVA deductibilă

2. FACTURĂ DE CUMPĂRARE MATERII PRIME ȘI MATERIALE

Debit	Credit	Suma	Explicația
301 Materii prime	401 Furnizori	10.000,00	Cumpărare materii/materiale
4426 TVA deductibilă	401 Furnizori	2.100,00	TVA deductibilă

3. FACTURĂ DE SERVICII PRIMITĂ (CHIRIE, TELECOM, ONORARII)

Debit	Credit	Suma	Explicația
628 Alte cheltuieli cu serviciile executate de terți	401 Furnizori	10.000,00	Cheltuieli cu servicii primite
4426 TVA deductibilă	401 Furnizori	2.100,00	TVA deductibilă

4. FACTURĂ DE UTILITĂȚI (ENERGIE, APĂ)

Debit	Credit	Suma	Explicația
605 Cheltuieli privind energia și apa	401 Furnizori	10.000,00	Cheltuieli cu energia și apa
4426 TVA deductibilă	401 Furnizori	2.100,00	TVA deductibilă

5. FACTURĂ DE ACHIZIȚIE A UNUI MIJLOC FIX

Debit	Credit	Suma	Explicația
2131 Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	404 Furnizori de imobilizări	10.000,00	Achiziție imobilizare
4426 TVA deductibilă	404 Furnizori de imobilizări	2.100,00	TVA deductibilă

6. ACHIZIȚIE INTRACOMUNITARĂ DE BUNURI (TAXARE INVERSĂ)

Debit	Credit	Suma	Explicația
371 Mărfuri	401 Furnizori	10.000,00	Achiziție intracomunitară (bază)
4426 TVA deductibilă	4427 TVA colectată	2.100,00	Taxare inversă - TVA deductibilă și colectată

7. IMPORT DE BUNURI DIN AFARA UNIUNII (DECLARAȚIE VAMALĂ)

Debit	Credit	Suma	Explicația
371 Mărfuri	401 Furnizori	10.000,00	Import - valoarea bunurilor
371 Mărfuri	446 Alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	500,00	Taxe vamale (în costul bunurilor)
4426 TVA deductibilă	446 Alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	2.205,00	TVA în vamă (deductibilă)

8. ACHIZIȚIE CU TAXARE INVERSĂ INTERNĂ (ART. 331)

Debit	Credit	Suma	Explicația
371 Mărfuri	401 Furnizori	10.000,00	Achiziție cu taxare inversă internă (bază)
4426 TVA deductibilă	4427 TVA colectată	2.100,00	Taxare inversă internă - TVA deductibilă și colectată

9. COMBUSTIBIL CU TVA DEDUCTIBILĂ 50% (VEHICUL CU FOLOSINȚĂ LIMITATĂ)

Debit	Credit	Suma	Explicația
6022 Cheltuieli privind combustibili	401 Furnizori	10.000,00	Cheltuieli combustibili
4426 TVA deductibilă	401 Furnizori	1.050,00	TVA deductibilă 50%
6022 Cheltuieli privind combustibili	401 Furnizori	1.050,00	TVA nedeductibilă 50% (în cheltuielă)

10. FACTURĂ DE CORECȚIE PRIMITĂ (STORNO ÎN ROȘU)

Debit	Credit	Suma	Explicația
371 Mărfuri	401 Furnizori	-10.000,00	Storno achiziție (în roșu)
4426 TVA deductibilă	401 Furnizori	-2.100,00	Storno TVA deductibilă

Vânzări

11. FACTURĂ DE VÂNZARE MĂRFURI (CU DESCĂRCAREA GESTIUNII)

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	10.000,00	Venituri din vânzarea mărfurilor
4111 Clienți	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA colectată
607 Cheltuieli privind mărfurile	371 Mărfuri	10.000,00	Descărcare gestiune - cost marfă vândută

12. FACTURĂ DE PRESTĂRI SERVICII EMISĂ

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	704 Venituri din servicii prestate	10.000,00	Venituri din servicii prestate
4111 Clienți	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA colectată

13. FACTURĂ DE VÂNZARE PRODUSE FINITE

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	701 Venituri din vânzarea produselor finite	10.000,00	Venituri din vânzarea produselor finite
4111 Clienți	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA colectată

14. RAPORT Z — VÂNZARE CU AMĂNUNTUL ÎN NUMERAR

Debit	Credit	Suma	Explicația
5311 Casa în lei	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	10.000,00	Vânzare cu amănuntul
5311 Casa în lei	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA colectată aferentă

15. LIVRARE INTRACOMUNITARĂ DE BUNURI (SCUTITĂ)

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	10.000,00	Livrare intracomunitară (scutită cu drept de deducere)

16. EXPORT DE BUNURI ÎN AFARA UNIUNII (SCUTIT CU DREPT DE DEDUCERE)

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	10.000,00	Export de bunuri în afara UE (scutit cu drept de deducere)

17. LIVRARE CU TAXARE INVERSĂ INTERNĂ (FACTURĂ FĂRĂ TVA)

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	10.000,00	Livrare cu taxare inversă internă (fără TVA - mențiune pe factura)

18. FACTURĂ DE CORECȚIE EMISĂ (STORNO ÎN ROȘU)

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	-10.000,00	Storno venit (în roșu)
4111 Clienți	4427 TVA colectată	-2.100,00	Storno TVA colectată

19. FACTURĂ DE AVANS EMISĂ CLIENTULUI

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	419 Clienți - creditori (avansuri)	10.000,00	Factura de avans - avans facturat (fără TVA)
4111 Clienți	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA colectată aferentă avansului

Trezorerie

20. ÎNCASARE DE LA CLIENT (CHITANȚĂ SAU EXTRAS)

Debit	Credit	Suma	Explicația
5121 Conturi la bănci în lei	4111 Clienți	10.000,00	Încasare de la client

21. PLATĂ CĂTRE FURNIZOR

Debit	Credit	Suma	Explicația
401 Furnizori	5121 Conturi la bănci în lei	10.000,00	Plata către furnizor

22. DEPUNERE DE NUMERAR LA BANCĂ (PRIN VIRAMENTE INTERNE)

Debit	Credit	Suma	Explicația
581 Viramente interne	5311 Casa în lei	10.000,00	Ridicare numerar din casă - viramente interne
5121 Conturi la bănci în lei	581 Viramente interne	10.000,00	Depunere numerar în bancă

23. COMISION BANCAR REȚINUT DE BANCĂ

Debit	Credit	Suma	Explicația
627 Cheltuieli cu serviciile bancare și asimilate	5121 Conturi la bănci în lei	10.000,00	Cheltuieli cu serviciile bancare

24. ACORDAREA UNUI AVANS DE TREZORERIE UNUI ANGAJAT

Debit	Credit	Suma	Explicația
542 Avansuri de trezorerie	5311 Casa în lei	10.000,00	Avans de trezorerie acordat

25. PLATA TAXELOR ȘI IMPOZITELOR CĂTRE BUGET

Debit	Credit	Suma	Explicația
446 Alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	5121 Conturi la bănci în lei	10.000,00	Plata taxe/impozite către buget

Stocuri și producție**26. BON DE CONSUM — IEȘIRE DE MATERIALE DIN STOC**

Debit	Credit	Suma	Explicația
601 Cheltuieli cu materiile prime	301 Materii prime	10.000,00	Consum din stoc (bon de consum)

27. DIFERENȚE CONSTATATE LA INVENTARIERE (PLUS SAU MINUS)

Debit	Credit	Suma	Explicația
607 Cheltuieli privind mărfurile	371 Mărfuri	10.000,00	Minus / lipsă la inventar

28. IMPUTAREA UNEI LIPSE LA INVENTAR CĂTRE GESTIONAR

Debit	Credit	Suma	Explicația
4282 Alte creanțe în legătură cu personalul	7588 Alte venituri din exploatare	10.000,00	Imputare lipsă la inventar - venit
4282 Alte creanțe în legătură cu personalul	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA aferentă imputării

Salarii

29. STATUL DE PLATĂ — DREPTURILE SALARIALE ALE LUNII

Debit	Credit	Suma	Explicația
641 Cheltuieli cu salariile personalului	421 Personal - salarii datorate	5.000,00	Salarii brute datorate
421 Personal - salarii datorate	4315 Contribuția de asigurări sociale (CAS)	1.250,00	Reținere CAS 25%
421 Personal - salarii datorate	4316 Contribuția de asigurări sociale de sănătate (CASS)	500,00	Reținere CASS 10%
421 Personal - salarii datorate	444 Impozitul pe venituri de natura salariilor	325,00	Reținere impozit pe salarii 10%
646 Cheltuieli privind contribuția asiguratorie pentru muncă	436 Contribuția asiguratorie pentru muncă (CAM)	112,50	CAM 2,25% (angajator)

30. PLATA SALARIILOR NETE

Debit	Credit	Suma	Explicația
421 Personal - salarii datorate	5121 Conturi la bănci în lei	10.000,00	Plata salarii nete

Imobilizări și leasing

31. PUNEREA ÎN FUNCȚIUNE A UNUI MIJLOC FIX

Debit	Credit	Suma	Explicația
2131 Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	231 Imobilizări corporale în curs de execuție	10.000,00	Recepție și punere în funcțiune

32. AMORTIZAREA LUNARĂ A MIJLOACELOR FIXE

Debit	Credit	Suma	Explicația
6811 Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor	281 Amortizări privind imobilizările corporale	10.000,00	Amortizare lunară

33. CASAREA UNUI MIJLOC FIX (SCOATEREA DIN UZ)

Debit	Credit	Suma	Explicația
281 Amortizări privind imobilizările corporale	2131 Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	3.000,00	Scăderea amortizării cumulate
6583 Cheltuieli privind activele cedate și alte operații de capital	2131 Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	7.000,00	Valoarea rămasă neamortizată

34. VÂNZAREA UNUI MIJLOC FIX (CEDARE CU TITLU ONEROS)

Debit	Credit	Suma	Explicația
461 Debitori diverși	7583 Venituri din vânzarea activelor și alte operații de capital	10.000,00	Venit din vânzarea activului
461 Debitori diverși	4427 TVA colectată	2.100,00	TVA colectată la cedare
281 Amortizări privind imobilizările corporale	2131 Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	3.000,00	Scăderea amortizării cumulate
6583 Cheltuieli privind activele cedate și alte operații de capital	2131 Echipamente tehnologice (mașini, utilaje)	7.000,00	Valoarea rămasă neamortizată a activului cedat

35. INTRAREA UNUI BUN ÎN LEASING FINANCIAR

Debit	Credit	Suma	Explicația
2133 Mijloace de transport	167 Alte împrumuturi și datorii asimilate (leasing)	10.000,00	Imobilizare în leasing financiar + datorie

36. FACTURA RATEI DE LEASING (PRINCIPAL, DOBÂNDĂ, TVA)

Debit	Credit	Suma	Explicația
167 Alte împrumuturi și datorii asimilate (leasing)	404 Furnizori de imobilizări	10.000,00	Rata de capital leasing
666 Cheltuieli privind dobânzile	404 Furnizori de imobilizări	500,00	Dobânda leasing
4426 TVA deductibilă	404 Furnizori de imobilizări	2.100,00	TVA deductibilă aferentă ratei

37. PLATA RATEI DE LEASING

Debit	Credit	Suma	Explicația
404 Furnizori de imobilizări	5121 Conturi la bănci în lei	10.000,00	Plata rata de leasing

Regularizări

38. CHELTUIALĂ ÎN AVANS — ÎNREGISTRAREA INITIALĂ

Debit	Credit	Suma	Explicația
471 Cheltuieli înregistrate în avans	401 Furnizori	10.000,00	Cheltuiala inregistrata in avans

39. RECUNOAȘTEREA LUNARĂ A CHELTUIELII DIN AVANS

Debit	Credit	Suma	Explicația
613 Cheltuieli cu primele de asigurare	471 Cheltuieli înregistrate în avans	10.000,00	Cota de cheltuiala din avans

40. VENIT ÎN AVANS — ÎNREGISTRAREA INITIALĂ

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	472 Venituri înregistrate în avans	10.000,00	Venit înregistrat în avans

41. DIFERENȚĂ NEFAVORABILĂ DE CURS VALUTAR

Debit	Credit	Suma	Explicația
665 Cheltuieli din diferențe de curs valutar	401 Furnizori	10.000,00	Diferență de curs valutar nefavorabilă

Creanțe incerte și provizioane

42. CLIENT DEVENIT INCERT SAU ÎN LITIGIU

Debit	Credit	Suma	Explicația
4118 Clienți incerti sau în litigiu	4111 Clienți	10.000,00	Creanță reclasificată la clienți incerti

43. CONSTITUIREA AJUSTĂRII PENTRU DEPRECIEREA CREAMTELOR

Debit	Credit	Suma	Explicația
6814 Cheltuieli privind ajustările pentru deprecierea activelor circulante	491 Ajustări pentru deprecierea creanțelor - clienți	10.000,00	Ajustare pentru deprecierea creanțelor-clienți

44. RELUAREA AJUSTĂRII — CLIENTUL A PLĂTIT SAU RISCUL A DISPĂRUT

Debit	Credit	Suma	Explicația
491 Ajustări pentru deprecierea creanțelor - clienți	7814 Venituri din ajustări pentru deprecierea activelor circulante	10.000,00	Reluarea ajustării pentru deprecierea creanțelor

45. SCOATEREA DIN EVIDENȚĂ A UNEI CREAMTE IRECUPERABILE

Debit	Credit	Suma	Explicația
654 Pierderi din creanțe și debitori diverși	4118 Clienți incerți sau în litigiu	10.000,00	Pierdere din creanță irecuperabilă
491 Ajustări pentru deprecierea creanțelor - clienți	7814 Venituri din ajustări pentru deprecierea activelor circulante	10.000,00	Reluarea ajustării aferente creanței scoase din evidență

46. CREANȚĂ REACTIVATĂ — UN DEBITOR CONSIDERAT PIERDUT PLĂTEȘTE

Debit	Credit	Suma	Explicația
4111 Clienți	754 Venituri din creanțe reactivate și debitori diverși	10.000,00	Creanță reactivată (debitor considerat pierdut)

47. CONSTITUIREA UNUI PROVIZION PENTRU RISCURI ȘI CHELTUIELI

Debit	Credit	Suma	Explicația
6812 Cheltuieli de exploatare privind provizioanele	151 Provizioane pentru riscuri și cheltuieli	10.000,00	Constituire provizion pentru riscuri și cheltuieli

48. RELUAREA UNUI PROVIZION DEVENIT FĂRĂ OBIECT

Debit	Credit	Suma	Explicația
151 Provizioane pentru riscuri și cheltuieli	7812 Venituri din provizioane	10.000,00	Reluare provizion devenit fără obiect

Cum se citește o monografie

Fiecare tabel e un singur articol contabil, cu toate liniile lui. Suma fiecărei linii apare o dată pe debit și o dată pe credit — de aceea articolul se închide întotdeauna, oricâte linii ar avea.

Liniile marcate cu sume negative sunt stornări „în roșu”: aceleași conturi, sumă negativă. Convenția și motivul ei sunt în capitolul 29.

TREI OBSERVAȚII ÎNAINTE DE A FOLOSI LISTA

- Sumele sunt de probă. Conturile și numărul de linii sunt informația reală.
- O situație care nu se regăsește aici nu se rezolvă forțând cea mai apropiată: se compune un articol propriu, documentat.
- Cotele de TVA se schimbă; monografiile nu. Cota din tabele e cea în vigoare la data tipăririi.

Calendarul fiscal

Calendarul de mai jos nu e o listă de termene de memorat, ci o hartă: arată ce datorează o firmă în funcție de ce este și de ce face. Prima coloană a fiecărui tabel e întotdeauna condiția — dacă ea nu se aplică, rândul nu se citește.

Termenele se raportează, cu puține excepții, la data de 25 a lunii următoare perioadei de raportare. Excepțiile sunt notate acolo unde apar. Ca la orice cifră care se poate schimba, verificarea în textul în vigoare rămâne obligatorie înainte de o depunere.

Nedepunerea și neplata se sancționează separat. O declarație pe zero e tot o declarație — amenda pentru nedepunere curge indiferent de sumă.

Ce depinde de ce

Trei alegeri determină aproape întreaga listă. Sunt cele din capitolul 37, așezate aici ca punct de plecare.

CELE TREI ÎNTREBĂRI CARE DECID CALENDARUL

Întrebarea	Dacă DA	Dacă NU
Firma e înregistrată în scopuri de TVA?	D300, D394, D406, jurnale de TVA	niciuna dintre ele
Firma are salariați sau colaboratori plătiți?	D112 lunar, state de plată, D205 anual	niciuna
Firma e microîntreprindere?	D100 trimestrial, pe venituri	D100 pentru avansuri și D101 anual, pe profit

O a patra întrebare se adaugă la firmele care comercializează în Uniune: operațiunile intracomunitare aduc D390 și trec TVA-ul la depunere lunară.

Lunar

OBLIGAȚII CU TERMEN LUNAR

Ce	Până când	Cine
D112 — contribuții și impozit pe salarii	25 ale lunii următoare	firmele cu salariați
D300 — decontul de TVA	25 ale lunii următoare	plătitorii cu perioadă fiscală lunară
D394 — declarația informativă	odată cu D300	aceiași
D390 VIES — operațiuni intracomunitare	25 ale lunii următoare	cei cu operațiuni intracomunitare în luna respectivă
D406 SAF-T — fișierul standard de audit	termen propriu, ulterior lunii	după categoria contribuabilului
D100 — rețineri la sursă, dividende	25 ale lunii următoare	când există astfel de obligații
Plata obligațiilor declarate	25 ale lunii următoare	toți

D390 nu se depune pe zero: dacă în luna respectivă nu au existat operațiuni intracomunitare, nu există obligație de depunere.

Trimestrial

OBLIGAȚII CU TERMEN TRIMESTRIAL

Ce	Până când	Cine
D300 și D394	25 ale lunii următoare trimestrului	plătitorii cu perioadă fiscală trimestrială
D100 — impozit pe veniturile microîntreprinderilor	25 ale lunii următoare trimestrului	microîntreprinderile
D100 — avans la impozitul pe profit	25 ale lunii următoare trimestrului	cei care aplică sistemul de plăți anticipate
D112 trimestrial	25 ale lunii următoare trimestrului	firmele mici, în condițiile legii
Balanța de verificare la sfârșit de trimestru	—	toți (obligație contabilă, nu declarativă)

Trecerea de la perioadă trimestrială la lunară nu e opțională: o singură achiziție intracomunitară de bunuri o produce, din chiar luna respectivă.

Anual

OBLIGAȚII CU TERMEN ANUAL

Ce	Când	Cine
Inventarierea generală a patrimoniului	înainte de întocmirea situațiilor	toți
Situațiile financiare anuale	termen propriu, în lunile de după închidere	toți
D101 — impozitul pe profit	termen propriu, după închiderea exercițiului	plătitorii de impozit pe profit
D205 — rețineri la sursă pe beneficiar	termen propriu, în anul următor	cei care au reținut impozit la sursă
Registrul-inventar și documentele de inventariere	la închiderea exercițiului	toți
Hotărârea AGA — aprobare și repartizare	după întocmirea situațiilor	toți
Registrul de evidență fiscală	la determinarea impozitului	plătitorii de impozit pe profit

Ordinea din tabel e și ordinea de execuție: inventarierea precede situațiile, iar hotărârea AGA le urmează. Niciuna nu se poate sări — vezi capitolul 44.

La cerere, sau la eveniment

CE NU ARE TERMEN FIX

Ce	Când apare
Declarație rectificativă	ori de câte ori se corectează o declarație depusă
Notificare de schimbare a perioadei fiscale de TVA	la prima achiziție intracomunitară de bunuri
Actualizarea vectorului fiscal	la orice schimbare de regim sau de activitate
Fișa pe plătitor / certificat de atestare fiscală	la cererea firmei, pentru bănci sau licitații
Declarația de mențiuni la registrul comerțului	la schimbări de sediu, obiect, administrator

Ultimele două nu sunt obligații fiscale, dar apar în practică suficient de des ca să merite locul lor în calendar.

Ordinea lunii, ca listă de lucru

Calendarul spune până când. Ordinea în care se ajunge acolo e cea din capitolul 39, și merită repetată aici, fiindcă e partea care se sare cel mai des.

ORDINEA, DE FIECARE DATĂ ACEEAȘI

- 1. Toate documentele lunii sunt înregistrate și postate.
- 2. Extrasul bancar e înregistrat și punctat cu facturile.
- 3. Regularizările sunt făcute, iar TVA-ul e stabilit.
- 4. Balanța de verificare e întocmită și verificată.
- 5. Declarațiile se generează DIN balanță, se validează și se depun.
- 6. Recipisele se arhivează, obligațiile se plătesc, perioada se blochează.

Pasul 5 e cel care nu poate precede pasul 4. O declarație generată înaintea balanței se va corecta după ea, iar corecția unei declarații deja depuse costă întotdeauna mai mult decât o zi de așteptare.

Glosar: termenul contabil ↔ vorba obișnuită

Glosarul e ordonat alfabetic și scris pentru cineva care aude termenul întâia oară. Definițiile sunt scurte deliberat: rostul lor e să deblocheze o frază, nu să înlocuiască un capitol.

Termenii care se confundă cel mai des sunt tratați împreună — cheltuială și plată, venit și încasare, creanță și creditor, casare și cedare. Unde definiția singură nu ajunge, e trimis capitolul care lămurește.

Jumătate din neînțelegerile dintre un contabil și un patron vin din patru perechi de cuvinte: venit și încasare, cheltuială și plată, profit și bani, debit și datorie.

Termenul	Ce înseamnă
achiziție intracomunitară	Cumpărare de bunuri de la un furnizor din alt stat al Uniunii. Se taxează invers, la cumpărător.
acreditiv	Sumă blocată la bancă în favoarea unui furnizor, până la îndeplinirea unei condiții.
activ	Tot ce are firma: bunuri, stocuri, creanțe, bani. Partea stângă a bilanțului.
adaos comercial	Diferența dintre prețul de vânzare și costul de cumpărare al mărfii.
ajustare pentru depreciere	Recunoașterea faptului că un activ valorează mai puțin decât scrie în evidență. Nu îl șterge — îi așază alături valoarea probabil pierdută.
amortizare	Împărțirea costului unui bun pe anii în care e folosit. Cheltuială care nu se plătește.
analitic	Desfășurarea unui cont pe detalii: pe fiecare client, pe fiecare gestiune. Suma analiticelor trebuie să dea exact sinteticul.
angajament (contabilitate de ~)	Principiul după care venitul și cheltuiala se recunosc când se produc, nu când se încasează sau se plătesc.
append-only	Proprietatea unui jurnal în care se poate doar adăuga, niciodată rescrie.
aprobare (a lunii)	Actul prin care cineva își asumă explicit că perioada e corectă și poate fi raportată.
articol contabil	O înregistrare completă: ce cont se debitează, ce cont se creditează, cu ce sumă. În vorbă obișnuită, „o notă”.
autofactură	Factură pe care firma și-o emite singură, în locul furnizorului, când legea o cere.
avans	Bani plătiți sau încasați înaintea livrării. Nu e nici cheltuială, nici venit.
aviz de însoțire	Document care însoțește marfa livrată înainte de facturare.

B

Termenul	Ce înseamnă
balanță de verificare	Lista tuturor conturilor cu solduri și rulaje, cu patru perechi de totaluri egale. Se face lunar.
bază de impozitare	Suma asupra căreia se aplică o cotă. La TVA, valoarea fără taxă; la impozitul pe profit, rezultatul fiscal.
bifuncțional	Cont care poate avea sold pe oricare parte, după situație (121, 117, 581).
bilanț	Fotografia patrimoniului la o dată anume: ce are firma și de unde a venit.
blocarea perioadei	Închiderea unei luni pentru orice modificare ulterioară.
bon de consum	Document care scoate materiale din stoc pentru a fi folosite.
brut (salariu ~)	Salariul înainte de rețineri. Nu e nici ce primește angajatul, nici ce costă firma.
bun de capital	Imobilizare pentru care TVA-ul dedus se ajustează pe 5 sau 20 de ani, dacă se schimbă destinația.

Termenul	Ce înseamnă
CAM	Contribuția asiguratorie pentru muncă, 2,25%, datorată de angajator.
capitaluri proprii	Averea netă a asociaților: activ minus datorii. Ce ar rămâne dacă s-ar plăti tot.
cartea mare	Registrul cu aceleași operațiuni ca jurnalul, grupate pe conturi.
CAS	Contribuția de asigurări sociale (pensie), reținută din salariu.
casare	Scoaterea din uz a unui bun care nu mai folosește nimănui, fără preț de vânzare.
CASS	Contribuția de asigurări sociale de sănătate, reținută din salariu.
cedare	Vânzarea unui mijloc fix. Se deosebește de casare, care e scoaterea din uz fără preț.
cheltuială	Valoare consumată în perioadă. Nu se confundă cu plata.
cheltuială în avans	Sumă plătită acum pentru perioade viitoare (contul 471). E un activ, nu o cheltuială.
cifra de afaceri netă	Vânzările de bunuri și servicii, minus reducerile acordate. Nu include alte venituri.
compensare	Stingerea reciprocă a unei creanțe și a unei datorii față de același partener.
concordanță	Verificare prin care două situații despre același lucru trebuie să dea aceeași cifră.
cont	Un „sertar” în care se adună sumele de același fel. Are un cod și o denumire.
cont sintetic	Contul din planul general (371, 401). Opusul lui e analiticul.
cost mediu ponderat	Metodă de descărcare a stocului: fiecare ieșire la media valorică a intrărilor.
cotă	Procentul aplicat unei baze: 21% la TVA, 16% la impozitul pe profit.
creanță	Dreptul de a primi bani de la cineva. La firmă, de regulă de la clienți.
credit (partea unui cont)	Partea dreaptă a unui cont. Nu are legătură cu creditul bancar.
creditor	Cel căruia îi datorezi. Nu se confundă cu partea „credit” a unui cont.
cut-off	Delimitarea corectă între perioade: fiecare operațiune în luna căreia îi aparține.

D

Termenul	Ce înseamnă
D100	Declarația privind obligațiile de plată la bugetul de stat.
D101	Declarația anuală de impozit pe profit.
D112	Declarația privind contribuțiile sociale și impozitul pe venit.
D205	Declarația informativă privind impozitul reținut la sursă.
D300	Decontul de taxă pe valoarea adăugată.
D390	Declarația recapitulativă privind operațiunile intracomunitare.
D394	Declarația informativă privind livrările și achizițiile pe teritoriul național.
D406	Declarația informativă SAF-T.
datorie	Obligația de a da bani sau bunuri altcuiva.
debit (partea unui cont)	Partea stângă a unui cont.
debitor	Cel care îți datorează.
decont de TVA	Declarația în care se adună TVA-ul colectat și cel deductibil al perioadei (D300).
deducere personală	Parte din salariu care nu se impozitează. Se acordă la funcția de bază.
deductibil	Care se poate scădea: din baza impozitului (o cheltuială) sau din TVA-ul datorat (o taxă plătită).
delimitare în timp	Repartizarea unei sume pe perioadele cărora le aparține (conturile 471 și 472).
descărcare de gestiune	Scoaterea din stoc a mărfii vândute, la costul ei. Linia uitată cel mai des.
dividend	Partea din profit distribuită asociaților, după aprobarea situațiilor financiare.
document justificativ	Hârtia sau fișierul care dovedește că operațiunea a avut loc. Fără el nu se înregistrează nimic.
durată normală de funcționare	Numărul de ani pe care se amortizează un bun, ales dintr-un interval oficial.

E

Termenul	Ce înseamnă
e-Factura	Sistemul prin care facturile se transmit electronic prin platforma administrației fiscale.
e-Transport	Sistemul de raportare a transporturilor de bunuri cu risc fiscal ridicat; produce un cod UIT.
echilibru (al unui articol)	Egalitatea dintre totalul debitelor și totalul creditelor. Necesară, nu suficientă.
eroare simetrică	Greșeală care afectează ambele părți deodată, deci trece de orice verificare de echilibru.
exercițiu financiar	Perioada pentru care se întocmesc situațiile financiare — de regulă anul calendaristic.
exigibilitate	Momentul din care statul poate cere taxa. Nu coincide întotdeauna cu faptul generator.
exploatare (activitate de ~)	Activitatea de bază a firmei, distinctă de cea financiară.
extras de cont	Documentul emis de bancă cu mișcările contului. Dovedește că banii s-au mișcat, nu de ce.

F

Termenul	Ce înseamnă
factură	Documentul care atestă o livrare sau o prestare, cu elementele cerute de lege.
fapt generator	Momentul în care se realizează operațiunea. Din el decurge, de regulă, exigibilitatea.
FIFO	Metodă de descărcare a stocului: primul intrat, primul ieșit.
fișă de cont	Pagina unui cont din cartea mare: sold inițial, mișcări, rulaje, sold final.
fluturaș de salariu	Documentul care arată angajatului cum s-a ajuns de la brut la net.
flux de trezorerie	Situație care urmărește exclusiv banii, pe trei activități: exploatare, investiții, finanțare.
forțare (a închiderii)	Închiderea peste un pas neterminat. Cere drept de administrator și motiv scris.
funcția de bază	Locul de muncă principal, singurul la care se acordă deducerea personală.
furnizor	Cel de la care cumperi. Contul 401.

G

Termenul	Ce înseamnă
gestiune	Locul în care se ține un stoc și persoana care răspunde de el.

I

Termenul	Ce înseamnă
imobilizare	Bun folosit peste un an, cu valoare peste plafonul legal. Se amortizează.
impozit pe profit	16% aplicat rezultatului fiscal, nu celui contabil.
impozit pe veniturile microîntreprinderilor	Cotă aplicată veniturilor, indiferent de profit. Se plătește și în pierdere.
imputare	Punerea în sarcina unei persoane a unei lipse constatate la inventar.
incert (client ~)	Client a cărui plată a devenit îndoielnică. Contul 4118.
inventar faptic	Ce s-a numărat efectiv, spre deosebire de evidența scriptică.
inventariere	Numărarea efectivă a patrimoniului și confruntarea cu evidența scriptică.

J

Termenul	Ce înseamnă
jurnal (registrul-~)	Registrul cu toate operațiunile, în ordinea în care s-au petrecut.
jurnal de audit	Evidența acțiunilor omenești asupra sistemului: cine, ce, când.
jurnal de TVA	Registru în scopuri de TVA: unul de vânzări, unul de cumpărări. Din ele se compune decontul.

L

Termenul	Ce înseamnă
leasing financiar	Formă de finanțare în care bunul intră în bilanțul utilizatorului, cu datoria aferentă.
leasing operațional	Închiriere: rata e cheltuială, iar bunul rămâne la proprietar.
lichiditate	Cât de repede se poate transforma un activ în bani.
lipsă neimputabilă	Minus de inventar care nu poate fi pus în sarcina cuiva. Atrage ajustare de TVA.
livrare intracomunitară	Vânzare de bunuri către un client din alt stat al Uniunii. Scutită, cu drept de deducere.

M

Termenul	Ce înseamnă
micro	Prescurtarea uzuală pentru „microîntreprindere”, adică firma impozitată pe venituri.
monografie contabilă	Vocabularul care leagă o situație reală de articolul contabil corespunzător.

N

Termenul	Ce înseamnă
nedeductibil	Cheltuială reală, plătită din banii firmei, pe care legea nu o scade din baza de impozitare.
note explicative	Anexa în care se explică politicile, metodele și detaliile din spatele cifrelor.
notă contabilă	Vezi „articol contabil”.
notă de credit	Factură de corecție care reduce sau anulează o factură anterioară.

O

Termenul	Ce înseamnă
operațiune triunghiulară	Trei firme, trei state, o singură mișcare de marfă. Măsură de simplificare.
ordin de plată	Documentul prin care se dispune o plată bancară.

Termenul	Ce înseamnă
partidă dublă	Regula după care orice sumă se scrie de două ori, pe două conturi, în părți opuse.
pasiv	Partea dreaptă a bilanțului: de unde au venit resursele — capitaluri și datorii.
perioadă fiscală	Intervalul pentru care se depune decontul de TVA: luna sau trimestrul.
perioadă închisă	Lună sau trimestru blocat pentru modificări.
plafon	Limită până la care ceva e permis sau deductibil. Peste ea, regimul se schimbă.
plafon de casierie	Suma maximă care poate rămâne în casierie la sfârșitul zilei: 50.000 lei.
postare	Actul prin care un articol intră definitiv în contabilitate. După el, corecția se face prin storno.
preț de vânzare	Prețul facturat clientului, fără TVA.
principiul prudenței	Regula de a nu supraevalua activele și veniturile, nici de a subevalua datoriile.
pro-rata	Proporția în care se deduce TVA-ul la firmele cu operațiuni scutite fără drept de deducere.
producție în curs	Ce s-a început și nu s-a terminat la sfârșitul perioadei.
provizion	Recunoașterea unei obligații probabile, de mărime estimată, izvorâtă dintr-un fapt trecut.
punctaj bancar	Potrivirea rând cu rând a extrasului cu înregistrările din contabilitate.

R

Termenul	Ce înseamnă
recipisă	Confirmarea electronică a primirii unei declarații. Singura probă că obligația a fost îndeplinită.
reconciliere bancară	Confruntarea evidenței proprii cu extrasul băncii.
rectificativă	Declarație depusă pentru a corecta una anterioară.
reevaluare valutară	Aducerea soldurilor în valută la cursul de închidere.
regim special al marjei	Impozitarea doar a adaosului, la bunuri second-hand și asimilate.
registru-inventar	Registrul obligatoriu în care se consemnează rezultatele inventarierii.
regularizare	Înregistrare care nu vine dintr-un document extern, ci din trecerea timpului sau din judecată.
rezervă legală	Parte din profit care rămâne obligatoriu în firmă: 5% din profitul brut, până la 20% din capital.
rezultat contabil	Venituri minus cheltuieli. Măsoară performanța economică.
rezultat fiscal	Rezultatul contabil ajustat cu nedeductibilele și deducerile. Baza impozitului.
rezultat reportat	Profitul nedistribuit sau pierderea neacoperită din anii anteriori. Contul 117.
rulaj	Totalul mișcărilor unui cont într-o perioadă, pe fiecare parte.

S

Termenul	Ce înseamnă
SAF-T	Fișierul standard de audit fiscal, prin care datele contabile se transmit în format unitar (D406).
scadențar	Situația creanțelor și datoriilor pe partener și pe vechime.
scutit cu drept de deducere	Operațiune fără TVA colectată, dar care păstrează dreptul de deducere la intrări.
scutit fără drept de deducere	Operațiune fără TVA colectată, care nu dă drept de deducere. Generează pro-rata.
sold	Diferența dintre cele două părți ale unui cont. Poate fi debitor sau creditor.
sold inițial	Soldul cu care începe perioada, preluat din cea precedentă.
solvabilitate	Capacitatea firmei de a-și acoperi datoriile din active.
SPV	Spațiul Privat Virtual — canalul electronic de comunicare cu administrația fiscală.
stat de plată	Documentul lunar cu drepturile salariale ale fiecărui angajat.
stoc	Bunuri cumpărate sau produse pentru a fi vândute ori consumate.
storno	Anularea unei înregistrări printr-o alta, care rămâne legată de ea. Nu se șterge nimic.

T

Termenul	Ce înseamnă
taxare inversă	Mecanism prin care obligația de plată a TVA trece de la furnizor la cumpărător.
terți	Toți cei din afara firmei cu care aceasta are relații: clienți, furnizori, salariați, stat.
trasabilitate	Posibilitatea de a merge de la orice cifră înapoi până la documentul care a produs-o.
trezorerie	Banii firmei: conturi bancare și casierie.
TVA colectată	Taxa facturată clienților. E datorie față de stat, nu venit.
TVA deductibilă	Taxa plătită furnizorilor. Se recuperează prin decont.
TVA la încasare	Regim în care taxa devine exigibilă la plată, nu la facturare — pe ambele laturi.
TVA neexigibilă	Taxa care încă nu a devenit datorată sau deductibilă (contul 4428).

U

Termenul	Ce înseamnă
UIT	Codul obținut la raportarea unui transport în sistemul e-Transport.

Termenul	Ce înseamnă
validator	Programul oficial care verifică o declarație înainte de depunere.
valoare rămasă	Costul unui bun minus amortizarea cumulată.
vechimea soldurilor	Împărțirea creanțelor și datoriilor pe intervale de timp de la scadență.
vector fiscal	Configurația obligațiilor declarative ale firmei, în evidența administrației fiscale.
venit	Valoare câștigată în perioadă. Nu se confundă cu încasarea.
venit în avans	Sumă încasată acum pentru prestații viitoare (contul 472). E o datorie.
viramente interne	Contul de tranzit prin care trec mutările de bani între bancă și casierie (581).

Patru perechi care se confundă

NU SUNT SINONIME

Nu confunda	Cu	Diferența
venit	încasare	primul se naște la facturare, al doilea la primirea banilor
cheltuială	plată	prima la consumarea resursei, a doua la ieșirea banilor
profit	bani în cont	primul e o măsură, al doilea o stare — vezi capitolul 1
debit	datorie	debitul e o parte a unui cont; datoria e o obligație
casare	cedare	prima e scoaterea din uz, a doua e vânzarea
storno în roșu	storno în negru	primul păstrează rulajele corecte — vezi capitolul 29

Ultimele două perechi produc erori care nu dezechilibrează nimic, deci nu se semnalează singure.

Glosarul cuprinde 154 de termeni. Nu e exhaustiv și nici nu urmărește să fie: sunt cuvintele care apar efectiv într-o discuție obișnuită între un contabil și un administrator de firmă mică.

Verificările de coerență

Lista de mai jos e ordonată după cât de multe erori prinde fiecare verificare, nu după ordinea în care apar în lună. Cine are zece minute înainte de o depunere le face pe primele trei; cine are o oră le face pe toate.

Toate au aceeași structură: pun două cifre alături și cer să fie egale. Niciuna nu presupune un calcul nou — dacă trebuie să calculezi ceva ca să faci verificarea, verificarea e greșit formulată.

O concordanță confirmă că două situații spun același lucru. Nu confirmă că lucrul e adevărat — pentru asta există inventarul, extrasul și documentul. Vezi capitolul 33.

Înainte de orice declarație

CELE CINCI CARE PRIND CEL MAI MULT

Se compară	Cu	Ce prinde dacă diferă
totalul registrului-jurnal	rulajul total din balanță	o operațiune intrată într-un registru și nu în celălalt
rulajul contului 4427	totalul jurnalului de vânzări	o livrare care nu a ajuns în decont
rulajul contului 4426	totalul jurnalului de cumpărări	o achiziție dedusă fără să fie în jurnal, sau invers
soldul contului 4424	rândul de report din decont	preluarea greșită a soldului lunii precedente
conturile 421, 43x, 444	totalurile din D112	un salariat lipsă sau o contribuție calculată de două ori

Primele patru privesc TVA-ul, fiindcă acolo se produc cele mai multe diferențe și cele mai scumpe.

La închiderea lunii

VERIFICĂRI DE LUNĂ

Se verifică	Ce înseamnă dacă nu iese
balanța se închide pe toate cele patru egalități	solduri inițiale greșite sau o scriere directă în bază
soldul contului 5311 e pozitiv	o încasare lipsă sau o plată datată greșit — întotdeauna eroare
soldul contului 581 e zero	un capăt de virament intern neînregistrat
suma soldurilor analitice = soldul sintetic	un partener introdus de două ori sub denumiri diferite
scadențarul dă același total ca soldul de clienți	o mutare între conturi numărată ca operațiune nouă
nu există sold debitor la 401 și creditor la 4111	de regulă un avans neînregistrat ca atare

Rândurile 2, 3 și 6 se citesc direct din balanță, fără niciun raport suplimentar.

La închiderea anului

VERIFICĂRI DE EXERCİȚIU

Se compară	Cu	Observația
total activ	total pasiv	la leu; altfel un cont a căzut în două rânduri sau în niciunul
rezultatul din bilanț	rezultatul din contul de profit	altfel, documentele s-au întocmit pe balanțe diferite
numerarul final din fluxul de trezorerie	soldul conturilor de trezorerie	prinde un cont de bani omis din flux
variația numerarului	suma celor trei activități	prinde operațiuni clasificate greșit sau numărate de două ori
totalul situației capitalurilor proprii	capitalurile proprii din bilanț	prinde o mișcare de capital neprezentată
coloana de început de exercițiu	situațiile anului precedent	o diferență cere fie corecție prezentată în note, fie preluare greșită
totalurile registrului fiscal	rândurile din D101	prima verificare pe care o face o inspecție

Primele patru sunt cele din capitolul 48 și sunt blocante la validatorul oficial. Ultimele trei nu sunt, dar prind erori la fel de grave.

Verificări care nu sunt concordante

Câteva controale nu compară două cifre, ci o cifră cu realitatea. Sunt cele care prind erorile pe care nicio concordanță nu le poate atinge — și de aceea nu pot lipsi din listă.

CONFRUNTĂRILE CU CEVA DIN AFARA EVIDENȚEI

Verificarea	Ce prinde	Capitolul
reconcilierea bancară	operațiuni lipsă, sume greșite pe trezorerie	16
inventarierea	stocuri greșite, conturi greșite, lipsuri reale	20
citirea documentului lângă înregistrare	suma greșită, contul greșit, perioada greșită	9
verificarea codului de TVA al furnizorului	facturi de la furnizori cu codul anulat	35
analiza vechimii soldurilor	creanțe incerte neajustate	27 și 34

Numai a treia prinde toate clasele de erori din capitolul 33 — și e singura care nu se poate automatiza.

Ordinea recomandată

ZECE MINUTE, ÎN ACEASTĂ ORDINE

- 1. Balanța se închide pe toate cele patru egalități.
- 2. Jurnal = rulaj balanță, pe aceeași perioadă.
- 3. Conturile de TVA = jurnalele de TVA, iar reportul = soldul lunii precedente.
- 4. Conturile de personal = totalurile D112.
- 5. Soldurile imposibile: casă negativă, 581 nenul, sold invers pe terți.
- 6. Abia acum se generează și se depune.

Ordinea contează dintr-un motiv practic: fiecare pas care pică îl face pe următorul inutil. O balanță care nu se închide face fără rost orice comparație cu declarațiile, iar un decont construit pe jurnale care nu concordă cu balanța va fi greșit oricât de atent ar fi completat.

Iar la final rămâne verificarea care nu apare în nicio listă, fiindcă nu se poate scrie ca o comparație: dacă cifra pe care urmează să o depui ar trebui apărută peste doi ani, ai la îndemână ce îți trebuie ca să o aperi?